

סיכום הלכות בשר וחלב

להערות והארות: zivyosef2@gmail.com

סימן פ"ז - איסור בשר וחלב

• **איסור בשר וחלב מדאורייתא ומדרבנן (א', ו' 1)**

איסור בשר וחלב: מדאורייתא: אסור לאכול, לבשל, וליהנות מבשר בהמה וחלב שבושלו יחד.^{1 2 3}
מדרבנן: אסור לאכול בשר בהמה וחלב אף שלא בושלו יחד.

כבישה/ מליחה/ עישון: מדאורייתא: מותר.
מדרבנן: אסור באכילה.⁴

טיגון:⁵ פר"ח: דינו כבישול ואסור בהנאה.
מהר"ם שי"ף: אין דינו כבישול ומותר בהנאה.

צליה: פמ"ג: אסור מן התורה.
חוו"ד: אסור מדרבנן כיוון שנאסר רק כדי קליפה ולא נחשב כדרך בישול.

מבושל בחמי טבריה: אסור מדרבנן ואין לוקין עליו.

בשר וחלב שנאסרו מדרבנן האם מותרים בהנאה?

מהרש"ל:⁶ אסור בהנאה.

שאר ראשונים: מותר בהנאה.

---להלכה---

הרמ"א פסק כדעת רוב הראשונים שמותר בהנאה.

האם לוקים על איסור הנאה בבשר וחלב?⁷

רמב"ם: אינו לוקה ולכן גם חצי שיעור אסור בהנאה.

שאר ראשונים: לוקה ולכן חצי שיעור מותר בהנאה.

כמה הוא שיעור הנאה?

צ"ח: כזית.

רעק"א: כפרוטה.

מים שהודחו בהם קערות של בשר ולאחר מכן קערות של חלב:

מהרי"ן: אסור לתת מים אלו לפני בהמתו משום שנאסר אף בהנאה.⁸

או"ה: אין לאסור אך המחמיר תבוא עליו ברכה.

○ **הדרכי משה הביא שלושה נידונים ופסקם ברמ"א בס"ו:**

מהרי"ל: מים שחופפים בהם את הראש שנלקחו מכלי שהיה מונח ליד קדרות בשר וחלב, יש חשש שניתזו לתוך המים ויש לאסור להשתמש בקדירה זו מחמת הבליעות שבתוכה. **וכתב הש"ך** שהמים לא נאסרו לחפיפה משום שאינו נהנה מגוף האיסור בכך שיש בו טעם בשר וחלב.⁹

¹ מכך שהתורה הזכירה את איסור "לא תבשל גדי בחלב אמו" ג' פעמים, למדו חז"ל שיש איסור אכילה, בישול והנאה אבל רק בבשר וחלב שנתבשלו יחדיו. **והביא הפת"ש**, שלוקה אף שאכל שלא כדרך אכילתו וכ"כ הרמב"ם. (**ועי' כס"מ** שדקדק מהרמב"ם פ"ט ה"ב מהלכות מא"ס שלא אסרה תורה לבשל אלא כדי שלא יבוא לאכול אבל אם מיד נזרק לפח שרי).

² **דעת הפר"ח** שבשר וחלב אסורים מן התורה רק אם נתבשלו בשיעור של מאכל בן דרוסאי אבל בפחות מכך אסור רק מדרבנן. (הובא בפת"ש לקמן סי' צ"ח סק"ד)

³ **רעק"א הביא** מחלוקת האם יש בישול אחר בישול בבשר וחלב.

⁴ **כתב הפת"ש**, שבשר בהמה בחלב האסור מדרבנן אסור לבשלו משום שברגע שיבשלו יהפוך להיות אסור מהתורה.

⁵ **הפת"ש הביא**, שחם בחם בלא רוטב אין דינו כבישול ומותר בהנאה.

⁶ **הב"ח למד**, שכך גם דעת הרמב"ם ונחלקו עליו המגיד משנה והמהרש"ל.

⁷ לגבי אכילה פשוט שאף חצי שיעור אסור מהתורה.

⁸ **הש"ך לקמן כתב** שהודחו במים רותחים ולכן נאסרו אף בהנאה כדין בשר וחלב שנתבשלו יחד.

⁹ **כתב הפת"ש**, קדירה בשרית בת יומא שבישל בה חמאה אסור להדליק ממנו נר חנוכה אף שמצוות לאו ליהנות ניתנו כיוון שבשר וחלב אסור בהנאה והווי כתותי מכתת שיעורא, ודלא כפמ"ג. ועוד שעצם הדלקת הנר מבשלת את הבשר וחלב יחד.

הגה"מ: יש לאסור לשפחה גויה לבשל בשר וחלב בבית ישראל מחשש שמא יבוא לחתות בגחלים ונמצא שמבשל בשר וחלב ולכן צריך לייחד לה שתי קדרות נפרדות לבשר ולחלב. **וכתב הש"ך** שאף בישול שאר דברים אסור מחמת בליעות הבשר והחלב, אך אין בזה אלא חומרא בעלמא והעולם אינם נזהרים בכך.

מהרי"ו: קדרות הנמצאות בתוך תנור בית החורף ומחממים בהם מים, יש לאוסרם מחשש שמא ניתן שם בשר וחלב שרגילים גם לבשל שם. **אבל הדרכ"מ כתב**, שאין להחזיק רעותא היכא דלא חזינן ובפרט שבזמנו לא רגילים לבשל שם. **וברמ"א כתב** ובדיעבד אין לחוש בכל זה ואף לכתחילה אין בזה אלא חומרות בעלמא והמיקל לא הפסיד. **וכתב הש"ך** שבקדירות של מתכת אין להחמיר כלל כיוון שמתלבן מיד ע"י האש.

• סוג הבשר שהתערב בחלב ואכילת דגים עם חלב (ב'ג'1)

נאמר בתורה "לא תבשל גדי בחלב אמו" ולמדו חז"ל ש'גדי' ו'אמו' לאו דווקא. ולכן: **א.** אסור לבשל בשר שור, שה ועז בחלב. **ב.** אסור לבשל בשר אף בחלב של בהמה אחרת.

בשר עוף בחלב: אסור באכילה בלבד מדרבנן. (דלא כר"י הגלילי)
בשר חיה בחלב: אסור באכילה בלבד מדרבנן. (דלא כר"י הגלילי)

כתב הטור, "ואינו נוהג אלא בטהורה כגון בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, אבל בשר טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה, ובשר חיה ועוף אפילו בחלב טהורה אינו אלא מדרבנן ומותר בבישול ובהנאה".¹⁰

מקשה הבי"י, משמע שהמילים "אינו אלא מדרבנן" קאי אף על בשר טמאה בחלב טהורה ואינו נכון שלא מצינו שחז"ל יאסרו זאת מדין בשר וחלב, וגם לא היה להם ענין לאוסרו מאחר שהוא כבר אסור מהתורה מדין בשר טמאה.¹¹

אבל הב"ח כתב, שבאמת חכמים אסרו בשר טמאה בחלב גם מדין בשר וחלב מלבד האיסור של בשר טמאה, והוצרכו לכך משום שדין חני"נ וחתוכה הראויה להתכבד נאמרו לדעת רבנו אפרים רק בבשר וחלב.

הש"ך מקשה: **א.** לא מצינו בשום פוסק שיאמר כן שרבנן הוסיפו איסור בשר וחלב אף בבשר טמאה.
ב. מדוע רבנן הוסיפו איסור זה והרי כל הגזירה בבשר עוף בחלב היא מחשש שמא יטעו בין בשר עוף לבשר בהמה, אבל בבשר טמאה שבין כה אסור מדוע הוסיפו על איסורו?¹²
ג. דין חתוכה הראויה להתכבד גופיה הוא מדרבנן ואין סיבה שרבנן יוסיפו איסור בב"ח רק בגלל נפקא מינה זו.

הט"ז מקשה: הרי כל הסיבה שלדעת רבנו אפרים אומרים חני"נ רק בב"ח היא משום שכל אחד מהמרכיבים מותר בפני עצמו והאיחוד ביניהם גורם את האיסור, וא"כ הכא שהבשר היה אסור גם קודם לכן דינו כשאר איסורים ולא אמרינן בהו חני"נ ודברי הבי"ח אינם נכונים.¹³

נקה"כ תירץ: למרות שהבשר אסור גם קודם העירוב מדין נבילה, אבל עכ"פ מדין בב"ח כל אחד מהם בפני"ע מותר ולכן אכתי אפ"ל שיש בדבר נפקא מינה בכדי לומר חני"נ לדעת רבנו אפרים.

הפת"ש הביא מס' נידונים:

א. כבד שטוגן בחמאה יש להתירו שאינו נכלל באיסור גדי אלא אסור רק מדין דם, ועוד שיש לדון אם טיגון דינו כבישול או לא.
ב. הדגמ"ר כתב שיש איסור בישול בשר טמאה בחלב טהור מהתורה וכל מה שלא נאמר בו דין בב"ח הוא רק לגבי אכילה והנאה. אבל הפמ"ג כתב שאסור אף בהנאה מהתורה.
ג. החמודי דניאל כתב שמותר לבשל בשר לגוי בקדירה של חלב שאינה בת יומא דאין אסור בזה אלא באכילה אבל בבישול והנאה שרי ואין לחוש למראית העין דמי יודע מה בישלו קודם לכן בקדירה זו אך מ"מ יש להחמיר כיוון שמתחילה היה חלב גמור.

אכילת דגים עם חלב:

ב"י ולבוש: אסור מפני הסכנה.

¹⁰ **וכתב הפת"ש** שאף בשר בהמה טהורה בחלב חיה טהורה אסור רק מדרבנן.
¹¹ מחמת טענה זו **המהרש"ל הוסיף** את המילה "לא" לפני המילים "ובשר חיה ועוף" ובכך הווי דין בפני"ע ללא שייכות לחלק שלפני כן.
¹² **הש"ך דייק** שלשון הבי"י הוא "וגם לא היה ענין לאוסרו" כלומר אף אם נמצא נפקא מינה בדבר עדיין אין סיבה להוסיף איסור בב"ח ולכן דברי הבי"ח עדיין קשים מה ראו חכמים לתקן איסור זה.
¹³ **הט"ז הוסיף** שאף דין חתוכה הראויה להתכבד מבוסס על הסברא שכל אחד מהם מותר בפני"ע והאיחוד ביניהם גורם לאיסור ומשום חני"נ נאסר כדין חתוכה הראויה להתכבד אע"פ שהוא איסור בלוע. **ועוד כתב** שאין לתרץ שחכמים אמרו חני"נ אף בבשר טמאה וחלב טהור מצד גזירה אטו בב"ח טהורים, דא"כ נאסור אף בבישול והנאה מחמת חשש זה.

דרכ"מ: מותר דיש סכנה רק בדגים עם בשר.

---להלכה---

השו"ע כתב אבל דגים וחגבים אין בהם איסור אפילו מדרבנן. **וכתבו הט"ז והש"ך** ע"פ הדרכ"מ שהוא טעות סופר בבי"י והכוונה לדגים עם בשר. **אבל הפת"ש הביא** פוסקים נוספים שכתבו לאסור כיוון שחקרו בגדולי הרופאים שהוא קשה לצרעת, אבל דגים מטוגנים עם חמאה לכו"ע שרי אבל דגים המבושלים בחלב אסור.

• **דיון מראית העין (ג'2-ד')**

חלב שקדים עם בשר עוף:

רמ"א: מותר כיוון שאף חלב ממש עם עוף אסור רק מדרבנן.¹⁴
מהרש"ל: אסור דאף באיסור דרבנן יש לחוש למראית העין.

---להלכה---

הש"ך כתב כדעת המהרש"ל ולכן יש להתיר רק ע"י שיניח בתוכו שקדים. **אבל הט"ז כתב** כדעת הרמ"א אלא שכתב דכל מאי דאפשר לתקוני מתקנין, ולכן אם יש לו שקדים עדיף להניח שקדים בתוכו אף באיסור דרבנן אבל בדיעבד אם לא הניח שרי אף באיסור דאורייתא כיוון שכל החשש הוא רק מפני מראית העין. **והפת"ש כתב** שיש להחמיר באיסור דרבנן רק בסעודות גדולות שיש חשש מראית העין אבל בביתו אין צורך להניח שקדים בתוכו.

בשר בחלב אישה:

○ **כתב הרשב"א**, אסור לבשל בשר בחלב אישה מפני מראית העין. **והקשה הדרכ"מ** שהרי מותר לבשל בשר בחלב טמאה ואף בשר עוף בחלב מותר כיוון שאסור רק מדרבנן וא"כ מדוע אסר הרשב"א בישול בשר בחלב אישה מפני מראית העין.

---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הרשב"א לאסור בישול בשר בחלב אישה מפני מראית העין ואם נפל לתוך התבשיל בטל ואין צריך שיעור. **וכתב הרמ"א** שלפי זה כל שכן שאסור לבשל לכתחילה בשר בהמה טהורה בחלב טמאה או להיפך, אבל בעוף דרבנן אין לחוש.

הט"ז הקשה א, הרי הרשב"א עצמו שהוא מקור דין זה כתב שמותר לבשל בשר טמאה בחלב טהורה או איפכא. **ב**, אין זה ק"ו משום שהגזירה היא רק בדברים המותרים כל אחד בפני"ע משא"כ בחלב טמאה שאין הוא דומה לבשר וחלב של טהורים ואין בכך מראית העין.

ג, כ"ש שיש לאסור בשר עוף בחלב שלחד תנא הוא דאוי, ובפרט שלפעמים נחתך בעניין שאינו ניכר שהוא עוף (ועכ"פ הרואה וודאי לא ידע שהוא עוף ואתי לאחלופי בבשר בהמה בחלב).

ד, המהרש"ל כתב שבבשר עוף יש חשש גדול יותר שלא יטעו להתיר בשר עוף בחלב כר"י הגלילי.

ולהלכה כתב שאין בידו להקל במקום שהחמיר הרמ"א, אך כל זה לכתחילה במקום שאין צורך גדול אבל לצורך רפואה אף שאין סכנה בדבר שרי באיסור דרבנן וכ"ש בבשר טמאה בחלב טהורה או להיפך.

הש"ך כתב שלפי דברי הרמ"א צריך לבאר שמ"ש הטור והשו"ע לעיל שבשר טמאה בחלב טהורה מותר בבישול והנאה מיירי מעיקר הדין אבל מפני מראית העין אסור. ונפ"מ במקרים בהם אין מראית העין כגון לרפואה.

אבל הש"ך למד שבאמת מ"ש מותר בבישול והנאה הכוונה לגמרי ואף מראית העין ליכא משום שיכול להיות שמבשל לצורך רפואה, וכל האיסור הוא רק לאכול ומ"ש הרשב"א 'אסור לבשלי' הכוונה לאכול ולכן רק בחלב אישה יש מראית העין משא"כ בחלב טמאה שבין כה אסור לאוכלם אין בעיה של מראית העין.¹⁵

ועוד כתב שבשר טמאה וחלב טמאה שונים בצבעם ממראה בשר טהור/ חלב טהור ואין לחוש למראית העין משא"כ בחלב אישה שדומה למראה חלב רגיל.¹⁶

• **ביצים עם חלב (ה')**

איתא בגמרא, (ביצה ז.) השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בחלב רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות.

¹⁴ **ולכן כתב הרמ"א** שבשר בהמה עם חלב שקדים אסור כיוון שיש לחוש למראית העין ויש להתיר ע"י שיניח שקדים בתוכו. **וכתב הש"ך** דצ"ל דמייירי במבושלים זה בזה דאלי"כ אכתי הווי דרבנן.

¹⁵ **הש"ך כתב** שאף בדעת הרמ"א צ"ל שאין חשש מראית העין בבישול משום שאף בבשר בהמה בחלב שקדים מוכרח להיות שמדובר שבישולם יחד שאלי"כ אסור רק מדרבנן ובכה"ג לפי הרמ"א לא גזרו מפני מראית העין וכדלעיל, וא"כ מוכח שהרמ"א כתב להניח שקדים בשעת האכילה דווקא ולא בשעת הבישול משום שאז אין לחוש למראית העין. ודוחק לומר שהניח שקדים בשעת הבישול.

¹⁶ **הש"ך כתב** כן לשיטתו לעיל שאף באיסור דרבנן יש חשש מראית העין.

מתי הביצים נחשבות כגמורות שניתן לאוכלם עם חלב?¹⁷

- רשב"א:** כל שיש לה חלבון וחלמון אף שהיא מעורה בגידין.
- רש"י:** כל שיש לה חלמון אף שהיא עדיין מעורה בגידין ואף שאין לה חלבון.¹⁸
- רשב"ם:** כל שתגמר קליפתה ותתקשה.
- אורחות חיים:** כל שיש לה קליפה דקה ולבנה אף שהיא עדיין רכה.
- הר"ר יהונתן:** כל שנעקרה מן האשכול אף שאין לה קליפה דקה חיצונה.¹⁹
- איסור והיתר:** כל שכמוה נמכרת בשוק נחשבת כגמורה.
- מהרא"י:** נהגו הנשים איסור אף כשנגמרה קליפתה הקשה.²⁰

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א והוסיף את דברי הר"ר יהונתן שאם אכלן בפני עצמם מותר לאכול אחריהם חלב.²¹ אבל הש"ך **כתב** שלכתחילה אין לאוכלה בחלב אפילו שיש חלמון וחלבון וקליפתן רכה ואף שאינן מעורות אבל בדיעבד אם נתבשלו בחלב מותר. ואם הן מעורות בגידין אסור אף בדיעבד כדעת ר' יעקב. ובמקום הפסד מרובה יש להקל אף ביש להן חלמון בלבד והן מעורות כדעת רש"י.²²

והפתי"ש כתב שאם הטילה את הביצה בחייה כדרכה אף שקליפתה רכה מותר לאכלה בחלב לכתחילה.

- **המהרש"ל הקשה** מדוע לעיל סימן פ"ו נפסק במכה תרנגולת על זנבה והטילה ביצה, שאם הייתה מעורה בגידין אסורה כאבר מן החי, ואילו הכא שרי לאוכלה בחלב אף במעורה בגידים? ואין לחלק בין איסור אבר מן החי שהוא דאורייתא לבין בשר עוף בחלב דרבנן דמנא ליה לחלק בכך. וא"א לומר דהתם מיירי כשלא נגמר החלמון דא"כ איך הם מעורות בגידין. **ותירץ** שאפשר לומר שאף שיש לביצה חלמון וחלבון עדיין לא נחשבת כנגמרה כל צורכה ולכן לגבי בשר וחלב שרי כיוון שאין לה טעם בשר משא"כ לגבי איסור אבר מן החי דלאו בטעם תליא מילתא ולכן אכתי אסור. **ולמסקנה** כתב שכל זה דוחק אלא הלכה כר' יעקב שכל זמן שמעורה בגידין אסורה בחלב.

בנקה"כ הקשה על ה"ט"ז שהביא את דברי המהרש"ל מבלי להגיה דבר. וכתב שדבריו מוקשים:

- א.** מה קושיית המהרש"ל על הרשב"א והלא דבריו כת"ק וכן פסקו הראשונים שאף שמעורה בגידין שרי.
- ב.** אין הכי נמי מעיקר הדין שרי לאוכלם בחלב כיוון שאינם חשובים כבשר אלא שלעניין אבר מן החי החמירו כיוון שהוא דאורייתא, ועוד שהוא אסור בפני עצמו. משא"כ בבשר עוף בחלב שהוא דרבנן וכל אחד שרי בפני"ע הקלו.
- ג.** המהרש"ל עצמו פסק בפ"ק דביצה כת"ק דאפילו מעורות מותר.
- ד.** אבר מן החי אסור אף שאינו בשר דהלא אף חלב ממש היה אמור להיות אסור אי לאו דגלי לן קרא "ארץ זבת חלב ודבש" כיוון שהחלב אינו מחובר ממש ואינו פורש מן הבשר, אבל ביצים שהם מעורות ומחוברות אסורות אף שאינן בשר. ועוד שר"ת כתב שאף ביצים ממש היו אסורות משום אבר מן החי אי לאו דגלי לן קרא דשרי ולכן כשהן מעורות דלא גלי לן קרא אסורות.

• בישול בשר וחלב מדרבנן²³ (ו'2, ז')

חלב מתה:

חלב שיצא מבהמה לאחר מיתה, בין מתה מעצמה בין נשחטה אסור לבשלו עם בשר מדרבנן אבל לוקין משום נבילה.

דם וחלב:

אסור לאוכלו מדרבנן ואין לוקין עליו משום בשר וחלב אבל לוקין עליו משום איסור דם.

האם דם שבישלו לוקה עליו?

- ב"י:** משמע ברמב"ם שלא קי"ל כגמ' בהקומץ וחייב על אכילתו.
- ש"ך:** אכן קי"ל שדם שבישלו או מלחו אסור רק מדרבנן.
- נקה"כ:** א. יש לחלק בין חטאת הפנימית שעליה לא עובר בדם שבישלו לבין חטאת החיצונית שאסורה.

¹⁷ **הב"י הביא** מהראשונים שיש בדין זה נפק"מ נוספת האם ביצים אלו צריכים מליחה או לא.

¹⁸ **הב"י מדייק** מלשון הטור שכוונת רש"י להתיר כשיש לה חלמון אף שהיא מעורה בגידים אך לא כשהיא מחוברת ממש שאז נחשבת לאינה גמורה. **אבל הש"ך למד** בדעת רש"י שאף אם הן מחוברות ממש חשיבי כמעורות ושרי.

¹⁹ **הר"ר יהונתן הוסיף** שכל זה לאוכלן יחד עם חלב אבל אם אכלן בפני עצמן מותר לו לאכול אחריהם גבינה או חלב בלא קינוח הפה ובלא נטילה.

²⁰ **התוס' מפרשים** שלא מדובר בסתם ביצים דאותן אינן צריכות היתר דאפילו עם הארץ יודע שמותרות בחלב אלא הכוונה להחמיר ולאסור ביצים שנמצאו בתרנגולת לאחר שחיטה אף שהן גמורות לגמרי. **והש"ך כתב** שכל זה מצד חומרא בעלמא אבל במקום שאין מנהג אין לחוש לכך כלל.

²¹ **הב"י כתב** שכיוון שבשר עוף בחלב דרבנן אין להחמיר וכן לעניין מליחה שהמחמיר בכך אתי לידי קולא למולחם עם בשר ויבלעו מדם הבשר כיוון שאין בהם מה לפלוט, אך כיוון שמנהג העולם כדעת הרשב"א כן היא ההלכה. **והדרכ"מ כתב** שטוב למולחם לבד ללא בשר.

²² **הש"ך למד** שכך דעת הר"ר יהונתן, רשב"ם, הרי"ף ועוד לפסוק הלכה כר' יעקב וכ"מ בירושלמי.

²³ **עי' רעק"א** שהביא בשם תפארת למשה שבכל הדינים הללו יש בנוסף לאיסור אכילה גם איסור בישול מדרבנן בניגוד לבשר חיה ועוף משום שהם מן מיין בהמה טהורה שנאסרה מדאורייתא. **אבל רעק"א הקשה** ע"כ והכריע שהכוונה בכל הסעיף היא לאיסור אכילה ונקטו זאת בלשון בישול.

ג. דם שבישלו או שמלחו אינו עובר עליו כיוון שיצא ע"י מליחה אבל בישול דם בעין חייב עליו.

חלב זכר :

שו"ע: פטור ואין לוקין עליו.
רמ"א: מותר ולא מיקרי חלב כלל.

מבאר הש"ד, שהשו"ע מיירי בחלב זכר של בהמה ולכן אסור מדרבנן אבל הרמ"א מיירי בחלב אדם ולכן מותר דלא גרע מחלב אישה.²⁴

בשר בחלב של בן פקועה :

רעק"א: אסור מדרבנן כיוון שאינו טעון שחיטה דינו כחלב מתה.
נודע ביהודה: אסור מהתורה כיוון דראויה לילד מיקרי שפיר בחלב אמו.

שליל (עובר) בחלב :

חייב מהתורה על בישול ואכילה.

שליא/ עור/ גידים/ עצמות/ עיקרי קרנים/ טלפים הרכים :

אסור מדרבנן באכילה.
פמ"ג: יש להסתפק בעור שדינו כבשרו האם אסור מהתורה כגון: עור השליל/ עור שתחת האליה/ עור בית הבושת.

עצם חלולה שנמצאה בתוך חלב ואין ס' כנגדה :

מנחת יעקב: ייתכן שהיה בתוכו מוח ונימוח ולכן אסור דספק דאוי לחומרא.
י"א: מותר דלא מחזיקינן איסורא מספק לומר שהיה בתוכו מוח.
פמ"ג: אף אם לא היה בו מוח עכ"פ העצם עצמה אסורה מדרבנן וע"כ אין ספק.

• **מי חלב/ ניסיובי דחלבא (ו'3, ח')**

כתב הרא"ש, שיש לחלק בין ניסיובי דחלבא שהוא מי חלב המתמצים מקיפאון הגבינה שאסורים מן התורה לבין מי חלב שהוא לאחר שעושים הגבינה מבשלים הניסיובי והאוכל צף למעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא והוא אסור מדרבנן בלבד.

---להלכה---

השו"ע הביא את דברי הרא"ש בשם יש מי שאומר שאסור מדרבנן.
והרמ"א כתב (לעיל ס"ו), שמי חלב אוסרים המאכל כמו חלב עצמו ואפילו בבישול יש לאסור לכתחילה.

• **חלב הנמצא בקיבה (ט"י-י"א)**

בהמה כשרה שינקה מבהמה טמאה ונמצא חלב בקיבתה :

רי"ף ורמב"ם: נחשב כפירשא בעלמא ומותר לבשל בו בשר.²⁵
רש"י: נחשב כחלב ממש ואסור לבשל בו בשר ואף בקרוש שבו.
ר"ת: בקרוש מותר, בצלול אסור.²⁶

---להלכה---

השו"ע סתם (סעיף ט"ו) להקל כדעת הרי"ף והרמב"ם והביא ביש מי שאוסר את דברי ר"ת.
והרמ"א כתב וכן נוהגין כדעת ר"ת.

אבל הש"ד כתב שלכתחילה יש לאסור אף בקרוש מפני מראית העין.
והט"ז הביא את דעת המהרש"ל לפסוק כרש"י משום שאיננו יודעים מהו שיעור הקרישה להחשיבו כפרש וטינופת.

לדעת ר"ת, מתי נחשב החלב לקרוש ?

רשב"א: דווקא בנקרש בחיי הבהמה.
מרדכי: אף לאחר מותה אם חזר ונקפא נחשב כקרוש.

²⁴ **הש"ד הוכיח** מהגמ' שדנה האם חלב גדי שלא הניקה אסור לבשלו עם בשר והוכיחה מדין חלב זכר שדווקא הוא מותר אבל לא מי שאתי לכלל אם משמע דמיירי בחלב בהמה.

²⁵ **מדברי הרשב"א** בתורת הבית משמע שסבר כדעת הרי"ף והרמב"ם אע"פ שבחידושו כתב שנראין דברי ר"ת.

²⁶ **הב"י הביא** שיש לדון מה דעתו של הרא"ש :

טור: דעתו כר"ת כיוון שהביא את דבריו אחרונים.

ב"י: דעתו כרש"י שמשמע מדבריו שאין לקיים את גירסת הגמ' כר"ת.

ב"ח: יש טעות סופר בב"י וכוונתו שדעת הרא"ש כר"ף.

דרכ"מ: יש סתירה בדברי הב"י שכתב לעיל בסימן פ"א שדעת הרא"ש כר"ת.

---להלכה---

הרמ"א סתם (סעיף י') כדעת הרשב"א שיש לו דין צלול והביא ב"א את דברי המרדכי והכריע להקל במקום הפסד. **וכ"כ הש"ך** שכיוון שהוא איסור דרבנן בלבד יש להקל בצלול ונקרש כדין קרוש ממש. **אבל הב"ח כתב** שיש להחמיר אף בדיעבד דהווי איסור דאורייתא.²⁷

חלב הנמצא בקיבה שנמלח או נכבש בתוכה האם מותר להעמיד בו גבינה?

רש"י: כנ"ל בין קרוש ובין צלול אסור משום בשר וחלב, וחלק על המתירים משום נ"ט בר נ"ט כיוון שטעם הבשר נבלע ישירות בחלב והווי נותן טעם אחד.²⁸
רשב"א: לרי"ף ולרמב"ם מותר להעמיד בו גבינה כיוון דהווי פירשא בעלמא וגרוע יותר מנ"ט בר נ"ט משום שאין בו כוח להוליך את טעם הבשר שבו לתוך הגבינה.²⁹
רבנו ירוחם: אף לדעת הרי"ף והרמב"ם שהתירו החלב בין בקרוש בין בצלול הכא יש לאסור כיוון שעכ"פ בלוע בפירשא טעם בשר וכשמעמיד בו חלב גמור נאסר.³⁰

---להלכה---

השו"ע פסק לכתחילה כדעת רבנו ירוחם שאם נמלח או נכבש בתוכו יום אחד מעלי"ע יש לאסור להעמיד בו גבינה, ובדיעבד שרי בכל גוונא כדעת הרשב"א.³¹
והרמ"א כתב לשיטתו שפסק כר"ת שיש לחלק בין צלול לקרוש שאם העמיד בצלול צריך שישים כנגד הקיבה,³² ובקרוש שרי בכל גוונא.

וכתב הרמ"א ע"פ האיסור והיתר הארוך שלכתחילה אין להשהות החלב בתוך הקיבה עד שיצטנן כיוון שהחלב חמוץ וחריף שהרי מעמידים בו ונחשב ככבוש אף שלא שהה בתוך הקיבה מעלי"ע. **והוסיף בדרכי משה** שבדיעבד יש לסמוך על הפוסקים שלא אסרו חלב שבקיבה אלא ע"י כבישה מעלי"ע או מליחה בלבד.

בכמה הוא שיעור מליחה?

שיעור זמן כדי שיתנו על האור וירתיח וכמות המלח שלא יהיה נאכל מחמת מלחו. **וכתב הש"ך** שאף לפוסקים בסימן צ"א שאסור מיד שנמלח ואף בכמות מלח כפי שמולחים לצלי, הכא שרי בדיעבד כיוון שלרי"ף והרמב"ם הווי פירשא בעלמא ועוד שהוא מילתא דרבנן שהרי מן התורה נאסר רק ע"י בישול. **והפתי"ש הביא** שאם נמלח מליחה מועטת והעמיד הגבינות ולאחר מכן בישל אותם אפשר שאין להקל כיוון שכעת הוא איסור תורה.

עוד כתב הרמ"א ע"פ השיבולי הלקט, עור קיבה שמולחים ומייבשים אותו ואח"כ ממלאים אותו חלב שרי כיוון שהקיבה הפכה לעץ בעלמא ואין בו לחלוחית בשר כלל.³³ **וכתב הש"ך** שלכתחילה אין לעשות כן. **ובפתי"ש הביא** שאם יש ס' מותר אף לכתחילה דאין חשש רק מדין אין מבטלין איסור לכתחילה ובכה"ג יש להתיר.

האם ניתן לרכך את העור ע"י בישול או שרייה?

פמ"ג: בשרייה מעלי"ע אסור אבל בשיעור כדי שיתנו על האור או במליחה מותר.
תפארת צבי: אף ע"י שרייה מעלי"ע שרי.³⁴

²⁷ **הש"ך הקשה** על דבריו מדוע כתב שאסור מדאורייתא והרי לא נתבשרו זה בזה? **ותירץ** שאולי י"ל שמייירי בכשירה שינקה מן הטריפה אלא ש: א. מפשוטו לשונו לא משמע כן. ב. אי"כ מה השגת הב"ח על הרמ"א הלא הרמ"א לא מייירי בכה"ג.

ג. אף בכשירה שינקה מן הטריפה יש להקל במקום הפסד מרובה כיוון שלרי"ף והרמב"ם שרי אף בצלול.
ד. אין הכרע בדברי הרשב"א לאסור בצלול ונקרש לאחר שנשחטה דמ"ש 'בחי הבהמה' אורחא דמילתא נקט.

²⁸ **וכתב הב"י** שאע"פ שלרש"י מין במין אסור במשהו ולכאוי הכא הווי חלב בחלב, צ"ל שהטור לא ציין זאת שלשיטתו בסימן צ"ח הלכה כרא"ש שאף במין במינו סגי בשישים.

²⁹ **הדרכי משה הקשה** דלכאוי אינו דומה לנ"ט בר נ"ט כיוון שכאן הבשר נתן טעם בפירשא וממנו יצא ישירות לחלב והווי נ"ט אחד בלבד? **ותירץ** שטעם המתירים הוא מפני שטעם הבשר נחשב כפירשא בעלמא כפי שהחלב נחשב כפירשא ולכן אינו אסור את הגבינה ולא בגלל דין נ"ט בר נ"ט.

והש"ך כתב שזו גם כוונת הב"י ברשב"א שאין זה נ"ט בר נ"ט אלא שהוא גרוע יותר מחמת שהוא כפירשא בעלמא ואין בו כוח להעביר טעם הבשר שבו דומיא דנ"ט בר נ"ט שטעמו נחלש. **אבל העטרת זהב כתב** שאף הכא שרי מדין נ"ט בר נ"ט כדגים שעלו בקערה. והש"ך נשאר בצ"ע בדבריו.

והפתי"ש כתב שכל זה רק בחלב שבקיבה אבל אם עירב חלב גמור בקרוש ואח"כ לבשר יהיה אסור שטעם בעין אינו כפירשא.
³⁰ **רבנו ירוחם הביא** יש מי שכתב שאם החלב עמד ימים רבים בתוך הקיבה עד שנעשה יבש או שהעמידו בעשן לייבשו עד שנעשה יבש אסור. וצ"ל א. ס"ל כדעת הרי"ף והרמב"ם וכוונתו דווקא בקיבת נבילה/ טריפה שהרי בבשר שחווה שרי כיוון שאינו נחשב ככבוש בחלב, שכבוש בבשר וחלב הוא חיבור בין הבשר והחלב והשהיתם בתוך דבר חריף או בתוך נוזל אחר אבל עצם העירוב בין בשר וחלב אינו נחשב ככבוש וכדברי הגמ' דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי.
ב. ס"ל כדעת רש"י ור"ת ואף שנחשב כפירשא עכ"פ מתערב טעם העור ומעמיד החלב בבשר.

³¹ **בהגהות אשר"י הסתפק** האם כשנכבש בתוכו נאסר אף בהנאה או לא והמיקל אין מוחין בידו כל עוד לא מצינו ראייה לאסור.
³² **הט"ז הקשה** על דברי הרמ"א שהרי מליחה אינה אוסרת אלא כדי קליפה וא"כ מדוע צריך ס' כנגד הקיבה כולה **ותירץ** שחלב נחשב כאיסור שמן המפעפע בכולו אף לגבי מליחה אלא שבסימן ק"ה משמע שחלב אינו נחשב לאיסור שמן כלל. ונשאר בצ"ע.

ובנקה"כ תירץ: א. דעת הרא"ש שדבר שאינו יכול לקולפו כולו נאסר.

ב. כיוון שכנוס בתוך קיבה ונמלח שם נאסר כולו אף במליחה דומיא דמולח בכלי שאינו מנוקב.

ג. הטור והב"י דיברו רק בכבוש שעמד בה יום שלם ולכן נאסר כולו והרמ"א מייירי אף בנמלח קצת דאזיל לשיטתו לעיל שבכל מליחה משערים בס'.

³³ **הפתי"ש הביא** שלכן מותר לצבוע י"ש בתולעים אדומים שהתייבשו כעץ.

³⁴ **הנודע ביהודה כתב** כנ"ל אלא שכתב שהיתר זה נאמר דווקא בבשר וחלב שעוד קודם שהתחברו התייבש הבשר אבל בבשר איסור לא מהני מה שנתייבש כעץ. **אבל התפארת צבי** חלק על דבריו.

מדוע אם יש שישים שרי והרי דבר המעמיד אינו בטל אפילו באלף?³⁵

מרדכי: אין הכי נמי אסור לגמרי ואף ר"ת לא אמר להתיר בשישים הלכה למעשה.
רשב"א: בשר וחלב שאני כיוון שעיקר האיסור הוא מפני הטעם ולכן רק בבישול אסרה התורה, משא"כ בעור נבילה שאינו תלוי בטעם ואסור לעולם כיוון שנחשב כיש בו נבילה בעין.³⁶
רבנו ברוך: כיוון שמן הסתם העמיד בקרוש ובצלול יחד הו"ל זה וזה גורם ושרי ולכן סגי בשישים כנגד הצלול.
ש"ד: דווקא בשר וחלב שנתבשלו יחד נחשבים כאיסור מחמת עצמו ואם יעמיד בהם אינו בטל אפילו באלף, אבל בשר וחלב שנמלחו יחד שאינו אלא מדרבנן נחשב כאיסור בלוע ובכה"ג לא נאמר דין דבר המעמיד. **מהרש"ל:** אף מעמיד בעור קיבת נבילה/ טריפה בטל בשישים.

האם מותר להעמיד גבינות באמצעות עור הקיבה?

השו"ע פסק (סעיף י"א) שאסור להעמיד בעור הקיבה ואם העמיד בה צריך שיהיה ס' כנגדה, אבל המעמיד בעור קיבת נבילה/ טריפה אסור בכל שהוא משום דבר המעמיד.³⁷
והוסף הרמ"א ע"פ רבנו ברוך הני"ל שכל זה דווקא שלא היה שם מעמיד אלא רק הצלול בלבד אבל אם היה שם גם קרוש הו"ל זו"ג ושרי.³⁸

סימן פ"ח - איסור העלאת בשר וגבינה על שולחן אחד

• **העלאת בשר וחלב יחד על שולחן אחד (א')**

אסור להעלות בשר על שולחן שאוכל בו גבינה, ואף בשר חיה ועוף שאיסורם הוא מדרבנן, ואף בשר בהמה וחלב שאינם מבושלים יחד שאיסורם הוא מדרבנן, עדיין יש לאסור מחשש שמא יבוא לאוכלם יחד ובכה"ג גזרינן גזירה לגזירה. (ט"ז)³⁹

בשר נבילה: מותר להעלותו עם בשר כשר על שולחן אחד דבדילי אינשי מיניה ואין לחוש שיבוא לאוכלו. (רי"ף)

מודר הנאה מחברו: מותר לאכול עם חברו על שולחן אחד כיוון ששונאים זה את זה וכ"ש מב' אכסנאים. (רא"ש)⁴⁰

חמץ בפסח: **רשב"א:** אסור לאכול עם גוי על שולחן אחד כיוון שיש חשש שיתערבו פירורים ביניהם ואף בהפסק מפה אסור משום דחומרא דחמץ שאני.
או"ח: קרוב להתיר דומיא דשני אכסנאים.⁴¹

הדלקת נר על שולחן שאוכל בו:

הדלקת נר חמאה: אסור שמא יטיף על הבשר.

הדלקת נר שומן: **בית לחם יהודה:** אסור שמא יטיף על הבשר.

פמ"ג: מותר שרק בחמאה יש לחוש שישפך מחמת נענוע אבל בשומן העשוי כעין פתילה אין לחוש.⁴²

הדלקת נר חלב: אין לחוש כיוון שבדיל מיניה נזהר שלא להחזיקו אצל המאכל.

³⁵ שאלה זו נשאלת גם במעמיד בחלב שבקיבה וגם במעמיד בעור הקיבה לקמן סעיף י"א.

³⁶ **כדבריו כתב הר"ן** שבשר וחלב כל אחד בפני עצמו מותר ורק מפני החיבור ביניהם אסור ולכן אם אינו נותן טעם בתערובת אינו נחשב כבשר וחלב אלא האי באפיה קאי והאי באפיה קאי. וכן הוכיח הב"י בדברי הרמב"ם. **אבל רבנו ירוחם** הבין בדעת הרמב"ם שיש לאסור אף במעמיד בקיבת שחוטה אפילו באלף.

³⁷ **המרדכי כתב** שאם העמידו בקיבה הרבה גבינות ואח"כ נמצא שהיה בשר בשק שבו מונחת הקיבה, יש לאסור הכל שאולי הגבינות שנאסרו נחשבות כחתיכה הראויה להתכבד שאינה בטלה אפילו באלף.

ומהר"י טרושין כתב שאם הוציאו החלב מתוך הקיבה מותר למולחו ביחד עם בשר ואין לו דין כחל.

³⁸ **הט"ז הקשה** על הרמ"א שמשמע מדבריו שאף בכה"ג שהאיסור יכול להעמיד לבדו נחשב כזו"ג ולכאורה אינו כן אלא רק כשאין בכל אחד מהם יכולת להעמיד לבדו? **והש"ך כתב לחלק** בין דין חמץ שהאיסור הוא מה שמחמיץ העיסה בניגוד להכא שאינו אסור אלא מדין בשר וחלב אך למעשה כתב שלא נראה לחלק בכך.

³⁹ **הפמ"ג מבאר** דחשיב כוליה חדא גזירה הוא דהעלאה גורמת בוודאות לאכילה.

⁴⁰ **הש"ך מבאר** שמקרה זה דומה לבשר וחלב שכל אחד הוא היתר, כיוון שגם כאן אילולי נדרו היה המאכל מותר באכילה ולא בדיל מיניה. **ועי' לקמן בפת"ש שכתב** לפי"ז לאסור להעלות על שולחן מאכל שנדר הנאה ממנו מחשש שמא יאכלנו.

⁴¹ **הש"ך מבאר** שהאורחות חיים אינו חולק על כך שדבר האסור בפני עצמו אין לחוש שמא יאכלו כיוון שבדיל מיניה, אלא שחמץ שאני שעל הלחם יחיה האדם ורגיל בו כל השנה ולא בדיל מיניה ולכן היתר רק מטעמא דשני אכסנאים. **והוכיח את דבריו:** א. מדברי הרא"ש שכתב לגבי פת עכו"ם שצריך הרחקה טפי.

ב. לגבי חלת חו"ל אילולי שהיא מדרבנן הייתה אסורה בהעלאה דבלחם שייך למיגזר טפי.

ולפי"ז כתב הש"ך שגם בלחם של איסור יש להחמיר שלא להעלותו על שולחן אחד.

⁴² **הפת"ש הקשה** מבדיקת חמץ ששם אין לבדוק עם נר של שומן מחשש שלא יבדוק כמו שצריך שמא יטיף על כליו **ותירץ** דהתם כיוון שצריך להכניסו לחורים ולסדקים חוששים אף בנר העשוי כעין פתילה.

• הנחת היכר בין בשר וחלב (ב')

כתב הטור, שמותר להעלות בשר וחלב על שולחן אחד אם שמים היכר ביניהם.⁴³

טור: היכר או שיאכלו כל אחד על מפה נפרדת.
איסור והיתר: צריך גם היכר וגם שיאכלו כל אחד על מפה נפרדת.

---להלכה---

השו"ע פסק להקל כטור.

האם מועיל היכר בשני בני אדם המכירים אך מקפידים זה על זה?

מהרש"ל: מותר כיוון שהם מכירים ואינם אוהבים אלא אדרבה מקפידים, אבל באחים אסור בכל גוונא.⁴⁴
ט"ז (בדעת הטור): אסור ואף בבי אחים אסור רק מטעם לא פלוג רבנן ומהאי טעמא אסור אף בשאר בני אדם.⁴⁵

האם כשיש להם הוצאה אחת על הארוחה מהני היכר?

טור באו"ח: מותר ע"י היכר כמו כל שני בני אדם המכירים זה את זה.
טור בשם י"א: אסור ולא מהני היכר כיוון שיש להם הוצאה אחת.⁴⁶

---להלכה---

השו"ע סתם כדעה ראשונה שמותר ע"י היכר בכל מקרה שמכירים זה את זה.

האם יש לזוהר שלא לאכול חלב על שולחן אחד עם אדם שלא חלפו לו ו' שעות מזמן אכילתו בשר?

באר היטב: אסור ויש לזוהר בכך.
פמ"ג: מותר ולא ראינו שנהגו בכך.

כללים נוספים בדיני היכר:

א. צריך שההיכר המונח ביניהם יהיה גבוה.

ב. צריך שיהיה ההיכר דבר שאין רגילות לשים אותו שם כגון מנורה ביום וכה"ג.

ג. צריך שלא יאכלו מן ההיכר המונח ביניהם. **ב"י ורמ"א**: דווקא בלחם אבל בקנקן שתיה הווי היכר אף כשמשתמשים בו כל עוד אין רגילות להניחו שם.

ב"ח: בכל גוונא אין להשתמש בהיכר שביניהם ואף בקנקן.

היתרים נוספים:

א. שני אנשים יכולים לאכול על שולחן אחד בשר וחלב אם הם רחוקים זה מזה בשיעור שאינו יכול להושיט את ידו וליטול המאכל מחברו. (ב"ח)

ב. יכולים לאכול בשר וחלב על שולחן אחד כשיושבים סביב השולחן אנשים נוספים ועדיף טפי מהיכר.⁴⁷ (פת"ש)

דין שתיה מכלי אחד:

כתב הטור, שני אנשים שאוכלים על שולחן אחד בשר וחלב, אסור להם לשתות מכלי אחד כיוון שהמאכל נדבק בפי הכלי ולכן אף בשני אכסנאים או שהם רחוקים זה מזה או אפילו אוכלים על ב' שולחנות אסור.⁴⁸ ולכן נהגו לייחד שני כלים למלח אם טובלים בו את המאכל מחשש שיתערב בו בשר וחלב.

סימן פ"ט - המתנה בין בשר וחלב

• **אכילת גבינה לאחר בשר (א')**

איתא בגמרא (חולין קה.) אדם שאכל בשר צריך להמתין לאחר מכן מסעודה לסעודה.⁴⁹

רש"י ורמב"ם: מסעודת בוקר לסעודת הערב כלומר המתנת שש שעות.⁵⁰
תוס' וראב"ה: מסעודה לסעודה ואפילו אם סילקו מיד וברכו מותר שלא פלוג רבנן.

⁴³ **הב"י הביא** באו"ח סימן קע"ג יש חולקים על דין היכר אבל העיקר כדברי הטור כאן.
⁴⁴ **המהרש"ל הוכיח** את דבריו מכך שהגמ' דנה בבי אחים המקפידין זה על זה ופשטה לאיסור, משמע שבסתם בני אדם מותר אף במכירים כיוון שמקפידים.

⁴⁵ ומ"ש הטור אפילו מקפידין קאי אף ארישא בסתם בני אדם המכירים שיש לאסור ולא רק בבי אחים.

⁴⁶ **הש"ך הבין** שאין הכוונה הוצאה אחת בדווקא אלא הכוונה שנחשבים כמכירים זה את זה שלא מהני היכר וכנ"ל.

ולכן כתב הט"ז שאם יש להם שתי הוצאות לא צריך היכר כל שאינם מכירים ואם יש להם הוצאה אחת לא מהני היכר.

⁴⁷ כנראה צ"ל שהאנשים האחרים אינם אוכלים עמם.

⁴⁸ אומנם **בהגהות אשר"י כתב** שזה לא איסור ממש אלא רק נהגו לזוהר משום הרחקה. ועיי בהגהות והערות שם שהקשו עליו.

⁴⁹ **רמב"ם**: אפילו בשר חיה ועוף האסורים מדרבנן, דמ"ש "נאכלין באפיקורן" הוא רק בגבינה ולאחר מכן עוף ולא להיפך.

רמב"ן: דווקא בשר בהמה אבל חיה ועוף מותר לאכול אחריהם מיד אף בלא קינוח והדחה וכדאיתא בגמ' שם.

⁵⁰ **וכתב הפת"ש** שאין אלו שעות זמניות אלא שש שעות מתוך 24 שעות ביממה.

או"ה ומהרא"י: נהגו להמתין שעה אחת אחר שסלקו וברכו.⁵¹
ר"ת בשם בה"ג: מותר לאכול גבינה אחר בשר מיד ע"י קינוח והדחה.

לרש"י והרמב"ם מדוע צריך להמתין שש שעות?

רש"י: משום שהבשר מוציא שומן ומושך טעם עד זמן זה.

רמב"ם: משום בשר שנמצא בין שיניו עד זמן זה.

נפק"מ-52 הלועס לתינוק:

לרש"י- שרי כיוון שבכה"ג אינו מושך טעם לפי שלא אכלו.⁵³

לרמב"ם- אסור כיוון שעדיין נותר בשר בין שיניו.⁵⁴

בשר בין שיניו לאחר שש שעות: לרש"י- צריך להוציאו כיוון שעדיין יש בו טעם בשר.

לרמב"ם- אינו צריך להוציאו כיוון שנחשב כהתעכל כבר.

---להלכה---

השו"ע פסק כרש"י והרמב"ם להמתין שש שעות ולהחמיר כשני הטעמים. **והוסיף הרמ"א** ע"פ הר"ן שאם מצא בשר בין השיניים צריך גם להדיח פיו קודם שיאכל גבינה,⁵⁵ אך בכה"ג לא צריך להמתין שש שעות (הובא בש"ך).

הרמ"א הביא את דעת התוס' וראב"ה שמיד לאחר שסילק וברך מותר ע"י קינוח והדחה.

ועוד כתב שהמנהג להקל להמתין שעה אחת,⁵⁶ אך צריך גם שישלך ויברך,⁵⁷ ואין חילוק מתי המתין שעה זו.⁵⁸

ובסיים דבריו הביא שיש מדקדקים להמתין שש שעות וכן נכון לעשות.⁵⁹

לדעת המקילים לאחר סילוק וברכה, האם ניתן לברך בכדי לאכול גבינה?

רמ"א: י"א שאסור אך אין נזהרים בזה.

ט"ז: אין להקל כלל כיוון שאינו נחשב כסילוק אלא אדרבה מכינים עצמם לסעודה אחרת.

• **אכילת בשר לאחר גבינה (בי)**

אכילת בשר לאחר גבינה:

ידיים: טור: ביום- יעיין ידיו היטב, בלילה- ירחץ ידיו.⁶⁰

רבנו פרץ: ירחץ ידיו בין ביום ובין בלילה מחמת השמנונית שנדבק בידיים.⁶¹

פה: טור: קינוח ע"י פת או שאר מאכל ורחיצה במים או ביי.⁶²

רמב"ם ורשב"א: מעיקר הדין סגי בקינוח בלבד אלא שנהגו להחמיר ולהצריך אף הדחה.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הטור לחלק בין היום ללילה ולהצריך קינוח והדחה.

אבל הש"ך הביא את דברי רבנו פרץ להצריך רחיצה אף ביום. **ועוד כתב** שאין לחלק בסדר הקדימה בין קינוח

להדחה ובכל גוונא מהני.

⁵¹ **הדרכי משה** דן האם צריך להמתין שעה אחת דווקא לאחר שבירכו או אף קודם לכן?

באיסור והיתר הארוך משמע שדווקא כשהמתין שעה לאחר ברכה"ז.

אבל לטעם מהרא"י שכתב להקל בגלל התוס' שהתירו מסעודה לסעודה מיד, נראה שאין לחלק בכך ובכל גוונא אם המתין שעה אחת וברך שרי. (וייתכן לומר שגם האו"ה כתב כן רק משום דאורחא דמילתא הכי אבל אין הכי נמי אין לחלק בכך).

⁵² **הט"ז לקמן** סק"ד לגבי אכילת בשר אחר גבינה קשה הביא נפק"מ נוספת בין רש"י לרמב"ם, שלרמב"ם אין בעיה בגבינה בין השיניים משום שרק בבשר נאמר דין זה כנלמד מהפסוק "הבשר עודנו בין שיניהם" אבל בגבינה אף אם נותר בין שיניו שרי, אולם לרש"י שהסיבה להמתנה היא משום שמושך טעם בפיו אין לחלק בין בשר אחר גבינה לבשר אחר גבינה אחר בשר.

והביא הט"ז דעה נוספת בשם האיסור והיתר שהסיבה להמתין שש שעות היא משום בשר בין השיניים שממשמעות הפסוק נראה שהוא נחשב בשר אבל האיסור הוא רק מטעם גזירה אטו בשר וחלב שלא יטעו לומר שמותר לאכול בשר וחלב ממש אבל אין זה מעיקר הדין.

⁵³ **העטרת זהב כתב** בדעת רש"י שגם בלועס לתינוק צריך להמתין שש שעות שמוציא טעם בשר. **והש"ך נשאר** בצ"ע בדבריו.

⁵⁴ **הפת"ש הביא** שאם לועס לתינוק תבשיל שיש בו שומן לכאוי' לכו"ע אין צריך להמתין שאין טעם מושך בפיו ואין לו בשר בין השיניים אך להלכה **כתב הפמ"ג** להחמיר משום לא פלוג ולא לפרוץ גדר.

⁵⁵ **הר"ן כתב** שצריך לקנח את הפה ולא הזכיר הדחה, **וכתב הש"ך** שלדין לקמן ס"ב צריך קינוח והדחה ג"כ אלא שהרמ"א כאן קיצר בלשונו.

⁵⁶ **וכתב הש"ך** שבכה"ג שהמתין שעה אחת לא צריך לקנח ולהדיח את פיו, שרק אם מצא בשר בין השיניים או שאוכל מיד לאחר שסילק וברך צריך גם קינוח והדחה. **אבל הט"ז כתב** שצריך גם קינוח והדחה.

⁵⁷ **המהרש"ל הוסיף** שאם לא סילק וברך אפילו כל היום כולו אסור דחשיב אותה הסעודה. **וכתב הש"ך** שאם אכל בשר בלא נטילת ידיים צריך לברך ברכה אחרונה קודם שיאכל גבינה.

⁵⁸ **והוסיף הרמ"א** שגם לשיטה זו אם מצא בשר בין שיניו לאחר שהמתין שעה צריך להסירו.

⁵⁹ **המהרש"ל תמה** כיצד מקילים נגד הר"י והרמב"ם שפסקו להמתין שש שעות וכן ראוי לעשות לכל מי שיש בו ריח תורה. **והשערי דורא כתב** שבבני תורה ראוי למחות שלא יקילו פחות משש שעות. אבל **הפת"ש הביא** י"א שאין למחות ביד המקילין, ובמקרה שיש חולה קצת אין צריך להמתין יותר משעה אחת ואחר שמברך ברכה"ז יכול לשתות מימי חלב.

⁶⁰ **רבנו ירוחם כתב** שאף בלילה אם יש לו נר יפה יכול לעיין ידיו. **ומהרש"ל כתב** דווקא נר כעין אבוקה.

⁶¹ באיזה סוג משקה ניתן לרחוץ ידיו? **ראב"ד**: דווקא מים משום שאר משקים הם שמנים וצחים ואינם מנקים את המאכל. **מהרש"ל**: אף בשאר משקים כשר וכדן מים אחרונים שמנקים את הזוהמה.

⁶² **הטור כתב** חוץ מקימחא, תמרי וירקי, אבל באורח חיים כתב קמחא דשערי, **וכתב הש"ך** שהוא טעות סופר דלא כלבוש שם. **ובפת"ש הביא** בשם כנה"ג י"א שאף בשאר פירות לא מהני קינוח ולהלכה לא הסכים עמם.

והפתי"ש הביא את דעת הפרי"ח להקל באוכל ע"י סכו"ם אך הפמ"ג כתב שטוב להחמיר ולהצריך רחיצה בדבר שאין בו טורח. ועוד כתב שלעיסה צריכה להיות ע"י בליעה דווקא ולא ללעוס ולפלוט.

באיזה סוג בשר/ חלב צריך את כל הנ"ל?

ספר הזוהר: יש להחמיר בכל סוגי הבשר שלא לאוכלם מיד באותה סעודה לאחר חלב.
רמב"ם: בשר בהמה וחיה אבל בשר עוף כיוון שהוא אסור בחלב מדרבנן לא צריך.^{63, 64}
רמב"ן ורשב"א: בשר בהמה בלבד אבל בשר חיה ועוף מותר לאכול אף לאחריהם גבינה וכנ"ל.
ר"ת בשם בה"ג: בכל סוגי הבשר ואף בבשר בהמה לא צריך קינוח והדחה כלל.
איסור והיתר: דווקא גבינה רכה או חלב סגי בקינוח והדחה אבל גבינה שעברו עליה ששה חודשים או גבינה מתולעת צריך להמתין כדין גבינה אחר בשר ואף בבשר עוף.

---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הרמב"ם להתיר לאכול בשר עוף לאחר גבינה אף בלא קינוח והדחה.
והרמ"א הביא את דברי האיסור והיתר וכתב שכן המנהג ויש מקילין ע"י קינוח והדחה ומיהו טוב להחמיר.⁶⁵
וכתב הש"ך שאף למחמירים יש לאסור רק בסעודה אחת ובשעה אחת אבל לאחר מכן שרי.
אבל הט"ז כתב להמתין שש שעות רק בגבינה ישנה ומתולעת, אבל בחמאה או שאר גבינות ישנות יש להתיר ע"י קינוח, הדחה ורחיצה ורק מי שנוהג תוספת פרישות וזהירות יחמיר בכך.

• המתנה לאחר אכילת תבשיל של בשר/ חלב (ג')

אכל תבשיל של בשר ולאחר מכן רוצה לאכול תבשיל של חלב:

טור: אין צורך בקינוח והדחה ואף הרחיצה ביניהם אינה אלא רשות.
אור זרוע: אין צורך בקינוח והדחה אך צריך רחיצה ביניהם שהתבשיל נדבק בידיים יותר מאשר הבשר עצמו.
איסור והיתר: נהגו להחמיר אף בתבשיל של בשר כבשר עצמו.

---להלכה---

השו"ע כתב כדברי האור זרוע אבל אם בא לאכול גבינה עצמה לאחר תבשיל של בשר או בשר עצמו לאחר תבשיל של גבינה חובה ליטול את ידיו.

והרמ"א כתב, גבינה לאחר תבשיל של בשר: נהגו להחמיר להמתין כמו בבשר עצמו ואין לשנות ולפרוץ גדר, אך אם התבשל בקדירה בת יומא לא נהגו להחמיר ומותר לאכול אחריו חלב.⁶⁶
בשר לאחר תבשיל של גבינה: יש להתיר ע"י רחיצה ביניהם אם נגע בתבשיל של גבינה בידי וואף באוכל תבשיל של בשר לאחר תבשיל של גבינה.

לדעת המתירים, מה נידון כתבשיל של בשר?

סמ"ק: שומן של בהמה נידון כתבשיל של בשר וצריך קינוח והדחה אבל מרק צלול של בשר דינו כבשר עצמו.
רבנו יונה: מרק של בשר דינו כתבשיל של בשר אבל דבר עב כגון ירקות דינו כבשר עצמו.
שערי דורא בשם המרדכי: אף בשומן אווזו שהוא של עוף יש לאסור אטו שומן בהמה כבשר עצמו.⁶⁷
---להלכה---
הרמ"א כתב ששומן של בשר דינו כבשר עצמו.
והש"ך הוסיף את דברי השערי דורא שאף שומן של עוף דינו כבשר עצמו.

שמש המשמש בסעודה האם צריך ליטול ידיו בין גבינה לבשר?

ב"י ורמ"א: אינו צריך נטילה דלא הצריכו אלא לאוכל.
ש"ך: לא דקדקו כלל דרש"י מיירי במים ראשונים אבל במים אמצעיים וודאי שצריך כיוון שנדבק בידי.

• ניקיון המפה והסכין בין גבינה לבשר (ד')

⁶³ **רמב"ם:** חיה אסורה אף שהיא אסורה מדרבנן כיוון שהיא דומה לבהמה.
ר"ת: חיה אסורה אף שהיא אסורה מדרבנן כיוון שהיא נדבקת בידיים ובחניכיים משא"כ עוף.
רי"ף: חיה מותרת כעוף ונקט עוף משום דשכיח טפי.
⁶⁴ **הט"ז ביאר** שיש להתיר ע"י קינוח והדחה בלבד אף לטעם הרמב"ם לעיל שיש להמתין בין בשר לחלב משום בשר שבין השיניים, משום שדווקא שם יש ללמוד מהפסוק "הבשר עודנו בין שיניהם" דאכתי חשיב בשר, אבל בגבינה אף אם היא קשה ונדבקת בשיניו איננה חשובה גבינה להצריך המתנה שש שעות.
⁶⁵ **המהרש"ל קרא** תגר על המחמירים וכתב שהוא כמו מינות ולמד שדווקא מהר"ם שבא לידו מכשול פעם אחת החמיר אבל שאר בני אדם אינם יכולים להחמיר.
⁶⁶ **הש"ך מבאר** דמיירי שיש ממשות בקדירה דאל"כ מותר אף עם גבינה ממש כדין נ"ט בר נ"ט. **והפתי"ש הוסיף** דצ"ל שאין שישים כנגד הממשות דאל"כ הדרא קושיא לדוכתא. **אבל בספר בית לחם יהודה כתב** שאם יש בו בנותן טעם דינו כבשר עצמו וכדין שומן שאסור.
⁶⁷ אומנם באיסור והיתר כתב שלא מצא כן במרדכי ורבים מקילים בשומן עוף אבל בשל בהמה יש להחמיר.

מפה :

כתב השו"ע, שמי שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך מעל השולחן שיירי פת שאכל עם גבינה וכן להחליף את המפה. **וכתב הפת"ש**, שכל זה כשהניח הבשר/ הגבינה על המפה ממש אבל אם היו מונחים בכלי אין צורך ובהיפוך המפה ובהסרת הפתיתים סגי.

סכין :

כתב השו"ע, שאסור לחתוך גבינה צוננת בסכין שחתך בו בשר ואף פת שאוכל עם גבינה אין לחתוך בסכין שחתך בה בשר.⁶⁸ **וכתב הרמ"א**, שע"י נעיצה בקרקע קשה שרי אך נהגו לייחד שני סכינים אחד לבשר ואחד לחלב ואין לשנות.

האם מותר לנעוץ בקרקע לכתחילה כדי להתיר לחתוך בו פת?

מהרש"ל: לכתחילה אסור וכל מה שהתירו נעיצה הוא רק כשכבר חתך בשר בסכין חלבית או להיפך.

ש"ד: מותר אפילו לכתחילה ע"י נעיצה אבל נהגו לייחד שני סכינים אך בשעת הדחק מוקמינן להו אדינא.⁶⁹

ט"ז: מותר אפילו לכתחילה ע"י קינוח אף בזמננו שנהגו לייחד שני סכינים ורק בין בשר לחלב צריך נעיצה.

סימן צ' - כחל

- **דיני כחל בבישול, צלייה ומליחה (א' - ד')**

איתא בגמ' (חולין קט:):

הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו.⁷⁰ א"ר ר' זירא אמר רב אינו עובר עליו ומותר ואיכא דאמרי אינו עובר עליו ואסור.

תניא כלישנא קמא כחל שבשלו בחלבו מותר, קיבה שבישלה בחלבה אסור. ומה הפרש בין זה לזה, זה כנוס במעיו וזה אינו כנוס במעיו.

כיצד קורעו? אמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל. א"ר אלעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול. מאי קמ"ל משנה היא? הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב וטחו בכותל ויש גורסים אי נמי לקדירה.

א"ר נחמן לטבחי זויקו לילתא כחלי. והא אנטן תנן קורעו? ההוא לקדירה. והא קתני שבשלו- דיעבד אין, לכתחילה לא? הוא הדין דאפילו לכתחילה ואידי דבעי למיתני ספי קיבה שבישלה וכו'.

שיטת רש"י:

יש ג' שיטות בגמ': ב' לשונות בדברי רב, ושיטת רב נחמן. מחלוקתם בדין צלייה ללא קריעה: לישנא קמא צריך לקורעו ובדיעבד מותר באכילה ואלו הם דברי המשנה. לישנא בתרא צריך לקורעו ובדיעבד אסור באכילה ואלו הם דברי המשנה. רבי אלעזר מצריך קריעה אך לא צריך קריעה שתי וערב. ולרב נחמן אפילו לכתחילה לא צריך קריעה ובמשנה מירי בבישול ואינו עובר עליו ואסור.

שיטת ר"ת:

יש ב' שיטות בגמ': רב נחמן דיבר על בישול בקריעה מועטת שבכך סגי אף לכתחילה. שאלה הגמ' מדוע לא צריך שתי וערב מתרצת הגמ' שבמשנה מדובר לקדירה כלומר עם בשר ולכן צריך קריעה שתי וערב. שאלה הגמ' מהברייתא שמשמע שכחל מותר רק בדיעבד שבישלו כבר 'בחלבו' משמע לבדו, מתרצת הגמרא דאין הכי נמי מותר אף לכתחילה והלשון הוא רק אידי דסיפא.

שיטת רש"י:

בישול - לכתחילה קריעה שתי וערב וטיחה בכותל ר"ן: מותר לבשלו עם בשר.

ספר התרומה: מותר לבשלו לבדו.⁷¹

בשללו לבדו: צריך ס' והכחל מצטרף לשיעור. בדיעבד בלי קריעה/ קריעה ללא טיחה

בשלו עם בשר: צריך ס' והכחל עצמו אסור.

צלייה - לכתחילה רא"ש: קריעה שתי וערב.⁷²

⁶⁸ האורחות חיים כתב שאין להחמיר בכך משום שהווי נ"ט בר נ"ט. וכתב ע"כ הדרכ"מ לקמן סימן צ"א סק"ב, שנראים דברי הרשב"א לאסור משום שלא שייך בשומן שהוא בעין על הסכין נ"ט בר נ"ט.

⁶⁹ **הש"ך הקשה** על דברי המהרש"ל: **א.** מצינו שניתן לחתוך לפת בסכין בשרית ולאחר מכן לחתוך צנון ובוודאי שנעיצה עדיפא. **ב.** מצינו שאף בסכין של עכו"ם יש להתיר לחתוך בו צונן ואפילו חריף ע"י נעיצה. (על זה כתב הש"ך שניתן לתרץ שכיוון שכבר נאסר ניתן להכשירו ע"י נעיצה ואינו נחשב כלכתחילה משא"כ בין בשר לחלב).

⁷⁰ הסיבה שכחל עצמו מותר היא משום שהחלב לא יצא מדדי הבהמה בחייה והוא רק מובלע בבשר ולא בא לכלל חלב אלא שלכתחילה רבנן הצריכו קריעה. (רש"י)

⁷¹ **הש"ך ביאר** שלבדו הכוונה עם מים וירקות ולא עם בשר.

⁷² **הב"י הקשה** על הרשב"א שכי"כ בדעת רש"י, שיוצא שאין הבדל בין בישול לצלייה וגם רב יהודה דיבר בצלי וא"כ מדוע לא צריך טיחה בכותל? ובאמת **האיסור והיתר כתב** שאף לגבי צלייה צריך קריעה שתי וערב וטיחה בכותל. (הובא בדרכ"מ)

ר"ן: קריעה כל דהו.⁷³
בדיעבד מותר אף ללא קריעה כלל.

שיטת ר"ת:⁷⁴

בישול- לכתחילה קריעה שתי וערב וטיחה בכותל ומותר לבשלו עם בשר.⁷⁵
בדיעבד בלי קריעה בשלו לבדו: מותר אף בלא ס'.

בשלו עם בשר: צריך ס' והכחל עצמו אסור.

קרעו קצת:⁷⁶ לכתחילה יכול לבשלו לבדו ובדיעבד מותר אף אם בשלו עם בשר בלא ס'.

צלייה- לכתחילה ר"ת: קריעה קצת.

ספר התרומה: אף בלא קריעה כלל.

בדיעבד מותר בלי קריעה כלל.

שיטת הרי"ף:

בישול- כדעת ר"ת הני"ל.⁷⁷

צלייה- ר"ן: בלא קריעה כלל.

ב"י: קריעה כל דהו.⁷⁸

---להלכה---

השו"ע נקט מעיקר הדין כלשון הרמב"ם וכשיטת ר"ת. (ועיי' לקמן כיצד נהגו לכתחילה)

וביאר הש"ך שמשערים כנגד הכחל כולו ולא רק במאי דנפיק מיניה משום שאיננו יודעים כמה שיעורו.⁷⁹

כיצד נוהגים למעשה בבישול כחל?

הגהות מיימוניות: לא לבשלו כלל אף בלא בשר ואף ע"י קריעה שתי וערב וטיחה.⁸⁰

ר"ן ורובנו ירוחם: לא לבשלו עם בשר אך לבשלו לבדו מותר ע"י קריעה וטיחה.

---להלכה---

השו"ע כתב (ס"ב) שהמנהג להלכה **בישול עם בשר:** לא לבשלו ובדיעבד כשר ע"י קריעה שתי וערב וטיחה.

בישול בפני עצמו: כשר לכתחילה ע"י קריעה שתי וערב וטיחה.

אבל הרמ"א כתב (ס"ב) שהמנהג **בישול עם בשר:** לא לבשלו ובדיעבד כשר רק במקום הפסד מרובה ע"י קריעה

שתי וערב וטיחה.^{81 82}

בישול בפני עצמו: לכתחילה נהגו בו איסור שמא יבשלו עם בשר אבל בדיעבד כשר

אף בלא הפסד מרובה ע"י קריעה שתי וערב וטיחה.⁸³

כיצד נוהגים למעשה בצליית כחל?

השו"ע כתב (ס"ב) להתיר צלייה ע"י קריעה שתי וערב.

והרמ"א כתב (ס"ב) לכתחילה צריך קריעה שתי וערב וטיחה, ובדיעבד אם עבר וצלאו ללא קריעה שרי.⁸⁴

ועוד כתב הרמ"א (ס"ג) שאם קרעוהו כדינו וצלאו אין לחוש אף אם מצא אח"כ גומות מלאות חלב.⁸⁵

⁷³ הר"ן כ"כ בדעת רש"י משום שבגמ' מדוייק שר"א אמר לשמעיה שיקרע לו והוא יאכל אף בלא קריעה שתי וערב משמע שמשפיק קריעה כל דהו.

⁷⁴ וכך גם נראה **בדעת הרמב"ם** אלא שהרמב"ם כתב 'מירק' **וביאר הב"י** שכוונתו להצריך מירוק במקרה שיש בו חלב מרובה ועומד בעין.

⁷⁵ **ספר התרומה כתב** שאם מבשלו בלא בשר מותר אף לכתחילה בלי קריעה כלל.

⁷⁶ **מה נחשב לקרעו קצת? הגהות סמ"ק:** קריעה גמורה שתי או ערב.

תוס': חולקים הרבנים של צד האליה לשניים.

ובתרומת הדשן כתב, שקריעה שחוטכים שתי וערב כמה חתיכות על פני כולו עדיף מטיחה בכותל שבכך כל הגומות של החלב נפתחות. (הובאו דבריו ברמ"א ס"ב). **וברשב"א כתב,** שאם נתנו תחת המכבש דינו כטחו בכותל. (הובאו דבריו בש"ך).

⁷⁷ **המהר"י בן חביב כתב** שהטור לא העתיק את דברי הרי"ף כראוי משום שגם לבשלו לבדו צריך לכתחילה קריעה שתי וערב.

⁷⁸ כיוון שהרי"ף כתב 'והיכא דלא עביד ליה הכי', משמע דלא בעינן כולי האי להצריכו שתי וערב אבל עכ"פ קריעה כל דהו בעינן.

⁷⁹ **הש"ך ביאר** שהב"י לא כתב זאת במפורש א. מחמת שהוא פשוט מעצמו.

ב. שהוא נכלל במה שכתב בסימן ס"ט לגבי בשר שנתבשל ללא מליחה שמשערים כנגד כל הבשר ולא רק כנגד הדם שבו מחמת שאיננו יודעים כמה הוא שיעורו.

ג. שהוא בכלל מה שכתב שמשערים אותו בסי' משמע כנגד הכחל כולו.

⁸⁰ **הב"י הביא** בשמו שאם מייחד לכך קדירה יש להתיר אך אין לסמוך ע"י מחשש שמא יטעו ויבשלו אותו עם בשר. אבל ניתן להשתמש באותה הסכין לחיתוך הכחל ולחיתוך בשר חס שאין את החשש הני"ל.

⁸¹ **הט"ז הדגיש** שמדובר כשאין ס' כנגד הכחל דאם יש ס' בכל גוונא הבשר מותר והכחל עצמו אסור.

⁸² **המהר"ש"ל כתב** כרמ"א אלא שהתיר אף בלא הפסד מרובה. **אבל הב"ח אסר** אף במקום הפסד מרובה **והש"ך הקשה** עליו מדוע החמיר כראב"ה ואור זרוע שאסרו נגד כל הפוסקים שהתירו.

⁸³ **וכתב הש"ך** שאם בישלו ללא קריעה כלל אפילו בדיעבד אסור עד שיהיה ס' במים נגד הכחל והכחל מצטרף לשיעורו. ואם הכחל נתייבש מותר בדיעבד אף בלא ס'. (רמ"א ס"ב)

⁸⁴ **והמהר"ש"ל כתב** שאף מדינא צריך בצלייה קריעה שתי וערב וטיחה.

⁸⁵ דין זה מדברי **האיסור והיתר שביאר א.** חלב שחוטח דרבנן וכל שלא פירש לא גזרו.

ב. לא גרע מדם האיברים שלא פירש בצלייה ושרי. משא"כ אם לא נקרע כדינו החלב כנוס בתוכו ומקרי פירש ואסור.

האם מותר לבשל את הכחל לאחר שנצלה?

המהרש"ל כתב שיש לאסור כיוון שאכתי יש לחוש שמא יבשלו ללא קריעה שתי וערב בניגוד לכבוד שאיסורו רק מחמת ריבוי דם. והפת"ש הביא שאם צלה את הכחל ללא קריעה אף שמותר בדיעבד אסור לבשלו אח"כ.

להלכה מדוע אין לבשל כחל עם בשר?

רש"י: אסור מעיקר הדין וכנ"ל.

ר"ן: אסור מחשש שמא לא יקרענו יפה יפה.⁸⁶

↓

בשלו עם בשר ויש ס', מדוע הכחל עצמו נותר אסור אף שמצטרף לס'?

תוס': הכחל אסור כיוון שלפני גמר בישולו עדיין לא יוצא החלב הכנוס בגומות ויש בו טעם בשר, יש לחוש שמא יאכלנו קודם גמר בישולו. אך מצטרף לס' כיוון שמעיקר הדין מותר.

ר"ן: הכחל אסור מפני מראית העין דאתי למישרי חתיכת נבילה. אך מצטרף לס' כיוון שמעיקר הדין מותר.

רמב"ם: כיוון שכחל אסור רק מדרבנן הקלו בשיעורו.⁸⁸

מגיד משנה: אע"פ שאם בשלו עם בשר הכחל אסור, כיוון שכחל בפני עצמו מותר הקלו שיצטרף לס'.

↓

מה הדין אם הכחל נפל לאחר שבשלו עם בשר לקדירה נוספת?

ר"ן: בקדירה א' לא היו ס': כיוון שהכחל נעשה כחתיכת נבילה אינו מצטרף בקדירה השנייה לס'.

בקדירה א' היו ס': כיוון שהכחל עצמו אסור רק מפני מראית העין מצטרף לס' בקדירה השנייה.⁸⁹

רשב"א: כיוון שכנגד החלב שבכחל היה ס', אף שלהלכה צריך ס' כנגד הכחל כולו מחמת שאיננו יודעים כמה יצא, יש להתיר לשער ס' יחד עם בשר הכחל גם בקדירה השנייה כיוון שכל איסורו רק מחמת החלב הבלוע בו

אף שרבנן החשיבו את הכחל כנבילה הוא רק מחשש שמא לא כל החלב נפלט.⁹⁰

רמב"ם: כיוון שהכחל עצמו אסור רק מדרבנן אף שבקדירה הראשונה לא היה ס', מצטרף לס' אף בקדירה השנייה.

---להלכה---

השו"ע כתב כדעת הרמב"ם.

אבל הרמ"א הביא את דעת הרשב"א וכתב שכן עיקר.⁹¹

צליית כחל יחד עם בשר:

ר"ן ורשב"א: מותר לצלות כחל מתחת לבשר אף בלא קריעה כיוון שטעם השומן לא ניכר בכחל ועוד שלבסוף הוא נפלט ממנו ע"י הצלייה שכבולעו כך פולטו.

תוס' ורא"ש: ללא קריעה אסור לצלותו אף מתחת לבשר מפני שמנונית הבשר הנוטף על הכחל שיש בו עדיין חלב. אבל ע"י קריעה וטיחה לכתחילה אסור לצלות הכחל מעל הבשר ובדיעבד שרי, ואם הבשר מעל שרי

אף לכתחילה ע"י קריעה וטיחה.

---להלכה---

השו"ע כתב (ס"ד) שלצלות כחל עם בשר דינו כדין צליית כבד עם בשר.⁹²

הרמ"א פסק (ס"ג) כדעת התוס' והרא"ש ולכן:

לכתחילה: אין לצלותו עם בשר ששיפודים שלנו מונחים לארכן ולפעמים ראש זה למעלה, לפעמים ראש זה למעלה. בדיעבד: קרעו שתי וערב וטחו בכותל: שניהם מותרים אף אם ידוע שהתהפכו.

העליון מותר והתחתון אסור אך אין לאסור שניהם מחשש שמא נתהפך

ללא קריעה וטיחה: השיפוד דלא מחזיקן איסורא. ואם מונחים שניהם בשווה שניהם מותרים.

צליית בשר בשיפוד שצלו בו כחל:

מרדכי: אסור.

ר"ן: מותר.

---להלכה---

⁸⁶ רבנו ירוחם כתב שהוא מנהג בטעות וביאר הב"י דבריו שרבנו ירוחם החמיר להצריך אף לדעת ר"ת קריעה שתי וערב כשמבשלו לבדו ובצלייה הצריך קריעה כל דהו דלא כר"י שכתב שלא צריך קריעה כלל.

⁸⁷ הרשב"א כתב, שכל זה רק כשבשלו עם בשר שאז הכחל עצמו יכול להצטרף לס' אבל אם בישל הכחל עם חלב הכחל אינו מצטרף לשיעור כיוון שאין החלב שבו ניכר כדי שיצטרף לשיעור ס'.

⁸⁸ הרמב"ם כתב שיש לחלק בין כחל לגיד הנשה שאף שהוא מדרבנן החמרנו בשיעורו מפני שהוא בריה. אבל הב"ח כתב שאף כחל הוא בריה וצ"ע. והט"ז הביא שהחילוק בין כחל לגיד הנשה שאף ששומן הגיד הנשה מדרבנן גיד הנשה עצמו הוא דאוי ולכן החמירו בו בניגוד לכחל שעיקרו דרבנן.

⁸⁹ הב"י הבין שדעתו כדעת הרמב"ם אך הדרכי משה כתב שדעת הר"ן כדעת הרשב"א.

⁹⁰ הט"ז למד בדעתו שממילא אף באיסור דאורייתא הדין כן. והנפק"מ תהיה בבשר שלא נמלח שנפל לקדירה שאף שאיסור דם הוא מדאוי ונכל לצרף את הבשר עצמו לבטל טעם הדם שבו, משא"כ לדעת הר"ן הנ"ל שהחילוק הוא בין דאוי לדרבנן.

והקשה הט"ז אי"כ מדוע לשיטתו בבשר שנמלח או נתבשל ונפל לקדירה לא נשער רק כנגד דם שבו ולא כנגד כולו והלא כעת איסורו ודאי דרבנן? ותירץ הנקה"כ שאף לדעת הר"ן כיוון שדם קודם הבישול הוא דאוי אף אם בישלו אח"כ החמירו לשער כנגד כולו משא"כ בכחל שאף כשנפרש הוא מדרבנן.

⁹¹ הלבוש הבין שלדעת ה"א אף כשהיה ס' בקדירה הראשונה צריך לשער בקדירה השנייה כנגד הכחל כולו והט"ז הקשה על דבריו שאין זה במשמעות דברי הרשב"א.

⁹² וביאר הש"ך שלכתחילה אסור לצלות כחל מעל בשר ובדיעבד מותר ובשיפודים שלנו אסור לכתחילה מחשש שמא יתהפכו.

הרמ"א פסק להתיר כר"ן, ולכן גם מותר להניח כחל חס בקערה אחת עם בשר צלי. אבל כל זה כשנצלה לאחר קריעה וטיחה אבל אם צלאו בלא שקרעו כלל לכתחילה אסור להשתמש באותו השיפוד לבשר ובדיעבד הכל מותר.⁹³ **הוסיף הט"ז** שמדובר שהכחל נמלח מדמו דאל"כ יש לאסור מחמת הדם שבבשר הכחל.

טיגון/ פשטידת כחל:

הגהות מהרא"י: פשטידת כחל ללא בשר נהגו העולם היתר ע"י קריעה שתי וערב וטיחה בכותל ורק ת"ח מושכים ידיהם אלא"כ הוא כחל יבש.

תרומת הדשן: אין להקל לאפות פשטידת כחל במחבת וגם שלא לאפותו בתנור אחד עם פשטידת בשר אם לא בפי התנור.⁹⁴

---להלכה---

השו"ע כתב כהגהות מהרא"י שבטיגון או בפשטידה צריך קריעה שתי וערב וטיחה בכותל. **אבל הרמ"א כתב** שלכתחילה נוהגים בו איסור כמו בבישול הכחל בפני עצמו מחשש שמא יבוא לטגנו עם בשר ואף בכחל יבש יש לאסור לכתחילה. ובפשטידה נהגו בו היתר דווקא כשאינו במחבת אבל במחבת דינו כבישול בקדירה וכנ"ל. ויש פרושים המחמירים אף בפשטידה שאינה במחבת אלא"כ נתייבש הכחל תחילה.⁹⁵ **עוד כתב הרמ"א** שיש מחמירין שלא לאפות פשטידת כחל לצד פשטידת בשר בתנור קטן אלא"כ מניח אחד מהם בפי התנור וטוב ליזהר לכתחילה אף שהוא חומרא בעלמא.⁹⁶

חיתוך כחל בסכין של בשר:⁹⁷

כחל חי: אף שהיא מלאה חלב כיוון שאינה רותחת שרי. **קרעו שתי וערב וטחו בכותל:** מותר לכתחילה לחותכו בסכין של בשר שהרי אף לצלותו בשיפוד אחד מותר לכתחילה ע"י קריעה וטיחה כשהכחל למטה, ואף כשהכחל למעלה מותר בדיעבד.⁹⁸ (תוס' ורא"ש) **לא קרעו כלל:** יש לאסור. (רי"ן)

כחל כבוש:

כתב הרמ"א, שאם הניח הכחל שלם קודם צלייתו עם חלבו מותר ולא אומרים כבוש כמבושל לפי שחלב שחוטה דרבנן ולא גזרו בצונן להחשיבו ככבוש.

כחל שפירש חלבו או בשר בחלב צונן ששה בתוכו:

האיסור והיתר כתב שיש לאסור. **והש"ך הקשה** עליו זה שהרי כל דין כבוש הוא דרבנן ואם כל הגזירה היא אטו כבוש בבשר וחלב רגיל הווי גזירה לגזירה. **ובנקה"כ כתב** שמצינו בדוכתי טובא שגוזרים גזירה לגזירה.

וכתב הפת"ש (ס"ד), שאם שהה הכחל עם בשר בכלי שאינו מנוקב כשיעור על האש ויש ציר אסור דכבוש כמבושל.

מליחת כחל עם בשר:

רמב"ן ורשב"א: לכתחילה צריך שהכחל יהיה למטה והבשר למעלה דמליח כרותח בצלי ובדיעבד אם עשה להיפך אף ללא קריעה כלל מותר.

רא"ש: מותר לכתחילה למולחו עם הבשר שהמלח אינו מפליט החלב שבו וגם החלב אינו בלוע בדופני הכחל אלא כנוס במעיניו.^{99 100}

איסור והיתר: מליחה כצלייה ואם לא קרעו ומלחו אף לבדו אסור בדיעבד. ואם נקרע קצת בדיעבד שרי. ואם קרעו שתי וערב אפילו נמצאו גומות מלאות חלב מותר כיוון שקרעו תחילה.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ן והרשב"א והביא ב"ש מי שמתיר את דעת הרא"ש. **והרמ"א כתב** שלכתחילה אין למולחו עם בשר ובדיעבד בכל ענין מותר. **וביאר הש"ך** שהרמ"א פסק להתיר בדיעבד כיוון שגם האיסור והיתר חזר בו והתיר בדיעבד אף בלא קריעה כלל.

⁹³ **המהרש"ל כתב** שאף אם לא טחו בכותל אם קרעו שתי וערב ונצלה כל צורכו מותר לכתחילה לצלותו באותו השיפוד וה"ה לענין סכין לקמן. והמחמיר בכה"ג נקרא חסיד שוטה והדיוט. **ועוד כתב** שאם לא קרעו כלל בדיעבד אסור ויש להצריך ליבון לשיפוד ודלא כרמ"א. **והש"ך כתב** שיתכן לומר שדברי המהרש"ל הם רק לכתחילה.

⁹⁴ **הב"י הקשה** על כך שאלו חומרות יתרות ולית דחש להו **והדרכ"מ הביא** בשם האיסור והיתר שמותר לאפותו בתנור אחד עם פשטידת בשר ואף בתנור קטן, אבל לבשלו אסור אף בכחל יבש. **ובהגהות מרדכי הביא** שהתירו בדיעבד מולייתא של בשר חס שהונחה על מולייתא של כחל.

⁹⁵ **הרמ"א כתב** שכחל יבש הוא מן הסתם שעברו עליו ל' יום **וכתב הש"ך** שאם אנוחו רואים שהכחל יבש אף בתוך ל' מותר.

⁹⁶ **וכתב הש"ך** שלאפות פשטידת כחל בתנור עם חלב אסור מדינא וכדין בשר וחלב שנאפו בתנור אחד.

⁹⁷ **כתב הפת"ש** שאם חתכו כחל ביחד עם בשר יש מקום לאסור שהחלב היוצא מן הכחל נבלע בחוזק במקום החיתוך של הבשר. **והוסיף הפת"ש** שכל זה רק כשהכחל נצלה כך בלא הדחה שאם הודח אין חשש איסור כיוון שנבלע בצונן.

⁹⁸ **וכתב הש"ך** שאף לרמ"א שהחמיר לעיל בבישול לבדו בקדירה הכא שרי כיוון שרק התם חיישינן שמא יבשלו יחד עם בשר משא"כ בסכין.

⁹⁹ **הפת"ש הביא** שכל זה רק בחלב שבכחל אבל חתיכת בשר שנבלע בתוכה חלב ממש ולאחר מכן נמלחה עם שאר בשר אוסרת מדין מליח כרותח.

¹⁰⁰ **הדרכ"מ הביא** בשם מהר"ם שכחל ובשר שנמלחו בכלי מנוקב ולאחר מכן שהו בכלי שאינו מנוקב מותרים. **וביאר** שכוונתו להתיר מצד דם שבכחל דמשום חלב שבו אינו נאסר וכנ"ל.

כתב הרמ"א, עור קיבה שהוסר ממנו חלבו והודח יש לו דין בשר ומותר למלחו/ לבשלו עם בשר.

סימן צ"א- דין בשר וחלב שהתערבו

• בשר וגבינה צוננים שנגעו זה בזה (א'-ג')

כתב השו"ע (ע"פ הגמ'), בשר וגבינה שאחד מהם לח ונגעו זה בזה מותרים על ידי הדחת מקום נגיעתם במים. ומותר לצור אותם במטפחת אחת ואין לחוש שמא יגעו זה בזה. אבל אם שניהם יבשים לא צריך הדחה כלל. **וכתב הפת"ש**, אבל דבר חריף אפילו יבש דינו כצונן לח וצריך הדחה.

מה הדין היתר צונן שנגע באיסור שמן צונן?

פמ"ג: צריך שפשוף עד שידע באומד הדעת שסר ממנו השמנונית.
תו"ד: דווקא בדוחקא דסכינא עם שמנונית צריך שפשוף אבל שמנונית בלבד סגי בהדחה.
בית אפרים: חלב שנמחה במים או חלב מהותך וכדו' צריך שפשוף גדול כיוון שהוא נדבק ביותר.

ועוד כתב השו"ע (ע"פ בעל העיטור), דבר שאין רגילות להדיחו יש לחוש לכתחילה שמא ישכח ויאכלו ללא הדחה ולכן אסור להניחו שם כגון בשר היתר בתוך קערה של איסור.¹⁰¹ אבל דבר שיש רגילות להדיחו כגון בשר חי אין לחוש ויש להתירו להניחו שם לכתחילה.

הקשה הדרכ"מ איתא בסיו' תנ"א, כלי שנשתמש בו חמץ בצונן מותר להשתמש בו מצה ומאי שנא הכא? **ועוד הקשה** בתורת חטאת מדברי האו"ח בכלים של גוי שהודחו יפה מותר ליתן לתוכם תבלין יבש והא תבלין אין דרך להדיחו? **ותירץ**:

- א. יש לחלק בין שימוש בכלי בדבר יבש כמו מצה לבין שימוש בדבר לח כגון בשר.¹⁰²
- ב. יש לחלק בין חמץ לשאר איסורים.
- ג. יש לחלק בין השתמשו בכלי בדבר צונן לבין השתמשו בכלי בדבר חם.¹⁰³
- ד. יש לחלק בין אם רחץ הכלי היטב תחילה או לא רחצו.¹⁰⁴
- ה. **בנקה"כ תירץ** שיש לחלק בין דברי בעל העיטור דקאי על כלי בן יומו שחוששים שמא ישתמש בו בחמין לבין דברי האורחות חיים דקאי אכלי שאינו בן יומו שאפילו אם ישתמש בו בחם מותר בדיעבד.

על פי תירוצים א' וג' **כתב הרמ"א**, שדווקא דבר שיש בו לחלוות קצת צריך הדחה לכתחילה אבל דבר יבש ממש אם לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו דבר יבש בלא הדחה כלל.
ט"ז: יש טעות סופר בדבריו וצריך לגרוס "אבל דבר יבש ממש או אם לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו דבר לח בלא הדחה כלל" דהיינו, כשבלע בחם יש להתיר להניח יבש צונן ובבלע בצונן מותר אח"כ בלא הדחה אפילו בדבר לח צונן או ביבש חם.

ש"ך: הסכים עם תירוץ ד' וכתב שהאו"ח מיירי שידעין שהכלים הודחו יפה ע"י ישראל ולכן שרי להשתמש בהם ואף בקינוח סגי, ואילו בעל העיטור מיירי שלא הודחו ויש שמנונית ע"ג ולכן אסור.¹⁰⁵

¹⁰¹ **הט"ז מבאר** שעיקר החידוש הוא שאף בקערה של איסור ולא רק באיסור עצמו יש להצריך הדחה ובדיעבד שרי. **וכתב התורת חטאת** שהמתאכסן בבית הגוי כדיעבד דמי.

והקשה הט"ז שהרי הב"י כתב בסימן ב' שכל דבר שבדיעבד מותר לא חוששים מתחילה שמא ישכח? **ותירץ** שיש לחלק בין דבר שיש ספק על עצם איסורו לבין הכא שיש איסור וודאי אלא שיש לו תקנה ע"י הדחה שחוששים שמא ישכח.

¹⁰² **הש"ך הקשה** על תירוץ זה שהרי הרשב"א התיר להדיא לאכול בה צונן לח, וגם הרא"ש והטור אסרו ללוש מצה דווקא מכיוון שממחרת להחמיץ אבל בלאו הכי משמע דשרי אף בצונן לח.

¹⁰³ **הש"ך הקשה** על תירוץ זה:

א. משמע בס"י קכ"א להיפך שר"י סובר שכלי הניקח מן הגוי שבלע איסור, ניתן להטבילו ורק אחר כך להגעילו משום שניתן להשתמש בו בצונן. כלומר, אע"פ שבלע בחם משתמש בו היתר צונן.

ב. מה ההוכחה מהרשב"א, והרי הוא התיר במליחה רק בבשר חי שיש רגילות להדיחו ולא בגלל שבלע את האיסור בצונן. ג. דעת הר"י והרמב"ם שאפ"י אם נבלע חמץ ע"י בית שאור וחרוסת אסור להשתמש בו מצה בצונן. מוכח שלמרות שבלע בצונן אסור. ואף לרא"ש שם שכתב להתיר שימוש בצונן אין שום הוכחה בדעתו שיש לחלק בין אם בלע בחמין או בצונן וייתכן שאף אם בלע בחמין מותר להשתמש בו צונן, שהרי בית שאור וחרוסת י"א שאפ"י הגעלה לא מהני להם ובכ"ז הרא"ש מותר להשתמש בו צונן וא"כ כ"ש בחמין שלכו"ע וודאי מהני הגעלה יהיה מותר להשתמש בו היתר צונן.

ד. הגמ' בע"ז שמחלקת בין תשמישו בחמין או בצונן, מיירי שעת משתמש בכלי היתר חם או כבש אבל בהיתר צונן אין חילוק. ה. אמנם ביו"ד משמע מדברי הטור שמוותר לאכול צונן בקערה שמלח בה בשר, אבל הרי הטור הביא י"א ועמם הסכים הרשב"א שאף בהשתמש בקערה באיסור רותח הדין כן, והרי הרשב"א כאן פסק את דין הבעל העיטור ואם נכון תירוצו של התו"ח נמצאו דבריו סותרים אלו את אלו.

¹⁰⁴ **הט"ז הקשה** על תירוץ זה שוודאי גם הכא מיירי שהכלי נקי וכל החשש הוא מפני האיסור הבלוע שאם אינו נקי וודאי יש לאסור.

¹⁰⁵ **המהר"ל למד** שלדעת הרשב"א מהני קינוח ולדעת בעל העיטור צריך דווקא הדחה. **והקשה הש"ך** דא"כ כיצד פסק הרשב"א את דברי בעל העיטור? ולכן כתב הש"ך שמוכרחים לומר שאין חילוק בין קינוח להדחה.

וכתב הש"ך שמה שכתבו התוס' שדבר לח אסור להשתמש בקדירה שנתבשל בה בשר וחלב הוא דווקא בלא קינוח או שמייירי שם בכלי חרס. **ועוד כתב** שמה שכתב האו"ח שאינו מוציא דבר קשה יבש ביבש כוונתו לאפוקי תבלין או דבר חריף לח אבל אין הכי נמי שאינו מוציא אף דבר שנבלע בלח.

כתב השו"ע, צריך לזהר שלא יגע בשר בלחם שאם יגע בו אסור לאכלו עם גבינה והוא הדין שלא תיגע בגבינה בלחם.¹⁰⁶ (ועיי לעיל סימן פ"ט ס"ד דינים נוספים בעניין זה)

• עילאה גבר ותתאה גבר (ד')

איתא בגמרא (פסחים עו.) איתמר חס לתוך חס דברי הכל אסור, צונן לתוך צונן דברי הכל מותר, חס לתוך צונן וצונן לתוך חס: רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר. תניא כוותיה דשמואל וכו'.¹⁰⁷ ומסקנת הגמ' שבחס לתוך צונן צריך קליפה דאדמיקר ליה בלע פורתא.¹⁰⁸

וכתב רש"י, אע"פ דהלכתא כרב באיסורי בהא הלכתא כשמואל דהא תניא תרתי מתניתא כוותיה וכ"כ הפוסקים.

מה הדין בצונן לתוך חס?

רא"ה: הבשר צריך כדי נטילה.¹⁰⁹
שאר ראשונים: הבשר אסור כולו עד שיהיה ס' כנגד החלב.

מה הדין בחס לתוך צונן?

ר"ת ור"י: הבשר צריך קליפה אבל החלב כיוון שא"א לקולפו מותר.
ריב"א: הבשר צריך קליפה ובחלב צריך שיהיה ס' נגד הקליפה.

---להלכה---

השו"ע פסק בצונן לתוך חס כרוב הראשונים לאסור את הבשר כולו בס',¹¹⁰ ובחס לתוך צונן פסק כר"ת ור"י שהבשר צריך כדי קליפה והחלב מותר כולו.

והרמ"א הביא את דברי האיסור והיתר הארוך שאם לא קילף הבשר ובישלו כך מותר בדיעבד.
אבל הט"ז והש"ך האריכו לבאר, שיש להחמיר כשיטת הריב"א להצריך ס' בחלב כנגד הקליפה.¹¹¹
והפת"ש כתב, שבמקום שלא נפסק הקילוח שאסור מדינא אין להקל וצריך ס' כנגד הקליפה כדעת ריב"א, אבל במקום שנפסק הקילוח יש להתיר ללא ס' כר"י.

כתב בתרומת הדשן, שקדירה מלאה חלב רותח שעלתה על גדותיה ונזחל קילוח חלב מתוכה ונגע בבשר שע"ג הכירה אם היד סולדת במקום מגעו יש לאוסרו כדי קליפה כדין עירוני שלא נפסק הקילוח.¹¹²

• מליח הרי הוא כרותח (ה'ו')

איתא בגמ' (חולין קיב.) דמליח הרי הוא כרותח.

עד כמה אוסר איסור מלוח?

רא"ש: כדי קליפה.
רמב"ם: אוסר הכל בס'.
רא"ה: כדי נטילה.

---להלכה---

¹⁰⁶ **הש"ך כתב**, שהחשש הוא שמא ישכח להדיח את הלחם. **והקשה הפת"ש** שמשמע מדברי השו"ע שלא מהני הדחה בלחם מפני שהוא נדבק ביותר. והביא ראיות לכאן ולכאן ובסיום דבריו הכריע שיש לחלק היכן נגע בלחם במקום השלם או הפרוס שבמקום הרך צריך גרידה ולא מהני הדחה.

¹⁰⁷ **הר"ן מבאר** שנחלקו במקרה שנטל אחד מהם מע"ג האור ועדיין הוא חס דאם הוא עדיין על האש לכו"ע תתאה גבר.
¹⁰⁸ **רש"י:** עד שמצננו בלע קצת וצריך קליפה.

איסור והיתר הארוך: שמכביד עליו ובולע ולכן צריך קליפה.

¹⁰⁹ **הרא"ה הביא** ראיה לדבריו מפרק כיצד צולין **והר"ן דחה** ראיתו דהתם מיירי בצלי ולכן סגי בכדי נטילה.

¹¹⁰ **הט"ז כתב** שדין זה הוא רק באיסור מחמת עצמו כמו בשר וחלב אבל בשאר איסורים אינו כן משום שאיסור בלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב. **ועיי רעק"א שהקשה** מדוע החלב אינו נחשב כרוטב.

¹¹¹ **הט"ז הקשה** על דברי הרמ"א שהתיר כר"י:

א. באיסור והיתר הארוך כתב במקום אחד להתיר כר"י ובמקום אחר כתב לאסור כריב"א. **(בתורת חטאת רצה לתרץ** שדבריו הם רק בדעת הריב"א והוא לא סובר כן, אך הט"ז מיאן בכך דמשמע מדבריו שכ"כ לפסק הלכה בסתם).

ב. מדוע ההגהות שערי דורא למד בדעת הרא"ש שפסק להקל כר"י והלא הרא"ש הביא את שתי הדעות ואדרבה המהרש"ל כתב שהרא"ש סיים עם דעת ריב"א כי כך דעתו להלכה. **(הט"ז רצה להוכיח** בדעת הרא"ש כריב"א, משום שכתב שלא ישחוט לכתחילה בסכין של גוי על דעת לקולפו שחוששים שמא ישכח, ואם נאמר שהוא מותר בדיעבד בלא קליפה מדוע גוזרים שמא ישכח? אך כתב לדחות זאת לשיטתו לעיל סי"ג שבמקום שיש איסור ברור אלא שיש לו תקנה ע"י קליפה חוששים שמא ישכח לכתחילה אף שמותר בדיעבד).

ג. הרמ"א ס"י ס"ט סט"ו החמיר להצריך ס' כנגד הקליפה ונמצאו דבריו סותרים את דבריו הכא. וכ"מ מדבריו לקמן ס"ה.

ד. הרשב"א פסק כריב"א ולכן כך צריך להכריע וכ"כ המרדכי.

ה. הבי"א הביא בס"י צ"ו את דברי הרא"ש לאסור כולו בקורט של חלתית כיוון שהקרטין קטנים ואינו יודע היכן חתכוהו, משמע שבמקום שא"א לקלוף אוסר כולו.

אבל הש"ך כתב שהרמ"א התיר רק הכא שהחלב הוא דבר הנבלל והקליפה התערבה ואינו מכירה, אבל אם מכירה והוא דבר ששייך בו קליפה וודאי אין להתיר. ואף בתורת חטאת החמיר בחלב במקום שאין הפסד כ"כ.

¹¹² **כך ביאר את דבריו הבי"א** שמדובר בבשר צונן דאם הוא חס בכל גוונא אוסר את החלב מדין תתאה גבר אלא מוכרח שהבשר צונן ונאסר עכ"פ כדי קליפה.

השו"ע פסק כדעת הרא"ש שאוסר כדי קליפה. ועוד כתב (ס"ו) שכל זה כששניהם כחושים אבל אם אחת מהחתיכות שמינה אוסרת כולה שהשומן שבה מפפפע.¹¹³

אבל הרמ"א כתב שבכל מליחה משערים בסי' (שאינו אנו בקיאים בין כחוש דסגי בכדי קליפה לשמן שאוסר בסי').

האם יש חילוק בין עליון לתחתון בדבר מלוח?

רא"ש: אין לחלק בכך ובכל גוונא צריך כדי קליפה.

רשב"א: יש חילוק דתתאה גבר.

---להלכה---

השו"ע כתב כרא"ש שאין לחלק בכך, אך בסי' ק"ה כתב כרשב"א שיש לחלק דתתאה גבר. **וביאר הש"ך** את דבריו, שהכא כיוון שאוסר רק כדי קליפה אין חילוק דאף בעליון חס ותחתון קר צריך כדי קליפה, אבל בסי' ק"ה מיירי בדבר שמן שאוסר במלוח בסי' ולכן יש לחלק בין עליון לתחתון. (אבל בדעת הרמ"א כתב הש"ך שאין דין תתאה גבר במליחה כלל ואף באיסור שמן).

מה הדין בבשר מלוח וגבינה תפילה או להיפך?

רשב"א: המלוח כשר בהדחה והתפל צריך קליפה כיוון שהמלוח מפליט ואינו בולע.

ר"ן: בנוגעים זה בזה צריכים קליפה שנחשבים שניהם במלוחים, ובסמוכים בכדי שפליטתם נוגעת זה בזה המלוח כשר בהדחה והתפל צריך קליפה.

---להלכה---

השו"ע כתב כדעת הרשב"א שאם האחד מלוח והשני תפל, המלוח כשר בהדחה והתפל צריך קליפה. והוסיף ע"פ התרומה שביבש מלוח או לח מחמת הדחה ולא מחמת מליחה סגי בהדחת מקום נגיעתם. **וביאר הש"ך** שלא אומרים אידי דטריד למפלט לא בלע או כבלעו כך פולטו שדינים אלו נאמרו רק לגבי דם ולא לגבי שאר איסורים.

מה הדין דבר מלוח יבש שנתערב בדבר צלול שאינו מלוח?

מרדכי: אסור בסי' כיוון שבדבר הצלול יש כוח להתערב ביבש המלוח.

הגהות שערי דורא: מותר ואין לחוש.

---להלכה---

הרמ"א פסק כדעת המרדכי ששניהם אסורים כל עוד גם הטחור לח קצת אבל אם הוא יבש לגמרי אינו בולע כלל. **והש"ך הוסיף** שחלב רך שאינו מהותך אינו נחשב כדבר צלול. **ועוד כתב** שאף בלח מלוח ויבש מלוח מותר כל עוד היבש אינו לח קצת.

מה היא כמות המלח בכדי להחשיבו כדבר למלוח?

רש"י: מליחת בשר להצניע שאינו נאכל עד שישרוהו במים.

י"א: ¹¹⁴ מליחת בשר הרבה כעין עיבוד לצורך הדרך.

ר"ת: מליחת בשר כעין שמולחים בכדי לבשלו בקדירה.

או"ח: מליחת בשר כעין שמולחים בכדי לצלותו דאין אנו בקיאים בכך.¹¹⁵

סמ"ק: מליחת מועטת לצלי אינה מחשיבה את הבשר כרותח אבל הציר הנוסף ממנו נחשב כרותח.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת ר"ת והוסיף את דברי הר"ן שבנמלח לצורך הדרך אוסר אף אם הדיחו כל עוד לא שראו במים. **אבל הרמ"א כתב** מעיקר הדין כסמ"ק שציר חמור מבשר ואף בנמלח לצלי אוסר, אך הביא שטוב להחמיר במקום שאין הפסד מרובה כדעת האו"ח בכל גוונא. ועוד כתב שציר של בשר שנפל על כלי עץ צריך קליפה במקום נגיעתו ובכלי חרס צריך שבירה.¹¹⁶

כמה זמן צריך הבשר לשהות במלח כדי שיחשב 'אינו נאכל מחמת מלחו'?

ר"ן: כל ששהה במולחו שיעור שהייה לקדירה אבל פחות מכך לא.

ראב"ח: בציר נבילה אוסר אף קודם גמר פליטתו כיוון שהוא חזק ומבליע.

---להלכה---

השו"ע כתב כר"ן.¹¹⁷

¹¹³ ואף אם ההיתר שמן משום שאזיל האי ומפטם להאי.

¹¹⁴ **הביאום התוס' והרא"ש** בשם הרי"ע יעקב ישראל.

¹¹⁵ **הרשב"א חלק ע"כ** משום שאף שחום בית השחיטה מבליע אע"פ שאינו אלא חום מועט, כל זה רק בהבלעה באמצעות חום אבל במלח שמבליע באמצעות החריפות שבו כל זמן שלא נמלח כראוי אומנם הוא יכול להפליט הדם שבו אך בכדי להבליע בבשר שלידו אין בו כוח.

¹¹⁶ **הש"ך ביאר** שאם נפל על כל הכלי לא שייך כ"כ כיוון שיפסיד הכלי והוא טורח גדול אבל אין הכי נמי אם רוצה בכל זאת לקלוף יכול. ואע"פ שבסי' קכ"א לא סגי בקליפה וצריך דווקא הגעלה, התם מיירי שנבלע בחם משא"כ הכא שנבלע ע"י מליחה.

¹¹⁷ **הש"ך ביאר** שמה שמשמע מדברי השו"ע בסימן ס"ט שאף בפחות מכך חווי רותח, יש לחלק בין מליחה לדם שרק בשעת המליחה נחשבים כרותחים ולאחר ששהה כדי מליחה פסק מהמלח כוחו, לבין הכא שהמלח אינו עסוק להוציא הדם שבבשר דכבר נמלח להכשירו מדמו, שאז כל זמן שלא שהה שיעור מליחה אינו אוסר. ועי"פ זה כתב ליישב את דברי הרא"ש והתרומה שאינם חולקים זע"ז שהרא"ש מיירי במליחה להוציא דם שבו והתרומה מיירי במליחה סתם.

והרמ"א הביא ע"פ תרה"ד שאם שהה במולחו שיעור מליחה אינו נחשב אח"כ רותח ויש לסמוך על כך במקום צורך גדול והפסד מרובה כשהוא לצורך סעודת מצווה.¹¹⁸
אבל הש"ך כתב להחמיר אף קודם ששהה כדי מולחו כיוון שהרשב"א דחה דברי הר"ן וכך סברו שאר הפוסקים.

האם המלח צריך להקיף הבשר מכל צדדיו?

תוס': רק כשהמלח מקיפו מכל צדדיו נחשב כרותח.

רשב"א: אף אם מולחו רק מצד אחד נחשב כרותח.

---להלכה---

הרמ"א פסק כדעת הרשב"א.

- צלי שנפל לתוך מאכל חלבי שנאכל מחמת מולחו (ז')

איתא בגמרא (חולין קיב.) ההוא בר גזולא דנפל לכדא דכמכא שרייה רב חנינא וכו' אבל האי כותחא נאכל מחמת מולחו. והני מיילי חי אבל צלי בעי קליפה. ואי אית ביה פילי כוליה אסור ואי מתובל בתבלין כוליה אסור.

רא"ש ותרומה: כוונת הגמ' לאסור צלי אפילו צונן וצריך קליפה כיוון שהוא רך ובלוע אף מכותח שנאכל מחמת מולחו.¹¹⁹ ואם יש בו בקעים או מתובל בתבלין אפילו שהבשר חי כולו אסור.

ר"ן ורשב"א: כוונת הגמ' לאסור צלי דווקא רותח וצריך קליפה כדין חם לתוך צונן,¹²⁰ אבל אם יש בו בקעים או מתובל בתבלין נאסר כולו. אבל צלי צונן סגי בהדחה.

או"ז וסמ"ק: כוונת הגמ' לאסור צלי אפילו צונן וצריך קליפה ואם יש בו בקעים או מתובל בתבלין נאסר כולו דווקא בצלי אף בצונן אבל לא בבשר חי.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הר"ן והרשב"א.¹²¹

והרמ"א הביא ב"י את דברי הרא"ש והתרומה לאסור אף בצלי צונן וכתב שכן יש לנהוג אם אין הפסד מרובה.¹²²
ועוד כתב שאפוי ומבושל דינו כצלי שגם הם מרככים הבשר.

והש"ך כתב שהחלב בכל מקרה מותר ולא אומרים שהצלי מפליט לתוכו.

- כבוש כמבושל (ח')

מתי אומרים כבוש כמבושל?

ריב"א: דווקא בחומץ.

שאר ראשונים: בכל דבר.

---להלכה---

השו"ע כתב, שבשר ששהה 24 שעות בתוך חלב, או בשר שנמלח בחלב נאסר באכילה אך לא בהנאה כיוון שאיסורו רק מדרבנן.¹²³

סימן צ"ב- דין חתיכה נעשית נבילה

- חתיכת בשר שנפלה לתוך קדירת חלב (א')

כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותחת, יש לדון לאסור מצד טעם הבשר שנפלט לחלב וכן מצד החלב שנבלע בבשר וחזר ונפלט לתוך החלב ולכן, הבשר בכל מקרה אסור כיוון שהוא בלוע בחלב ואילו החלב:

טעם הבשר שבו: רמב"ם: מהני טעימת קפילא גוי ולא צריך סי.¹²⁴

אגור: לא מהני טעימת גוי וצריך סי'.

¹¹⁸ **הש"ך כתב** שלפי החילוק בין מליחה להוציא דם למליחה סתם, יהיה אפשר להתיר אף שלא במקום הפסד מרובה במקרה שנמלח להוציא דמו וכגוונא דהתרה"ד שם, אך להלכה כתב כרמ"א כיוון ששמעו מדברי שאר הפוסקים שאף במליחה להוציא דם לא פסק כוח המלח אף ששהה כדי מולחו.

¹¹⁹ **הט"ז למד** בדעתם שגם אם הכותח אינו מלוח כלל הצלי מבליע בו.

¹²⁰ לפי הר"ן והרשב"א יוצא שאף אם הכותח אינו מלוח כלל צריך קליפה כדין כל חם לתוך צונן **וביאר הש"ך** שהשו"ע נקט 'אפילו נאכל מחמת מולחו' הוא לאו דווקא דה"ה אם לא נמלח כלל.

¹²¹ **הרשב"א מבאר** שעדיין נחשב הדבר כחם לתוך צונן שתתאה גבר אע"פ שהצלי שוקע בתוך החלב כיוון שכל שהוא במקומו גובר ומקרר הצלי שנפל לתוכו הלכך בקליפה סגי.

¹²² **הש"ך כתב** שצ"ע אם יש להקל בכך כיוון שהרבה פוסקים סוברים לאסור אפילו בחי. ובפרט שבגמ' משמע דמיירי בצלי צונן.

¹²³ ודלא כאגור שהביא י"א שנאסר אף בהנאה.

¹²⁴ **הש"ך הביא** שצריך שהגוי יהיה דווקא קפילא-אומן שלא מרע אומנתיה או שיהיה גוי מסיח לפי תומו.

החלב שנפלט מהבשר: קדם וסילק את הבשר קודם שתנוח היורה מרתיחתה, מותר.^{125 126}
לא קדם וסילקו: **רש"י:** מין במינו אינו בטל אפילו באלף.
ר"ת: מין במינו בטל בסי, אבל לא יהני טעימת גוי דא"א למיקם אטעמא.

---להלכה---

השו"ע פסק כרמב"ם וכדעת ר"ת.
אבל הרמ"א כתב שלא מהני טעימת גוי וצריך תמיד ס'.

• טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר שבקדירה (ב'ג-)

טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר שבקדירה ולא היה בה ס' כדי לבטלה, החתיכה נעשית נבילה וצריך לשער בקדירה ס' כנגד כל החתיכה.

שיטת רש"י:¹²⁷

מדובר בחתיכה שחלקה בתוך הרוטב וחלקה מחוצה לו, והחלק העליון נאסר מחמת החלב ולאחר מכן צריך לשער בקדירה כולה בסי כנגד כל החתיכה.^{128 129}

שיטת ר"י:

מדובר בחתיכה שכולה מחוץ לרוטב העומדת מעל חתיכה אחרת שחציה בתוך הרוטב, ולכן רק החתיכה נאסרה. ואם לאחר מכן ניער את הקדירה צריך לשער ס' כנגד כל החתיכה. אבל אם חציה בתוך הרוטב כל מה שבקדירה מצטרף לבטל את הטיפה.¹³⁰

---להלכה---

הט"ז כתב שהשו"ע פסק כרש"י שהחתיכה חציה בתוך הרוטב מכך שפסק שאם נאסרה החתיכה אוסרת השאר.¹³¹
והרמ"א פסק כרש"י ואעפ"כ החמיר לאסור את אותה החתיכה שנפל עליה.^{132 133}
אבל הש"ך כתב שאין ראיה מדברי השו"ע כמי דעתו, אבל מכל הפוסקים נראה שפסקו כרש"י. אבל הרמ"א הסתפק אם הלכה כרש"י או כר"י ולכן הקדירה ממ"נ מותרת והחתיכה אסורה דשמא הלכה כרש"י. **והוסיף הש"ך** ששאר החתיכות שנגעו באותה חתיכה נאסרות כדי נטילה וכדלקמן בסי' ק"ה.

מדוע אם נפלה טיפת חלב על חתיכת בשר היא אוסרת בסי' ק"ה מבואר שאוסר רק כדי נטילה?

מהרש"ל: יש חילוק בין חלב שהוא איסור צלול ומתפשט בחתיכה לאיסור עב שאינו מתפשט וסגי בכדי נטילה.¹³⁴

¹²⁵ **הב"י ביאר** ע"פ הסמ"ג שטעם הבשר יוצא לחלב אף קודם שסילק היורה מרתיחתה כפי שאנחנו רואים בירק שנשרה במים שמיד משתנה צבעו, אבל כלפי החלב שנבלע בבשר מהני לסלקו קודם שירתח משום שהבשר עסוק לבלוע ואינו פולט עד שתנוח הקדירה מרתיחתה.

¹²⁶ זו **דעת רש"י**, אבל **רשב"ם כתב** שהמדד הוא 'כי נייח מבליעתו הדר פליטי' דהיינו צריך **שהבשר** ינוח מבליעתו כדי שיוכל להפליט את החלב שבו. ולפי זה לא נתבאר שיעור זה בגמרא ואין זה תלוי אלא באומד הדעת.

¹²⁷ **הב"י מבאר** שזו דעת רש"י מכך שלא הצריך שהחתיכה תהא מונחת על גבי חתיכה שחציה מחוץ לרוטב ובכל זאת כתב שבשלב הראשון רק החתיכה שנפלה לתוכה הטיפה נאסרת.

¹²⁸ נחלקו הראשונים בדעתו כיצד מדובר? **מרדכי:** כוונתו שמקצתה מגולה כלומר חציה מחוץ לרוטב.

הגה"מ: כוונתו שכולה בתוך הרוטב ורק פניה העליונים מגולים.

¹²⁹ נחלקו הראשונים בדעתו מדוע לאחר מכן נאסרה הקדירה כולה?

מרדכי: כיוון שחציה מחוץ לרוטב בשלב הראשון נאסר רק החלק הזה ולאחר מכן אם ניער את הקדירה צריך ס' כנגד כל החתיכה כיוון שכעת הרוטב מתערב עם החתיכה.

ר"ן: אף אם לא ניער לבסוף כלל, בשלב הראשון נאסרה החתיכה שעליה נפלה הטיפה, ובשלב השני נאסרת הקדירה כולה אף כשלא ניער את הקדירה. **וכ"כ הט"ז** בדעת רש"י שבשלב הראשון נאסר רק החלק העליון ולאחר מכן אוסר את חלקו התחתון שאוסר לבסוף את הקדירה כולה.

טור: הדרכ"מ הוכיח בדעתו כמרדכי מכך שכתב לקמן שהחתיכה נפלה אח"כ לקדירה אחרת ואסרה את החתיכות בתוכה, ואם נאמר כר"ן שאף ללא ניעור וכיסוי החתיכה אוסרת את חברותיה, מדוע הוצרך להעמיד בנפלה לתוך קדירה אחרת הלא אף באותה קדירה אוסרת חברותיה. (יש לשים לב שבניגוד למרדכי נראה שהטור הבין שבשלב הראשון החתיכה כולה אסורה ואעפ"כ אין הרוטב מצטרף לבטלה וצ"ב).

¹³⁰ **האיסור והיתור הארוך כתב** כדעת ר"י אלא שכתב שבמקרה שיש על גבי החתיכה איסור דבוק כגון לב או כבד יש לאסור אף אם חציה בתוך הרוטב דבכה"ג מודה ר"י שיש לחוש שמא רגע אחד הייתה החתיכה מחוץ לרוטב ונעשתה נבילה מחמת האיסור הדבוק בה.

¹³¹ **בנקה"כ הקשה** על הט"ז שבאמת אפשר לומר שהשו"ע מייירי שכל החתיכה חוץ לרוטב כדעת ר"י והסיבה שאוסרת את שאר הקדירה היא משום שאח"כ ניער את הקדירה וכפי שכתב אח"כ השו"ע וא"כ מה ההוכחה דס"ל כרש"י?

¹³² **הט"ז הבין** כך בדעת הרמ"א משום שהתקשה כיצד הרמ"א הביא את פסק הראב"ד שכתב שאף שהחתיכה נעשית נבילה אם יוצא רוטב מהבשר מותרת כל עוד לא יצא טעם החלב עצמו, וא"כ מדוע הרמ"א הצריך ס' כנגד החלב והלא לדעת הראב"ד החלב אינו יוצא כלל ואם הוא יוצא באמת יצטרפו ס' כנגד כל החתיכה ולא יהני לשער רק כנגד הטיפה? **ולכן כתב** שהרמ"א פסק כרש"י והחמיר מסברא דנפשיה לאסור את אותה החתיכה.

¹³³ **הט"ז הקשה** שאם כנים הם דבריו א. מדוע הרמ"א לא כתב דבריו בשם י"א והלא הוא חולק על השו"ע שפסק כרש"י ולא משמע מדבריו שבה לחלוק אלא להוסיף.

ב. מדוע בסעיף ד' כתב הרמ"א שבבשר וחלב יש להחמיר וכאן פסק להקל כרש"י.

¹³⁴ **הפת"ש כתב** ע"כ שכל זה באיסור שנוגע בחתיכה אבל אם האיסור דבוק בחתיכה הוא מתפשט בכולו בכל גוונא.

דרכ"מ: יש חילוק בין חלב שהוא איסור שמן לאיסור כחוש שאינו מפעפע וסגי בכדי נטילה.¹³⁵
ש"ד: יש חילוק בין בשר שמן שגורם לחלב לפעפע בו לבין סי' ק"ה דמיירי בבשר כחוש.

טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר שבקדירה ומיד כשנפלה נייער את הקדירה, החתיכה אינה נעשית נבילה וכל מה שבקדירה מצטרף לס' כנגד הטיפה.¹³⁶
כתב הרמב"ם, מיירי בנייער מתחילה ועד סוף או שכיסה משעת נפילה ועד סוף ולכן משערים בס' רק כנגד הטיפה.
וכתב הטור, נראה דסגי לנער בתחילה בלבד ואפילו אם פסק אחר כך מלנער הכל מצטרף לבטל.

מה כוונת הרמב"ם במילים 'ועד סוף'?

ב"י: 'ועד סוף' כוונתו, שצריך לערבים יפה יפה מחשש שמא הטיפה לא התפשטה לחלוטין בתוך הרוטב.¹³⁷
מהר"י בן חביב: 'ועד סוף' הוא לאו דווקא, ובלבד שינער מיד בשעת נפילת הטיפה, ונקט לשון זה אגב רישא ששם מדובר שנייער בסוף דווקא ולא בתחילה דאם לא נייער כלל לא הייתה החתיכה אוסרת חברותיה.

---להלכה---

השו"ע העתיק את לשון הרמב"ם.

הט"ז כתב ש'עד סוף' הוא לאו דווקא וכהבנת מהר"י בן חביב.

אבל הש"ך כתב שהוא בדווקא בכדי שינער יפה יפה וכהבנת הבי"י.

ועוד כתב הרמב"ם, שאם נפלה הטיפה לתוך המרק או לחתיכות ולא נודע להיכן נפלה נייער את הקדירה עד שיתערב הכול ויהיה מותר אם אינה נותנת טעם בקדירה.

והקשה הטור, אם החתיכות בתוך הרוטב מה הצורך לנער, ואם החתיכות מחוץ לרוטב מה יעזור לנער והרי החתיכה כבר נאסרה ונעשתה נבילה?¹³⁸

ב"י: אף שנפלה הטיפה לתוך המרק חוששים שמא לא תתערב יפה יפה ולכן יש צורך לנערה.¹³⁹
מהר"י בן חביב: כוונתו שמיד כשנפלה הטיפה נייער את הקדירה ויבטלה כיוון שאינו נעשה עדיין איסור ואינו כביטול איסור לכתחילה.¹⁴⁰

ט"ז: מדובר שהחלב נפל לתוך הרוטב או לאחת החתיכות ולא נודע לאיזו, ולכן אין כאן דין חני"ו וסגי בס' כנגד הטיפה. והסיבה שהצריך הרמב"ם לנער היא רק משום שיש לחוש שריכוז מהטיפה נותר במקום מסוים בקדירה, ויש לחוש שאם ייתן לגוי לטועמה ייתכן שיטעם בדיוק את החלק הזה ויאסור את הקדירה בחינם משום שאליבא דאמת הקדירה מותרת כיוון שיש ס' כנגד הטיפה וכל

¹³⁵ **הט"ז והש"ך הקשו** ע"כ שמוכח בס"י ק"ה שחלב לא נחשב איסור שמן.

¹³⁶ **המהר"י בן חביב הקשה** על לשון הטור 'נייער', מדוע לדעת ר"י צריך לנער את הקדירה והלא מספיק שהחתיכה תהיה מקצתה בתוך הרוטב והכל מתערב?

ותירץ שלר"י עיקר החידוש הוא על כיסוי שאף שהחתיכה כולה מחוץ לרוטב כיוון שכיסה את הקדירה הכל מתערב, אבל אין הכי נמי אם יכניס את מקצת החתיכה לתוך הרוטב סגי בכך.
והט"ז תירץ דמיירי שהקדירה עמוסה בחתיכות וא"א להכניס את החתיכה אלא"כ יוציא חתיכה אחרת ולכן כתב הטור שינער את הקדירה אף לדעת ר"י בכדי להכניס את החתיכה לרוטב.

¹³⁷ **הבי"י למד** שלדעת ר' יהודה חוששים שמא לא עירב יפה יפה ורבנן דפליגי עליה עכ"פ מודו דצריך שיעשה בעניין שיתערב יפה יפה. **הט"ז הקשה** ע"כ שהרי רבי אמר 'נראין דברי ר' יהודה בלא נייער אלא בסוף', ולכאן' מדוע לא נאמר שר' יהודה החמיר רק בנייער מיד שלא סגי בכך, אבל אם נייער מתחילה ועד סוף אף לר' יהודה יהיה שרי ומנא לן שחיישינן שלא נייער יפה יפה אף בכה"ג? **ויתרה מכך,** א"כ מה ראה הטור להוכיח בדברי הרמב"ם יותר מדברי הגמ' עצמם שכתוב 'נראין דברי חכמים בנייער מתחילה ועד סוף' מדוע לא הקשה על המילים 'ועד סוף'? **ולכן כתב הט"ז** שהטור דייק מדברי ר' יהודה ברישא שבנייער מתחילה לחוד שרי ומדברי חכמים בסיפא שנייער מתחילה לחוד אסור ולכן הרמב"ם פירש שכיוון שיש סתירה יש להחמיר והטור סבר שיש להקל. ואפ"ל בדרך אחרת שהטור הבין 'ועד סוף' עד שישלוקו מהאש ולכן הקשה כנ"ל אבל הרמב"ם התכוון 'ועד סוף' עד סוף הויתר הטיפה שצריך לערב יפה יפה עד שתכלה ממשות הטיפה אבל אם כלתה ממשות הטיפה מודה הרמב"ם שאין צורך להמשיך לנער.

¹³⁸ **הבי"י כתב** שהטור היה יכול לשאול גם על דבריו שנפלה הטיפה לתוך המרק ששם וודאי אין צורך לנער אלא שהעדיף לשאול בתרתי על דבריו לגבי החתיכות.

¹³⁹ **הש"ך הקשה** על תירוץ הבי"י א. מהו הלשון 'וכן', והלא הרמב"ם בא לחדש שלא רק כשהחתיכה מחוץ לרוטב צריך לנער אלא אפילו כשהחתיכה בתוך הרוטב צריך לנער מחשש שמא לא נתערבה הטיפה יפה יפה וא"כ הרמב"ם היה צ"ל 'ואפילו'.

ב. למה הרמב"ם דיבר בכה"ג שלא נודע לאיזו חתיכה נפלה הטיפה אף אם יודע להיכן נפלה עדיין מהני לנער מיד כדי שיתערב יפה יפה.

ג. אם באמת הטיפה נפלה לתוך המרק חייב להיות שהיא נתערבה לגמרי ואין סברא לחשוש שמא לא נתערבה יפה יפה.

אבל **לפי דברי המהר"י בן חביב** אין מקום לקושיה זו:

א. משום שלשיטתו אפשר לתרץ שמיירי שאין ס' במרק מבלי החתיכות ולכן צריך לנער אבל לבי"י א"א לומר כן שהרי הבי"י כתב שכל החשש הוא רק שמא לא נתערב יפה יפה ולא בכדי לבטל בס'.

ב. הסיבה שהצריכו נייער אף על הצד שנפל לתוך המרק, הוא רק בכדי לחדש שאע"פ שלגבי ב' קדירות שבאחת מהן יש ס' תולין שהאיסור נפל לתוך הקדירה הזו והתבטל בה, כל זה הוא באיסור דרבנן אבל הכא שהוא איסור דאין לא תולין ואין להתיר אלא ע"י נייער בלבד.

¹⁴⁰ **הט"ז ביאר** שהטור לא הבין כדברי מהר"י בן חביב שנייער מיד את הקדירה משום שדייק בלשון הרמב"ם שכתב 'נייער את הקדירה כדי שיתערב' שנקט בלשון עתיד ולא כתב 'אם נייער ולכאן' מדוייק מדבריו שאם בא לשאול מורין לו כך לכתחילה ולכן הקשה את קושייתו. **ועוד הקשה** מה תירץ שאינו כביטול איסור לכתחילה והלא אכתי מיד כשנפל נעשה החלב איסור ואף אם נייער מיד הוא כמבטל בידיים את האיסור. ומכוח קושיות אלו תירץ הט"ז את תירוצו הנ"ל.

האיסור בנותן טעם הוא רק לאחר שנתערב לגמרי. ולפיכך מובן מדוע היתרו לו לנער כיוון שהוא כבר היתר עוד קודם הניעור ואינו נחשב כביטול איסור לכתחילה. יש ספק אם הטיפה נפלה לתוך המרק והתבטלה כיוון שיש סי' כנגדה או לתוך החתיכות ואוסרת, וכיוון שלא נודע לאיזו חתיכה נפלה לא אומרים חני"ן. ואף שייתכן שהטיפה נתנה טעם בחתיכה ונאסרה, כיוון שלא נודע היכן היא הרי כל הקדירה נכנסת לספק ואין זה כמבטל איסור לכתחילה כיוון שלא ברור בכלל אם יש כאן איסור. אבל הטור למד דכיוון שאפשר למיקם עלה דמילתא ע"י שיטעם גוי כל חתיכה וחתיכה א"א לדון את הקדירה כספק אלא יש פה וודאי איסור ואין לבטלו לכתחילה ולכן הקשה הטור על דברי הרמב"ם מה יעזור לנער.

ש"ד:

מה דין החתיכה שנבלע בה החלב?

חתיכה הבלועה מאיסור וניתן לסחוט את האיסור מתוכה ולבטלה, רב ור' חנינא ורבי יוחנן דאמרי אפשר לסחוט אסור, שמואל ורבי שמעון בר רבי וריש לקיש דאמרי אפשר לסחוט מותר.^{141 142}

---להלכה---

השו"ע פסק שהחתיכה עצמה נותרת באיסורה אף אם יש סי' כנגד החתיכה,¹⁴³ ולכן אם מכירה משליכה והאחרות מותרות אבל אם אינו מכירה בטלה ברוב חד בתרי כדן יבש ביבש ואם החתיכה ראויה להתכבד אינה בטלה וכל החתיכות אסורות.

ש"ד: בשר בחלב נידון כאיסור מחמת עצמו ולכן שייך בו דין חתיכה הראויה להתכבד.

ט"ז: בשר וחלב נידון כאיסור בלוע ורק בגבינה ובשר שנגעו זה בזה חשיב כאיסור עצמו.¹⁴⁴

• דין חתיכה נעשית נבילה (ד')

איתא בגמרא (חולין ק), דרש רבה בר בר חנה חתיכה של נבילה ושל דג טמא אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות. אוקי רב אמורא עליה ודרש כיוון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהם מינה. אמר ליה רב ספרא לאבבי מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיא כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל, מאי איריא כי נתן טעם אפילו לא נתן טעם נמי? אמר ליה הכא במאי עסקינן בשקדם וסילקו.

שיטת רבנו תם:

לר' יהודה האיסור עצמו אוסר אפילו במשהו, אבל היתר שאוסר את שאר החתיכות רק מפני שהחתיכה נעשית נבילה, צריך עכ"פ שיתן בו טעם כיוון שחתיכת היתר עצמה לא נאסרה אלא במשהו. דהיינו, אומרים חני"ן אף בשאר איסורים.

שיטת רבנו אפרים:

לר' יהודה האיסור עצמו אוסר אפילו במשהו, אבל היתר שאוסר את שאר החתיכות למרות שאינו נעשה נבילה צריך שהאיסור ייתן בו טעם בכדי שייחשב כאילו הוא בעין, אבל אם נאסר רק מחמת משהו אינו יכול לאסור את שאר החתיכות כיוון שצריך לבטל רק את הבליעה בלבד וכיוון שלא נתנה בה טעם חשיבא כמאן דליתיה. ורק לגבי בשר וחלב אומרים חני"ן דכל חד וחד באנפי נפשיה שרי ורק כי איתניהו בהדי הדדי אסור ולכן הבשר עצמו נהפך לאיסור.¹⁴⁵

כיצד מכריעים במחלוקת זו?

מרדכי: כדעת ר"ת שיש דין חני"ן אף בשאר איסורים, אבל דווקא בחתיכה יבשה משום שהאיסור ניכר ומובדל וההיתר שמצטרף אח"כ לקדירה כבר אינו יכול לבטל את הבלוע בה, אבל באיסור לח שנתערב בהיתר לח שאין האיסור ניכר ומובדל מלכתחילה ואין כאן חשיבות איסור, מצטרף ההיתר השני עם ההיתר הראשון לבטל את האיסור ולא אומרים חני"ן.

ראב"ד: כדעת ר"ת שיש דין חני"ן אף בשאר איסורים, אבל דווקא בחתיכה יבשה שהאיסור בלוע בתוכה שכיוון

¹⁴¹ ביחס שבין דין חני"ן לאפשר לסחוט צריך לבאר כך: דין חתיכה נעשית נבילה הוא כלפי שאר הקדירה האם לשער בסי' נגד האיסור הבלוע או כנגד החתיכה כולה, ואילו דין אפשר לסחוט הוא ביחס לחתיכה עצמה האם ניתן להיתר לאחר שנשחט האיסור שבה. ולכן, במקרה שאומרים חני"ן מוכרחים לומר שאפשר לסחוט אסור כיוון שגם ההיתר הפך לאיסור. אולם אם לא נאמר חני"ן עדיין ניתן לומר שהחתיכה עצמה נותרה באיסורה משום שאפשר לסחוט אסור. וכן להיפך, מי שסובר אפשר לסחוט אסור לא מוכרח לסבור שהחתיכה נעשתה נבילה אולם מי שסובר שאפשר לסחוט מותר חייב לומר שלא אומרים חני"ן.
¹⁴² **בראב"ד נראה** שדין חני"ן הוא רק לר' יהודה דסבר מין במינו אינו בטל אבל שאר הראשונים חלקו ע"כ ולכן אף לדין דמין במינו בטל אמרינן חני"ן. (סברת הראב"ד היא שניתן לבאר את המילים 'אפשר לסחוט אסור' הכוונה שהקדירה כולה אסורה ולכן מוכרחים לומר שמין במינו אינו בטל דאחרת מדוע יאסור הקדירה כולה. (רמב"ן ורשב"א חולין קח).
¹⁴³ **הב"י הביא** בשם הגהות אשר"י שדין ביטול בסי' נאמר רק באיסור דאורייתא אבל בבשר עוף בחלב בטל ברוב בעלמא.
¹⁴⁴ לפי דבריו צ"ב מדוע אומרים חר"ל בבשר וחלב אם אינו נידון כאיסור מחמת עצמו.

¹⁴⁵ **המגיד משנה הוסיף לבאר** שבבשר וחלב מה שהתורה אסרה הוא עירוב של בשר וחלב יחד וזה בדיוק מה שנמצא כרגע לפנינו ולכן הבשר עצמו הפך לאיסור מחמת התערובת. אולם בשאר איסורים התורה אסרה אכילת נבילה וכרגע מונחת לפנינו חתיכת היתר הבלועה מנבילה ואין זה האיסור עליו דיברה התורה אלא תערובת איסור דאורייתא ולכן אין סיבה לומר שיצטרפו לשער כנגד כל החתיכה.

שנתן טעם בחתיכה ואין ממש איסור זה יוצא ומתערב בחתיכות האחרות אמרינן חני"י, אבל בלח שנתערב בלח כיוון שנפל שם היתר ונתרבה כנגד האיסור מבטלו שהרי נתערב לגמרי בהיתר הראשון.¹⁴⁶ אומרים חני"י רק בלח שנתערב בלח שהכל נבלל ונעשה גוף אחד או לח שנתערב ביבש שנתערב לגמרי, אבל יבש שנתערב ביבש שכל אחד עומד בפני עצמו לא אומרים חני"י.
ר"ן: בבשר וחלב אומרים חני"י מדאורייתא כיוון שהאיסור מתחדש בשעת התערובת ביניהם, אבל בשאר איסורים דין חני"י הוא רק מדרבנן שגזרו דומיא דבשר וחלב, ולכן אסור רק אם נתערב דרך בישול כמו בבשר וחלב אבל במחומץ ומדומע לא אומרים חני"י.¹⁴⁸
רשב"א: הלכה כדעת רבנו אפרים, אולם אף לשיטתו שלא אומרים חני"י בשאר איסורים והחתיכה מצטרפת לבטל האיסור שבה, עכ"פ החתיכה עצמה נותרת אסורה משום שאפשר לסוחטו אסור שהאיסור לא יוצא כולו מהחתיכה, ודלא כהבנת הטור ברבנו אפרים.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת רבנו אפרים שאומרים חני"י רק בבשר וחלב, אבל בשאר איסורים משערים רק כנגד הבלוע בחתיכה ואף החתיכה עצמה חוזרת להתירה.^{149 150}
אבל הרמ"א הביא שהמנהג פשוט כדעת ר"ת ואמרינן חני"י אף בשאר איסורים ואין לשנות. **והביא בי"א** את דברי המרדכי שלא אומרים חני"י אלא בלח שנתערב ביבש אבל לח בלח לא אומרים חני"י ואף אם התערב אח"כ בהיתר יבש מצטרף לבטל כנגד האיסור עצמו, והכריע לסמוך על זה בשאר איסורים לצורך הפסד גדול.^{151 152}
והט"ז והש"ך כתבו כדעת הר"ן שחני"י בשאר איסורים הוא מדרבנן.

ועוד כתב הרמ"א שחני"י בשאר איסורים הוא באחת משתי האפשרויות:

- א.** האיסור דבוק בחתיכת ההיתר ואז אף אם מקצת החתיכה בתוך הרוטב אומרים חני"י אף לדעת ר"י.¹⁵³
 - ב.** החתיכה כולה מחוץ לרוטב ונפל עליה האיסור.¹⁵⁴
- אבל אם אין זה איסור דבוק ומקצת החתיכה בתוך הרוטב לא אומרים חני"י וכל הקדירה מצטרפת לבטל האיסור. אך עכ"פ יש להחמיר ולאסור את אותה החתיכה.^{155 156} אולם בבשר וחלב אף שהחתיכה מקצתה ברוטב ואין האיסור דבוק בה אומרים חני"י ותאסור שאר הקדירה.¹⁵⁷

דין תרי משהו:

¹⁴⁶ **רעק"א ביאר** את הנפק"מ בין המרדכי והראב"ד במקרה שהחתיכה הייתה שלימה בהתחלה ולאחר מכן נימוחה. לדעת המרדכי האיסור היה ניכר ומובדל ולכן נעשה כבר חני"י, אבל לדעת הראב"ד כיוון שכרגע האיסור נימוח ונעשה לח בלח הכל מצטרף לבטל כיוון שלא נשארה החתיכה באיסורה. **ועי' לקמן** סי' צ"ט ס"ה שהרמ"א מביא את דברי האיסור והיתר הארוך שחילק בדיון לח בלח בין נודע התערובת ללא נודע, כלומר שאף אם נאמר שבלח בלח לא אומרים חני"י כל זה רק כשלא נודע התערובת עד שבאו לפני הרב ולכן אי אפשר לומר חני"י כיוון שיש לפנינו תערובת אחידה שלא ניכר מהו ההיתר הראשון ומהו ההיתר שהתווסף מאוחר יותר, אבל כשנודע התערובת לפני שנפל ההיתר הנוסף כיוון שבאותה נקודת זמן יכולתי להצביע על האיסור ולומר חני"י אף שלאחר מכן התווסף היתר והתאחד לגמרי עם ההיתר הראשון עדיין אפשר לומר חני"י אף בלח בלח. ולפ"ז אין הבדל בין לח בלח ללח ביבש אלא בשניהם אם נודע אוסור ואם לא נודע מותר.
¹⁴⁷ הובא **ברשב"א ובר"ן**.

¹⁴⁸ **האגור כתב** שכיוון שלר"ן בשאר איסורים חני"י הוא מדרבנן יש להקל בלח שנתערב בלח שלמרדכי שרי בכל מקרה.
¹⁴⁹ **בב"י הביא** ש"כ הרמב"ן, הרב המגיד בדעת הרמב"ם, הרא"ש בתשובה (ומה שבחידושי ביאר דין חני"י בין נסך הוא בכדי לבאר הסוגיה שם אפי' לדעת ר"ת).

¹⁵⁰ **והט"ז והש"ך הקשו** מדוע השו"ע פסק שאפשר לסוחטו בשאר איסורים מותר, והלא בסי' ק"ו פסק להיפך: **ותירץ הש"ך** שכוונת השו"ע להתיר את החתיכה רק אם יש שתי חתיכות של היתר כנגדה וכדין ביטול חד בתרי ביבש שנתערב ביבש, והחידוש שהחתיכה מותרת הוא כהמשך לסעיף ג' ששם נאמר שבחתיכה הראויה להתכבד לא אמרינן ביטול ברוב, משא"כ הכא שאף בכה"ג בטלה ברוב משום שאין זה איסור מחמת עצמו אלא איסור בלוע ובכה"ג לא נאמר דין חתיכה הראויה להתכבד.
¹⁵¹ **הש"ך הביא** בשם ספר אפי ררבי שכתב שבבשר וחלב יש להחמיר אף בלח. וכתב ע"כ שאין זה מטעם חומרא אלא מעיקר הדין אומרים בבשר וחלב חני"י בלח כפי שמצינו בגמ' להדיא.

¹⁵² **המהר"ש חילק** בין לח שנתערב בלח ע"י בישול שאז אומרים חני"י לבין לח שנתערב בלח שלא כדרך בישול שאז לא אומרים חני"י. **ודייק הט"ז מדרבנו** שכשאנו דרך בישול יש להקל אף שלא במקום הפסד ודלא כהרמ"א.
¹⁵³ **הפמ"ג מבאר** בדעת הט"ז, שיש ב' טעמים להחמיר באיסור דבוק:

- א.** שמא החתיכה שהתה פעם אחת מחוץ לרוטב ביחד עם האיסור הדבוק בה ונעשתה חני"י.
- ב.** שמא החתיכה ממחרת לבלוע את האיסור כיוון שהיא דבוקה בה.

וכתב הט"ז נפק"מ בדג שצדו אותו ע"י שרץ שנמצא בפיו, לטעם אי אכתי יש לחוש שמא שהה מחוץ לרוטב יחד עם האיסור אבל לטעם ב' כיוון שאפשר לרוטב לבוא מכל הצדדים ייתכן שהדג אינו ממחר לבלוע יותר מאשר שאר הקדירה ואינו נחשב כאיסור דבוק. **ולהלכה הכריע** שכיוון שחני"י בשאר איסורים הוא מדרבנן בלבד יש להקל בכה"ג.

¹⁵⁴ **כתב הט"ז** דמיירי שהחלב נפל על החתיכה בעודה רותחת אבל אם נתערבו הבשר והחלב בעודם צוננים אף אם לאחר מכן נפלו לקדירת בשר ניתן לשער רק כנגד החלב כיוון שהתערובת עדיין לא נאסרה מן התורה אלא רק כשנכנסה לתבשיל ואז ההיתר כבר מצטרף לבטלה.

¹⁵⁵ **השו"ך הקשה** מדוע הרמ"א אסר את אותה החתיכה אם הוא סובר כר"י שכל הקדירה מצטרפת לבטל את האיסור: **ולכן כתב** שמוכרחים לבאר כהסברו לעיל ס"ב, שהרמ"א מסתפק אם הלכה כרש"י או כר"י ולכן כלפי אותה החתיכה החמיר כדעת רש"י שאין שאר הקדירה מצטרפת לבטל את הטיפה, אבל כלפי שאר הקדירה יש להתיר ממ"י, לר"י הרי אין כאן חני"י כיוון שהכל הצטרף לבטל הטיפה, ולרש"י אף שניער אח"כ הקדירה יש לצרף את שיטת רבנו אפרים שלא אומרים חני"י בשאר איסורים וממילא ניתן לשער רק כנגד הטיפה.

¹⁵⁶ **הט"ז נשאר בצ"ע** על דברי הרמ"א כאן שפסק כר"י אע"פ שלעיל כתב שאזלינן לחומרא כדעת רש"י.

¹⁵⁷ **ביאר הש"ך** דמיירי שניער וכיסה לאחר ששהה קצת ולכן אוסרת את הקדירה כולה לרש"י ודומיא דרישא כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב מיירי שניער אח"כ דאלי"כ לא הייתה אוסרת הקדירה.

כתב הטור, לדעת ר"ת דאמרינן חני"נ אף בשאר איסורים כל זה דווקא כשהחתיכה נאסרה מחמת שלא היה בה שישים לבטל את האיסור שנבלע בה, אבל חתיכה שנאסרה במשהו אפילו נאסרה מחמת מין במינו שלר' יהודה אסור במשהו לא נעשית כולה נבילה.

והקשה הב"י, מאי 'אפילו' דקאמר הו"ל 'כגון' שנאסר מחמת מינו לר' יהודה?
ט"ז: הכוונה היא שלא רק איסור דרבנן שנאסר במשהו כגון חמץ בפסח, אלא אפילו באיסור דאורייתא כגון מין במינו שאסור לר' יהודה במשהו, לא אומרים חני"נ אם החתיכה נאסרה רק מחמת משהו דתרי משהו לא אמרינן.^{159 158}

ב"ח: הכוונה היא שלא רק בחמץ שנתערב לאחר הפסח שדינו שבטל בסי' ולכן לא אמרינן שנעשה נבילה אם נפל ממנו רק משהו, אלא אף במין במינו לר' יהודה שאוסר במשהו כל זה רק בקדירה הראשונה אבל בתערובת השניה אינו אוסר במשהו.¹⁶⁰

חני"נ בכלים:

מרדכי: כלי עץ ומתכת- לא אומרים חני"נ כיוון שאפשר להפריד האיסור מתוכו ע"י הגעלה/ ליבון.

כלי חרס- אומרים חני"נ כיוון שאין לכלי חרס תקנה אלא שבירה.

או"ח: הביא את דברי המרדכי בסתם שאין אומרים חני"נ בכלים.¹⁶¹

---להלכה---

הרמ"א הביא דין זה בסתם ולא חילק בין סוגי הכלים.

חני"נ במליחה:

תו"ח: אף שנוהגים לשער בכל מליחה בסי' ניתן לסמוך על הדעות שמתירות בכדי קליפה ולא אמרינן חני"נ במקום הפסד גדול או לעני בדבר חשוב.

ב"ש: בדבר שמן שלכו"ע אוסר בסי' אמרינן חני"נ במליחה.

---להלכה---

הש"ך הסכים לדברי התורת חטאת.

• **טיפת חלב שנפלה על קדירה (הי-ז)**

טיפת חלב שנפלה על דופן קדירה שעל האש:

סמ"ג: אוסרת כל הקדירה כיוון שהטיפה הפכה את הבליעות שבדופני הסיר לנבילה, ואי אפשר לבטל את הטיפה בסי' שיש בבליעות, וממילא אסרה את התבשיל כולו משום שאין היתכנות שיהיה סי' כנגד כל הדפנות.

ראב"ן: אוסרת את דופני הקדירה ואם יש סי' בבליעות שבה כנגד הטיפה הכול שרי, אבל אם אין סי' צריך לשער בסי'.

¹⁵⁸ **הדרישה הביא בשם מהרש"ל** לבאר כך את המילה 'אפילו' שכתב הטור אלא שהקשה ע"כ בשלמא באיסור משהו דר' יהודה שאוסר רק במינו מובן מדוע אח"כ כשנפל לאינו מינו אינו אוסר במשהו משום שאף אם האיסור עצמו היה נופל לשם היה בטל בסי', אבל בחמץ בפסח שאוסר אף שלא במינו מה לי תערובת ראשונה מה לי תערובת שניה אכתי יאסור במשהו? **וכתב ע"כ הט"ז**, שהוא לא דקדק כראוי בתוסי' שכתבו מפורש שאף אם התערובת השניה היא מין במינו אינו אוסר במשהו דתרי משהו לא אמרינן. והביא מהרבה פוסקים שכתבו בחמץ בפסח ויין נסך דתרי משהו לא אמרינן. **וצ"ל** שמה שכתב השו"ע בהלכות פסח שאיסור חמץ בפסח במשהו כתערובת שאר איסורים בסי', הוא רק בתערובת ראשונה אבל בתערובת שניה אינו אוסר במשהו.

הנקה"כ חלק על הט"ז וביאר שדין 'תרי משהו לא אמרינן' נאמר רק במין במינו לר' יהודה ולא בחמץ בפסח האוסר אף בשאינו מינו. נימוקו: חתיכה שנאסרה מחמת משהו אינה נעשית חני"נ ולכן כשאח"כ נפלה לתערובת השניה האיסור אינו נחשב כמין במינו כיוון שכוח אחר של היתר מעורב בו ובכה"ג לא אמרינן מין במינו לא בטיל, משא"כ בחמץ בפסח אף שכוח אחר מעורב בו אכתי אוסר במשהו כיוון שבאינו מינו ג"כ אוסר. והביא את לשון הר"ן ש"מ בדבריו.

והביא הנקה"כ ראיות לדבריו: **א.** הטור כתב בהלכות פסח שכף שנאסרה מחמת משהו ממשיכה לאסור קדירות אחרות.

ב. הרמ"א כתב להקל בספק תערובת חמץ שנאסר במשהו מדרבנן ומדויק מדבריו שבוודאי

איסור משהו ממשיך לאסור אף בתערובת שניה.

וכתב הנקה"כ שיש בכך נפק"מ אף לדין שמין במינו בטל בסי', לגבי דבר שיש לו מתירין שאוסר רק במינו שאם נפל לתערובת שניה אינו אוסר במשהו כדן דשיל"מ כיוון שכוח אחר מעורב בו ונחשב כאינו מינו ובטל בסי'. **ולפי"ז ביאר** את דברי הלבוש שכתב לגבי חמץ בפסח שאם אינו מכיר החתיכה בטל ברוב כדן יבש ביבש, משום שאינו יכול לאסור במשהו כדן דשיל"מ כיוון שכוח אחר מעורב בו ואינו אלא מין בשאינו מינו.

ועוד הקשה הנקה"כ שנראה מדברי הט"ז שאע"פ שבמשהו לא נעשה חני"נ עדיין צריך סי' כנגד כל החתיכה וזה תרתי דסתרי.

¹⁵⁹ **וכתב הט"ז** שכל זה רק ביבש בלח שהוציאו את האיסור עצמו ונתרה רק הפליטה שבו ולכן לא אומרים תרי משהו, אבל לח שנתערב בלח אף שנאסר רק מחמת משהו כיוון שהאיסור עצמו נמצא כאן ממשיך לאסור במשהו לעולם. וה"ה יבש ביבש שכל עוד האיסור עצמו אינו ניכר ועדיין נמצא בתערובת ממשיך לאסור במשהו לעולם.

הנקה"כ הקשה על דבריו ע"פ דבריו לעיל שאף אם לא סילק את החתיכה שנאסרה במשהו עדיין אינה יכול להמשיך ולאסור הלאה כיוון שכוח אחר מעורב באיסור. וכתב שאולי כוונת הט"ז שסילקו לאיסור עצמו ולא לחתיכה שנאסרה במשהו.

¹⁶⁰ **הט"ז הקשה ע"כ** שמכך שפסק הטור שאפי' באיסור דאורייתא לר' יהודה שמין במינו במשהו לא נעשה נבילה כל שכן בחמץ אפילו תוך הפסח שאיסורו במשהו הוא רק מדרבנן שלא יעשה נבילה.

¹⁶¹ **הדרכי משה הקשה** לפי דבריו כיצד ניתן לבאר את הדין לקמן בסעיף ו' בטיפת חלב שנפלה על דופן קדירה שנעשתה חני"נ?

ותירץ שאין הקדירה עצמה נעשית נבילה אלא הבליעות שבה ומכיוון שלא יודעים כמה נבלע בתוכה צריך סי' פעמים סי'.

כנגד כל הדפנות וכנ"ל בסמ"ג. ¹⁶² ורבנו יחיאל כתב להתיר על ידי ס' בשעת הדחק כגון בערב שבת.
מהר"ם: אם ראה את הטיפה ויודע את גודלה, צריך ס' פעמים ס' כנגד הטיפה, ואם אינו יודע מה גודל הטיפה צריך לשער בס' כנגד הדופן כולה שעליה נפלה הטיפה. ^{163 164}

סמ"ק: **נפלה הטיפה כנגד הרוטב:** מתבטלת בס' כיוון שאם היא מפעפעת היא מתבטלת בס' בדופני הקדירה, ואם היא לא מפעפעת מן הסתם היא מפעפעת לתוך התבשיל ויש ס' כנגדה. ¹⁶⁵
נפלה כנגד המקום הריקן: נאסר אותו המקום מדין חני"נ כיוון שאנחנו חוששים שמא הטיפה מפעפעת עד סמוך למקום הרוטב ואין שם ס' כנגדה וכשיערה את התבשיל דרך מקום הטיפה יאסר כולו. ¹⁶⁶

נפלה בצד שכנגד האש: בנפל דבר מועט מותר שהאש שורפו ומייבשו אף אם נפל שלא כנגד הרוטב. ¹⁶⁷

---להלכה---

השו"ע פסק בסעיף ה' כדעת הסמ"ק, **בסעיף ו' כתב** שנהגו העולם לאסור כשנפלה כנגד מקום הריקן, ¹⁶⁸ **ובסעיף ז' הביא** ביש מי שמתיר את דעת רבנו יחיאל להתיר בשעת הדחק בערב שבת וכדומה אפילו שלא כנגד הרוטב ולא כנגד האש ע"י ס', ¹⁶⁹ **והרמ"א כתב** ע"כ והכי נהוג.

וכתב הרמ"א שכל זה מיירי שהקדירה ישנה בת יומא אבל אם הקדירה חדשה אינה נעשית חני"נ וסגי בס' כנגד הטיפה. ^{170 171}

ועוד כתב שבנפלה הטיפה כנגד הרוטב אף אם יש ס' כנגד הטיפה הקדירה נשאת אסורה ולכן יערה את התבשיל מיד דרך המקום האחר. ¹⁷² **אבל הט"ז הביא** בשם המהרש"ל שהקדירה נותרה אסורה רק לכתחילה מצד שנראה כאילו נאסר בחלב.

וכתב הפת"ש שבכלי מתכת צריך להכניסו ליורה ולהגעיל גם צד החיצון שבו נבלעה הטיפה.
וכתב הש"ך שבמקרה שנפל כנגד המקום הריקן אף אם יש ס' בתבשיל כנגד כל המקום הריקן עדיין יש לאסור לערות את התבשיל דרך שם משום ביטול איסור לכתחילה.

טיפת חלב שנפלה על גבי כיסוי קדירת בשר:

רמ"א: אם התחילה הקדירה להרתיח דינה כנפלה כנגד הרוטב וסגי בס' כנגדה כיוון שהזיעה עולה תמיד לכיסוי. ¹⁷³
ט"ז: יש לחוש שמא באותו פעם שנפלה הטיפה לא עלתה הרתיחה עד הכיסוי ממש ובספק דאורייתא יש להחמיר.

כיסה בטעות סיר בשרי במכסה חלבי בן יומו:

שניהם חמים: צריך ס' כנגד כל הכיסוי ואף אם הכיסוי נקוב למעלה.

המכסה חם והסיר קר: הכיסוי והקדירה אסורים כדין חם לתוך צונן שאוסר כדי קליפה וא"א שלא בלע קצת אבל

¹⁶² **אולי צ"ל** בדעת הסמ"ג שהסיבה שאי אפשר לבטל בס' בבליעות היא מכיוון שרק בתבשיל בעין אפשר לבטל ולא בבליעות שאינן נראות לעין. ועיי לקמן שהט"ז ביאר שא"א לבטל בס' משום שאין אנו יודעים לשער כמה בליעות יש בתוכו. אבל ראב"ן סובר שניתן לבטל את הטיפה בבליעות שבקדירה וצ"ע לפי ביאור הט"ז כיצד נבטלה והלא אין אנו יודעים כמה בלעה.
¹⁶³ **המהר"ם מרוטנבורק כתב** במקום אחד להתיר רק במקום צורך שבת או יו"ט, ובמקום אחר כתב להתיר בסתם.

¹⁶⁴ **הט"ז כתב** שאין סברא לומר שאם הטיפה מפעפעת יותר היא מתבטלת בבליעות שבדופני הסיר, משום שאין לנו אפשרות לדעת כמה בליעות יש בתוכה בכדי לשער שהתבטלה הטיפה ולכן כוונת המהר"ם בדבריו "וכיוון שאין מתפשט בכל דופניה שיהא ראוי לומר שכל לחלוחית שבדפנות מסייעים לבטל" הם לרווחא דמילתא שאפילו היה ידוע לנו שיעור הלחלוחית הבלוע שם עדיין לא היה מועיל לבטל כיוון שהטיפה אינה מפעפעת.

¹⁶⁵ כך ביאר הבי"ב בדעתו. אבל **הט"ז לשיטתו** שאין אפשרות לבטל את הטיפה בבליעות משום שאיננו יודעים כמה יש בתוכה, ולכן ביאר בדעת הסמ"ק שאם הטיפה מפעפעת היא מן הסתם מפעפעת גם לתוך התבשיל ומתבטלת בס' ואז גם הקדירה מותרת כיוון שנחשב הדבר כאילו נפלה לתבשיל ממש, ואם היא אינה מפעפעת היא לא יוצאת כלל מהדפנות ואין סיבה שתאסור את התבשיל ואפשר אף לבשל בה פעם נוספת דאין סיבה לחוש שמא תצא הטיפה דמאי שנא מהפעם הראשונה.

¹⁶⁶ מה תקנתו? **הסמ"ק כתב** שיניחה כך עד שתצטנן. ואח"כ כתב שניתן גם לנקוב את הכלי בשוליו ובכך להוציא את התבשיל מתוכו אך כתב שלא לסמוך ע"כ מחשש שמא ינענעה קצת ויגע התבשיל בחלק שנאסר מחמת הטיפה. **והש"ך הוסיף** שלפ"ז לא יועיל לערות מיד דרך הצד השני מחשש שמא ינענעה קצת ויגע התבשיל בחלק שנאסר מחמת הטיפה.

¹⁶⁷ **הגהות שערי דורא:** הקדירה נמי שרי. **וכ"כ הרמ"א.**

¹⁶⁸ **איסור והיתור:** לפי המנהג לא מהני להניחה עד שתצטנן מחשש שמא לאחר שנעשה חני"נ תעלה רתיחה ותיגע בדופן שואסרה.

וכתב הש"ך דמיירי בקדירה ישנה ולכן יש חני"נ אבל קדירה חדשה או קדירה ישנה שאינה בת יומא או קדירה ישנה בת יומא שיש ס' פעמים ס' כנגד מקום הריקן אין לחוש כלל ומי"מ ימתין עד שתצטנן.

פרישה: מהני להניחה עד שתצטנן אבל לא לערות מיד דרך הצד השני מחשש שמא התפשטה הטיפה בכל החלק הריקן.

וכתב הש"ך שכך גם הכריעו הפוסקים שניתן אף לפי המנהג להמתין עד שתצטנן.
¹⁶⁹ **הש"ך הביא** שאם אפשר גם הכא ימתין עד שתצטנן אבל לצורך אורחים אין צריך להמתין אבל הקדירה אסורה שמא לא מפעפע לתוכו ולכן יערה מיד מצידו השני.

¹⁷⁰ **הרמ"א** בס"י צ"ח **כתב** שלכתחילה יש לחוש לכתחילה שאף בכלי חדש הכלי עצמו נעשה נבילה **וביאר הש"ך** שהכא לא שייך דין זה דמיירי בטיפת חלב שהיא היתר ולא שייך שתעשה חני"נ אם אין בליעות בכלי משא"כ התם דמיירי בטיפה של איסור.

¹⁷¹ **הש"ך הקשה** מדוע הקדירה לא נחשבת תמיד כישנה מחמת מה שבישלו בה כעת בשר? **ותירץ:**

א. חוששים שמא הבישול בחלק התחתון של הסיר אינו מפעפע לחלקו העליון.

ב. מדובר שהטיפה נפלה כשעוד הסיר קר ורק לאחר מכן התחמם.

ג. מדובר שהטיפה נפלה כשבסיר היו מים בלבד ורק לאחר מכן נתן את הבשר לתוכו.

¹⁷² **הש"ך מבאר** שכיוון שאיננו יודעים בוודאות שכל הטיפה יצאה לתוך התבשיל מספק הקדירה נותרה באיסורה וצריך לערותה מיד שמא תפעפע יותר. אבל אין לחוש שתעשה חני"נ בדופן הקדירה משום שאם היא מפעפעת תתבטל בס' בבליעות שבקדירה ואם לא מפעפעת מן הסתם היא חודרת לתבשיל ומתבטלת בו.

¹⁷³ **ובתורת חטאת הוסיף** שאם הקדירה לא התחילה להרתיח הווי כצונן ואינו מפעפע כלל. **והט"ז כתב** שעכ"פ הכיסוי עצמו נחשב כרותח ואסור.

התבשיל מותר בתנאי שידוע בוודאות שלא נפלה הטיפה מהכיסוי לתבשיל.

טיפת חלב שנפלה על קדירת מים שעל האש ובתוך 24 שעות בישראל בה בשר:

כתב האיסור והיתר, שהבשר מותר אף שאין ס' במים נגד הטיפה כיוון שאם לא עברה הטיפה קודם לכן אין סיבה לחוש שמא כעת תעבור ואם עברה קודם לכן מחשבים כנגד שיעור המדומע במים ולא נעשה חני"נ ומן הסתם יש ס' כנגד הדבר המועט ההוא.

חלב רותח שנשפך לארץ והושיב שם קדירת בשר: ¹⁷⁴

או"ה: צריך ס' כנגד החלב שמתחת הקדירה. ¹⁷⁵

שערי דורא: כיוון שכלי שני אינו מבשל התבשיל מותר אבל הקדירה אסורה שבולעת קצת. ¹⁷⁶

---להלכה---

הרמ"א פסק כשערי דורא שהחלב נידון ככלי שני והתבשיל מותר אבל כיוון שהקדירה חמה דינו כחם לתוך צונן שתתאה גבר וצריך כדי קליפה ולכן הקדירה אסורה אבל אם הקדירה צוננת אפילו הקדירה מותרת. ¹⁷⁷
והפתי"ש הביא מחלוקת במקרה שהיה אפר על הכירה, י"א שהחלב אינו אוסר דנידון כנותן טעם לפגם, ויש חולקים ואוסרים כיוון שאינו נעשה לפגם בזמן קצר כ"כ.

והביא הרמ"א דינים נוספים:

○ **קדירה רותחת שנשפך מתוכה חלב ונזחל אל קדירת בשר צוננת:**

נפסק הקילוח: כל עוד המקום שעליו נשפך אינו רותח, דינו ככלי שני.
לא נפסק הקילוח: דינו כעירוי מכלי ראשון ואם היד סולדת בקילוח במקום שנגע בקדירה אסורה והתבשיל שבתוכה מותר שאינה אוסרת יותר מכדי קליפה והקדירה נחשבת כדי קליפה.

○ **קדירה צוננת שנשפך מתוכה חלב ונזחל אל קדירת בשר חמה:**

אפילו הקילוח הוא צונן הכל אסור כצונן לתוך חם ותתאה גבר.

מדוע נחשב הבשר כתתאה והחלב כעילאה?

ש"ך: א. כיוון שהחלב בא בקילוח מלמעלה חשיב כעילאה.

ב. כיוון שהקדירה עומדת במקומה והחלב מגיע אליה, היא נחשבת כתתאה.

ג. מדובר שהחלב מקלח על הקדירה ולכן נחשב כעילאה.

ט"ז: דינם כנוגעים זה בזה המובא בסי' ק"ה שסגי בכדי קליפה אלא שאין להקל במה שהחמירו הב"י והרמ"א, ובפרט שהרמ"א שם כתב שיש להחמיר אף במליחה בנוגעים זה בזה במקום שאין הפסד מרובה וכ"ש הכא.

● **סיר בשרי שהועבר מעל מחבת חלבית (ח')**

כתב השו"ע, מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדירה של בשר, הזיעה שבמחבת עולה ואוסרת את הקדירה וצריך ס' כנגדה. ¹⁷⁸

וכתב הרמ"א, שדין זה כפוף לכמה תנאים: א. יש במחבת חלב ממש אבל אם מדובר רק במחבת חלבי אינו אוסר.
ב. המחבת מגולה והזיעה עולה מהחלב עצמו לקדירה אבל לא במכוסה.
ג. המרחק הוא בשיעור שהיד סולדת בזיעה במקום שנוגע בקדירה. ¹⁷⁹

אך סיים שלכתחילה יש לזוהר בכל זה.

וכתב הט"ז, שלפי הכלל השני ניתן להתיר אם אפה פשטידה חלבית על קרקעית התנור ולאחר מכן הניח שם קדירת בשר, כיוון שהוא דומה לשתי קדירות מכוסות הנוגעות זו בזו שאינן אוסרות אחת את השניה.
וכתב הפתי"ש, שדין זה הוא רק בזיעה העולה מן המשקים אבל זיעת אוכלים אינה אוסרת אף אם היד סולדת בזיעה.

¹⁷⁴ **הדרכ"מ ביאר** שכל זה כאשר הקדירה הוסרה מעל האש אבל אם נשפך החלב כשהקדירה עדיין על האש אסור כדין עירוי וכדלעיל סי' צ"א. **וכ"כ ברמ"א** שמייירי שהחלב שנשפך אינו אצל האש דאלי"כ דינו ככלי ראשון ואוסר אף קדירה צוננת.

¹⁷⁵ **המהרש"ל כתב** שלא נראה לו דברי האו"ה ויש לחלק בין מצב שהקדירה עומדת אצל האש שחום האש שבקדירה מרתיח התחתון מלהתקרר ובלע שפיר. **והט"ז הקשה** על דבריו שאם הכירה אצל האש והיא חמה אין צורך שהקדירה תרתיח את החלב בזמן שהכירה עצמה רותחת ומחממת את החלב שעליה. **(הש"ך הביא** את דברי המהרש"ל וכתב שהקדירה רותחת 'מחמת האש' וביארו בדבריו שכוונתו שהוא עדיין סמוך לאש ממש)

¹⁷⁶ **הדרכ"מ כתב** שצריך לגרוס בדבריו שכ"ש היכא שנבלע רוב הרוטב בקרקע שאין מקום לאוסרו כלל.

¹⁷⁷ **הב"י הביא** מקרה שהעמידו קדירה רותחת ע"ג תיבה מטונפת בחלב שנטף מנר, וכתב שמה שכנגד הקדירה יטול והתבשיל מותר אך הקדירה נשאת אסורה. והוסיף דמייירי שיש ס' בתבשיל כנגד החלב שבתוכה אך **הדרכ"מ הקשה** עליו וכתב שמדובר אף שאין ס' כנגד החלב וכדין חם לתוך צונן שסגי בכדי קליפה.

¹⁷⁸ **הרא"ש בתשובה כתב** שצריך ס' פעמים ס' כיוון שפסק כדעת מהר"ם מרוטנבורג אבל לדין בס' סגי כדין טיפה שנפלה כנגד הרוטב.

¹⁷⁹ מטעם זה התיר לתלות בשר לייבוש מעל קדירות של חלב כל זמן שהמרחק ביניהם גדול שאין היד סולדת בזיעה. **ובתרה"ד סיים** אם לא שהקדירה למעלה רותחת בפני עצמה. ועי' כנה"ג מה שהקשה על דבריו.

• חלב שנטף ע"ג כלי (ט')

כתב השו"ע בשם תרה"ד, נר של חלב העשוי כמו שעווה שנטף ממנו טיפה על כלי אוסר כדי גרירה כיוון שאינו נחשב כרותח מחמת האור עצמו, אבל חלב מהותך שנטף ממנו טיפה מהמקום שהפתילה דולקת סמוך לאש, נחשב כחם ע"י האור עצמו וצריך הגעלה.¹⁸⁰

והט"ז הביא בשם הגהות שערי דורא לחלק אף בחלב מהותך אם נפסק הקילוח שסגי בגרירה ללא נפסק הקילוח שאז אוסר את הכלי וצריך הגעלה. **וכ"כ הש"ך** שאף חלב מהותך אם הוא רותח בקדירה ונטף ונפסק הקילוח סגי בגרירה.

והפתי"ש הביא מחלוקת האם אסור מדינא להדליק סיגריה מנר של חלב או שהוא חומרא בלבד ואם נאמר שההיתר הוא מצד נטל"פ וודאי שלכתחילה עכ"פ אסור כדין נטל"פ לכתחילה. ולכן אדם שאינו נזהר אסור לו להדליק מנר של חלב לאדם שנוהר.

○ **האם מצקת שבה מוציאים מכלי ראשון נחשבת ככלי ראשון?**

המהרי"ל כתב, שיש לחלק בין אם שהתה המצקת בקדירה עד שהעלו המים רתיחות שאז דינה ככלי ראשון לבין אם הוציאה מיד מהסיר שאז דינה ככלי שני.

והט"ז הקשה עליו והוכיח ממס' מקומות שדין המצקת ככלי ראשון אף שלא שהתה בתוך הסיר:

א. מגעילים כלים בתוך כלי ראשון מחמת שהבלוע בהם נפלט ומוכח שנחשבים ככלי ראשון מחמת שנמצאים בתוכו.

ב. קי"ל בתוחב כף של איסור לקדירה שנאסרת הכף אף אם הוציאה תיכף מהקדירה ומאחר שחל על הכף שם כלי ראשון לא פקע ממנו שם כלי ראשון, וכפי שכל כלי ראשון שהסירוהו מהאש אכתי נחשב כלי ראשון.

ג. הלא המהרי"ל מודה שאם שהה קצת בתוכו נחשב ככלי ראשון ומאן מפיס כמה תהא שהייה בתוכו?

ד. איתא בפרק כירה, שרב יצחק בר אבדימי אמר נכנסתי אחר רבי למרחץ בשבת וכו' ואמר לי טול בכלי שני כדי שיתמעט החום. וא"א לומר שכוונתו שהשאיבה מתוך האמבטיה נחשבת ככלי שני, שא"כ היה לו לומר טול בכלי סתם שממילא הופך לכלי שני. **ועוד** שלפי המהרי"ל חל עליו שם כלי שני רק לאחר שהוציאו מהאמבטיה ובגמ' משמע שיש עליו שם כלי שני עוד לפני כן. **ועוד** שא"כ כל כלי ראשון שהוסר מהאש יהיה עליו שם כלי שני לאחר שיתקרר קצת. **ועוד** שהתוס' שם כתבו שעיקר החילוק בין כ"ר לכ"ש הוא שבכ"ש דפנותיה מצננים את המאכל והלא המצקת בוודאי דפנותיה חמים ומהיכי תיתי לומר שדינה ככ"ש. אלא מוכרח שכוונתו הייתה שיטול בכלי ראשון מהאמבטיה ויערה מתוכו לכלי שני. ואם נאמר שיש פה חידוש שכלי ראשון יכול להפוך לכ"ש מדוע לא השמיענו שם חידוש זה שהוא גדול יותר מאשר החידוש שכלי שני אינו מבשל. **גם הטור** שהעתיק דין זה בהלכות שבת כתב אם היה חמין בכלי שני וכו' והיה לו לומר חידוש גדול יותר שישאב מכלי ראשון ויחשב כלי שני.

ה. האגודה כתב שזבוב שנמצא בקערה מותר ממ"נ, ספק אם נפל בכלי שני וספק אם היה ס' בכף שהוציאו בה את הזבוב, מוכרח שהכף נחשבת ככלי ראשון דאל"כ מדוע צריך ס' בלאו הכי שרי דדינה ככלי שני. וכ"כ בשערי דורא וברמ"א ס' קי"ז.

והוסיף הט"ז ע"פ דברי התרה"ד, שאם הוציאה את הכף מכלי ראשון כשהיא ריקה בכה"ג דינה ככלי שני כיוון שאין כוח בבלוע שבה לפלוט ולבלוע ואף כלי ראשון שהסירוהו מהאש ורוקנו תכולתו יהיה נידון ככלי שני כיוון שכאשר התבשיל אינו בתוכו הופך לכלי שני.

אולם במסקנת דבריו **הביא הט"ז** את דברי התוס' בפרק אין מעמידין שר"י הסתפק אם הווי ככ"ר או לא ותלה להחמיר ולאסור להגעיל בהם דחשיבי ככלי שני ומצד שני לאסור אם נמלגה בכלי זה תרנגולת. וכך פסק הרמ"א בסי' תנ"א לחומרא דהווי ככ"ש. ולכן להלכה נראה להחמיר כדברי התוס'. **וכן העלה בנקה"כ**.

סימן צ"ג-בישול בשר בקדירה חלבית

• דין קדירה שבישל בה בשר ולאחר מכן חלב (א')

כתב הטור,¹⁸¹ קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב, ואם בשל בה מתוך מעת לעת אסור אבל אם שהה מעת לעת קודם שבישל בה הו"ל נטל"פ ומותר.

והקשה הב"י, שהרי מקור דין זה הוא על פי המתבאר ברא"ש שנטל"פ הוא לאחר ששהה 24 שעות, ולכאורה מדוע כתב הטור 'אסור' דמשמע מדבריו שאין שום צד היתר באותה קדירה, והלא אף שכתב הרא"ש שאין היתכנות שיהיה ס' במה שבקדירה נגד כל הבליעות שבדפנותיה, אבל אכתי ניתן להתיר את הקדירה ע"י טעימת גוי. ואף הרמב"ן והרשב"א שכתבו שאין לסמוך על טעימת קפילא כל זה רק בנתערב גוף האיסור בקדירה אבל כשאין שם אלא טעם בלבד שרי וא"כ מדוע לא כתב הטור להתיר כשאינו נותן טעם ובאמת כ"פ הרמב"ם.¹⁸²

---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הטור ותיקן דבריו ע"פ הרמב"ם שאוסר רק בנותן טעם.

¹⁸⁰ לכאוי כוונתו שכאשר הנר עשוי כעין שעווה הוא יותר מוצק ולכן אינו נחשב כרותח מהאש עצמה משא"כ בחלב מהותך שהוא נוזלי יותר כל עוד והוא נוטף ממקום הפתילה דינו כנוטף מהאש עצמה.

¹⁸¹ ע"פ הגמ' בע"ז שנותן טעם לפגם שרי.

¹⁸² **הב"ח תירץ** שהטור לא כתב להתיר ע"י גוי כיוון שבזמננו אין סומכים על טעימת קפילא וכפסק הרמ"א לעיל.

בישל חלב בקדירה בשרית בת יומא ויש בתבשיל ס' כנגדה:

י"א: מבשל בה חלב שהוא המין שבישל בה עכשיו כיוון שהתבשיל מותר בסי' וטעם הבשר שבו בטל והקדירה מותרת.

י"א: כלי חרס אינו יוצא מידי דפיו לעולם וטעם הבשר עדיין בלוע בה יחד עם החלב ואין לבשל בה לא בשר ולא חלב. **וכ"כ רבנו פרץ** והוסיף שאפילו אם הקדירה אינה בת יומא ובשל בה חלב אסור לבשל בה כלל. ולכן אם היא של מתכת יגעילנה לאחר מעל"ע של בישול שני ואם היא של חרס תשבר.¹⁸⁴ **והריב"ש הוסיף** שלבשל בה ירקות מותר.

בעל העיטור: יכול לבשל בה מאיזה מין שירצה. **והקשה הטור,** כיצד ניתן לבשל בה חלב וכי עדיף מהגעלה דק"ל שאינה מועילה לכלי חרס שפולט מעט מעט?¹⁸⁵

---להלכה---

השו"ע כתב ע"פ דברי רבנו פרץ שאם שהתה הקדירה מעל"ע קודם שבישל בה חלב התבשיל מותר אך הקדירה אסורה.¹⁸⁶

והוסיף הרמ"א ע"פ הריב"ש ששאר דברים מותר לבשל בה.

האם ייתכן שיהיה ס' בתבשיל כנגד דפנות הכלי בו הוא נמצא?

- א. בעל העיטור סבר כדעת הראב"ד שלא משערין בכל הכלי אלא רק במאי דנפיק מיניה ולכן שייך שיהיה ס'.
- ב. מדובר בכלי חדש שבישלו בו פעם אחת כזית בשר ולכו"ע משערין רק כנגד הבשר ולא כנגד כל הכלי.
- ג. מדובר בכלי רחב מאוד שנחוששתה דק ורחבה גדול ובכה"ג יש היתכנות שיהיה ס' בתבשיל כנגד הדפנות.

דין כיסוי קדירה:

שערי דורא: כיסוי של בשר שהניחוהו על קדירה של חלב אף שהכיסוי אינו בן יומו הכל אסור שהרתיחה עולה ונוגעת בכיסוי תדיר ונעשית בת יומא ואין שייך בכך נטל"פ.

איסור והיתר: דין כיסוי קדירה כדין קדירה עצמה ושרי כשאינו בן יומו.

---להלכה---

הרמ"א כתב כדעת האיסור והיתר שדין כיסוי כדין קדירה והביא שיש מחמירים כדעת השערי דורא וכן נוהגין בקצת מקומות וכן אני נוהג מפני המנהג והוא חומרא בלא טעם אבל במקום שיש צד נוסף להתיר או שהוא לצורך שבת או הפסד יש להיתר כשהכיסוי אינו בן יומו.¹⁹⁰

¹⁸³ **הש"ך כתב** שהרמ"א לשיטתו שלא מועילה טעימת גוי ולכן כתב שצריך ס' וכיוון שאין היתכנות כזו הקדירה אסורה. והביא שניתן גם לבאר בדעתו כשני התירושים האחרונים שהובאו ב"י לקמן. **והוסיף הש"ך** ע"פ הנאמר בסי' צ"ח שאין חילוק בין קדירה של מתכת לשל חרס בכל גוונא צריך לשער נגד כל הקדירה.

¹⁸⁴ בפשטות זו גם דעת הי"א שכתבו שכלי חרס אינו יוצא מידי דפיו לעולם משמע שלא יעזור שהכלי אינו בן יומו אלא"כ הוא כלי מתכת שיהי הגעלה.

¹⁸⁵ **הב"י הקשה** דעדיפא מיניה הו"ל לאקשו"י כיצד בעל העיטור מתיר לבשל בה בשר מיד לאחר שבושל בה חלב? **ותירץ** שהטור כתב זאת לרבותא שאפילו חלב אחרי חלב א"א להתיר ואף שנתמעט טעם הבשר הבלוע בה מחמת בישול החלב הראשון, וכ"ש שיש לתמוה היאך מתיר לבשל בה בשר מיד לאחר שבישל בה חלב ללא הפסק.

ומהר"י בן חביב ביאר, שדעת בעל העיטור להחשיב את החלב כהגעלה אם מקפיד לשפוך את החלב קודם שתנוח הקדירה מרתיחתה כיוון שטעם החלב לא נבלע בתוכה דאידי דטרוד למיפלט לא בלע ולכן יכול לבשל בה מאיזה מין שירצה. והטור הקשה שאף אם טעם החלב לא נבלע בה כיוון שנשפך בעודו רותח עדיין בלוע בה טעם הבשר שנבלע בה מלכתחילה ולא יצא כולו וכיצד מתיר לכתחילה לבשל בה חלב. (לפי דבריו שאלת הטור היא בדווקא היאך יבשל בה חלב והרי בלוע בה עדיין מעט מטעם הבשר, אבל לא קשה לו כיצד יבשל בה בשר כיוון שלא נבלע בה כלל טעם החלב משום שנשפך מתוכה בעודו רותח).

הט"ז ביאר שבעל העיטור למד שמועילה הגעלה לכלי חרס מדאורייתא ולכן החלב הגעיל את הכלי, אלא שרבנן אסרוהו מחמת שאינו יוצא מידי דפיו לעולם ומכיוון שבכה"ג לא יוכל להשתמש בו לא בשר ולא חלב ויבוא לידי פסידא, וכל מה שחששו חכמים לאסור נטל"פ הוא רק לכתחילה ממילא כאן שנידון כדעבד כיוון שלא יוכל לבשל בו לעולם, שבקוה אדין תורה שניתן להשתמש בו. ודין זה שונה מאיסור הבלוע בכלי שאף שנהפך לנטל"פ עדיין אסור כיוון שחל עליו שם איסור פעם אחת משא"כ הכא עד כמה שהחלב נחשב כהגעלה אין כאן כלל איסור בלוע ולכן לא גזרו חכמים.

¹⁸⁶ **הש"ך כתב** שבכה"ג יש לחלק מה בישל באחרונה: אם בישל בשר פשיטא שיש לאסור בדיעבד כיוון שכעת בלע מטעם החלב ולא עברו 24 שעות. ואם בישל חלב יש להתיר בדיעבד כיוון שמה שבישל באחרונה היה חלב ואף שהיה טעם בשר בתחילה הוא נטל"פ.

¹⁸⁷ **הנקה"כ הקשה** על תירוץ זה שהרי הב"י לקמן סי' צ"ח כתב שהראב"ד מיירי בכלי מתכת בלבד ולא בכלי חרס והכא מיירי בכלי חרס? **ותירץ** שכוונת הב"י לומר שבעל העיטור סובר בכלי חרס כמו שסובר הראב"ד בכלי מתכת.

¹⁸⁸ **הש"ך הוסיף** שאף כשהקדירה ישנה אם ידוע כמה בישל בו בתוך מעל"ע ניתן לשער רק כנגד כמה שבלעה דהשאר נטל"פ אף שהבישול האחרון היה בתוך מעל"ע לבישול שלפניו.

¹⁸⁹ **הדרכי משה הביא** בשם המרדכי שניתן לשער כמה הוא עובי הדפנות ע"י שימלא יורה גדולה כולה במים ויכניס את הסיר שנאסר לתוכה, כל המים שיצאו החוצה הם שיעור עובי הדפנות וכנגד כמות זו צריך ס'. ולפ"ז נראה כתירוץ ג' שיש היתכנות שיהיה ס' כנגד הדפנות.

¹⁹⁰ **ובדרכי משה הוסיף** שדבר זה גורם הפסד ממון ישראל כי הוא דבר רגיל ושכיח כי מי גרעה אותה רתיחה שעולה למעלה אל הכיסוי מן הרוטב וגוף המאכל עצמו שבקדירה?

ואי אפשר לתרץ ולומר שהסיבה שבקדירה הכל שרי, היא מחמת שהפגום נפלט מיד למאכל ומתבטל בתוכו ולכן הפליטה אינה מתקבצת הרבה יחד לדבר חשוב ומיקרי לפגם ושרי, משא"כ לגבי כיסוי שהבלוע בו אינו נפלט מיד ומתקבץ הרבה בתוכו ונחשב כדבר חשוב וכן יומו, כל זה אינו נכון משום שזו סברה רחוקה לומר שההיתר בנטל"פ הוא רק מחמת ביטול ולא מחמת שהוא פגום ואינו נותן טעם.

והפת"ש הביא: א. לאחר שני חדשים לכו"ע אין מקום להחמיר.
ב. כל זה דווקא בכיסוי אבל אם השתמש בצלחת לכסות את הסיר מותר לכו"ע באינו בן יומו.

מה הטעם להחמיר בכיסוי יותר מאשר בקדירה עצמה?
תו"ח: איסור זיעה וריחא חמור מאיסור שהוא על ידי טעם בעצמו.
מהרש"ל: מדובר בכיסוי שהוא קצר מלמעלה ויש בו חלל שא"א לנקותו היטב וכל שיש איסור בעין לא אמרינן ביה נטל"פ אבל בכיסוי רחב שניתן לנקותו דינו כדין קדירה ושרי באינו בן יומו.¹⁹¹
ב"ח: כיוון שהרתיחה עולה שם תמיד הוא נדבק מאוד ואי אפשר לקנחו היטב.¹⁹²

כיסויים שהתחלפו:

כיסויי בשרי רותח שנתנו על קדירת חלב חמה:
כל עוד יש מאכל בקדירה שניהם אסורים.

כיסויי בשרי צונן שנתנו על קדירת חלב חמה:

אם התחיל להזיע תחת הכיסוי והיד סולדת בזיעה הכל אסור וצריך ס' כנגד כל הכיסוי.

כיסויי בשרי רותח שנתנו על קדירת חלב צוננת:

איסור והיתר: הקדירה צריכה למעלה ניגוב בלבד כיוון שטיפה אחת פסק כוח חמימותה והיא ככלי שני, והתבשיל צריך ס' כנגד הטיפה.¹⁹³

שערי דורא: הכיסוי והקדירה אסורים כדן טיפה רותחת שנפלה על קדירה צוננת דהווי חם לתוך צונן, והתבשיל צריך קליפה בלבד.

---להלכה---

הרמ"א פסק לגבי הקדירה והכיסוי כדעת האיסור והיתר שהכול מותר, ולגבי התבשיל פסק כדברי השערי דורא שסגי בכדי קליפה כדן חם לתוך צונן ואם א"א לקולפו הכל שרי.¹⁹⁴ **ובסיום דבריו כתב הרמ"א** שאם לא היה מאכל כלל בקדירה הכל שרי כדן שתי קדירות שנגעו זו בזו שאין עובר הבלוע בהם בלא רוטב.
אבל הש"ך כתב שהקדירה אסורה דמן הסתם יש בה לחלוחית ואוסרת משום ש:
א. המהר"ם כתב לגבי סכין שצריך גרירה או נעיצה דהווי כקליפה.
ב. הכא חמור יותר מטיפה שנפלה על קדירה כיוון שהכיסוי עצמו עם הלחלוחית חם נגע בקדירה.
ג. בס"י ק"ה הביא הש"ך פוסקים רבים דס"ל שבכלי חרס בולע אף בכלי שני וכ"ש בעירו שפסק הקילוח.

○ **כתב הרשב"א:** קדירה בשרית שבישל בה ירקות, מותר לבשל בה חלב כיוון שנתמעט ונקלש כוח הבשר עד שאין ראוי לחול עליו שם איסור בשר וחלב. אבל קדירה שנבלע בה איסור אינה מותרת עד שיגעיל הראוי להגעיל וילבן הראוי ללבן.¹⁹⁵ וראיה לכך מהגמ' בע"ז לגבי קדשים דכל יום ויום נעשה גיעול לחברו.
אבל התוס' והרא"ש ביארו שם שההיתר הוא מצד מין במינו שמדאוי בטל ברוב וגבי קדשים אוקמוה אדאוי ולפי"ז אין ראיה לחידושו של הרשב"א.

---להלכה---

הב"י הביין שיש מחלוקת ביניהם ולקמן ס"י צ"ד נראה דליתא להרשב"א וצ"ע בדעת הטור שהביא כאן בסתם את דעת הרשב"א ובס"י צ"ד כתב שלא כמותו.
אבל הדרכ"מ כתב שלענין דינא לא פליגי התוס' והרא"ש אלא רק על עצם ראייתו של הרשב"א, ולכן הטור הביא רק את דעת הרשב"א כיוון דכך הלכה.
הט"ז כתב שיש לחלק בין הכא שמייירי שבישל בקדירה ירקות באותה כמות שבישל בה בשר ולכן ניתן לומר שהקדירה הוגעלה בכך וכדינא דקדשים שמן הסתם בכל יום היו מבשלים החטאות בשווה, משא"כ בסיומן צ"ד שאירע שבישל מים באקראי ולא כיוון שיהיה כמות של מים באותו השיעור שבישל בו בשר ולכן א"א לומר שהוגעל בכך הכלי וממילא אין סתירה בין הפוסקים.

וראיה לכך שהגמ' רצתה להתיר נטל"פ לכתחילה אי לאו הגזירה אטו בן יומו, ואם נאמר שההיתר הוא משום ביטול והלא אין מבטלין איסור לכתחילה. **ועוד ראייה** שא"כ מדוע גזרנו קדירה שאינה בת יומא אטו בת יומא היה אפ"ל גזירה קדירה שאינה בת יומא אטו כיסוי קדירה שאינו בן יומו שאף הוא אסור.

ומכוח כל הנ"ל, כתב הדרכ"מ שהמיקל לא הפסיד והמחמיר בשלו תבוא עליו ברכה אבל אין להחמיר בשל אחרים כלל. אבל במקום שיש מנהג אין לשנות.

¹⁹¹ **הש"ך למד** בדעתו שהזיעה הופכת את מה שבעין לנבילה ולאחר מכן אוסרת את כל הכיסוי שאין בו ס' כנגדה ולאחר מכן הקדירה כולה נאסרת. ולכן במקום שהכיסוי נקוב או שהוא כיסוי רחב אין מקום להחמיר כלל. **אבל הט"ז כתב** שרק מה שבחלל הצר נאסר וצריך ס' בתבשיל כנגד מקום הקצר שבכיסוי. (**רעק"א הקשה** על דברי הש"ך שלכאורה נחשב כנפל כנגד הרוטב וסגי בס' נגד הטיפה בלבד ועוד הקשה מדוע שיעשה הכיסוי חני"נ והרי הבליעות שבתוכו הם נטל"פ).

¹⁹² **הט"ז הקשה** על דבריו מדוע שהכיסוי שבו יש רק זיעה יהיה יותר חמור מהקדירה עצמה שנדבק בה ממשות המאכל.

¹⁹³ **הדרכ"מ הקשה** מדוע צריך ס' בתבשיל כנגד הטיפה ולא סגי בקליפה כדן חם לתוך צונן דתתאה גבר.

¹⁹⁴ **בדרכ"מ הוסיף,** שמן הסתם לא מחזיקין איסור לחוש שנפלה טיפה לתוך התבשיל ויש להצריך קליפה רק אם ראינו שנפלה הטיפה לתוכו.

¹⁹⁵ **הב"י הקשה** מדוע הטור לעיל שאל על דברי בעל העיטור כיצד יש מתירים לבשל בה ממין האחרון ולא שאל על הרשב"א כיצד התיר לבשל חלב לאחר שבושל בה ירקות? **ותירץ** שיש לחלק בין כלי חרס שאף ע"י הגעלה דינו ככלי מתכת שלא הוגעל ולכן אכתי אסור לבשל בו חלב משא"כ הכא בכלי מתכת נחשב בישול הירקות כהגעלה ושרי.

הנקה כ **כתב** שאין מחלוקת ביניהם שדברי התוס' והרא"ש הם רק בכדי לבאר מדוע אינו ממעט באכילת שלמים בעצם זה שנפלט מהבליעות של אתמול לתוך הבשר של היום וממילא מתקצר הזמן בו ניתן לאוכלו משני ימים ליום אחד, ולכן תירצו שאוקמוה אדאוי שהבליעות של אתמול בטלו ברוב של היום ובאמת ניתן להמתין יומיים באכילתו, אבל אכתי אנחנו מוכרחים לומר שהבישול השני נחשב כהגעלה דאל"כ כיצד יבשל שוב בפעם השלישית והלא כיוון שהבליעות של יום א' שבכלי נעשו נותר, א"א לומר שבטלו ברוב כיוון שחל איסור על הכלי כיצד נתיר לבשל בו לכתחילה ולבטל את האיסור ברוב. ובפרט שהגמ' נצרכת לחידוש שכל יום יום נעשה גיעול חברו. ובסוף דבריו הביא פוסקים רבים דק"ל כהרשב"א.

ועוד כתב שמי"ש הבי"י שמספר התרומה לקמן משמע דלא כהרשב"א אינו נכון :

- א. ספר התרומה דן האם מחשבים שנעשה נט"פ משעה שנתבשל הבשר או לאחר מכן משעה שחומם בו המים. אבל לגבי דין הגעלה לא מיירי כלל דמיירי בקדירה של חרס שלא מהני הגעלה משא"כ הרשב"א מיירי במתכת.
- ב. ספר התרומה מיירי שלא הוחמו מים בכל הקדירה ולכן לא הווי הגעלה משא"כ בדינא דהרשב"א.
- ג. ספר התרומה מיירי שהוחמו בה מים אך לא העלו רתיחה דבעינן ס' אבל לענין הגעלה לא מהני.

רבנו ירוחם הביא את דברי הרשב"א ואח"כ כתב את דברי רבנו פרץ לעיל שאין להתיר לבשל חלב בקדירה בשרית שאינה בת יומא.

וכתב הבי"י, מוכח שפסקים אלו אינם סותרים זה את זה משום ש :

- א. דווקא במקרה של רבנו פרץ דמיירי בבישל בה חלב אין להתיר אף שיש בחלב ס' או שאינה בת יומא דכיוון שחלב אסור בבשר אינו בדין שהחלב יגרום היתר לבשל בו בשר משא"כ במקרה של הרשב"א דמיירי בבישל בה ירקות.¹⁹⁶
- ב. דווקא במקרה של הרשב"א יש לומר שבמים יש כוח להחליש בליעת הבשר משא"כ במקרה של רבנו פרץ דמיירי בחלב שאין בו כוח להקליש כוח הבליעה שבתוכו.

- **כתב בהגהות שערי דורא**, התיר ר"י הלבן לבשל בשר בקדירה חלבית שאינה בת יומא אע"פ ששהה בה חלב כל הלילה כיוון שבלעה מסי פעמים שוב אינה בולעת חלב לתוכה ואכתי נחשבת אינה בת יומא.
- וביאר הט"ז**, שמצינו לגבי יין נסך שכלים חדשים של חרס בולעים אף בצונן ולכן חידש ר"י הלבן שבקדירה ישנה אין חשש שיבלע עוד חלב צונן לתוכה.

לדעת ר"י הלבן מה הדין אם החלב שהה בתוכה מעת לעת?

מהרש"ל: מבליע אף בכלי ישן דכבוש כמבושל.¹⁹⁷

לבוש וב"ח: אינו מבליע כיוון שהוא כלי ישן.¹⁹⁸

- **כתב רבנו ירוחם**, עירה יורה של בשר רותח לתוך כלי נחושת של חלב אין צריך הגעלה כיוון שהוא רק ע"י עירו וכלי נחושת בולע רק אם נתבשל בו ע"י אש תחתיו. אבל **הרשב"א סובר** שאפילו כלי שני מבליע ומפליט אע"פ שאינו מבשל.

סימן צ"ד - דין התוחב כף חלבית בקדירה בשרית

- תחב כף חלבית בקדירה בשרית (א')

התוחב כף חלבית בת יומא בקדירה של בשר כיצד משערים בס'?

מרדכי: אין לחלק בין סוגי הכלים וצריך לשער כנגד מה שהכניס לקדירה בלבד.

רבנו פרץ: בכף של מתכת צריך לשער אף במה שלא נכנס לקדירה דחם מקצתו חם כולו משא"כ בכלי עץ וחרס.

---להלכה---

השו"ע סתם כדעת המרדכי שמשערים כנגד כל מה שנתחב בקדירה והביא בי"א את דעת רבנו פרץ.

והרמ"א כתב שהעיקר כדעה ראשונה וכן נוהגין.¹⁹⁹

¹⁹⁶ **וכתב הדרכ"מ** דלפי"ז אפשר לתרץ את קושיית הבי"י שהובאה בהערה לעיל דיש לחלק בין הגעלה ע"י חלב שהוא אסור בבשר להגעלה ע"י ירקות.

¹⁹⁷ **המהרש"ל הוסיף** שבכלי חרס חדש אף בשהה 12 שעות שהוא חצי מעת לעת בולע בצונן כיוון שכלי חרס בולע אף בכלי שני. **וכתב ע"כ הנקה"כ** שכל כוונתו היא רק בכדי לבאר את דעת ר"י הלבן ואלביא דרש"י הסובר שיין נסך בולע מיד בכלי חרס אבל לדין דלא קי"ל הכי יהיה מותר אף בשהה כל הלילה בתוכו. **והוסיף הפת"ש** שאף אם בלעה הקדירה ע"י בישול אינו בולע לאחר שנצטנן ולכן משערים מעת לעת משעה שהתחיל להתקרר ולא משעה שהורק מתוכו. **והפמ"ג כתב** שבמקום שאין הפסד מרובה יש להחמיר כמהרש"ל.

¹⁹⁸ **הב"ח הביא** ראיה לדבריו מדין המפקיד כדי שמן אצל חברו שאם הם כדים ישנים אין מוציא לו בלע ומשמע גם בשהה מעת לעת. **והט"ז דחה ראייתו**, שבאמת אף בכלי ישן מפליט ומבליע בכבוש אלא שלענין דיני ממונות אע"פ שמפליט השמן מדפנותיו הוא מיד מבליע לתוכו שמן חדש ולכן אין חשש שמחזיר לו כמות פחותה של שמן משא"כ לענין בשר וחלב ברגע שמפליט ומיד מבליע מעורבים בדפנותיו בליעות של בשר וחלב יחד ונעשה איסור. **והפתחי תשובה כתב** ג"כ דלא קי"ל כב"ח והלבוש מטעמא אחרינא דכל מה שאינו מבליע בתוכו הוא ממשות אבל את טעמו מבליע אף ביין.

¹⁹⁹ מה סוברת הדעה הראשונה?

מהר"י ט: חם מקצתו חם כולו הוא רק להבליע אבל לא להפליט.

מהר"ם מ"ץ: חם מקצתו חם כולו אינו מבליע כלל אלא רק מחממו. ונפק"מ אם נגע איסור בקצה העליון של הכלי נאסר כיוון

והוסיף הרמ"א שכל זה כשידוע שהשתמש בכף הזו בכלי ראשון תוך מעלי"ע.²⁰⁰

ממתי משערים מעלי"ע?

מהרש"ל: יש להחמיר אף בכלי ראשון שהצטנן כל עוד הוא על האש ואפילו אין היס"ב ולשער מעלי"ע רק מרגע שנעשה פושר ממש.

תו"ח: יש להקל ולשער מעלי"ע כבר מרגע שאין היד סולדת בו אף שהוא עדיין על האש.

פת"ש: אף שהוסר הכלי מעל האש כל עוד הוא חם יותר מחמימות הרוק צריך לשער משעה זו מעלי"ע.

ט"ז: ה"ה אם עירה מכלי ראשון על כף זו שהייתה מלוכלכת בחלב שנחשבת בת יומא.²⁰¹

האם משערים כנגד כל הכף או רק כנגד מאי דנפיק מיניה?

ראב"ד: בכלי מתכת משערים רק במאי דנפיק מיניה ובכלי חרס שאינו חוזר להיתרו הראשון משערים כנגד כולו.

רמב"ן: אין לחלק בין סוגי הכלים ובכל גוונא משערים בכולו.²⁰²

---להלכה---

השו"ע כתב בפשטות שמשערים כנגד כל מה שנתחב בקדירה.

וכתב הש"ך בשם מהרש"ל שאם אינו זוכר כמה נתחב בקדירה משערים בסתם דרך לתחוב דהיינו עד ראש הכף כמו שהוא עגול.

והביא הפת"ש שיש אומרים שצריך לשער כנגד כל החלק של הכף שנתחב בקדירה אף מה שמחוץ לרוטב כיוון שמחמת הבל הקדירה הוא מתחמם. ויש חולקים.

האם אדם נאמן לומר ברי לי כמה נתחב בקדירה?

נודע ביהודה: כן. כיוון שידוע שיש בשום פעם חילוק בדבר הוא יודע כיצד עשה.

פרי מגדים: הדבר צ"ע אם מהני אמירת ברי לי כיוון דהוא מילתא דלא רמיא.

• תחב שתי פעמים כף חלבית בקדירה בשרית (ב')

התחב כף חלבית לתוך קדירה בשרית שתי פעמים ולא נודע בינתיים שעשה כן:

סמ"ק: צריך שתי פעמים ס'.²⁰³

תרה"ד: סגי בפעם אחת ס'.²⁰⁴

---להלכה---

השו"ע פסק כסמ"ק שצריך לשער שתי פעמים ס'.

אבל הרמ"א כתב כתרה"ד שסגי בפעם אחת ס'.

וכתב הפת"ש שאם תחב את הכף בפעם השניה לקדירה אחרת שלא היה בה ס' לכו"ע צריך שתי פעמים ס'.²⁰⁵

מדוע לא אמרינן 'חוזר וניעור' ברגע שתחב את הכף פעם נוספת?

ביאר הש"ך, שאין כאן טעם חדש שהלא אף אם הכף כולה בלועה מחלב יש ס' כנגדה ורק מטעם חני"נ צריך שתי פעמים ס' ולכן אין מה שיעורר את הטעם הבלוע כבר לאסור את השאר. ואע"פ שבמין אומרים 'חוזר וניעור' למרות שאינו מעורר את הטעם הבלוע מכבר, מכל מקום ראוי ליתן טעם בכנגדו בשאינו מינו משא"כ הכא.

מה הדין אם תחב פעם שלישית את הכף בקדירה?

כתב הש"ך, אליבא דהשו"ע דלא אמרינן חני"נ בשאר איסורים, סגי ב' פעמים ס' ולא צריך לשער פעם נוספת ס' מכיוון שהבשר והחלב כבר נעשו איסור ונידון כשאר איסורים.²⁰⁶ אבל אליבא דהסמ"ק דס"ל שאומרים חני"נ בשאר איסורים צריך ס' כמספר הפעמים שתחב את הכף בקדירה.

שהחום מהחלק התחתון גורם לעליון להתחמם ולבלוע מהאיסור שאצלו.

והוסיף הפת"ש, שלדעה א' א. לענין הגעלה גם כן מספיק להגעיל רק את החלק התחתון שנכנס לסיר.

ב. דווקא חום שע"י בישול אבל חום שע"י האור אומרים חם מקצתו חם כולו וכל הכלי נאסר.

²⁰⁰ **וכתב הש"ך** שאם עברו 24 שעות משעה שבישל בה חלב אף שבתוך הזמן הזה תחב את הכף בסיר מלא מים, משערים משעה שתחב בחלב ולא משעה שתחב את הכף במים כיוון שהוא היתר. אבל בכף שנתחבה בסיר של איסור ולאחר מכן תחבה בסיר מלא מים משערים מעלי"ע משעה שתחב במים אף שעברו 24 שעות משעה שתחבה באיסור כל עוד לא היו במים ס' כנגד הכף.

²⁰¹ אבל **הנקה"כ כתב** שאין דינם שווה דבעירו קי"ל שאוסר רק כדי קליפה וצריך ס' רק כנגד הקליפה ולא כנגד כולה.

²⁰² לכאורה דעתו כדעת המרדכי לעיל שלא אומרים חם מקצתו חם כולו ומשערים רק כנגד הכף עצמה.

²⁰³ **התרה"ד כתב** טעם לבאר את דברי הסמ"ק, דחיישינן שמא לא פלט הכף תחילה את כל הבלוע בתוכו מן החלב ולאחר שהוציא את הכף נעשה הבלוע שבתוכו חני"נ ולכן צריך ס' פעם נוספת כנגד מה שהתחדש בכף בתחיבה השניה. משא"כ אם נודע בינתיים החלב נהפך להיתר ומצטרף לבטל האיסור החדש והמהרש"ל החמיר כדעת הסמ"ק.

²⁰⁴ **טעמו של התרה"ד** הוא שאין אומרים חני"נ באיסור הבלוע, ובהגהות **שערי דורא כתב** על זה המחמיר תבוא עליו ברכה והמיקל לא הפסיד.

²⁰⁵ כיוון שחוששים שלא כל הבליעות יצאו ונעשה חני"נ.

²⁰⁶ ועי' לקמן ס"ו שהש"ך מבאר בדעת הב"ח שאף בבשר וחלב שנאסרו כבר אמרינן חני"נ דכיוון שבא מבשר וחלב דיינין ליה כמעיקרא.

• תחב כף לקדירה ויש ס' כנגדה (ג)

כתב הסמ"ק, התוחב כף חלבית לתוך קדירה בשרית, אם יש ס' כנגדה הקדירה והתבשיל מותרים אבל הכף אסורה בין עם בשר ובין עם חלב וכן עם שאר דברים כיוון שהכף נעשתה נבילה.²⁰⁷

כשיש ס' בתבשיל מדוע לא נחשב הדבר כהגעלה לכף ותהיה מותרת?²⁰⁸

- א. בכדי שלא יבוא לטעות ולהתיר את הכף אף במקרה שנתחבה רק מקצת הכף שבכה"ג לא חשיבי כהגעלה.
- ב. מדובר במקרה שהקדירה חמה בחום שהיד סולדת בו אבל היא איננה רותחת, ולכן יש כבר בליעות שאוסרות את הכף אבל הגעלה לא מהני אלא ברותחין.
- ג. מדובר בספק אם הקדירה רותחת שבכה"ג וודאי שהכף נאסרה מחמת שהיד סולדת בקדירה אבל הגעלה עדיין לא מהני עד שתהיה בוודאי רותחת.
- ד. מדובר בספק אם תחב את הכף כולה או לא שמספק מצריכים ס' כנגד הכף כולה אבל הגעלה לא מהני אלא אם כן ידוע בוודאי שנתחבה הכף כולה.

אם כשהכף עדיין בת יומא מהתחיבה הראשונה,²⁰⁹ חזר ותחב אותה לסיר אחר, המאכל והקדירה נאסרים אם אין ס' כנגדה אבל מותר לשים בקדירה פירות או צונן.²¹⁰

האם מותר לשים דבר לח בקדירה האסורה?

שערי דורא: מותר.²¹¹

מרדכי: אסור כיוון דאיתיה לאיסורא בעיניה.

כתב הגהות אשר"י, קדירה שבשלו בה בשר וחלב ועברו 24 שעות ובשלו בה היתר, המאכל אסור באכילה אע"פ שמצד נטל"פ אמור להיות מותר אבל מצד איסור הנאה אין חילוק בין בן יומו לאינו בן יומו ולכן אסור. והפתרון הוא להשליך דמי הקדירה לנהר ואז יהיה מותר לו לאוכלו. **והדרכ"מ כתב** שאין לחוש בדיעבד. **וכתב הפת"ש**, שמותר למכור לגוי קדירה הבלועה מבשר וחלב ואף אם היא בת יומא ואין זה כנהנה מאיסורי הנאה.

• תחב כף כשאינה בת יומא (ד')

כתב השו"ע (ע"פ הסמ"ק), תחב כף חלבית שאינה בת יומא לקדירה בשרית, הקדירה והתבשיל מותרים כיוון שבלעו טעם פגום אולם הכף אסורה לכתחילה בין עם בשר ובין עם חלב,²¹² ובדיעבד אם תחבה לתוך קדירה בשרית נוספת אינה אוסרת כיוון שהיא נטל"פ,²¹⁴ אבל אם תחבה שוב לקדירה של חלב ולא עברו 24 שעות מהתחיבה לבשר אוסרת בס' כנגדה.

• תחב בקדירה חדשה שתי כפות בזו אחר זו (ה')

בישל מים בקדירה חדשה ותחב בה כף חלבית, ואח"כ בישל בה מים ותחב בה כף בשרית ושתייהן היו בנות יומן ואין במים ס' כנגד הכף:

סמ"ק: אסור להשתמש בקדירה זו לא בשר ולא חלב אבל שאר דברים מותר לבשל בה.

²⁰⁷ **הש"ך כתב** שאם תחב את הכף בסיר בשרי בן יומו שמתבשל בתוכו מים לדעת הרמ"א תהיה הכף אסורה אף בכה"ג לשיטתו לגבי נ"ט בר נ"ט ואילו לשו"ע הכף תהיה מותרת. **והקשו עליו האחרונים** מדברי הרמ"א לקמן סעיף ה' שביש במים ס' הכף מותרת? **ותירץ הפמ"ג** ששם מיירי בכף צוננת והכא מיירי בכף חמה שמיד עם עלייתה מהסיר נאסרת מחמת הבליעות שבה.

²⁰⁸ **הב"י כתב** שדבריו של הסמ"ק דלא כהרשב"א לעיל ס"י צ"ג שכתב שעצם הבישול של הירקות מחליש ומקליש הבליעות שבו ומתירו וא"כ גם הכא נימא הכי. אבל לפי מה שכתב הב"י שם ע"פ רבנו ירוחם יש לחלק בין בישול ירקות לבישול בשר שאינו דין שהוא יהיה הגורם היתר בזמן שכל האיסור הוא מחמת השילוב בין הבשר לחלב.

²⁰⁹ **כך ביאר הש"ך** אבל **הב"ח כתב** שצריך שהכף תהיה בת יומא משעה שבישל בה החלב.

²¹⁰ **וכתב הדרכ"מ** שאינו דומה לכלים בפסח שאסורים אף בכה"ג מכיוון שרוצה ליהנות מהאיסור הבלוע בכלי לאחר הפסח משא"כ הכא.

²¹¹ **השערי דורא הוסיף** שניתן להתיר אף לחמם בכלי מים בכדי לחוף בו את הראש כיוון שאינו לצורך אכילה ושתייה.

ובתנ"ח כתב שא"כ לא צריך להשליך דמי הקדירה לנהר במקרה של התרה"ד שנאסרה מבשר וחלב ועברו 24 שעות.

והקשה המהרש"ל שאינו דומה לדין השערי דורא כיוון שהתרה"ד מיירי בחימום לצורך אכילה ושתייה.

וכתב הט"ז שמאכל שנאסר צריך להשליכו לבית הכסא ולא לפני כלב אף שהוא אינו שלו.

²¹² **הש"ך כתב** שעם שאר דברים מותרת.

²¹³ החילוק בין הכף לקדירה הוא שמכיוון שהחלב נבלע בכף בעודו משובח ואף הבשר נבלע בכף בעודו משובח למרות שהמפגש ביניהם נוצר לאחר שהחלב הפך לנטל"פ יש לאסור לכתחילה את הכף מחשש שיבואו להתיר אינו בן יומו אטו בן יומו משא"כ הקדירה שנבלע בה הבשר בעודו לשבח אבל החלב נבלע בה כשהוא כבר לפגם ואין מקום לגזור אטו בן יומו. (ע"י תוס' בע"ז עו. ד"ה מבאן והילך. וביד יהודה על סעיף זה שביאר שאף שהכא הוא חלב בלבד ולא איסור אכתי יש לגזור אטו בלע הכלי איסור).

²¹⁴ **כתב הש"ך** שביש את תחבה לירקות או מים שמותר בדיעבד אפילו לא עברו 24 שעות מהתחיבה הראשונה.

או"ה: ישתמש בקדירה ממין האחרון שתחב בה ואם תחבן בבת אחת הכל אסור. 215
---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הסמ"ק.

והרמ"א כתב שבדיעבד אם בישל בה בשר או חלב מותר משום שהוא נ"ט בר נ"ט. 216

○ הש"ך הביא גרסה אחרת בדברי הסמ"ק וכך הוא הסבר דבריו:

מעשה שבא לפני הר"י בקדירה חדשה שבישלו מים ותחבו בה כף חלבית ולאחר הימים בישלו בה מים אחרים ותחבו בה כף בשרית ושתייהן בנות יומן ואין ס', והורה שאסור לבשל בה בשר או חלב אבל דגים שרי. וכתב ע"כ הסמ"ק, שכיוון שהקדירה חדשה שלא בישלו בה מעולם הווי נ"ט בר נ"ט ולכן אם עבר מעת לעת וודאי שיהיה מותר לבשל בה בשר או חלב לכתחילה. ודברי מהר"י יהיו נכונים בכה"ג שבישל בה חלב ממש דלא הווי נ"ט בר נ"ט, ואח"כ השתמש בה בשר ממש שאז אסור לכתחילה להשתמש בקדירה כדן נט"פ. ולפי"ז הקשה הש"ך א. מדוע השו"ע הביא לאסור לבשל בה בשר בכה"ג שתחב שתי כפות והלא לשיטתו אף בשעת הבישול מתירים נ"ט בר נ"ט. 217

ב. מדויק מהשו"ע שאם הקדירה איננה חדשה אלא קדירה חלבית ממש אסור לבשל בה, ומדוע והרי אכתי הווי נ"ט בר נ"ט כדלקמן בסי' צ"ה לגבי הדחת כלי בשרי בתוך יורה חלבית שהכל שרי. 218

ג. השו"ע בסי' תנ"ב כתב שיש להגעיל את כלי החמץ קודם שעה חמישית בכדי שלא יצטרך לדקדק אם הכלים בני יומן או אם יש ס', משמע שמדין נ"ט בר נ"ט שרי לכתחילה.

ועוד הביא הש"ך את דברי האו"ה הארוך שכתב ג"כ שה"ה אם התחיבה השניה הייתה בתוך מעלי"ע לתחיבה הראשונה שהוא מותר מדין נ"ט בר נ"ט ואפילו לכתחילה כיוון שהוא ג' נ"ט ומ"ש הסמ"ק שהיה הדבר אחר מעלי"ע הוא רק מפני שכך היה המעשה אבל אהכ"נ דבלאו הכי שרי.

ובדעת השו"ע כתב שהיה לפניו גרסה מוטעית בסמ"ק שנראה כביכול שהסמ"ק מסכים עם דברי הר"י והמעשה היה בתוך מעלי"ע והמילים 'אחר הימים' מתפרשים באופן שבישלו כמה פעמים מים ותחב בה כף חלבית ובתוך 24 שעות מהתחיבה האחרונה של הכף תחב כף בשרית. אבל עדיין יהיה קשה הלשון 'מפגם בשר וחלב' וכן למה לא יהיה מותר מצד נ"ט בר נ"ט. ודוחק לומר שסובר הסמ"ק שלכתחילה נעשה נבילה אף שהוא נ"ט בר נ"ט. (עי"פ ביאור הפרמ"ג)

ועוד כתב הש"ך ואף לדין שמחמירים בני"ט בר נ"ט לכתחילה הכא וודאי שרי כיוון שיש כאן טעמים נוספים להקל: א. כיוון שהטעמים עברו דרך כלים ולא דרך מאכלים והם קלושים יותר. ב. הכא הווי ג' נותני טעם והווי טעם קלוש יותר אף בנתבשלו בניגוד לכל נ"ט בר נ"ט רגיל.

○ קדירה בשרית שבישלו בה ירקות או מים ותחבו כף בת יומא חלבית והקדירה אינה בת יומא או להפך או ששתייהן בנות יומן אבל יש במאכל שישים, 219 הכול שרי.

ונוהגים להחמיר לאכול המאכל, 220 כמין הכלי שהוא בן יומן, ולאסור הכלי שאינו בן יומן. 221 222
וכתב הרמ"א אלא חומרא בעלמא דמדינא הכל שרי. 223

215 **להגהות מיימוניות** כתב שאם עבר מעת לעת בין התחיבות ישתמש בקדירה ממין האחרון שתחב. משמע שבתוך מעלי"ע אסור לא בשר ולא חלב כדברי הסמ"ק. **וביאר הדרכ"מ** שדעתם לאסור לכתחילה נ"ט בר נ"ט בשעת הבישול כדן נט"פ שאסור לכתחילה ולכן לא יבשל בה לא בשר ולא חלב אבל בדיעבד שרי. והקשה על האו"ה שאם הוא סובר שני"ט בר נ"ט מותר לכתחילה ואינו כדן נט"פ א"כ מדוע יבשל רק ממין האחרון? ועי' בהערה הבאה כיצד הש"ך מבאר סברא זו בדעת הסמ"ק. 216 **הט"ז ביאר** שהסיבה שבכ"ז אסרו זאת לכתחילה היא משום שהרמ"א כתב לקמן בדין תחיבת כלי בן יומן לכלי שאינו בן יומן שיש להחמיר לתת המאכל לכלי שהוא כמין הכלי בן יומן כיוון שגם את המאכל אנחנו אוכלים עם מין הכלי שהוא בן יומן, ולכן גם כאן אסור נ"ט בר נ"ט לכתחילה כדן נט"פ.

217 הש"ך לא מקשה מדוע אסור לבשל בה חלב משום שאם כבר צריך לקבוע לקדירה תשמיש עדיף לקבוע כמין האחרון שבישל בו דיותר נשאר טעם האחרון מן הראשון.

218 **הש"ך כתב** שבדעת הסמ"ק ניתן להקשות ג"כ מדוע נקט קדירה חדשה אבל ניתן לתרץ שנקט כן לפי שכך היה המעשה שם. אבל בדעת השו"ע א"א לומר כן.

219 **הט"ז הקשה** מדוע לא נחשוש כדלקמן סי' צ"ה שהכף נגעה ישירות בכלי שלא באמצעות המים ולא הווי נ"ט בר נ"ט ולא יהני ס'! **ותירץ** שכאן הרמ"א סובר כטעם השני שם שיש לחוש שמא נאסרו המים וכאן טעם זה אינו שייך כיוון שיש ס'.

220 **כתב הש"ך** שדין זה הוא רק במאכל שהתורה חסה על ממונם של ישראל אבל במים שאין שייך טעם זה ישפכו.

221 **בתורת חטאת הביא** שיש להחמיר לאכול המאכל לבדו ולא עם בשר או חלב כלל כיוון שהדבר אפשרי הווי לכתחילה, אבל לשומו בכלי של אחד מהם מותר. **והמהרש"ל כתב** להחמיר לאכול את המאכל בכף חדשה כיוון שהוא בלוע מבשר וחלב.

222 **כתב הש"ך** שאסור לבשל בו שאר דברים דלא דמי לדלעיל שהקדירה חדשה משא"כ הכא שהקדירה חלבית/ בשרית.

223 **ובתורת חטאת כתב** שלא לאכול המאכל לא עם בשר ולא עם חלב **והקשה הש"ך** מדוע לא יאכל כמין הכלי שהוא בן יומן והלא הטעם מהכלי השני הוא פגום ומדוע לא נתירו באכילה? והביא את **דברי המהרש"ל** שכתב לחלק בין תחיבת כף באקראי לבין בישול קבוע בקדירה אך לא הסכים עמו.

הקשה הש"ך א. מדוע הרמ"א כאן החמיר והלא בסי' צ"ה כתב להתיר להניח בכלי חלבי דגים שעלו בקערה של בשר?

ב. בסי' צ"ה התיר הרמ"א כלים בשריים שאינם בני יומן שהודחו בכלי חלבי?

ותירץ הש"ך א. אולי כוונת הרמ"א שיש מקצת שנהגו להחמיר אבל רוב העולם אינם נוהגים כן.

ב. שאני הכא כיוון שנתבשל בקדירה שאינה בת יומא אם נתיר לאכול באיזה מין שירצה יש לחוש שמא יטעו ויתירו אף בתחיבה של כף בת יומא כשגם הכלי בן יומן. ועל הקושיה השניה אפשר לתרץ שבבישול יש להחמיר יותר מהדחה.

והש"ך גרס בדברי הרמ"א "במין הכלי" וכוונתו ששם המאכל בתוך כלי מהמין השני ולכן מותר מעיקר הדין ואסור רק מצד חומרא בעלמא. אבל לאכול את המאכל עם המין השני עצמו אסור מדינא מצד נ"ט בר נ"ט בשעת הבישול ולא רק מצד חומרא.

וכתב הש"ך שהכא שרי אף שני"ט בר נ"ט בשעת הבישול אסור כדלקמן סי' צ"ה כיוון דדמי להדחה כשאחד מהם אינו בן יומו. וחילק בין דין השו"ע שהקדירה חדשה ואין לה דין לא של בשר ולא של חלב ולכן היא אסורה עם שניהם אבל הכא שיש לקדירה חזקה שהיא חלבית איננו מוציאים אותה מחזקתה כשבלעה מני"ט בר נ"ט.

• **בצל או ירקות שבלועים מבשר וחלב (ו)**

כתב בספר התרומה, קדירה של איסור שחיממו בה מים בתוך מעלי"ע ולאחר מכן בישל בה ירקות, צריך לשער 24 שעות משעה שחימם בה את המים. ואם לא עבר מעלי"ע חשיבא בת יומא אף שעבר מעלי"ע משעה שבישל בה את האיסור. אבל אם בישר בקדירה בשר ובתוך מעלי"ע חימם בה מים ולאחר שעבר מעלי"ע מבישול הבשר בישל בה חלב מותר אע"פ שהוא בתוך מעלי"ע לחימום המים.

וביאר הסמ"ק, שהאיסור נפלט אל תוך המים ולא היה סי' כנגדו ואסור את המים מדין חני"י, ולכן אע"פ שכלפי האיסור הבלוע במים ניתן לומר את דין נ"ט בר נ"ט, כיוון שגם המים הפכו לאיסור והם לא נעשו נ"ט בר נ"ט הקדירה נאסרת בתוך מעלי"ע לחימום המים. משא"כ בבשר שהוא עדיין היתר לא שייך לומר חני"י על המים ולכן אמרינן נ"ט בר נ"ט.²²⁴

והש"ך הקשה ע"כ שהרי לדעת הטור והב"י לא אמרינן חני"י בשאר איסורים וא"כ איך המים נאסרו מדין חני"י? **ולכן כתב לבאר** כדברי הר"ן שרק בין בשר וחלב ניתן לומר נ"ט בר נ"ט דאקליש טעמא כולי האי אבל בשאר איסורים כל זמן שיש בו טעם הוא אוסר עד סוף כל העולם.^{225 226}

ועוד כתב בספר התרומה, בצל שבלע איסור ונתבשל בקדירה צריך סי' כנגד כל הבצל אבל אם הבצל בלע טעם בשר ונתבשל בחלב צריך סי' רק כנגד הבשר הבלוע ולא כנגד כל הבצל.

וביאר הסמ"ק, שבאיסור יש שם איסור על כל הבצל כדין אפשר לסוחטו אסור כיוון שחל עליו איסור שעה אחת אבל בבליעת היתר לא שייך לומר כן ולכן סגי לשער כנגד הבלוע בבצל בלבד.

השו"ע הביא את דין התרומה וכתב בצלים או ירקות שבלועים מבשר ובשלם בקדירה חלבית אם ידוע כמה נבלע בו צריך לשער סי' כנגד הבשר הבלוע בלבד.²²⁷

וביאר הש"ך, שהשו"ע לא מתכוון לאפוקי בצל שבלע שאר איסורים שהרי ס"ל דלא אמרינן חני"י בשאר איסורים אלא אתא לאפוקי בצל שבלוע כולו בחלב ולאחר מכן נבלע בו בשר שמשערים כנגד כל הבצל כיוון שנעשה חני"י. **וכתב הרמ"א** שכ"ש בקדירה של חלב שבשלו בה מים תוך מעלי"ע ולאחר מכן בישל בה בשר שלא צריך לשער כנגד כל המים רק כנגד החלב דהווי נ"ט בר נ"ט.

○ **כתב המהר"ם מלובלין**, שבצל הבלוע מבשר ויש סי' כנגד הבשר אף הבצל הופך להיתר ולא צריך להוציאו מהקדירה אע"פ שהוא ניכר. אבל אם חתכו הבצל בסכין של איסור אע"פ שהיה סי' כנגדו צריך להוציא את הבצל מהקדירה.

○ **הדרכי משה הביא** את דברי האיסור והיתר הארוך בקדירה חלבית שבישל בה בשר בתוך מעלי"ע ולאחר מכן בישל בה שוב בשר, משערים מעלי"ע משעה שבישל את החלב ואם עברו 24 שעות הבשר השני מותר. והקשה עליו הדרכ"מ וכתב שמוכרחים לגרוס בדבריו 'לאחר מעלי"ע' שעברו 24 שעות בין בישול החלב לבישול הבשר הראשון דאלי"כ וודאי שמשערים מעלי"ע מבישול הבשר הראשון ולא מבישול החלב.

• **סכין חלבית שחתך בה בשר (ז)**

כתב רבנו פרץ, יש אומרים שבשר רותח שחתכו בסכין חלבית צריך כדי קליפה ומותר דומיא דבית השחיטה רותח שסגי בקליפה. **וכתב ע"כ** דלא דמי ששם בית השחיטה לבד רותח ואין כל הבהמה רותחת אבל הכא חתיכת הבשר

²²⁴ **הדרכי משה הקשה** שמשמע מדברי הסמ"ק שאומרים חני"י בשעת הבישול והוא נסתר מדבריו לקמן.
²²⁵ **הש"ך הביא** את דברי המעדני מלך שדייק מהרא"ש שאומרים חני"י בשאר איסורים כיוון שכתב את דין זה של התרומה **וכתב ע"כ** שאינו מוכח כלל כיוון שיי"ל שטעמו כדכתב הר"ן.
²²⁶ **הש"ך הביא** את דברי הב"י בסי' ק"ג שכתב בקדירה שבלועה מבשר וחלב שנתבשלו יחד ולאחר מכן חימם מים צריך לשער משעה שחימם בה את המים דהכא אמרינן חני"י. **והקשה הש"ך** שכל מה שאמרינן חני"י בבשר וחלב הוא רק משום שכל חד באנפי נפשיה שרי אבל הכא שכבר נאסרו לא אומרים חני"י על המים. **אבל הב"ח כתב** כב"י וצ"ל בדעתו שכיוון שבא מבשר וחלב דינין ליה כדמעיקרא. (ועי' בש"ך לעיל סק"ד שכתב שלמ"ד דלא אמרינן חני"י בשאר איסורים לא אומרים חני"י בבשר וחלב שנאסרו כבר, ודלא כהב"ח).
²²⁷ **הט"ז מציין** שמדובר שהבצל בלוע מבשר עצמו או שנחתך דק דק בסכין בשרית אבל אם נחתך במקום אחד משערים בסי' כנגד מקום הנטילה בלבד.

כולה רותחת, ²²⁸ ולכן צריך ס' כנגד כל הסכין. ²²⁹ ואם הסכין אינה בת יומא אין להצריך ס' אבל קליפה עכ"פ צריך מכיוון שיש שמנונית הדבוקה בה. ²³⁰

כתב הב"י, שרבנו פרץ כתב שמשערים כנגד כל הסכין דאזיל לטעמיה משום שחם מקצתו חם כולו אבל לדברי החולקים שם גם כאן סגי בס' כנגד החלק שבו חתך את הבשר בלבד.

---להלכה---

השו"ע פסק כדבריו בב"י דסגי בס' כנגד המקום שבו חתך בסכין. **והט"ז והש"ך הביאו** את דברי המהרש"ל שיש לשער כנגד כל הסכין אף למי שאינו סובר 'חם מקצתו חם כולו' משום שאינו יודע לדייק עד היכן חתך בסכין, ואף אם יאמר 'ברי לי' אינו נאמן ד'מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה' ולכן צריך לשער כנגד כל הלהב חוץ מהקתא. **וכתב ע"כ הש"ך** שלהלכה לא פוסקים כמהרש"ל. וכל זה בידוע לו בבירור כמה חתך אבל מן הסתם דרך לחתוך בכל הסכין וצריך ס' כנגד כל הלהב חוץ מהקתא.

הט"ז הקשה, מדוע רבנו פרץ כתב שבסכין שאינה בת יומא סגי בכדי קליפה, והלא כמו שברישא הצרכנו ס' כנגד הסכין כך גם הכא נצריך ס' כנגד השמנונית ומה מהני קליפה? **הב"ח כתב** שמדובר באמת שאין ס' כנגד הסכין ואוסר רק כדי קליפה משום שהוא איסור מועט. **והקשה עליו הט"ז** כיוון שהאיסור מתפשט בכולו מה איכפת לן שהוא איסור מועט כל עוד אין ס' יש לאסור המאכל. והוכיח את דבריו מדברי הרשב"א שהצריך ס' בנוסף לכדי קליפה.

ולכן כתב שבאמת מייירי שיש ס' כנגד השמנונית אלא שאכתי צריך כדי קליפה משום שבמקום נפילת האיסור על כל פנים יתר דבוק ונסרך משאר המקומות, ומה שרבנו פרץ לא הזכיר שיש ס' כנגד השמנונית משום שהוא דבר מועט ובסתמא יש ס' כנגדו. ממילא להלכה מה שכתוב בסוף דברי רבנו פרץ שצריך כדי קליפה קאי אף ארישא שבכל גוונא צריך קליפה בנוסף לס' וזו גם כוונת השו"ע בסיום דבריו.

אבל הנקה"כ כתב שאע"פ שלענין דינא צדקו דברי הט"ז, קושיותיו על הב"ח אינם במקומן כי הב"ח לא כתב כן לקושטא דמילתא אלא רק כדי ליישב דעת הטור בדברי רבנו פרץ. והראייה מהרשב"א אינה נכונה כיוון שהרא"ה חולק עליו במפורש וא"כ נאמר שרבנו פרץ סבר כרא"ה וחלק על הרשב"א.

הש"ך הקשה מסי' צ"ו דמשמע התם שאם אינו בן יומו ויש שמנונית ע"ג שאוסר כדי נטילה **ותירץ** ששם אגב חורפיה דצנון ודחוקא דסכינא משוויה ליה בן יומו למה שבלוע בקליפת הסכין ואף למ"ד שלא אומרים חורפיה משווי ליה לשבח, כל זה לגבי כל הבליעות אבל מה שבלוע בקליפת הסכין לכו"ע דבר חריף מחליא ליה לשבח ולכן: אם הסכין מקונח סגי בהדחה כיוון שהבליעות בכדי קליפה הם דבר מועט ממש אבל אם הסכין אינו מקונח, השמנונית מצטרפת למעט הבליעות שהפכו לשבח וביחד צריך כדי נטילה. אבל על כל פנים חורפיה אינו גורם לבליעות להתפשט יותר דלהיפך החום גורם להתפשטות יותר מחריפות. ²³¹

○ **וכתב הרמ"א**, שכל דין השו"ע מייירי בבשר רותח המונח בכלי ראשון שאז אם הסכין בן יומו צריך ס' כנגדו והסכין צריך הגעלה, ²³² אבל אם הבשר מונח בכלי שני הבשר צריך קליפה והסכין נעיצה בקרקע אף אם הוא אינו בן יומו מפני השמנונית שעליו. ²³³

וכתבו הט"ז והש"ך שזו דעת הרמ"א בתורת חטאת אבל דעת האיסור והיתר הארוך והמהרש"ל שכלי שני שיש בתוכו דבר גוש כל זמן שהיד סולדת בו דינו ככלי ראשון ממש משום שאין את הטעם שהדפנות מקררות את המאכל ולכן צריך ס' כנגד הסכין. ²³⁴ ²³⁵

אבל הב"ח כתב שבחתך בשר רותח בסכין חלבית בכלי שני, הסכין נאסר כיוון שהבשר מפליט לתוכו אבל הבשר מותר משום שאין כוח בכלי שני להפליט ולהבליע אלא רק להפליט.

²²⁸ ואף אם הסכין למטה והבשר למעלה שיש תתאה גבר עדיין צריך כדי קליפה משום דאגב דחוקא דסכינא מבליע בבשר. (ש"ך) ²²⁹ **המהרש"ל רצה לומר** שניתן לחלק בין דם שמישרק שריק ורק מחמת רוב הדם שבו נבלע מעט בסכין לבין הכא שהאיסור הוא מחמת בליעות של בשר וחלב. **וכתב ע"כ הש"ך** שחילוק זה אינו נכון דהמתירים לא התכוונו לדמות את הדין דהכא לשחיטת בהמה כשרה ששם אפילו קליפה לא יצטרכו משום דאידי דטרדי למיפלט דמא לא בלע, אלא דימו זאת לשוחט בסכין של גוי ששם צריך קליפה ולא מחמת הדם שכאמור לא נבלע אלא מחמת השמנונית של האיסור שנתרה על הסכין. ²³⁰

²³¹ **הקשה הש"ך** מדוע צריך ס' והלא בס"י ק"ה מבואר שבבשר צלי רותח צריך כדי נטילה? ותירץ: **א.** הכא יש גם דחוקא דסכינא ולכן אף בבשר צלי מתפשט בכולו. **ב.** הכא יש גם שמנונית של חמאה על גבי הסכין שהיא כן מפעפעת בכולו. **ג.** הכא מייירי בבשר שמן שאף בצלי גורם לחלב שבו לפעפע בכולו.

ועוד הקשה הש"ך מדוע בס"י צ"ו מבואר לגבי צנון שחתכו בסכין של איסור שסגי בכדי נטילה? **ותירץ** ששם הצנון אינו חם אלא חריף ולכן אע"פ שיש דחוקא דסכינא אינו מפעפע בכולו. ואף שדבר חריף חמור יותר מדבר חם, כל זה רק לענין נטיל"פ שהחריפות משוויה ליה לשבח אבל בכדי להתפשט בכולה בישול חמור יותר מדבר חריף.

²³² **וכתב הש"ך** שדחוק לחלק ולומר שהבליעות שבסכין מתפשטות יותר ע"י חום מאשר ע"י חריפות ואילו השמנונית שעל הסכין מתפשטת יותר ע"י חריפות מאשר ע"י חום אלא בכל גוונא חום חזק יותר מחריפות לענין התפשטות הטעמים ואילו לגבי מחליא ליה לשבח חריפות חזקה יותר מחום.

²³³ **הש"ך מציין** שגם אם הסכין אינו בן יומו צריך הגעלה בכדי להשתמש בו בשר או חלב אלא שמותר להשתמש בו לדברים אחרים ולכן הרמ"א נקט בן יומו.

²³⁴ **וכתב הש"ך** שאף שהבשר הוא רך צריך נעיצה מפני שהוא חם אבל בדבר קשה כמו גבינה צריך נעיצה אף אם הוא צונן. ²³⁵ **בדרכי משה הביא** את דברי המהרש"ל האלו וכתב שנראה לעיניי שהרוטב כל זמן שהוא רותח מחזיק חמימות בתוכו יותר מדבר עב וגוש. **וכתב על זה הט"ז** שאין זו ראייה כיוון שכאן יש גם דחוקא דסכינא ולכן יש סיבה יותר לומר שיבליע בדבר גוש.

²³⁵ **הט"ז הוכיח** זאת מדברי רבנו פרץ לעיל שהביא יש מתירים כדן בית השחיטה, ואם מייירי בכלי ראשון לא ייתכן שנמצא מי שיקל ויתיר בכדי קליפה אלא וודאי דמייירי בכלי שני ואע"פ החמיר רבנו פרץ להצריך ס' כנגדו.

---להלכה---

הט"ז כתב שיש להחמיר בכלי שני כשיש דוחקא דסכינא אבל בתחיבת כף וכדומה יש להקל כרמ"א.
הפת"ש הביא א. יש המחמירים בדבר גוש רק כשעירה אותו לבדו לתוך כלי שני אבל לא כשעירה אותו יחד עם רוטב שגורם גם לגוש שבתוכו להתקרר מחמת הדפנות.
ב. החתם סופר החמיר בכל גוונא אפילו בכלי שלישי שהיד סולדת בו. ולהלכה יש להחמיר במקום שאפשר אבל כשהוא הפסד מרובה יש להקל כדעת הרמ"א.

• גבינה שנפלה לתנור של פנאדי"ש (ח')

כתב רבנו ירוחם, מעשה היה ונפל לתוך תנור של פנאדי"ש- גבינה והתיר ר"י הפנאדי"ש ע"י קליפה ואף שהגבינה לחה כיוון שאין דרך גבינה להבליע כל כך.

ט"ז: (בדעת הבי"י) נבלע בתנור טעם של בשר מהפנאדי"ש ולאחר מכן טעם של גבינה.²³⁶
ש"ד: (בדעת הבי"י) פנאדי"ש חס שהיה מונח בתנור ונפלה עליו גבינה חמה, הפנאדי"ש צריכה קליפה והגבינה נטילה.²³⁷

הב"י הביא ראיה לדברי רבנו ירוחם מתוס' והרא"ש שכתבו גבי דגים שעלו בקערה של בשר שבין למ"ד תתאה גבר בין למ"ד עילאה גבר סגי בכ"ק.
הקשה הש"ך, שלכאורה מוכרחים לומר שרבנו ירוחם מיירי שהקערה חמה:
א. אם הקערה צוננת מה הדמיון לפנאדי"ש שהוא חס והגבינה חמה.
ב. אם הקערה צוננת וודאי שסגי בכ"ק כדין מאכל חס שנפל לתוך מאכל צונן.
ג. אם הקערה צוננת אפילו אם המאכל היה חס עם רוטב סגי בכ"ק כדין חס לתוך צונן.
וא"כ מה הראיה מדברי התוס' והרא"ש, הלא הם דיברו כשהתחתון קר דלמ"ד תתאה גבר סגי בכ"ק, או כשהעליון קר דלמ"ד עילאה גבר סגי בכ"ק, אבל כשהתחתון חס למ"ד תתאה גבר יצטרכו באמת כדי נטילה דלא כשו"ע?
ועוד שהרשב"א כתב במליחה בכלי חס שאינו מנוקב, שאם הניח בו בשר רותח שיש בו רטיבות קצת צריך נטילה?
ולכן מבאר הש"ך אחרת שבאמת מדובר כאן בכלי נגוב שנפל לתוכו גבינה שאף לדעת הרשב"א הפנאדי"ש שנמצא בכלי צריך קליפה בלבד, וכך נראה בדברי התוס' והרא"ש שבדגים נגובים לגמרי אף כשהתחתון חס סגי בכדי קליפה למ"ד תתאה גבר.
ואף הרמ"א לא הגיה כאן כלום אף שבסי' ק"ה ס"ל שאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן ובכל גוונא אסור כולו: כיוון שתוס' והרא"ש מיירי בכלי שהוא גרוע יותר כיוון שהאיסור אינו בעין ואוסר רק כדי קליפה.²³⁸

• דבש שבושל במחבת בשרית (ט')

כתב המרדכי, דבש שהתבשל במחבת בשרית בת יומא והריקוהו חס לקערה חלבית בת יומא, מותר משום שדבש ובשר הוא נותן טעם לפגם.
אבל הב"י כתב שאף אם הוא לשבח שרי מצד נ"ט בר נ"ט. וכ"כ בשו"ע.
כתב הט"ז, שהמרדכי סבר שני"ט בר נ"ט בשעת הבישול אסור ולכן התיר רק מצד נטל"פ אבל השו"ע התיר אף בנתבשלו. והנפק"מ תהיה במקרה שהיה בשר ממש בתוך המחבת שבשלו בה הדבש שלמרדכי שרי אף בכה"ג.
הקשה הט"ז מדוע השו"ע השמיט טעמו של המרדכי.
ובנקה"כ תירץ שכאן אין מקומו של דין זה אלא לקמן סי' ק"ה שם כתבו השו"ע להדיא.
הש"ך מדייק מלשון המרדכי שמיירי שהריקוהו מהמחבת ולא נפסק הקילוח דאל"כ בלאו הכי שרי מדין עירווי שמבשל רק כדי קליפה.
הקשה הש"ך שלפ"ז רק הדבש מותר אבל הקערה אסורה אף בכה"ג כדלקמן סי' צ"ה שהחמיר להחשיבו ככלי ראשון. ואין להתיר מצד נטל"פ דהרי הרמ"א כתב בסי' ק"ג שיש להחמיר ולומר שרק במי דבש הבשר נטל"פ אבל בדבש ממש הוא לשבח. ולכאוי' מסתימת דברי השו"ע משמע שהכל שרי אף הקערה וא"כ מדוע הרמ"א לא חלק ע"כ?
ולכן כתב שיייתכן שאף הרמ"א מתיר הכא את הקערה כיוון שיש כאן תרתי לטיבותא: נ"ט בר נ"ט בשעת הבישול שיש מתירים, ובשר בדבש שיש אומרים שהוא נטל"פ ולכן התיר הכל.

²³⁶ **הב"י ביאר** מדוע שונה דין זה מהא דמיירי לעיל בסכין חלבית שחתך בה בשר:

א. התם שאני דאגב דוחקא דסכינא מיבלע טובא.

ב. דהתם יש על הסכין שומן קרוש ואינו ניכר וכשחותך בו זהו טעם הבא מן הממשות משא"כ הכא דמיירי בבליעות בלבד.
²³⁷ **היד יוסף מבאר** שהש"ך התקשה מה ההבדל בדברי השו"ע בין המקרה הראשון לשני? ולכן הוכרח להסביר שמדובר שיש כאן פנאדי"ש בעין ואילו בסיפא מדובר בקערה עם בליעות בלבד.

²³⁸ ואף שכלי לדעת הרמ"א הוא חמור יותר שאוסר היתר הנוגע בו גם באיסור כחוש כיוון שאין בו טעם עצמי? צ"ל שהוא חמור יותר לענין שהוא מפליט אבל אכתי אינו מפליט יותר מכ"ק.

• דין נ"ט בר נ"ט בעלו, נתבשלו ונצלו (א"ב-י)

איתא בגמרא (חולין קיא:) דגים שעלו בקערה של בשר וכו' שמואל אמר מותר לאכלן בכותח דהווי נ"ט בר נ"ט.²³⁹

רש"י (עי"פ הריב"ן): דווקא עלו אבל נתבשלו בקדירה של בשר אסור.²⁴⁰

ספר התרומה: עלו והי"ה נתבשלו מותר אבל נצלו אסור.²⁴¹

רמב"ם (עי"פ הבי"ט): עלו והי"ה נתבשלו ונצלו מותר.²⁴²

איסור והיתר: בבישול יש להחמיר לכתחילה אבל בדיעבד יש להתיר אף בצלייה.²⁴³

רבנו ירוחם: בעלו מותר עיי קליפה בדגים.²⁴⁴

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ם וכרוב הראשונים ע"פ הבנתו, שבין נתבשלו ובין נצלו מותר לאוכלן בכותח. **והוסיף** ע"פ הרשב"א שאם היה שומן דבוק בקדירה קודם שבישל בה הדגים, צריך לשער בסי' כנגד הממשות שבקדירה כדי להתיר הדגים בכותח.²⁴⁵

אבל הרמ"א כתב (ס"ב) בעלו בקערה יש להתיר לכתחילה,²⁴⁶ ובצלייה ובישול יש מחמירים והמנהג כדעת האיסור והיתר לאסור לכתחילה ובדיעבד מותר בכל עניין.²⁴⁷

והש"ך כתב שיש להתיר בדיעבד רק כאשר נתן את הדגים בתוך הכותח עצמו אבל אם עדיין לא עירב אותם יחד אכתי אסור. ובנצלו הביא את דברי המהרש"ל לאסור אף בדיעבד.²⁴⁸

וכתב הפת"ש שנצלו אסור דווקא כשגם הבשר נבלע בכלי ע"י צלייה אבל אם הבשר נבלע ע"י בישול אף שהדגים ניצלו בו יהיה מותר בדיעבד.²⁴⁹

האם יש להתיר נ"ט בר נ"ט לכתחילה?

סמ"ק: אסור לכתחילה להעלותן בקערה של בשר כדי לאוכלם בכותח.²⁵⁰

²³⁹ **ה"ר"ן מנאר** שדין נ"ט בר נ"ט שרי משום שאקליש כולי האי ולכן לא חשיב למיסר אבל במידי דאיסורא כל היכא דאיכא טעמא אוסר עד סוף כל העולם.

²⁴⁰ משום שכל מה שהתרנו נ"ט בר נ"ט הוא רק בבליעה מועטת אבל בנתבשלו כיוון שנבלע כל טעם הבשר שהיה בלוע בקדירה אסור לאוכלן בכותח. **וכ"כ רבנו ירוחם** והוסיף שנתבשלו יש להתיר עכ"פ לאכול גבינה אחריו בלא קינוח.

אבל הבי"ט למד בדת רש"י שאין חילוק בין עלו לנתבשלו ובכל גוונא שרי דהווי נ"ט בר נ"ט.

²⁴¹ משום שנתבשלו יותר קל מעלו דאיכא גי' נ"ט: מהבשר לקדירה ומהקדירה למים ומהמים לדגים. ואף אם נחשוש שהטעם עבר ישירות מהקדירה לדגים, אכתי הדגים בלעו ע"י רתיחת המים ועוד שרוב הטעם מתפשט במים ולא בדגים ולכן שרי אבל בנצלו אסור.

²⁴² **הרמב"ם כתב** "דגים שצלאן עם הבשר אסור לאוכלן בחלב", **והטור הקשה** ממי"נ אם כוונתו לאסור בנצלו מדוע הרמב"ם נקט 'עם הבשר' הלא הי"ה בלא בשר כלל יש לאסור, ואם כוונתו לאסור כפשוטו בנצלו עם הבשר ממש הרי אף בנתבשלו יהיה אסור בכה"ג.

אבל הבי"ט למד שהרמב"ם מיירי בצלאן בתנור אחד וס"ל ריחא מילתא ולא מדובר במחוברים זה לזה. והוכיח את דבריו:

א. בגמרא דין דגים שצלאן עם הבשר נאמר על ריחא ולא על נ"ט בר נ"ט והרמב"ם לישנא דגמי' נקט.

ב. אם מיירי במחוברים ממש הווי מילתא דפשיטא ולא ניתן להיכתב.

²⁴³ **ועוד כתב** שכל מה שהחמירו לכתחילה הוא רק לאוכלם עם חלב ממש אבל להניחם בכלי חלבי שרי וכן יש להתיר לכתחילה כשזה נטל"פ ונ"ט בר נ"ט יחד.

²⁴⁴ **הבי"ט הקשה**: **א.** מדוע הגמ' הוצרכה לטעם של נ"ט בר נ"ט אם בכל מקרה קולף כל מקום מגעו.

ב. אם מיירי ע"י קליפה מדוע רב אסר בכה"ג.

ג. בגמרא לא מוזכר קליפה כלל.

ד. הרי אף בקערה רותחת אסור רק כדי נטילה וא"כ יצא שנחלקו רק במה שבין קליפה לנטילה ולא משמע כן.

אלא וודאי שלא צריך קליפה ורבנו ירוחם טעה בדברי הרא"ש שכתב 'קליפה מיהא בעי', דצ"ל דהכי קאמר קליפה מיהא בעי אם היה נותן טעם אחד אבל הכא דהווי נ"ט בר נ"ט שרי בלא קליפה.

²⁴⁵ **הש"ך ביאר** שהכא אנו תולין מן הסתם שהקדירה הייתה נקיה אבל לקמן ס"ג לגבי הדחה מן הסתם תולין שהייתה מלוכלכת דהא השתא הוא דמדתיחן.

²⁴⁶ **כתב הש"ך** (הובא בבי"ט בשם מצאתי כתוב) שכל זה כאשר רק אחד מהם חס, אבל שניהם חמים אסור אפילו בדיעבד דהווי כנצלו. משום שבאחד מהם חס אף דק"ל תתאה גבר, אין נתינת טעם שלו כמו ששניהם חמים.

²⁴⁷ **הט"ז הקשה** דמשמע הכא שמותר בכל גוונא לאכול את הדגים בפני עצמן, ולכאורה מה עם האיסור מפני הסכנה? ותיירץ שכאן לא נחית לדין זה אבל אהכ"נ באמת אסור.

אבל האיסור והיתר תירץ שאין איסור של סכנה בבליעה של כלים.

וכתב ע"כ הט"ז שלפ"י יוקשה כיצד נבאר את ס"א שאף כשיש ממשות של בשר על פני הקדירה יש להתיר אם יש סי' כנגדה, והרי כאן לא מדובר בבליעות, אלא מוכרח כתירוץ הט"ז שהכא לא נחית לדין זה.

וסיים הט"ז שעכ"פ מדברי הגמ' ניתן להוכיח כדברי האו"ה שהרבה אכלו דגים שעלו בקערה של בשר ומשמע שאין בכך איסור מפני הסכנה כלל.

²⁴⁸ **וכתב הפת"ש** שלפ"י אף בנתבשלו למרות שהדגים מותרים בדיעבד אבל המים עצמם יהיו אסורים כדין נצלו.

²⁴⁹ **חתך דגים בסכין רותח האם נידון כנצלו?**

חוות דעת: הווי כנצלו דדוחקא ורותח מבשל.

פרי תבואה: אין לחוש לכך ושרי.

²⁵⁰ ודייק זאת מלשון הגמ' ועלוי דמדשמע דיעבד. **הבי"ט הביא** את דברי ספר התרומה שכתב "קטניות שבשל בקדירה חולבת מותר לכתחילה לערותן בקדירה של בשר". והבין שהוא חולק על הסמ"ק שאסר לכתחילה.

אבל הדרכ"מ הקשה עליו (וכ"כ הט"ז) שכל כוונת התרומה היא להתיר אחרי שנתבשל כבר לאוכלן לכתחילה בקדירה בשר, אבל לבשל לכתחילה גם התרומה אסר וא"כ אין מחלוקת כלל. והוכיח את דבריו:

בדה"ב: מותר לכתחילה לבשל בכלי של בשר דבר שרוצה לאוכלו עם חלב.
---להלכה---

הש"ך למד שאף לדעת השו"ע אסור לבשל לכתחילה דגים בקדירה של בשר כדי לאוכלם בכוח. **והט"ז כתב** ע"פ האיסור והיתר שאסור לכתחילה אף בעלן, ובבישול יש לאסור לכתחילה אף בעירו לחלב ממש.

האם מותר להניח דגים שעלו בקערה של בשר בכלי של חלב?

רמ"א: מותר לכתחילה אף בבישול וצלייה דבזה אנו סומכים על המתירים.
מהרש"ל (ע"פ הבנת הט"ז): אף בכלי של חלב יש לאסור לכתחילה.

---להלכה---

כתב הט"ז שהסומך על הרמ"א להיקל לא הפסיד.

לדעת הרמ"א האם מותר לערות את הדגים מהכלי הבשרי לכלי חלבי?

כתב הש"ך ע"פ האיסור והיתר שמותר אף ע"י עירוי.²⁵¹

מה הדין נ"ט בר נ"ט כשהכלי אינו בן יומו?

רמ"א: אם הכלי שנתבשלו או נצלו בו לא היה בן יומו, נוהגים היתר לכתחילה לאוכלן עם המין השני.
מהרש"ל: בנתבשלו יש לאסור אף אם הכלי אינו בן יומו כדן כל נטלי"פ שאסור לכתחילה.²⁵²

---להלכה---

כתב הט"ז שהסומך על הרמ"א להיקל לא הפסיד.

מה הדין דבר חריף שהונח בכלי שאינו בן יומו?

כתב הרמ"א שאם המאכל שהונח בכלי הבשרי הוא דבר חריף כמו תבלין וכדו' אף אם הכלי אינו בן יומו אוסר אפילו בדיעבד לאכלו עם חלב עד שיהיה סי' כנגד הבשר הבלוע בו.²⁵³ אבל אינו נקרא דבר חריף אלא"כ רובו חריף.²⁵⁴ אבל הפת"ש הביא שדין זה אינו נכון והסיבה שהחמירו בתבלין הוא רק משום שנידון כנצלו אבל אם התבלין התבשל בכלי של בשר יהיה מותר לאכלו בכוח אף בדבר חריף. והלכה כתב שבדבר חריף גמור אין לזוז מדברי הרמ"א שכך פשט המנהג אבל בדבר שיש להסתפק בו אם הוא חריף או לא יש להתיר.²⁵⁵

האם ניתן להתיר נ"ט בר נ"ט מאוכל לאוכל?

פמ"ג: אסור כיוון שני"ט בר נ"ט נאמר דווקא בכלי.

פני אריה: מותר ואדרבה הוא ק"י מכלי כיוון שיש בו טעם עצמי.²⁵⁶

מה הדין חלב שנטף על קדירה בשרית שמבשלים בה דגים? (נ"ט בר נ"ט בשעת הבישול)

חנות דעת: אסור אף בדיעבד כשאין סי' כיוון שבישול מפעפע בכל הכלי לחומרא והבלוע מקושר עם התבשיל ונחשב כטעם ראשון.

בית אפרים: מותר ואומרים נ"ט בר נ"ט אף בשעת הבישול.

- א.** כך משמע מדברי הגמ' שימותר' הכוונה לכתחילה לאחר שנתבשלו.
- ב.** הרי הסמ"ק כתב שיש חילוק בין נצלו לנתבשלו וכאן כתב שאין חילוק ביניהם, אלא וודאי שלכתחילה אין לחלק ביניהם ובכל גוונא אסור אבל בדיעבד יש להתיר בנתבשלו ולאסור בנצלו.
(ועי' **בכנה"ג** שרצה לדייק בדברי התרומה שדווקא לערותן בכלי של בשר שרי אבל לאוכלן עם בשר ממש אסור).
- 251** **הש"ך האריך להקשות** מדברי הרמ"א בס"ג שאסור לערות מכלי ראשון של בשר על כלי של חלב. ודוחק לומר שכוונת הרמ"א כאן להתיר המאכל אבל הכלי אסור. **וכתב שאולי צ"ל** שכאן לא התיר הרמ"א אלא בלא עירוי. אבל לענין דינא צ"ע שהרי השו"ע מתיר בנתבשלו ואף הרמ"א מתיר בדיעבד וא"כ אף בעירו נתיר בדיעבד ואין זה דומה לקערות של בשר שהודחו ביורה חולבת וכפי שכתב הר"ן:
 - א.** התם ייתכן שיתערבו פליטת הבשר והחלב שלא באמצעות המים ולכן לא הווי נ"ט בר נ"ט.
 - ב.** התם טעם הבשר יצא למים ומיד התחבר עם טעם החלב ולא עמד בפני עצמו כלל ולכן לא הווי נ"ט בר נ"ט. משא"כ הכא שקודם טעם הבשר יצא למים ורק לאחר מכן עירה מהמים על הכלי החלבי לא שייך לומר את ב' הטעמים הני"ל. **ולכן הסיק הש"ך** שדעת הרמ"א להתיר אף ע"י עירוי וכ"כ בתורת חטאת להדיא, אלא שכמדומה לי לא נהגו להיקל בכנה"ג. אמנם בהפסד מרובה או לעת הצורך יש לסמוך עליו. והביא את **המשאת בנימין שכתב** שהחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהין.²⁵² **וכתב המהרש"ל** שכל זה בכלי עצמו אבל אם תחב כף בשרית בת יומא בקדירה חלבית שאינה בת יומא, מותר לאכול המאכל עם חלב משום שלא החמירו בתחיבת כף שהוא באקראי ודבר מועט כל עוד הכף נקיה. **וכתב עליו הט"ז בהגהותיו** שכוונתו שיש סי' כנגד הכף.
- 253** **כתב הט"ז** שאם אין ידוע כמה הבלוע בו יש לשער סי' כנגד כל התבלין. **וביאר הש"ך** שהתבלין בטל בס' אף שלטעמא עביד, משום שאין איסורו מחמת עצמו.
- 254** **וכתב הש"ך** שחורפיה מחליא ליה לשבח והבליעות שבמאכל נעשים כבני יומן אבל את הכלי הוא אינו הופך לשבח.
- 255** **האם חורפא מחליא ליה לשבח הוא דאו' או דרבנן?**
כנסת יחזקאל: דרבנן ויש להקל בספק.
- פנים מאירות**: דאורייתא. (וכ"כ בספר שיבת ציון שכיוון שהחך אוכל יטעם וחז"ל עמדו בזה על הניסיון וידעו דבדבר חריף משוי ליה לשבח פשיטא דהוא דאו').
- 256** **הפני אריה כתב** שעכ"פ בתבשיל של שעורים המעורב עם חמאה יש לאסור אם תחב בו כף בשרית: אם הוא גוש משום שיש ממשות של חמאה על פני השעורים ולא הווי נ"ט בר נ"ט אלא ממשות. ואם הוא צלול יש לאסור דלא שייך בו בליעה אלא תערובת ושוב אין זה נ"ט בר נ"ט. **וכתב ע"כ הפת"ש** שעכ"פ אין צריך לשער כנגד כל הכף אלא באופן יחסי לכמות החמאה בתבשיל שאם החמאה היא בכמות של 1/40 צריך לשער שבלעה הכף רק 1/40 מהחמאה וכנגד זה צריך סי' שכל השאר הוא טעם השעורים.

○ **דין ביצה שנתבשלה בכלי חלבי:**

כתב השו"ע (סי"ב) ע"פ הרשב"א ביצה (אף קלופה, ש"ך) שנתבשלה במים בקדירה חולבת מותר לכתחילה לאוכלה עם תרנגולת כדן נתבשלו בני"ט בר נ"ט. אבל אם נתבשלה בקדירה עם בשר ממש אף שהביצה בקליפתה יש לאסור משום שהיא בולעת דרך הקליפה.

והקשה הט"ז מדברי הרמ"א בסימן פ"ו שכתב שביצה נקובה דינה כקלופה והלא אף באינה נקובה כלל דינה כקלופה לגבי בליעות ומאי שנא נקב בתולדה או שלא בתולדה?

וכתב הט"ז שאילולי דברי הרשב"א הייתי אומר שביצה אינה נחשבת מנוקבת כלל ובכל אופן בולעת ופולטת דרך הקליפה רק מדבר שהוא ממש בו.

● **קערות של בשר וחלב שהודחו יחד (ג')**

קערות של בשר שהודחו ביורה חלבית שהיא על האש/ המים רותחים:²⁵⁷

ספר התרומה: אם שתייהן בנות יומן אסור דלא הווי בני"ט בר נ"ט.²⁵⁸

רא"ש: אף אם שתייהן בנות יומן הכל מותר מדין בני"ט בר נ"ט.²⁵⁹

--להלכה--

השו"ע פסק כדעת הרא"ש שמותר בתנאי שיאמר ברי לי שלא היה שומן דבוק בהן,²⁶⁰ אבל אם יש ממשות על פני הקדירה צריך שיהיה במים ס' כנגדה.²⁶¹

אבל הרמ"א כתב כדעת התרומה לאסור כל עוד הודחו בבת אחת בכלי ראשון אבל אם הודחו בזה אחר זה הווי בני"ט בר נ"ט ושרי.²⁶²

והש"ך כתב שאף לדעת השו"ע מותר רק בדיעבד אבל לכתחילה אין להדיחן יחד אלא"כ אחד מהם אינו בן יומו.

קערות של בשר וחלב שהודחו יחד ואחד מהם אינו בן יומו:

הכלי שהוא בן יומו מותר כיוון שבלע טעם פגום והכלי שאינו בן יומו מותר אף שבלע מכלי בן יומו כיוון שאחד מהם הוא לפגם נחשב עדיין והיתר ולכן מותר לאוכלו עם המין השני.²⁶³

במקרה הנ"ל מה דינם של המים?

נוהגים שלא להשתמש במים כלל דנידון כלכתחילה ואסרינן אף בבלוע מטעם פגום.²⁶⁴

וביארנו הט"ז והש"ך שרק במאכל הקלו בנטל"פ כיוון שהוא דבר חשוב והתורה חסה על ממונם של ישראל אבל במים גרידא אסור.²⁶⁵

קערות של בשר וחלב שהודחו יחד ואחת מהן מלוכלכת:

השערי דורא כתב שהכול אסור משום שהוא טעם ראשון ולכן אף אם אחת הקערות אינה בת יומא עדיין אסור. **וביאר הבדק הבית** דמיירי בממשות בשר או בשמנונית אבל לא במרק של בשר.

וכתב בהגהות שערי דורא שהכול אסור הוא לאו דווקא דאם הקדירה שאינה בת יומא מקונחת היא לא אוסרת את חברתה כלל כיוון שיוצא ממנה טעם פגום אלא הכוונה רק במקרה ההפוך שהכלי שאינו בן יומו מלוכלך.

קערות של בשר וחלב שהודחו יחד בכלי שני:

כתב הב"י שלדעת הרשב"א שכלי שני מפליט ומבליע אף שאין היד סולדת בו גם כאן יהיה אסור.

ובהגהות שערי דורא כתוב שכלי שני מבליע בכלי חרס אבל לא מפליט ממנו ולכן יהיה אסור רק אם אחד הכלים מלוכלך בשיירי מאכל שאז הכול אסור כיוון שלא צריך להפליט דהווי טעם הבא מן הממשות.

²⁵⁷ **ביאר הב"י** שאם אין היד סולדת בו לא נחשב ככלי ראשון אף שהכלי על האש.

²⁵⁸ **תוס' ביארו א.** כיוון שהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזה לזה, הווי טעם שני באיסור. (והר"ן הוסיף דמאן לימא לן שלא יתערבו פליטת הבשר והחלב שלא באמצעות המים).

ב. כיוון שהטעם של הבשר והחלב נפגשים ישר במים הווי טעם שני באיסור. (והר"ן הוסיף שהטעם השני לא עמד בפני עצמו כלל אלא תכף שבא לעולם נתערב בטעמו של חלב ולכן אסור).

²⁵⁹ **הפרישה ביאר** שא"א שיבואו שניהם יחד ממש ובשעה שבא האחד הווי היתר.

²⁶⁰ **הט"ז הקשה** מסי' צ"ז ששם הובא בשם הרא"ש לאסור כדעת ר"ת אף ע"י קינוח משום שיש לחוש שאין התנור מתקנח יפה? **ותירץ** שדווקא בתנור שאי אפשר לשלוט בו אסור אבל בקערה ניתן לקנחה בקלות. **אבל הב"ח כתב** שהרא"ש חולק על ר"ת וצ"ע.

²⁶¹ **הרא"ש כתב** שצריך שיאמר ברי לי שלא היה שומן דבוק בה והאיסור והיתר הוסיף שאף באינה בת יומא צריך שיאמר ברי לי. **וכתב הדרכ"מ** שכל זה בכלי ראשון אבל בעירוי אין לחוש.

²⁶² **הט"ז הביא** מקרה נוסף שאסור: כף בת יומא בשרית שנתחבה לקדירה חלבית בת יומא שבושל בה ירקות שהכל אסור אם אין ס' כנגד הכף דלא הווי בני"ט בר נ"ט.

²⁶³ **הט"ז הקשה** מדוע בסי' צ"ד ס"ה הרמ"א החמיר לאסור הכלי שאינו בן יומו והכא שרי? **ותירץ** שדווקא התם יש להחמיר כיוון שמערים את המאכל לכלי שהוא כמין הכלי שהיה בן יומו לכן יש לאסור את הכלי שאינו בן יומו אבל הכא שלא שייך לומר זאת הכל שרי.

²⁶⁴ **הפת"ש הביא** את דברי התו"ח שלמד מזה שאם תחבו כף בשרית בת יומא לכלי חלבי שאינו בן יומו המים יהיו אסורים. **והמנחת יעקב כתב** שכל זה בלא הוחמו לשתיה אבל בהוחמו לשתיה יש להתיר. וצ"ע למעשה.

²⁶⁵ **הש"ך כתב** שזה רק מנהג משום שמעיקר הדין היה אפשר לשתות את המים עם מין הכלי שהוא בן יומו.

והאיסור והיתר כתב שאנו נוהגים היתר בכלי שני בדיעבד אפילו אם הכלים היו מלוכלכים. אבל המהרש"ל חולק ע"כ וחושש שמא השומן שעל הכלי הבשרי והכלי החלבי יתמחו בתוך המים ויהיו נחשבים כגוף האיסור ולכן יש להחמיר בכך ולאסור אף בכלי שני. אך לכתחילה אין צריך לשאול אם היה הכלי מלוכלך דבסתמא לא חוששים לכך.²⁶⁶

עירוי מכלי ראשון:

כתב הרמ"א ע"פ האו"ה שאם עירה מכלי ראשון חלבי על כלי בשרי ושניהם בני יומם הכל אסור.²⁶⁷ אך **כתב לחלק** שאם עירה מכלי ראשון פרווה על קערות של בשר וחלב אף שיהיה שומן דבוק בהן הכל שרי.²⁶⁸ והקשה עליו הש"ך שדבריו סותרים מ"ש בתו"ח שבין מערה מכ"ר חלבי על כלי בשרי ובין מערה מכ"ר על כלי חלב ובשר ששומן דבוק בהן יש להתיר במקום הפסד מרובה או לצורך אבל שלא בכה"ג יש לאסור. ועוד הקשה הש"ך שמשמע מדברי הרמ"א בסי' ס"ח שעירוי מבשל כדי קליפה וא"כ מדוע במקרה השני כתב להתיר. ותירץ שבסי' ס"ח מיירי בתרנגולת ובדבר מאכל עירוי מפליט ומבליע אבל בכלי שהוא קשה אינו מפליט ומבליע.²⁶⁹ אבל ההגהות שערי דורא כתב שעירוי מבשל ומבליע אף בכלי וכ"כ בהגהות אשר"י ולכן כתב המהרש"ל שצריך לדקדק אם הכלי מלוכלך משום שבכה"ג הכלי אסור כדי קליפה ודלא כהרמ"א. וכתב הש"ך שבמקרה שהכלים נקיים יש להתיר מטעם נ"ט בר נ"ט, אבל בכלי של איסור לא שייך כן ואוסר בעירוי. והקשה ע"כ שאם כלי אחד נקי ואחד מלוכלך גם בכלי של איסור מי אמר שהכלי הנקי יבלע את השומן ויפלוט חזרה לכלי השני את הבליעות של הבשר והחלב שבו?

הדחת כפות עם קערות:

כתוב באיסור והיתר הארוך שנידון ככלי ראשון כיוון שיש לחוש שהשתמש בכף בכלי ראשון אלא"כ ברי לו שלא השתמש בה בכלי ראשון. התורת חטאת השווה זאת לדין הגעלה שבסתם חוששים שמא השתמש בכלי ראשון. אבל הב"ח השיג ע"כ שהגעלה שאני. ולהלכה הסכים שאם ברי לו שלא השתמש בכף בכלי ראשון אינו אוסר בדיעבד.

קערה של בשר שנמצאה בתוך קערות של חלב:

כתב בהגהות שערי דורא שמוותרים ולא מחזיקין איסורא לומר שהודחו בכלי ראשון. וביאר הט"ז ע"פ האו"ה שאף אם רגילים באותו בית להדיח בכלי ראשון יש להתיר משום שיש ספק אם הודחו עמם וספק נוסף שמא לא הייתה בת יומא.

• הדחת כלים שמעורב במים חומר נטל"פ (ד')

כתב השו"ע, יראה לי שאם נתנו אפר במים החמים קודם שהניחו הקדירות בתוכה מותר אע"פ ששומן דבוק בהם משום שע"י האפר הווי נטל"פ. והקשה הט"ז לפי"ז אף אם נפלה בורית העשויה מחלב לתוך תבשיל יהיה מותר משום שהוא מעורב באפר וקשה: א. הרמ"א כתב בסי' פ"ז שיש איסור להשתמש בכלים שהרתיחו בהם מים לחפיפת הראש כיוון שבלוע שם בשר וחלב ואמאי לא הווי נטל"פ? ב. המהרי"ל כתב שאם תינוק אומר שנפלה חתיכה של בורית לתוך קדירה אין לאסור משום שלא מאמינים לתינוק. משמע שאם בוודאי נפלה לתוך התבשיל יאסר ואמאי לא הווי נטל"פ מחמת האפר המעורב בו? ו**בנקודות הכסף תירץ** שהשו"ע סובר שרק כשיש מעט שומן דבוק בכלי הוא נטל"פ ע"י האפר אבל בבורית שהוא גוף החלב אינו נפגם מחמת האפר. ו**בש"ך הקשה** על השו"ע שדין זה לא הוזכר בראשונים, וצ"ע מדוע לא הוזכר היתר זה לגבי הגעלה שיהיה ניתן להגעיל כלי בן יומא אף כשאין ס' כנגדו- אף לר"ת שאומרים חני"ג גם בשאר איסורים- ע"י שישים בתוכו אפר. והפתחי **תשובה תירץ** שכוונת השו"ע להתיר רק בבשר וחלב שהאפר מקליש ומחליש את טעם האיסור כדי שלא יחול עליו אח"כ שם בשר וחלב אבל כשיש כבר איסור לפנינו לא מהני אפר לפוגמו.

• הנחת כלים זה לצד זה (ה"ז)

²⁶⁶ והוסיף שבעירוי לעומת זאת צריך לשאול אם היה מלוכלך כיוון שהוא חמור יותר ומן הסתם יש רגילות להדיח בעירוי מכלי ראשון ומבשל כדי קליפה. הט"ז הסכים עם דבריו לגבי עירוי וחלק עליו לגבי כלי שני והקל כרמ"א.
²⁶⁷ ובתורת חטאת הוסיף שאין לאסור אלא את הכלי שבא הקילוח עליו ואף בכלי של איסור דינא הכי.
²⁶⁸ והט"ז הקשה מדוע בעירוי לא הווי נ"ט בר נ"ט? ותירץ שאנחנו מחשיבים את העירוי מכ"ר כחיבור לכלי שממנו יצא ובכך נחשב כביכול שהכניס את הכלי הבשרי לתוך הכלי החלבי והווי כדינא דלעיל שלשיטת הרמ"א לא אומרים בכך נ"ט בר נ"ט.
²⁶⁹ ודלא כהגהות שערי דורא שאסר הכל. והאיסור והיתר הוסיף שאם הכלים התערבו לאחר שעירה את המים ונחפכו לכלי שני הכל מותר אף אם הכלים מלוכלכים.
²⁶⁹ המחצית השקל מבאר בש"ך שאין כוונתו לחלק בין הבלעה והפליטה לבין הבלעה בלבד דא"כ גם במקרה השני היה אמור לאסור בכה"ג שהקערות מלוכלכות שאז הוא מבליע בלבד, אלא צריך למחוק את המילה יכאחד' וכוונתו שאף להבליע בלבד עירוי לא יכול. ובחוות דעת ביאר שכוונתו לומר שבמקרה ב' ששני הכלים צוננים וקשים א"א שיעבור בליעות מזה לזה ע"י עירוי, אבל במקרה א' שהכלי הבשרי התחמם על האש הוא יכול להבליע בכלי החלבי ע"י עירוי.

דן א': אסור להניח כלי שיש בו כותח לצד כלי שיש בו מלח:

רש"י: מחשש שמא ייפול מן הכותח למלח וכיוון שהוא ניכר אינו בטל בס' ושמא ימלח בו אח"כ בשר.

רמב"ם: מיירי בסמוך ממש והחשש שהמלח מישאב שאיב לכותח ומעביר את טעמו למלח.²⁷⁰

---להלכה---

השו"ע כתב בפשטות שאין מניחים כלי של כותח לצד כלי של מלח.

והרמ"א הוסיף ע"פ הגהות שערי דורא שכל זה דווקא בשניהם מגולים ורק לכתחילה אבל בדיעבד שרי דלא מחזקין איסור.

דן ב': מותר להניח כלי שיש בו כותח לצד כלי שיש בו חומץ:

רש"י: כיוון שהכותח לא ניכר בתוך החומץ ובטל בס'.

רמב"ם: כיוון שהחומץ אינו שואב את הכותח לתוכו.²⁷¹

האם מותר להניח כד של חלב לצד כד של בשר?

תוספות: מותר שבבשר וחלב מיזהר זהירי שלא יפול מזה לזה.

הגהות אשר"י: יש להחמיר אלא"כ מכסה אחד מהם.²⁷²

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת התוס' שמותר.

אבל הרמ"א כתב כהגהות אשר"י שיש להחמיר לכתחילה וטוב ליהרר לכתחילה במקום שאינו צריך.

כתב השו"ע, שמלח הנמצא בקערה של בשר מותר ליתנו בחלב.

אבל הרמ"א כתב שהמחמיר אף בזה תבוא עליו ברכה שיש מחמירים גם בכך.

הקשה הט"ז שדברים אלו של הרמ"א מבוססים על דברי התוס' שכתבו שלא צריך להגעיל דפוסי הגבינות של הגויים שלא נעשה העץ רותח ע"י מליח, ומעשים בכל יום שמלח הנתון בקערה שמשתמשים בה בשר לוקחים ממנה לתת לתוך חלב ולא חוששים שמא בלע מהקערה. וסיימו שהמחמיר תבוא עליו ברכה.

והבין הרמ"א, שהמשפט האחרון קאי גם על מ"ש 'ומעשים בכל יום' וזה לא ייתכן כי בוודאי הראיה היא מאנשים חשובים שעושים כן וכי הם מוציאים את עצמם מכלל הברכה? אלא קאי רק אדפוסי גויים שמצאנו בהם חומרות בקצת פוסקים. ולכן מותר אפילו לכתחילה להניח מלח בכלי של בשר. וכ"כ המהרש"ל ובתו"ח שתבלין ומלח הנתון בכלי של גוי נקי מותר שאין דבר חריף מוציא דבר קשה ביבש.²⁷³

ותירץ הנקודות הכסף שמעשים בכל יום הוא היתר גמור אבל עדיין המחמיר תבוא עליו ברכה שחוששים שמא הכלי אינו נקי. ובפרט שהאיסור והיתר כתב ג"כ שיש להחמיר לכתחילה.

ובפת"ש הביא שהחומרא היא רק בכלי של חרס ולא בשאר כלים.

סימן צ"ו- דבר חריף

• **דבר חריף שנחתך בסכין בשרית (א'-ב')**

איתא בגמרא (חולין קיא:) צנון שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח.

מדוע אין להתיר מצד נ"ט בר נ"ט?

א. בסכין לעיתים שמנונית קרוש על פניו ואינו ניכר והווי טעם הבא מן הממש.

ב. משום שצנון הוא חריף ובולע יותר מאשר דגים רותחים ואגב דוחקא בולע.²⁷⁴ (ב' הטעמים הובאו ברש"י)

עד כמה אוסר את הצנון?

רא"ש: כדי קליפה.²⁷⁵

ראב"ד: כדי נטילה.²⁷⁶

²⁷⁰ הנפק"מ ביניהם תהיה במקרה שהניח כלי של מלח לצד כלי של חלב:

רש"י: מותר כיוון שהוא צלול שדווקא כותח שהוא עבה וניכר אינו מתבטל.

לרמב"ם: אכתי יש לאסור מחמת שמישאב שאיב ליה.

²⁷¹ **כתב הב"ב** שלפירושו זה צריך לשנות את גירסת הגמ' "האי איתיה לאיסורא בעיניה" משום שאין זה הטעם לרמב"ם.

²⁷² **הדרכ"מ הקשה** סתירה בדברי השערי דורא שכתב כתוסי' ובמקום אחר הביא את דברי האור זרוע שכתב שאפילו בבשר וחלב יש להחמיר לכתחילה וכדעת ההגהות אשר"י.

²⁷³ **המהרש"ל הוסיף** לשבח את מנהג אשכנז שמייחדים כלי מלח לבשר ולחלב מחשש שהשתמשו בהם בידיים מלוכלכות.

²⁷⁴ **כתב הט"ז** שלפ"י אין לאסור תמכא שנמלל בתוך קערה חלבית נקיה כי אין כאן לא דוחקא ולא שמנונית.

²⁷⁵ **הרא"ש ביאר** שצנון אינו דומה לקורט של חלתית ששם נאסר כולו מחמת שהקורט קטנים ואין יכול לידע באיזה מקום חתכוהו משא"כ הכא.

²⁷⁶ **הראב"ד כתב** שלא משמע דבקליפה סגי משום שהגמרא לא אמרה זאת בהדיא אלא סתם איסור הכוונה איסור גדול והוא כדי נטילה. (וצ"ל שהראב"ד למד שכולו לא נאסר דאכתי אינו דומה לקורט של חלתית וכתירוצו של הרא"ש).

רשב"א: כולו.²⁷⁷

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הראב"ד שצריך ליטול ממקום החתך שהוא כעובי אצבע.^{278 279} **אבל הרמ"א הביא** בשם י"א את דעת הרשב"א שכולו אסור וכתב וכן נוהגים לכתחילה אבל בדיעבד נאסר רק כדי נטילה.²⁸⁰

האם מועילה טעימה של הצנון בכדי לדעת אם התבטל הטעם בתוכו?

רש"י: מותר ע"י טעימה.

רשב"א: מותר ע"י הדחת מקום החתך וטעימה.²⁸¹

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת רש"י שסגי בטעימה.

וכתב הש"ך שלדעת הרמ"א לעיל סי' צ"ב לכתחילה אין להתיר ע"י טעימה אבל אם טעמו שאין בו טעם ולאחר מכן בשלו בחלב מותר בדיעבד משום שבניגוד לגוי על טעימת ישראל יש לסמוך.²⁸² **אבל הט"ז הביא** את דברי התורת חטאת שכתב שאין אנו בקיאין עכשיו בטעימה זו משמע מדבריו דאין חילוק בין טעימת גוי לישראל ובכל גוונא אסור אף בדיעבד.²⁸³

מה הדין כשהסכין אינו בן יומו?

ספר התרומה: אסור משום דאגב חורפיה דצנון מחליא ליה לשבח.

מהר"ם מרוטנבורג: מותר ולא רצה להורות הלכה למעשה אלא שלא מיחה ביד הנוהגים היתר.²⁸⁴

---להלכה---

השו"ע סתם כדעת מהר"ם שאין לאסור אם הסכין אינו בן יומו, **והביא בי"א** את ספר התרומה שיש לאסור אף בסכין שאינו בן יומו. **והש"ך הביא** שכל האחרונים כתבו כדעת התרומה ואוסר כולו אף באינו בן יומו. **אבל האפי רברבי כתב** שבאינו בן יומו יש להקל בכדי נטילה.

מה מוגדר כדבר חריף?

אורחות חיים: כל הפירות החמוצים והחריפים.

ספר התרומה: שומין, בצלים, כרישין וכדומה כדין צנון וחלתית.

רשב"א: סילקא (-תרדין), צנון וחלתית.

רבנו יחיאל: צנון וחלתית.

מהר"ם: חלתית.

---להלכה---

השו"ע כתב צנון או סילקא ובס"ב הביא את דברי האורחות חיים שאף פירות החמוצים נחשבים כחריפים,²⁸⁵ והוסיף לכך שומים, בצלים,²⁸⁶ כרישים ודגים מלוחים.²⁸⁷

כתב האו"ה, שרק בדבר שהוא חריף ולח קצת אסור אבל בדבר יבש לגמרי אפילו אם הוא חריף סגי בהדחה.

מדוע זנביל מותר בהדחה?

²⁷⁷ **רשב"א הביא** את דברי הראב"ד וכתב עליו שלולי דבריו הייתי אומר שאסור לגמרי דמותך חריפותו הרבה הוא מושך ומפעפע בכולו דומיא דקורט של חלתית. ובתורת הבית הקצר כתב כן בסתם להלכה.

²⁷⁸ **הבי"א ביאר** שכיוון שהראיה מקורט של חלתית אינה מוכרחת וכביאורו של הרא"ש, ממילא נראה שיש לסמוך על דברי הסמ"ג והראב"ד והרא"ה להתיר בנטילת מקום.

²⁷⁹ **הט"ז הקשה** מלעיל סי' צ"ד גבי בשר רותח שחתכו בסכין חלבית שאינה בת יומא מלוכלכת וסגי בכדי קליפה ומאי שנא מהכא: **והיר"ד** דהתם באמת צריך ס' כנגד הסכין כיוון שהבשר רותח ומפעפע בכולו אלא שמלבד זה הצרכנו קליפה מחשש שאכתי נותר טעם במקום החתך, אבל הכא אינו מתפשט כלל יותר מכדי נטילה. ובאמת **הב"ח נותר בצ"ע** מחמת קושיה זו לשיטתו שהתם לא צריך ס' אלא סגי בכדי קליפה.

²⁸⁰ **וביאר הש"ך** שדין זה הוא מכיוון שאליבא שהרשב"א האיסור מפעפע בכולו דומיא דקורט של חלתית ולכן בין בחתכו בסכין של איסור ובין בחתכו בסכין של בשר כולו אסור.

²⁸¹ נראה לבאר שהרשב"א הצריך גם הדחה מלבד טעימה מחשש שמא במקום החתך נותר עדיין ריכוז גבוה יותר של בשר וכדינא דלעיל גבי טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר בסימן צ"ב.

²⁸² **הש"ך ביאר** שהרמ"א כאן לא הגיה כלום שלכתחילה לא מהני טעימה משום דהוא בכלל מ"ש "אם חתכו בסכין של בשר אסור כולו בחלב" משמע שלכתחילה אסור. ובאמת **הלבוש השמיט** את דין טעימה משמע שאף בדיעבד לא סומכים על טעימת ישראל. **והפרי חדש כתב** שאף לכתחילה ניתן לסמוך על טעימת ישראל.

²⁸³ ע"י באר היטב שביאר שזו מחלוקתם של הט"ז והש"ך.

²⁸⁴ **הבי"א הביא** גם בדעת הרמב"ם כך שבאינו בן יומו מותר ומשום שרק קורט של חלתית מחליא ליה לשבח אבל שאר דברים החריפים אוסרים רק בבן יומו.

²⁸⁵ **התורת חטאת הביא** בשם האו"ה שפירות חמוצים לא נחשבים לדבר חריף. **וכתב הט"ז** שבמקום הפסד יש לסמוך על זה.

²⁸⁶ **הפתי"ש כתב** שבצלים קטנים אינם חריפים כ"כ ויש להקל בחתך בסכין שאינו בן יומו במקום הפסד אבל לא בבצלים גדולים.

²⁸⁷ **הש"ך הקשה** סתירה מדברי התורת חטאת שכתב בחתך דגים מלוחים צריך גרידה ואם חתך קודם שנמלחו סגי בהדחה? ותירץ שהשו"ע מייירי במלוחים ביותר שאז אגב חורפיה דמלח ודוחקא דסכינא בלעי טפי אבל משום מעט מלח לא חשיב דבר חריף וזו כוונת התו"ח.

סמ"ג: כי הוא יבש.

דרכ"מ: בגלל שרק חלתית מוגדר כדבר חריף.²⁸⁸

מרדכי: כי יש להם כלים המיוחדים לחתוך אותו והכלי שבו מבשלים אותו עם מרקחת הוא אינו בן יומו.

---להלכה---

הרמ"א כתב כדברי המרדכי שמותר לאכול מרקחת חריפים של גוים כיוון שיש להם כלים המיוחדים לכך או

שתולשין אותו.²⁸⁹

והט"ז הוסיף שאף משקה בארשט העשוי מסובין נקרא דבר חריף אף שאינו מחומץ הרבה.

והפתי"ש הביא לחלק בין ראוי לשתותו חי שאינו נחשב כדבר חריף לבין אינו ראוי לשתותו חי שדינו כפירות חמוצים ששרי רק בדיעבד במקום הפסד.

עבר ובישל את הצנון בחלב:

כתב השו"ע, שבעבר ובישלו צריך לשער ס' כנגד הבלוע בו בלבד- כנגד מה שנגע מהסכין בצנון.²⁹⁰

וביאר הש"ך, שלא סגי בס' כנגד הנטילה א. מדובר שהצנון נימוח ואי אפשר לשער בו כדי נטילה.

ב. מדובר שהסכין קטנה ושיעור מה שנגע מהסכין הוא פחות מכדי נטילה.

וכתב הט"ז, שלאחר שהתבטל בס', אף אם מזהה את הצנון בתוך הקדירה אינו צריך להסירו מכיוון שאין שם איסור עליו, בניגוד למקרה בו הצנון בלע איסור שאז צריך להסירו אף שהתבטל בס'.

צנון שחתכו בסכין של גוי ולאחר מכן בישלו בהיתר בכמה צריך לבטלו?

ספר התרומה: צריך ס' כנגד כולו שנעשה חני"ן.²⁹¹

רבנו אפרים: צריך ס' כנגד הבלוע בו דלא נעשה חני"ן בשאר איסורים.

---להלכה---

השו"ע פסק לעיל כרבנו אפרים ולכן כתב כאן וה"ה לחתכם בסכין של גוי.

והרמ"א הוסיף שאם חתכן דק דק צריך לשער בס' כנגד כל הצנון.

וביאר הט"ז שהרמ"א לשיטתו דס"ל כר"ת שאומרים חני"ן בשאר איסורים ולכן הדין יהיה כדלהלן:²⁹²

חתך את הצנון במקום אחד: צריך כדי נטילה.

חתך את הצנון דק דק: נאסר כולו אף בבשר לחלב כיוון שאיננו יכולים לשער בו כדי נטילה.

בישלו בקדירה- בשר לחלב: בכל גוונא משער בס' כנגד מה שנגע מהסכין דלא נעשה חני"ן.

סכין של גוי: חתך את הצנון במקום אחד: צריך ס' כנגד הנטילה שנעשתה חני"ן.²⁹³

חתך את הצנון דק דק: צריך ס' כנגד כל הצנון שנעשה כולו חני"ן.

אבל הש"ך ביאר שניתן להעמיד את דברי הרמ"א אף אליבא דהשו"ע שלא אומרים חני"ן בשאר איסורים ומיירי:

א. הצנון קטן מהסכין ובחתכו דק דק יוצאות מהסכין בליעות רבות ולכן משערים כנגד כל הצנון.

ב. הסכין גדול מהצנון אך הוא אינו לפנינו ואיננו יודעים לשער כנגדו ולכן משערים כנגד כל הצנון.

אבל אם הסכין לפנינו והצנון גדול יותר מהסכין סגי בס' כנגד הסכין בלבד.

ובסכין של גוי: כתב כט"ז שהרמ"א לשיטתו שיש לחלק בין חתכו במקום אחד שנעשה רק הכדי נטילה חני"ן לחתכו דק דק שנעשה כולו חני"ן.

תמכא-קריין שנחתך בסכין של גוי, העולם נהגו בו איסור אך יש להתיר:

²⁸⁸ הדרכ"מ הקשה שאם כסברת הסמ"ג מדוע חלתית אסור והלא גם הוא יבש ואין בו לחלוחית.

²⁸⁹ הש"ך הביא, שבסמ"ג מבואר שאף אם חתך בוודאי בסכין של גוי זנגביל רטוב מותר משום דלא דמי לחלתית. ואף שהתו"ח כתב שמהטור משמע שמטעם זה לחוד לא נראה להתיר, הש"ך לא מצא משמעות זו בטור ולכן כתב שיש להקל בזנגביל. ובאפי רב"ב כתב להתיר ע"י קליפה באינו בן יומו אך רק בזנגביל יבש. והקשה הש"ך על דבריו דביבש שרי בהדחה בלבד.

²⁹⁰ וכתב הש"ך שבסתמא דרך לחתוך בכל הסכין אלא אם כן יודע בבירור כמה נגע מהסכין. אבל הט"ז הביא את דעת מהרש"ל שאף אם יאמר שידע בכמה חתך אי אפשר לסמוך ע"כ משום דמילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה ולכן תמיד משערים בס' כנגד כל הלהב של הסכין.

²⁹¹ הסמ"ג כתב שאף לפני שבישלו יש לאסור כולו שמן הסתם חתכו דק דק כדרך שעושים לקדירה ואינו יכול לחתוך מקום מגוע ובאמת ה"ה בחתך בו בשר של היתר ובישלו בחלב. אבל אם חתכו בצד אחד מספיק לחתוך מקומו בעומק ודיו כלומר, כדי נטילה. (ואם בישלו כך וודאי יצטרכו ס' כנגד כולו דס"ל לסמ"ג- הובא לעיל ס"י צ"ב- דאמרינן חני"ן בשאר איסורים וכדעת התרומה).

והדרכ"מ הדגיש שכל החילוק בין חתכו בסכין של בשר לחתכו בסכין של איסור הוא רק לאחר שבישלו ומצד חני"ן אבל כל עוד לא בישלו סגי בנטילה בכל גוונא.

²⁹² הט"ז התקשה בדברי הרמ"א שאם דבריו קאי על סכין של גוי ולא על בשר לחלב ששם סגי בס' נגד מקום הסכין אף בחתך דק דק א"כ: א. מדוע הרמ"א לא כתב זאת בשם י"א שהרי דין זה הוא רק לסוברים חני"ן בשאר איסורים ודלא כהשו"ע.

ב. מדוע הרמ"א לא כתב שבחתך במקום אחד סגי בס' נגד הכדי נטילה בלבד ולא צריך ס' נגד כל הצנון. (אבל לפי

ביאור הש"ך ברמ"א קושיות אלו מיושבות כיוון שהרמ"א קאי אף על בשר לחלב ששם דין זה הוא לכו"ע ואף אליבא דהשו"ע).

ולענין הלכה כתב הט"ז שבחתך במקום אחד נעשה הכדי נטילה חני"ן. וכל זה בדיעבד אבל לכתחילה כתב הרמ"א לקמן שפוסקים כשיטת הרשב"א שמפעפע בכולו וצריך ס' בצנון.

²⁹³ הט"ז הקשה מדוע לא נאמר שהכדי נטילה יאסור את שאר הצנון כדן איסור דבוק שממהר לבלוע יותר? ותירץ שא"כ כל איסור כדי קליפה יחזור ויאסור את שאר החתיכה? אלא וודאי שכיוון שעצם הדין שאומרים חני"ן בחצי חתיכה הוא חומרא איננו מחמירים ב' חומרות לומר שיאסור אח"כ את שאר החתיכה מדין איסור דבוק. (ע"פ האמרי בינה) אבל הלבוש כתב שאף בחתך במקום אחד נעשה כולו חני"ן וכתב הש"ך שצריך לומר דס"ל דאמרינן איסור דבוק אף בכח"ג ולכן לאחר שנעשה הכדי נטילה חני"ן חוזר ואוסר שאר החתיכה.

והקשה ע"כ הש"ך שהרי אין הצנון אסור מצד עצמו, ואינו איסור ניכר ומובדל, ולא כולו אסור אלא רק כדי נטילה, א"כ אינו דומה לכל איסור דבוק שמצינו באיסור והיתר. והוכיח דבריו מהב"ח לגבי עוף שנמלח עם ורידים שלא אומרים בו איסור דבוק.

הגהות שערי דורא: כיוון שיש לתלות שנחתך במרא וחצינא ולצרף שיטת מהר"ם שדווקא בחלתית נאמר דין דבר חריף ולא בכל דבר חריף.

דרכי משה: אף אם נחתך בוודאי בסכין של גוי יש להתיר בכדי נטילה מראשו משום שבדר"כ הם נמכרים כך חתוכים ולא חששו להחמיר.

---להלכה---

הרמ"א פסק שבצנן כיוון שאין דרך למכור אותם חתוכים החמירו ויש להקל רק אם יש ספק שמא נחתכו במרא וחצינא,²⁹⁴ אבל בוודאי נחתכו בסכין של גוי אין להקל. אבל במקום שאין נמצא לקנות רק החתוכים בסכין נוהגים לקנות ולהתיר ע"י נטילת מקום.

וביאר הט"ז שכיוון שלא נמצא לקנות אחרים הווי לכתחילה כדיעבד לסמוך על הראב"ד והביא הט"ז את דברי ההגהות שערי דורא שהקל מחמת שניתן לצרף את שיטת מהר"ם.

אבל הש"ך כתב שבצנן אין להקל אם ידוע שהסכין בן יומו אף אם יש ספק אם חתך בו או לא דספיקא לחומרא ורק בקרין יש להקל מחמת שיש לצרף השיטות שרק צנן הווי דבר חריף.

אבל הפת"ש הביא כרתי ופלתי שיש לירק חזקת היתר והעמד דבר על חזקתו ואף בשל תורה יש להקל שלא נחתך בסכין של איסור. אבל בשו"ת תולדות יצחק כתב שלא אומרים העמד דבר על חזקתו ברעותא שנולדה מחמת דבר אחר.

והביא הש"ך את דברי ההגהות האו"ה שכתב שאף צנונות שחתוכין למעלה מזנבותיהן יש להתיר כל עוד הם לצד הזנב עד שליש או מחצה מהצנן ואפילו נחתך מהצדדים שאז יש לתלות שנחתכו במרא וחצינא אבל אם נחתך למעלה מכך לא תולים ואסור.

כתב האו"ה הארוך, ששומים ובצלים שנחתכו זנבותיהן או צנונות שנחתכו בירק שלמעלה מהן בסכין של גוי יש להתיר, משום שהזנבות אינם חריפים ובלעו מעט מהסכין וסגי בכדי קליפה **והש"ך הביא שכ"כ** גם בתורת חטאת. **ועוד כתב באו"ה** וכן הירק שעל הצנונות הוא חריף רק מעט ולכן אם נשאר בירק שעל הצנן כרוחב קש זורק הירק והצנן מותר. **והרמ"א הביא** דין זה אך התיר מטעם אחר שיש לתלות שנעשה במרא וחצינא ולכאוי לא יצטרכו אפילו כדי קליפה.

• תבלין שנידוך במדוכה של בשר (ג)

○ **הרשב"א כתב**, ביצים שנכתשו במכתש חלבי שאינו בן יומו יחד עם תבלין ושמו את הביצים בתרנגולת ולאחר מכן כתשו בו ביום ביצים יחד עם מרק בשר, הכל מותר. הביצים הראשונות מצד נ"ט בר נ"ט, גם אם המכתש היה בן יומו, והשניות מצד שהמכתש אינו בן יומו. וצריך לומר שבשניהם לא אסרנו משום התבלין שבביצים הראשונות כיוון שהוא דבר מועט ואין בו חריפות בכדי להחזיר את המכתש לשבח.

○ **כתב השו"ע** ע"פ ספר התרומה, תבלין שנידוכו במדוכה של בשר בת יומא יש לאוסרו בחלב דלא הווי נ"ט בר נ"ט משום שתבלין הוא חריף וחזק.²⁹⁵ **והרמ"א כתב**, ויש אומרים אפילו המדוכה אינה בת יומא. **והקשו הט"ז והש"ך** סתירה מדברי השו"ע לקמן (סי' ק"ג, ה) שהביא בשם יש מי שאומר שאף באינו בן יומו אסור? **והש"ך הוסיף** מדוע השו"ע סתם כאן כדעת המהר"ם ולא הביא את התרומה כפי שהביאו בס"א בשם י"א?²⁹⁶

• לימונים/ דגים/ כרוב של גויים (ד)

כתב בשבלי הלקט, אין לאסור לימוני"ש שחותכים אותם הגויים בסכין שלהם, אע"פ שחורפיה מחליא ליה מפני שמחתכים רבים וממלאים מהם בחבית וי"ל שבטל טעם הסכין בראשון והשני.

כתב השו"ע, מי לימוני"ש שמביאים הגויים וכן חתיכות דג מליח שמביאים הגויים בחביות מותרים. **וביאר הרמ"א**, שהוא מפני שמביאים הרבה ביחד ואף אם נאסרו מקצתן נתבטלו ברוב האחרים.

ב"ח: שבלי הלקט סובר שלא אמרינן חורפיה מחליא ליה אלא בקורט של חלתית בלבד ולכן מצד בליעות אין לחוש כיוון שסתם כלי של גוי אינו בן יומו, וכל האיסור הוא רק מחמת השמנונית הקרוש על פני הסכין ובזה י"ל שנתבטל בראשון והשני. ולכן לדין שאף צנן וכדומה מחליא להו לשבח, יש לאסור את כל הלימוני"ש מחמת הבליעות שבסכין וכמוכח מהטור בסי' תמ"ז לגבי זיתים שנאסרו כולם. ודלא כהרמ"א כאן שהתיר.²⁹⁷ **ש"ך**: שבלי הלקט סובר שאף צנן מחליא להו לשבח, אלא שלימוני"ש אינו חריף כ"כ ומוציא רק את השכבה הראשונה שבבליעות הסכין ומתבטל בראשון והשני, אך אין בו כוח להוציא את כל מה שבלוע בסכין. משא"כ

²⁹⁴ **והש"ך הוסיף** שאף אם נחתך בסכין סתם כלי של גוי אינו בן יומו וניתן לסמוך על המהר"ם שהכשיר דבר חריף באינו בן יומו.

²⁹⁵ **הש"ך הדגיש** שמדובר דווקא בנידוכו במדוכה של בשר שיש דוחקא דסכינא אבל אם רק היו מונחים בה אין לאוסרם.

²⁹⁶ **הש"ך דייק** מדברי התרומה שמדובר גם באינו בן יומו מכך שדימה דין זה לצנן ועוד שהווי טעם הבא מן הממש. (ועיי' פמ"ג שהקשה על ההוכחה השניה של הש"ך)

²⁹⁷ **הש"ך הקשה** על הב"ח שלא נראה בלשון שבלי הלקט שמדובר על השמנונית משום שהוא אומר 'בטל טעם הסכין' משמע מה שבלוע בו ולא מה שעל פניו.

בצנן שחריף טובא ומוציא את כל הבליעות. וכדמוכח לעיל מדברי הרמ"א ס"א שכתב לאסור בחתכו דק דק כיוון שלא נתבטל טעם הסכין. ואת הוכחת הבי"ח מזיתים צריך ליישב:

א. זיתים מוגדרים בלימוני"ש אלא שהם מפליטים מתוכם בקצב איטי יותר ולכן כל זית וזית מקבל קצת מטעם הסכין בניגוד ללימוני"ש שהטעם יוצא במהירות מתבטל כבר בלימון הראשון והשני. (ע"פ עצי לבונה)

ב. זיתים חשובים כמו צנן כפי שנאמר בעירובין שאמרה היונה "יהיו מזונותיי מרורים כזית".

ג. להלכה אין לסמוך על דין זה שנתבטל טעם הסכין בראשון והשני. וזו הסיבה שהרמ"א כתב שבמקום שנהגו להחמיר אין לשנות ולכן גם בזיתים יש לאסור, אלא שבלמוני"ש היה מנהג להתיר והרמ"א רק כתב ליישב המנהג כיוון שיש טעמים נוספים להתיר: אולי הסכין היא חדשה/ נחתך הכלים המיוחדים לכך, ועוד שאפילו בצנן יש המתירים בסכין שאינו בן יומיו, ועוד שיש הסוברים שרק צנן נחשב לדבר חריף, לכן אפשר לצרף את הטעם שנתבטל טעם הסכין בראשון והשני.²⁹⁸

ועוד כתב הרמ"א שלכן אוכלים כרוב חתוך,²⁹⁹ אבל יש מחמירים בזה ואין לשנות המנהג אבל שאר דברים שאינם חריפים כגון תפוחים או לפתות יבשים³⁰⁰ וכדומה נוהגים בהם היתר כמו בלימוני"ש ואין להחמיר כלל.

והקשה הט"ז שלכאורה גם את הכרוב עושים בכמות גדולה ומדוע לא יהיה מותר כמו בלימוני"ש? אלא מוכרח שהמחמירים אוסרים אף בלימוני"ש שהרי טעם ההיתר בשניהם הוא אחד, וא"כ צ"ע מה כתב הרמ"א בסוף דבריו 'אבל שאר דברים וכו' נוהגים בהם היתר כמו בלימוני"ש משמע שזה מותר אף למחמירים כיוון שהוא כמו בלימוני"ש שיותר ואמאי הרי גם בלימוני"ש אמור להיות אסור לשיטתם?³⁰¹

התורת חטאת הביא היתר בתפוח שחתכו יחד עם תולעת שבו ע"י קליפה הואיל ואף בצנן אינו אוסר יותר מכדי קליפה וכיוון שנפשו של האדם קצה בתולעת יש להקל בכך (ואולי מטעמא דהווי נטלי"פ ע"י ברעק"א).

• **קישואים/ לפתות שחתכם בסכין של בשר (ה')**

○ קישואים שחתכם בסכין בשרית ניתן לאוכלם בחלב ע"י שיגרד מקום החיתוך.³⁰²

הפתחי תשובה הביא, שבדג שנחתך בסכין של גוי ידח וישפשף מקום החיתוך ואף שדג הוא דבר לח כיוון שהוא לח כזה שאי אפשר לגרור אותו ואם יגררנו יפסיד כולו. ומ"מ טוב שישטוף עליו מים ויעבור עליו בכוח חודו של סכין.

○ לפת שחתכה בסכין בשרית אין צורך בגרידה כיוון שהלפת מתוק ואין טעם שומן ניכר בו.

משמע מרש"י: לא צריך דבר גם לא הדחה.

רשב"א: צריך הדחה.³⁰³

---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א שאם חתך בו לפת סגי בהדחה.

○ סכין בשרית שחתך בה לפת ולאחר מכן חתך בה דבר חריף, הכל שרי בהדחה.

רשב"א: דווקא סילקא שיש לה משיכה בטבעה והלפת מבטל טעם זה אבל צנן שהוא חריף אסור.³⁰⁴

ספר התרומה: מותר אפילו צנן.

האם ניתן לכתחילה לחתוך בסכין זו צנן?

איסור והיתר: אסור ורק בדיעבד אם חתך בה לפת מותר לחתוך בה צנן.

מהרש"ל: מותר אפילו לכתחילה.^{305 306}

²⁹⁸ **הש"ך מבאר** שלמרות כל הסברות הנ"ל עדיין הוצרך הרמ"א לטעם שנתבטל טעם הסכין משום שהכא קרוב הדבר שנחתך בסכין של גוי בניגוד לס"א שיש סיכוי סביר שנחתך במרא וחצינא.

²⁹⁹ **הט"ז מבאר** שמדובר שחתכו את הכרוב אחר שנתחמץ דלפני כן אין בו חשש כלל שאינו חריף.

³⁰⁰ **הט"ז הקשה א.** אם לפת אינו דבר חריף מאי קמ"ל פשיטא שאינו אוסר?

ב. הרי לקמן ס"ה כתב השו"ע שלפת מותר בכל גוונא כיוון שטעמו משונה וא"כ מה הדמיון לשאר דברים?
ולכן כתב הט"ז להגיה בדברי הרמ"א ע"פ דבריו בתו"ח "אבל שארים דברים שאינם חמוצים **כל כך** כגון תפוחים וכו' נוהגים בהן היתר"

³⁰¹ **הט"ז הוסיף** שאף זנגביל אסור למחמירים כיוון שאין הגויים נאמנים לומר שיש להם כלים המיוחדים לכך וא"כ הווי אותו טעם שאסור בכרוב ובלמוני"ש.

³⁰² מדוע אין זה נ"ט בר נ"ט? **הפמ"ג מבאר** שדין זה הוא בקישוא שנחשב חריף קצת ולכן מעביר טעמו אף עכ"פ סגי בגרידה ולפי ביאורו של רש"י קישוא אינו חריף כלל אלא מיירי בסכין שאינו נקי ויש לחוש לשמנונית שעליו ולכן צריך גרידה. **והר"ן מבאר** שהסיבה שלא התרנו ע"י הדחה היא משום שהקישואים לחין וע"י הדחה יהיה נסרך יותר ולכן גורר לפרורים דקים והוא פחות מקליפה שצריכה להיות גסה קצת בכדי שתהיה כולה ניטלת כאחד.

³⁰³ **הרשב"א ביאר** שכיוון שלפת אינה אסורה כצנן ואינה צריכה גרידה כקישוא, כתבה הגמ' קילחא דליפתא שרי אבל באמת צריך עכ"פ הדחה.

³⁰⁴ **הב"י דייק** זאת אף מלשון הגמרא שלא אמרה אי פתיך בהו דליפתא שפיר דמי אלא גבי סילקא.

³⁰⁵ **הש"ך דייק** כן גם מלשון הבי"י ברשב"א 'מתירין בהדיא לחתוך אפילו צנן' וכך משמע גם משאר הראשונים. אבל וודאי שלכו"ע אסור לכתחילה לחתוך בה לפת כדי לחתוך בה צנן.

³⁰⁶ **הש"ך הקשה** כיצד מתירים לכתחילה והלא יש לחוש שמא יאכלנו בלא הדחה כדלעיל סי' צ"א? ותירץ:

באילו דברים מתבטל טעם הסכין?

ספר התרומה: דווקא לפת שהטעם שלו משונה אבל לחם/ ירק/ פרי לא מבטל הטעם.
משמע מהרמב"ם: גם לחם/ ירק/ פרי מבטל טעם הסכין.³⁰⁷

---להלכה---

הרמ"א כתב כתרומה שדווקא לפת שטעמו משונה אבל ירק או לחם ושאר דברים לא. ודווקא פעם אחת אבל אם חתך בה צנון הרבה פעמים צריך שיחתוך בו לפת בין כל חיתוך לחיתוך.³⁰⁸

סימן צ"ז - לישת פת בחלב ואפיית פת בתנור אחד עם בשר

• לישת פת בחלב ותנור שטחו באליה (א-ב')

כתב השו"ע, אסור ללוש עיסה בחלב שמא יבוא לאוכלה עם בשר. ואם לש אסור לאכול הפת אף לבדה.^{309 310}
אבל ניתן להתיר במקרה ש:

- א.** לש כמות קטנה של עיסה שאין לחוש שמא ישכח כיוון שאוכלם בבת אחת. (רש"י)
 - ב.** לש את העיסה בצורה מיוחדת שיזכור שלא לאוכלה עם בשר. (רמב"ם)
- וכתב הרמ"א,** שלכן נהגו ללוש פת עם חלב בחג השבועות או פת עם שומן לכבוד שבת כיוון שזו כמות מועטת וצורתם משונה משאר פת.

ג. הפתחי תשובה הביא היתר נוסף במקרה שמכין עיסה מתוקה שאין דרך לאוכלה עם בשר יש להתיר ג"כ. ואין לחוש שיבוא לאוכלם לאחר בשר משום שאין לנו להוסיף גזירות מדעתנו.

הפתחי תשובה הביא לדינים אלו מספר סיגים:

- א.** מועיל לעשות שינוי רק בביתו אבל בכדי למכור לא מחשש שמא הקונים לא יכירו את השינוי ואין לסמוך שיודיע עליהם מחשש שמא ישכח.
- ב.** שינוי מועיל רק בעת האפייה אבל לאחר שנאסר כבר לא מועיל לעשות שינוי. וכן לא מהני להכין כמות גדולה ולחלק לכל אדם מעט משום שכבר נאסר בעצם אפייתו.

וכתב השו"ע, שמאותה סיבה אין טחין התנור באליה, ואם טח כל הפת אסורה אפילו לאוכלה לבדה וכנ"ל.
וכתב הרמ"א שאין לאפות לכתחילה פשטידה בשרית יחד עם פת בתנור אחד מחשש שיוזב השומן ויבלע בתנור. אבל לשים טפילה (בצק שומני בשרי) בפי התנור יש מקילים.³¹¹

באיזה מקרה דיבר הרמ"א?

ט"ז וש"ך: כוונת הרמ"א לאסור אף שהפת רחוקה מחשש שהשומן יפעפע בתנור ויגיע אל הפת.³¹²
ב"ח: כוונת הרמ"א לאסור רק אם זב ממש מתחת לפת וצ"ע בדבריו.³¹³

- א.** הכא מותר לאכול את הצנון לבדו ולכן לא חוששים שמא ישכח ויאכלו בלא הדחה משא"כ לעיל שאפילו לאוכלו לבד אסור.
 - ב.** הכא ההדחה היא חומרא בעלמא שהלא נתבטל כבר טעם הסכין בלפת.
- ³⁰⁷ **הב"י האריך** לבאר שהרמב"ם השמיט כל דיני סעיף זה ונראה שלא כתב זאת משום שהוא מדויק בדבריו: "סכין שחתך בה צלי וחזר וחתך בה צנון וכיוצא בו מדברים חריפים אסור לאוכלן בכותח. אבל אם חתך בה קישות או אבטיח גורר מקום החתך ואוכל השאר בחלב".
- א.** מכך שכתב וכיוצא בו' משמע שאף סילקא ולא דווקא צנון אלא ה"ה שאר דברים חריפים.
 - ב.** דווקא אם חתך את הצנון בלי שום הפסק אסור אבל אם חתך בה דבר אחר ולא דווקא לפת אלא ה"ה שאר דברים פרווה כגון לחם/ ירק/ פרי כיוון שהשמנונית שעל הסכין מתקנת בו.
 - ג.** מכך שכתב בשר צלי משמע דווקא בשר רותח השמנונית נקרשת על פניו אבל בבשר צונן אינו נאסר. (וכנראה צ"ל שהרמב"ם לשיטתו שכל הבעיה היא רק מחמת השמנונית אבל מחמת הבליעות אין בעיה דסתם כלים אינו בן יומו והב"י לעיל כתב בדעת הרמב"ם דלא ס"ל כתרומה ולא אמרין מחליא ליה לשבח באינו בן יומו.)
- ³⁰⁸ **הב"י כתב** שהיה נראה לו לומר שכיוון שחתך בו פעם אחת לפת יהיה ניתן לחתוך בו אפילו כמה פעמים צנון. אלא **שבסמ"ג כתב** שדווקא פעם אחת ניתן להתיר בהדחה ולא יותר **וכתב הב"י** שכדבריו מדויק מלשון הגמ'.
³⁰⁹ **כתב הט"ז,** שלפ"ז יש לאסור להשתמש במדוכה של תבלינים שהשתמש בה פעם אחת עם בשר מחשש שמא יבוא לאכול התבלין עם חלב. אלא צריך להגעיל המדוכה או לסמן אותה כבשרית שלא יבואו לטעות. ואינו דומה לדין דלעיל בס"י צ"ו ששם מראש המדוכה היא בשרית ואין מקום לטעות בה.
- ³¹⁰ **הפתחי תשובה הביא** ספק האם כשלש בשוגג יש לאוסרו או שרק במזיד קנסו אותו ומסתימת הפוסקים משמע שאסור אף בשוגג.
- ³¹¹ כנראה מחמת ששליט ביה אווירא ואינו בולע מהריחות שבתנור.
- ³¹² **הש"ך מבאר** שבדיעבד שרי משום שיש בדבר ב' ספיקות: שמא לא זב, ואף אם זב שמא לא פעפע עד לפת. אבל אם ראינו שזב אין להתיר. ואף שהאור זרוע התיר מחמת הספק שמא לא יאכלו עם חלב, הרמ"א לא החשיב זאת לספק משום שבפת הרגילות לאוכלה עם כל דבר וקרוב הדבר שיאכלנו גם עם חלב. אבל **באיסור והיתר הארוך מבואר** שאף בדיעבד יש לאסור משום שברוב הפעמים זב מהשומן לפת.
- ³¹³ אבל **הש"ך הביא** שאין זו כוונת הרמ"א שכ"כ מפורש בתורת חטאת.

פת"ש: כוונת הרמ"א לאסור רק אם זב ממש מתחת לפת דאלי"כ הווי נ"ט בר נ"ט. ³¹⁴ ³¹⁵

מה הדין אם הפשטידה נתונה במחבת?

רמ"א: יש להחמיר לכתחילה. ³¹⁶

איסור והיתר: יש להתיר. ³¹⁷

טח את התנור באליה, כיצד ניתן להתיר לאפות בו פת?

כתב השו"ע, תנור שטחו באליה אין אופין בו פת עד שיסיקנו מבפנים ויתלבן. ואפילו הוא של בוכיא של חרס אין לו

היתר על ידי היסק מבחוץ אלא מבפנים. ³¹⁸

והקשה ה"ט"ז מדוע צריך היסק ולא סגי בקינוח השמנונית ממנו?

ותירץ שלא ניתן לקנח תנור ביסודיות ולכן צריך דווקא הסקה. ³¹⁹

מה הדין בדיעבד אם טח את התנור באליה ואפה בתוכו פת?

מהרי"ט: אפילו בפחות מכדי נ"ט אסור כיוון שהאיסור עומד במקומו ולא מתפשט בפת.

חוות דעת: כשנפל על הפת או שנדבק בתנור שטחו באליה לא מהני ס' אבל אם נילושה הפת עם חלב ממש מהני ס'.

בית אפרים: בכל ענין סגי בס' אלא שצריך גם כדי נטילה באותו מקום שנגע בו.

• פת שאפאה בתנור אחד עם בשר (ג)

איתא בגמרא (פסחים עו:), אמר רב בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבילה כחוש אסור משום דמפטמי מהדדי. ולוי אמר אפילו בשר שחוטה כחוש ובשר נבילה שמן מותר. מאי טעמא? ריחא בעלמא היא וריחא לאו מילתא היא.

תני רב כהנא בריה דרב חיננא סבא פת שאפאה עם הצלי בתנור אסור לאכלה בכותח. ההיא ביניתא דאיטוויא בהדי בישרא אסרה רבא מפרזייקא למיכליה בכותחא.

כמי פוסקים להלכה?

ירושלמי: כלוי וריחא לאו מילתא היא ומותר לכתחילה. ³²⁰

רי"ף ורמב"ם: כלוי וריחא לאו מילתא היא אבל מותר רק בדיעבד. ³²¹ ³²²

³¹⁴ **החוות דעת חלק ע"כ** משום שהכא הוא נ"ט בר נ"ט בשעת הבישול שלא שייך להתיר כיוון שהטעם מתחלק בשווה. אבל **הפתחי תשובה הביא** מקרה שאפו לחם לצורך שבת בתנור אחד כשאחד הלחמים היה ממולא בבצל וחמאה וזב לקרקעית התנור. והתיר הבית אפרים: א. כיוון שלא זב ממש מתחת לפת הווי נ"ט בר נ"ט. (דלא כחוו"ד הני"ל)

ב. כיוון שהחמאה בכמות מועטת ואין בה כדי נתינת טעם בפת הכל שרי.

נפק"מ: לטעם א' יש לאסור נ"ט בר נ"ט לכתחילה לאוכלם עם בשר, ולטעם ב' מותר עם בשר אף

לכתחילה כיוון שנתבטל טעמו. **וכתב הפת"ש** שמיירי שאפו בערב שבת אך היה לימים

הרבה דאלי"כ בלאו הכי שרי מטעם שהוא דבר מועט.

³¹⁵ **וכתב הפת"ש** שאם אפה פת עם עיסה שאין בה שומן בעין אלא רק טעם בלוע אף אם הפת נגעה בעיסה ע"י דבר לח מותר בדיעבד גם עם חלב כיוון שהוא נ"ט בר נ"ט. ועם בשר מותר לאוכלו אפי' לכתחילה ואין לגזור שמא יאכלו עם חלב כיוון שאף אם יאכלו עם חלב לאו איסורא קא אכיל.

³¹⁶ **ה"ט"ז הביא** שאלה לגבי פשטידה חלבית שנאפתה בקרקעית התנור ולאחר מכן הונח שם קדירה בשרית. והתיר דומיא דשתי

קדירות הנוגעות זו בזו שאין מוליכות הטעם מאחת לשנייה ומה שהחמיר הרמ"א במחבת הוא רק לכתחילה.

ובנקה"כ הקשה עליו שאין זה דומה לשתי קדירות שהאיסור בלוע בתוך אחת מהן אלא הכא האיסור הוא ממש בעין על התנור.

³¹⁷ **בהגהות שערי דורא הביא** היתר נוסף אפילו בלא מחבת אם התנור משופע ונתן הפת למעלה והפשטידה למטה.

³¹⁸ **ה"ט"ז הקשה** מדין פשטידה שמשמע שהוא איסור בלוע ולא איסור בעין ואילו הכא משמע שהוא איסור בעין?

ותירץ דהתם מדובר שזב מהפשטידה ונבלע בתנור ואין כאן שומן בעין אלא בליעה בלבד, משא"כ הכא שהשומן עצמו הוטח על

קרקעית התנור ואותה לחות אינה מתקנחת יפה.

והקשה ה"ט"ז שלכאורה מדויק מדברי הרמ"א לעיל שכתב 'שמא יזוב תחתיו' משמע שיש שומן בעין שזב מהפשטידה וא"כ

החילוק הני"ל אינו נכון?

ותירץ: א. וודאי לא נכחיש המציאות שלא רואים שומן בעין ומקומו יבש.

ב. ב' הדינים הללו לקוחים מההגהות אשר"י בשם אור זרוע ולכן חייבים לומר שבסתמא לא זב שומן מהפשטידה ורק

לפעמים ייתכן שזב ממנו וזה לא וודאי.

אבל בנקה"כ תירץ: א. אין הכי נמי בסתמא לא אמור לזוב שומן וכאן מיירי רק לאסור לכתחילה.

ב. שאני פת שיש לאסור כיוון שהוא המאכל עצמו משא"כ במקרה שדיבר ה"ט"ז מדובר בכלל על שתי

קדרות ולא על פת ממש.

³¹⁹ **הדרכ"מ הביא** שהר"ן חולק וסובר שאף בתנור מהני קינוח.

³²⁰ **הרשב"א הביא** דיוק זה מהירושלמי אך כתב שאין להקל וראוי לחוש לראשונים שאסרו לעשות כן לכתחילה ורק בדיעבד

שרי.

³²¹ **הרי"ף ביאר** שיש לאסור לכתחילה אף כלוי משום ש:

א. לשון הגמרא 'שצלאו' משמע רק בדיעבד.

ב. מה שהביאה הגמרא את מעשהו של רב כהנא ורבא מפרזייקא הוא לכו"ע דאף כלוי מותר לאכול את הפת לבד אבל עם חלב

נידון לכתחילה ואסור.

³²² **הרי"ף כתב** שבבשר שחוטה שנצלה עם בשר נבילה מותר לאוכלו. משא"כ בפת שאפאה עם צלי שאסור לאוכלה בכותח כיוון

שבבשר שחוטה אם לא נתיר לאכלה לבדה אין אפשרות לאוכלה כלל ולכן נידון כדיעבד משא"כ בפת שניתן לאכלה לבדה ולכן

אסרנו לאכלה עם כותח.

ר"ת: כרב וריחא מילתא היא.³²³
ראב"ה: כרב וריחא מילתא היא. **בבשר שחוטה ובשר נבילה:** אסור שהריח מורגש אחד בשני מפני הפיטום.
בבשר עם פת: מותר לאכול הפת עם חלב אפילו לכתחילה.³²⁴

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרי"ף והרמב"ם לאסור לכתחילה ולהתיר בדיעבד.

מה הדין בתנורים שלנו?

תוס': מותר כיוון שהם גדולים ויש אוויר בתנור וההבל מתפשט בניגוד לתנורים שלהם שהיו קטנים.
רא"ש: מותר כיוון שהם גדולים ופיהם פתוח בניגוד לתנורים שלהם שהיו קטנים ומכסים את פיהם.³²⁵
הגהות מימוניות: אסור כיוון שפתחם מן הצד ומחזיק ריחו ומפטם מה שבצידו בניגוד לתנורים שלהם שפתחם מלמעלה.³²⁶

---להלכה---

השו"ע כתב כרא"ש שצריך שיהיו גדולים וגם שפיהם פתוח.

מה נחשב תנור גדול?

סמ"ק: תנור המחזיק 12 עשרונים.
רז"ה (עי"פ הבי"ט): תנור שהוא רחב קצת סגי.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הסמ"ק.

האם צריך שקרקעית התנור לבדה תחזיק 12 עשרונים?

יד אליהו: לא. צריך שכל חלל התנור יהיה בשיעור זה.
פרי מגדים: כן. צריך שהקרקעית לבדה תהיה בשיעור זה מפת עבה טפח.

היתרים נוספים לצלייה יחד:

מרדכי: ע"י כיסוי של הבשר ושמים משהו ע"פ הנקב שבכיסוי כדי שלא יצא ריחו אל הפת.³²⁷
רשב"א א': בבשר שחוטה ונבילה ושניהם כחושים מותר לכתחילה דכל המחלוקת היא רק כשאחד שמן.³²⁸
רשב"א ב': בבשר והפת שנמצאים כל אחד בקדירה בפני עצמה בין בבישול עם מים ובין לבדם בצלייה.³²⁹

---תם ונשלם השבח לבורא עולם!---

והר"ן כתב לבאר א. בבשר וחלב יש לאסור משום שיש ריח של בשר מורגש בפת ואם יאכלה עם חלב מתחזי כבשר וחלב משא"כ בבשר נבילה שלא מורגש טעמו בבשר הכשר ולכן שרי.
ב. בבשר וחלב החמירו יותר משאר איסורים כיוון שלא בדילי אינשי מיניה כמו שהחמירו שלא להעלותם על שולחן אחד.

³²³ **הטור כתב** בסי' ק"ח שדעת הרא"ש כדעת ר"ת. **והב"י כתב** שכנראה למד כן מכך שהרא"ש הביא את דבריו אחרונים.
³²⁴ ולפי"ז לדעת רב ליתא להא דרב כהנא, ולכן כל האיסור יהיה רק בבשר וחלב שנאפו יחד אבל בשר עם פת מותר לאכול את הפת לכתחילה עם חלב.

³²⁵ ע"י לקמן סימן ק"ח שנחלקו האם צריך גם תנור גדול וגם פתוח או שסגי באחד מהם.
³²⁶ **הב"י כתב ע"כ** שלא נודע מי הוא בעל הגהה זו כיוון שכל הנך רבוותא חילקו להיפך וכתבו להקל בתנורים דידן.

³²⁷ **השו"ע הביא** כאן היתר זה שאם הצלי מכוסה כולל הנקב שבמכסה מותר אפילו בתנור צר.
³²⁸ ע"י לקמן סי' ק"ח שהאו"ה חולק על היתר זה ואוסר אף בשניהם כחושים אם הוא איסור דאוי.
³²⁹ ע"י לקמן סי' ק"ח שנחלקו הטור והדרכ"מ בדעתו האם צריך גם שהתנור יהיה פתוח.

סיכום הלכות תערובות

להערות והארות: zivyosef2@gmail.com

סימן צ"ח- דיני ביטול בס' וטעם כעיקר

• **דיני טעימת גוי וביטול בס' (א')**

איתא בגמרא (חולין צז.) אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה בס' אמר רבא אמור רבנן בטעמא, אמור רבנן בקפילא, אמור רבנן בס'.

מין בשאינו מינו דהיתרא: תרומה שנתערבה בחולין מין בשאינו מינו יטעמנו כהן ואם אין בו טעם תרומה שרי.

מין בשאינו מינו דאיסורא: חלב שנתערב בבשר יטעמנו קפילא גוי ואם אין בו טעם חלב שרי.

מין במינו או מין בשאינו מינו וליכא קפילא: מותר ע"י ביטול בס'.

מתי גוי נאמן לטעום את התערובת?

רשב"א: מסיח לפי תומו- נאמן אף בסתם אדם שאינו אומן.¹

אומן- נאמן אף שידוע שסומכים עליו דלא מרע אומנותיה.

רא"ש: אומן נאמן דווקא כשהוא מסיח לפי תומו.²

רמב"ם: גוי נאמן אף שאינו אומן ואינו מסיח לפי תומו.³

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א.⁴

מתי צריך טעימה ומתי ניתן לבטל בס'?

רש"י: מין בשאינו מינו : צריך טעימת קפילא ובנוסף לשער בס'.

מין במינו:⁵ ע"י ביטול בס'.

רמב"ן: כשהוציא את האיסור ויש בו רק טעם:⁶ סגי בטעימת קפילא לחוד.

כשהאיסור נמחה בקדירה ואינו ניכר: ע"י ביטול בס' דווקא.

רא"ש: מין בשאינו מינו : סגי בטעימת קפילא לחוד.⁷

מין במינו: ע"י ביטול בס'.

רמב"ם: במין בשאינו מינו ויש קפילא יש להתיר דווקא ע"י טעימה. ורק בא"א למיקם אטעמא סגי בס'.

אגור: עכשיו לא נוהגים לסמוך על טעימה אלא משערים תמיד בס'.

---להלכה---

השו"ע כתב כדעת הרמב"ם.

והרמ"א פסק כדעת האגור.

¹ **הרשב"א הוכיח** זאת מכך ש: א. לגבי תרומה נאמר שיטעמנו כהן ולא כתוב שצריך שיהיה כהן קפילא. (ע"כ ניתן להשיב שדווקא בישראל נאמן אף באינו אומן אבל בגוי בכדי שנאמין לדבריו צריך אומן בדווקא.)
ב. מכך שרבא חילק לשלושה חלקים את היתר תערובות- טעמא, קפילא וס', משמע שטעמא הוא טעם הנרגש לסתם בני אדם ואף שאינו קפילא.

אבל בסיוע דבריו הביא הרשב"א שיש שהחמירו והצריכו שיהיה קפילא ומסיח לפי תומו וכתב שיש לחוש לדבריהם.
² **הב"י כתב** שאין הכרע בדברי הרא"ש האם בנוסף לכך שהוא מסל"ת צריך שיהיה אומן בדווקא. אבל **הט"ז**? **כתב** שאין דרכו של הרא"ש לכתוב דברים שאין בהם נפק"מ לדינא ואם הרא"ש כתב 'נחתום גוי' וודאי כוונתו שצריך שהגוי יהיה אומן בנוסף לכך שהוא מסל"ת. **אלא שהט"ז**? **דייק** בדברי הרא"ש חידוש אחר שאף אם יודע שסומכים עליו לענין דברים אחרים אכתי נחשב כמסל"ת כל עוד אינו יודע ששואלים אותו בענין איסור והיתר, בניגוד לעדות אישה שלא מהני גם במסל"ת כזה.

³ **הב"י ביאר** בדבריו שמה שכתוב בגמרא 'קפילא' הוא לאו דווקא או שכל הבא לטעום נקרא קפילא על שם שטועם כעת. **ועוד כתב** שמדויק ברמב"ם שאין צורך שיהיה מסל"ת מכך שלא כתב זאת וכן מכך שכתב 'סומכין על פיו' משמע שידוע שיש בדבר נפק"מ. וע"י פרמ"ג (שפ"ד סק"ב) שביאר שהרמב"ם לשיטתו שטכ"ע דרבנן ולכן גוי נאמן ועוד שמירתת.

⁴ **הב"י כתב** שלענין הלכה יש לפסוק כהרשב"א כיוון שהרמב"ם היקל אף יותר מכך ובפרט שאין בדברי הרא"ש הכרע.

⁵ **רש"י כתב** שדין זה תקף גם כשנתערב מין בשאינו מינו ואין קפילא שאין צורך לחזר אחריו וסגי בס'.

⁶ **כדבריו כתב הר"ן**. והב"י דייק בדבריו שאף שנמחה קצת ממשו של האיסור בקדירה שרי ע"י טעימה כל זמן שלא נמצא בקדירה האיסור כולו כיוון שמעיקר הדין היה ניתן לשער בס' רק כנגד הטעם שיצא לקדירה וכנגד מעט הממשות שנימוחה, אלא שהחמירו לשער כנגד כל האיסור כיוון שאיננו יודעים כמה טעם יצא ממנו ולכן ניתן להקל ולסמוך אטעימת גוי.

⁷ **הרא"ש הקשה** על דברי רש"י שלישינא דסמכין אקפילא משמע שלקולא סומכים על דבריו ולא צריך ס' שאם יש ס' מה הצורך שיטעמנו קפילא? וכן משמע מלשונו של רבא שחילק את היתר התערובות לשלושה חלקים- טעמא, קפילא וס', משמע שבכל אחד מהם לא צריך את חברו.

וכתבו הרשב"א והר"ן שכשאין קפילא וביטל האיסור בס', אם עדיין מרגיש בקדירה את טעם האיסור יש לאסור התבשיל שאף במאה טעם אינו בטל. (מדין זה נראה שהאיסור אינו נהפך להיתר אף שהתבטל בס' כל עוד יש עדיין טעם בקדירה. וצ"ל שדין ביטול בס' הוא הנגהה של חז"ל כיוון שברוב המקרים הטעם לא מורגש יותר בכמות כזו אבל לו יצויר שעדיין הטעם מורגש תבשיל וודאי שיהיה אסור.)

האם ניתן לסמוך בזמננו על טעימת ישראל בדבר היתר?

ש"ד: גם לדעת הרמ"א אפשר לסמוך.⁸

עט"ז: אי אפשר לסמוך אף על טעימת ישראל.

האם ישראל יכול לטעום דבר שיש בו ספק איסור?

ט"ז: מותר ללחוך בלשון בלבד.⁹

ש"ד: אסור ויש להתיר רק כשקרוב הדבר שיטעם טעם מר.

צ"צ: מותר רק בדבר שהוא וודאי פגום שלגבי טעימה הותר נטלי"פ לכתחילה.

לדעת הצמח צדק איזו טעימה יש להתיר ומתי?

פרי"ח: אף ע"י טעימה בפה ובכל איסורי דרבנן שרי.¹⁰

נו"ב: ע"י טעימה בלשון בלבד ורק בדבר פגום ולא בשאר איסורי דרבנן.

○ **הקשו הש"ך והט"ז,** הלא אין גוי נאמן במסל"ת באיסור דאוי אלא בעדות אישה בלבד, ואם טעם כעיקר

דאורייתא כיצד גוי נאמן?

בתרה"ד כתב שלרא"ש מיושב שמשום כך הצריך גם קפילא וגם מסל"ת כדי שיהיה נאמן במסל"ת גם באיסור דאוי. ובדעת הרשב"א שכתב שסגי באחד מהם, צ"ל שסבר כרש"י שטעם כעיקר דרבנן.

והקשה ע"כ הש"ך שהרי הרשב"א כתב מפורש שדעתו כדעת ר"ת שטעם כעיקר דאוי.

והיה אפשר לתרץ שמעיקר הדין דעתו כדעת רש"י ורק משום חומרא כתב כדעת ר"ת אלא ש:

א. זהו דוחק. **ב.** בתורת הבית הקצר כתב הרשב"א רק את סברת ר"ת ולא הביא כלל את דעת המקילין.

אבל הט"ז כתב שבאמת דעת הרשב"א שטעם כעיקר דאוי כר"ת, אלא שלעניין מסל"ת כתב שיש לסמוך על גוי כיוון שהסתמך על השיטות שטעם כעיקר דרבנן וכדברי רש"י.

הר"ר גרשון הקשה על דברי התרה"ד שהרי לדעת הרא"ש מוכרחים לומר שהסיבה שצריך שיטעמנו דווקא

קפילא היא לא משום דלא מרע אומנתיה, שהרי אם הגוי מסל"ת הוא אינו יודע שיש בדבר השלכות מעשיות

וא"כ הסיבה שאינו משקר אינה בגלל שהוא אומן אלא בגלל שהוא מסל"ת. אלא שהרא"ש הצריך קפילא רק

בגלל שאלי"כ לא ידע להבחין בטעם האיסור אבל אין זו הוכחה נוספת לכך שאינו משקר וא"כ הדרא קושיא

לדוכתא כיצד גוי נאמן באיסור דאוי על סמך מסל"ת לבד.¹¹

הש"ך הביא שיש שחילקו בין היכא דאיתחזק איסורא שגוי לא נאמן במסל"ת, לבין היכא דלא איתחזק

איסורא שגוי נאמן. ודחה זאת:

א. זהו דוחק. **ב.** מוכח מהסוגיה בהגוזל שאף בלא איתחזק איסורא אין מסל"ת נאמן. **ג.** הריב"ש חילק זאת רק לשיטתו שטעם כעיקר דרבנן אבל אם הוא דאוי אין מקום לחלק בהכי.

ולכן תירץ הש"ך שהכא נאמן במסל"ת כיוון שאיכא למיקם עלה דמילתא ע"י שיטעימו לקפילא ולכן נאמן אף באיסור דאוי וכל מה שגוי אינו נאמן במסל"ת באיסור דאוי הוא רק כשא"א לבררו.

והט"ז תירץ שיש לחלק בין מצב שבעינן עדות שאז אינו נאמן במסל"ת אלא בעדות אישה בלבד, משא"כ הכא שהוא רק גילוי מילתא בעלמא גוי נאמן. וראיה לכך שהרי עד אחד נאמן באיסורים כיוון שאיננו זקוקים לעדות

אלא רק לברורי מילתא. וכמו כן גם קפילא נאמן מטעם שאינו מרע אומנותיה למרות שבמידי דעות לא מהני הוכחה זו. אבל הט"ז סיים שתירוצו זה נכון בדעת הרשב"א והרא"ש, אולם בדעת השו"ע עדיין קשה כיוון

שהשו"ע כתב שאף בבכור שבעינן גילוי מילתא בעלמא אינו נאמן במסל"ת באיסור דאוי וא"כ אכתי קשה מדוע הכא גוי נאמן.

כיצד משערים בס', על פי מידה או משקל?

כתב הפת"ש, במין בשאינו מינו משערים במידה כיוון שייתכן שהאחד שוקל יותר מחברו. אולם אם מדובר במין

במינו ששניהם שוקלים אותו הדבר עדיף לשער במשקל ולא במידה כיוון שבמידה צריך למעך את חללו בכדי

שהחללים יהיו שווים וייתכן שלא מיעך היטב.

כיצד משערים דבר קרוש שנימוח?

כתב הפת"ש, שאם בשעת נפילתו לקדירה האיסור היה קרוש משערים בס' כזיתות כנגדו ולא צריך לשער ברביעית

אף שהגדיל מידתו. אבל אם נפל לקדירה לאחר שנימוח צריך מדרבנן לשער כנגדו כשיעור הנוזל.

⁸ **הש"ך דייק** זאת מכך שהרמ"א הדגיש שאיננו סומכים על טעימת גוי בדווקא ולא כתב טעימה סתם. ואף שדין תרומה אינו נוהג בזה"ז, אכתי יש נפק"מ לגבי מודר הנאה או לגבי טעימת דבר פרווה אם יש בו טעם בשר כדי לאוכלו עם חלב.

⁹ **הט"ז הקשה** על הדרישה שאסר לישראל לטעום בשר שנמלח להוציא את דמו ואילו לעיל לגבי מרה התרנו טעימת ישראל? **ותירץ** שיש לחלק בין טעימה בלשון בלבד שמותר לישראל לטעום לבין טעימה בפה שנחשבת כאכילה ולכן צריך שיטעמנו גוי דווקא. והוכיח את דבריו מדין תענית שהותר לישראל לטעום ושם שרי אף שהוא וודאי איסור בניגוד להכא שמותר רק בספק איסור. (ואהכ"נ לדעת הט"ז מותר לטעום אף בשר שנמלח להוציא את דמו כיוון שהוא ספק איסור).

¹⁰ **הפת"ש דייק** זאת מדברי הצ"צ שכתב שאף שדבר פגום אסור לכתחילה כל זה רק באכילה אבל בטעימה כיוון שעצם הטעימה אסורה רק מדרבנן בדרבנן לא גזרו. משמע שה"ה בשאר איסורי דרבנן יש להתיר טעימה.

¹¹ **הפרמ"ג תירץ** שייתכן שאמרנו לגוי סיבה אחרת מדוע אנחנו שואלים כך שמצד אחד יש לנו את ההוכחה שלא מרע אומנותיה ומצד שני עדיין נחשב למסל"ת כיוון שאינו יודע שיש בדבר נפק"מ לעניין איסור והיתר.

האם ניתן להורות לעם הארץ לבטל בסי?

הפתי"ש הביא בשם הרמב"ם שמותר כיוון שמן התורה בטל ברוב ורק מדרבנן צריך סי'. וכתב שלפני"ז לדידן דקיי"ל טעם כעיקר דאוי יהיה אסור להורות לעם הארץ לבטל בסי ולא שמענו דבר זה מעולם.

• טעם כעיקר (ב)

מין במינו :

איתא בגמ', (חולין קט.) מין במינו לר' יהודה אינו בטל ולרבנן בטל.

רש"י: הלכה כר' יהודה ומין במינו אינו בטל.

ר"ת: הלכה כרבנן ומין במינו בטל בסי.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת ר"ת ומדאוי סגי ברוב אלא שמדרבנן צריך סי' אטו שאינו מינו ולכן בנשפך אם נודע שהיה רוב היתר מותר אף אם לא ידוע אם היה בו סי' דהווי ספק דרבנן ולקולא.¹²

מין בשאינו מינו :

שיטת רש"י:

טעם כעיקר דווקא בקדשים אסור מדאוי אבל בחולין אסור מדרבנן בלבד.^{13 14} וביאור הגמ' :

"אמר ר' יוחנן טעמו ולא ממשו אינו לוקה עליו" - כפשוטו דטכ"ע דרבנן.

"משרת" - א. נזיר וגיעולי גויים הוו ב' כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

ב. גיעולי גויים הוא חידוש שאוסר אף בנטל"פ ולא ילפינן מיניה. ומשרת נצרך לדין היתר מצטרף לאיסור.

לפי רש"י, מה הדין אם גוף האיסור עדיין בקדירה ונותן בו טעם?

רמב"ם: אסור מדאורייתא רק אם יש בו כזית בכדי אכילת פרס.¹⁵

ר"ן: אסור מדאורייתא בכל גוונא כיוון שנתערב גוף האיסור.¹⁶

שיטת ר"ת:

טעם כעיקר אף בחולין הוא מדאוי.¹⁷ וביאור הגמ' :

"אמר ר' יוחנן טעמו ולא ממשו אינו לוקה עליו" -

ר"ת: מיירי במין במינו אלא שאם האיסור בעין ומכירו לוקה עליו, אבל אם אינו ניכר אף שיש ממשות איסור

בקדירה אין לוקין עליו דבטל ברוב ואסור רק מדרבנן. והכוונה במילה 'טעמו' היא, שהרי אם היה

מתערב בכמות זו מין בשאינו מינו הוא היה נותן טעם, לכן אוסר גם במינו אם נתערב בכמות כזו.

רבנו חיים: מיירי במין בשאינו מינו ובכל זאת אינו לוקה כל זמן שאין כמות של כזית בכדי אכילת פרס. כלומר,

צריך שיהיה בתוך כל ד' ביצים מההיתר כזית של איסור ואז חייב על כל כזית שאכל ממנו.

"משרת" - כפשוטו דטכ"ע דאוי.¹⁸

¹² הש"ך הביא את התו"ח בשם האו"ה שתערובת של בשר עוף בחלב שנשפכה, אף אם נודע שהיה בו רוב יש לאסור כיוון שטכ"ע

דאוי. ועי' לקמן בסי' קי"א שבין אם האיסור הוא מדרבנן ובין אם השיעור הוא דרבנן תלינן להקל בספק. והקשה ע"כ שהלא

בשר עוף בחלב גופיה הוא מדרבנן וא"כ מדוע נחמיר בספקו? וכתב לבאר שהאו"ה כ"כ לשיטתו שבשר עוף בחלב הוא דאוי אבל

לדידן דקיי"ל דאסור מדרבנן בלבד פשוט שגם נקל בספקו. וכתב הט"ז שכנראה הייתה לפני הרמ"א גירסה אחרת באו"ה.

ועוד כתב הט"ז לתרץ שכונת הרמ"א לומר שבבשר עוף חז"ל עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה כיוון שיש מקום לחוש שיטעו

להתיר אף בנשפך בבשר בהמה בחלב, אבל בנשפך מין במינו שמן התורה בטל ברוב אין מקום לגזור ולהצריך סי'.

¹³ כפשוטו הגמ' (חולין צה.) 'אמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור' והכוונה כפשוטו שדווקא בקדשים טכ"ע

דאוי אבל בחולין הוא מדרבנן בלבד.

¹⁴ הפתי"ש הביא שיי"א בדעת רש"י שכל זה בשאר איסורים אבל בבשר וחלב כיוון שאפקיה רחמנא בלשון בישול א"כ בטעמא

תליא מילתא ויהיה אף לרש"י טכ"ע דאורייתא. ולפי"ז כתב שכל זה בנתערב בשר ממש לתוך חלב שאף שהוציאוהו הטעם אוסר

מן התורה אבל בכלי הבלוע מבשר שבישל בו חלב אינו נחשב לטעם האסור מן התורה. וסיים הפתי"ש שיייתכן שסברא זו היא

אף למ"ד טעם כעיקר דאוי שרק אם קיבל הטעם מהבשר ממש הוא מן התורה.

¹⁵ הרמב"ם ביאר שמ"ש ר' יוחנן שטעמו וממשו לוקה עליו, היינו שיש שם כזית בכדי אכילת פרס ואז אסור מדאוי ולוקה עליו.

ואף שטעם כעיקר דרבנן הכא כיוון שיש ממשות בכא"פ אסור אף לרש"י מדאוי. (לרמב"ם כא"פ הוא בגי' ביצים ולא ד' כרש"י.

וצריך לאכול את כל הגי' ביצים דאל"כ לא אכל את גוף האיסור כולו בכדי להתחייב.)

¹⁶ הב"י הבין בדעת הר"ן שר' יוחנן דיבר רק כשנתערב ממשו של איסור והחילוק הוא אם יש כא"פ או לא ולכן הקשה על דבריו

שא"כ ר' יוחנן אתי ככו"ע שאף רש"י יודה שאסור מדאוי כיוון שיש בו את גוף האיסור וא"כ מדוע האריכו התוס' לפרש את

דברי ר' יוחנן לשיטתם ומדוע רש"י הביא את דברי ר' יוחנן כראיה לשיטתו הרי אין זה ענין למחלוקתם כלל? אבל הרשב"א

חילק בין מקרה בו האיסור נמחה ונאבד מחמת מיעוטו בקדירה שאז עדיין נחשב כטעמו ולא ממשו אע"פ שיש בו את גוף

האיסור, לבין מקרה בו האיסור לא נמחה בקדירה ורק אינו ניכר בתוכה שאז נחשב כנתערב גופו של איסור. וכתב הב"י שאולי

זו גם כונת הר"ן ורק כשהאיסור לא נמחה יחשב כנתערב גוף האיסור שאסור אף לרש"י מדאוי אבל כשנמחה האיסור אף שגופו

בקדירה נחשב כטעם בלבד ואסור מדרבנן וממילא עדיין דברי ר' יוחנן תלויים במחלוקתם. אבל סיים שלא משמע כן מדבריו.

¹⁷ ומ"ש רבא 'לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור' הוא לאו דווקא דה"ה בחולין אלא נקט קדשים דבהכי מיירי התם.

¹⁸ הפתי"ש הביא שכיוון שטעם כעיקר דאוי נלמד ממשות או מגיעולי עכו"ם, צריך שיהיה האיסור דבר שיש בו לאו ומלקות אבל

לאו שאין בו מלקות כגון חלב טמא וכדומה בכה"ג אף לר"ת טכ"ע דרבנן.

השו"ע פסק כדעת ר"ת שטכ"ע דאורייתא, ולכן אם נשפך אפילו אם נודע שהיה רובו היתר עדיין אסור דהווי ספק דאוי ולחומרא.

- **כיצד מגדירים מין במינו ומין בשאינו מינו?**
כתב הרמ"א, דאזלינן בתר שמא- אם שמם שווה הווי מין במינו. אבל לא אזלינן בתר טעמא אם הוא שווה או לא.¹⁹
הקשה הש"ך, שלכאורה משמע בכל גווני שהמדד הוא האם הם שווים בטעמם או לא ומאי אכפת לך ששמם אינו שווה אם הם שונים בטעמם?
ואע"ג שבגמ' (ע"ז ס"ו, א') קי"ל כרבא שאזלינן בתר שמא ולא בתר טעמא, כל זה הוא בדין יין נסך, טבל, ערלה, תרומה ועוד ששם אין משמעות לטעם שהרי שיעורם הוא ביותר מס' ולכן המדד הוא שם הדבר, אבל בשאר איסורים ששיעורם בס' ודאי שהמדד הוא הטעם בלבד. **ועוד אפשר לומר** שאף בשאר איסורים אליבא דר' יהודה שמין במינו אסור במשהו, ייתכן שהמדד יהיה שם הדבר ולא טעמו.
והוכיח הש"ך מדברי התרומת הדשן לעיל ס"ב שהקשה על הרשב"א כיצד מהני טעימה והלא טכ"ע דאורייתא ואינו נאמן במסל"ת? ואם נאמר שאזלינן בתר שמא אפשר לתרץ שמייירי בכה"ג שהם שונים בטעמם אך שווים בשמם ולכן מהני טעימת גוי במסל"ת כיוון שאכתי הוא דרבנן כדן מין במינו אף שטעמם אינו שווה. אלא מוכח שהמדד הוא הטעם ולא השם.
ומ"ש האגור בשם האור זרוע שקי"ל כרבא:
א. הוא רק לדעת רש"י שפסק כר' יהודה דמין במינו במשהו.
ב. הוא רק לעניין יין נסך, תקרובת ע"ז ומשמשיהן שאיסורם במשהו.
ג. הוא רק לעניין דבר שיש לו מתירין שלא מתבטל אם נתערב מין במינו שאז אזלינן בתר שמא.²⁰
ד. הוא רק לעניין נתערב יבש ביבש מין בשאינו מינו שלדעת האו"ה הסיבה שצריך ס' היא משום שהתערבות חשיבא כיש לה תקנה שיכול להכיר קצת האיסור ולהסירו ומ"מ עדיין יכול להתבטל בס' אף שנחשב כניכר משום שעדיין כלפי זה נחשב כדבר מועט שאינו מוצאו שאז חשיב כאין לו תקנה,²¹ וא"כ בכה"ג אזלינן בתר שמא ולא בתר טעמא כיוון שיבש ביבש אינו נותן טעם.²²

כתב הפת"ש, שדם וחלב אינם נחשבים כמין במינו אף שדם נעקר ונעשה חלב כיוון שאין טעמם שווה.
ועוד הביא הפת"ש נידון בבשר שנפל לתוך קדירה של חלב וסילק את הבשר מיד ולאחר מכן הבשר נאבד ואינו יודעים את שיעורו. והשואל אומר שלפי אומדן דעתו היה ס' בקדירה. והביא להקל מכמה צדדים:
א. דעת הפר"ח שבשר וחלב שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי אינו אסור מן התורה.
ב. כיוון שאומר שהייתה זו חתיכת בשר קטנה וקרוב שיש ס' הווי כהיתרא שכיחא טפי.
ולכן יש להתיר ע"י קפילא מסל"ת ובאין קפילא שרי אף ע"י ישראל בטעימה בעלמא. ואף אם נחמיר לעניין אכילה בוודאי שלעניין הנאה יש להתיר בפשיטות.

- **מין שנתערב במינו ואינו מינו:**
כתב הרשב"א, איסור שנפל לתוך קדירה שיש בה היתר שהוא מינו, והיתר שהוא אינו מינו, ולאחר מכן נשפך חלק מהקדירה ואינו יודעים אם היה ס' כנגד האיסור או לא, דנים את ההיתר שאינו מינו כאילו הוא אינו לפנינו וכיוון שבמינו לבד היה רוב כנגד האיסור הוא מתבטל והקדירה מותרת באכילה.
את דין זה למד הרשב"א מדין הגמרא שאליבא דר' יהודה דס"ל מין במינו אינו בטל, אם נתערב איסור בהיתר שהוא מינו ובהיתר שאינו מינו אומרים סלק את מינו כמי שאינו מינו רבה עליו ומבטלו בס'. וא"כ ה"ה הכא אמרינן 'סלק'. **וכ"פ בשו"ע**.
הקשה עליו הש"ך, שאין הנידון דומה לראיה משום שבדין הגמרא עצם האיסור של מין במינו במשהו הוא לא מחמת מציאות נתינת הטעם של האחד בשני שהרי אינו בטל אפילו באלף, אלא זו גזירת הכתוב לאסור מין במינו.²³ וא"כ מובן מדוע חז"ל הפקיעו את דין זה במקרה שיש גם אינו מינו בקדירה ומתבטל האיסור בס'. אבל בדין הרשב"א הלא מיד עם נפילת האיסור לקדירה הוא נותן טעם באינו מינו ואוסרו וא"כ איך אפשר להפקיע את מציאות נתינת הטעם באינו מינו ולומר 'סלק'.

¹⁹ **הב"י הביא** רשימה ארוכה של דברים שנחשבים מין בשאינו מינו בגלל שמם אינו שווה. אומנם כל הדברים שציינן הם דברים ששונים גם בטעמם. **והדרכ"מ הביא** שהאו"ה כתב שחתיכות דג וחתיכות עוף נקראים מין במינו. והקשה ע"כ שהלא 'חתיכות' אין זה שם העצמי ומדוע שיחשב דג ועוף כמין במינו?

²⁰ שהלא בדבר שיש לו מתירין סיבת האיסור היא לא מחמת הטעם אלא מחמת הסברה 'עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר'.
²¹ **האיסור והיתר ביאר** שלא ייתכן לומר שהסיבה שצריך ס' היא מחשש שמא יבשלים ויתנו טעם משום דממ"נ אם כעת נודע התערובת לפני שבישלים, האיסור התבטל ואף אם יבשלים ויתן טעם נהפך האיסור להיות היתר. ואם נודע רק לאחר שבישלים הוא נידון ככל לח בלח שצריך ס'.

²² **הש"ך סיים** שטעמו של האו"ה דחוק ובאמת הסיבה להצריך ס' ביבש ביבש מין בשאינו מינו היא משום שמא יבשלים ויתנו טעם ולכן חייב להיות שהמדד הוא הטעם ולא השם.

²³ ביאור זה מתבסס על הנחת היסוד שמין במינו אסור במשהו לא מחמת הטעם שבו. וכ"מ לעיל בש"ך לגבי דינו של רבא דאזלינן בתר שמא לגבי מין במינו אליבא דר' יהודה כיוון שאין משמעות לטעם. אולם לפי ביאור הר"ן בנדרים נב. שמין במינו אסור במשהו כיוון שההיתר מחזק את טעם האיסור ומתפשט לעולם, אין מקום לכאוי לשאלת הש"ך.

ולפי"ז כתב הש"ך, שאף לפי חידושו של הרשב"א צ"ל שההיתר של 'סלק' הוא רק כלפי הימינו' שהופך להיות מותר אבל הישאנו מינו' נותר אסור כיוון שסוף סוף האיסור נתן בו טעם. ודייק זאת מלשום הרשב"א 'והשאר מינו רבה עלי' שמשמע שרק הימינו' מותר ולא הישאנו מינו'.²⁴

אבל הב"ח והט"ז כתבו, שדין הרשב"א נכון וברור כיוון שסוף סוף ניתן ללמוד שכפי שבדין הגמ' אנחנו כביכול משנים את סדר האירועים שקודם נפל האיסור לאינו מינו בלבד ורק לאחר מכן התווסף לכאן ההיתר שהוא מינו ונהפך האיסור להיות היתר, כך גם בדין הרשב"א אמרינן הכי שאנחנו רואים כביכול את נפילת האיסור לתוך מינו בלבד ובכך התבטל כבר מדא' ברוב, וא"כ גם אם לאחר מכן נפל אינו מינו לתוך התערובת הוא כבר לא יכול לאוסרו שנהפך האיסור להיות היתר. וממילא ברור שגם האינו מינו מותר באכילה ודלא כהש"ך.

והוסיף הט"ז שכמובן דין זה הוא רק כשהאיסור נפל בבת אחת למינו ואינו מינו אבל אם נפל קודם לשאינו מינו ורק לאחר מכן נתערב המינו בוודאי שהכל אסור ואין מקום כלל לומר 'סלק'.

ולמעשה כתב הפת"ש, שאין נראה להקל נגד הש"ך ולכן צריך להסיר ולקלף מהימינו' את כל הלחלוחית שיש בו מחמת הימינו' כיוון שרק הימינו' מותר באכילה.

• ספק דרבנן בחסרון ידיעה (ג')

כתב הרשב"א, אם נפל איסור לתוך היתר וידוע שיש רוב כנגדו אך אינו יודע לשער בס' כנגדו, יש לאסור הקדירה ולא אמרינן ספק דרבנן לקולא. **וכ"פ השו"ע**.

מרדכי: ספק של חסרון ידיעה אינו נחשב לספק דדעת שוטים אינה כלום.
ר"י: כיוון שאם נפסוק לקולא כל האיסורים יהיו בספק וכל אחד ישער במה שנראה בעיניו ולכן הקלו רק בדבר שקרה באקראי בעלמא כמו בנשפך.

○ **הקשה הט"ז**, מדוע לעיל סי' פ"א הטור התיר גבינות שנעשו מבהמה שנתגלה שהיא טריפה ע"י סירכא, והלא גם שם הווי ספק ספיקא רק מחמת חסרון ידיעה שאיננו יודעים לברר טריפות שע"י סירכא?
ותירץ שיש לחלק בין ספק חסרון ידיעה של אדם פרטי שאינו יודע ואילו אחרים יודעים שאז יש לאסור, לבין ספק חסרון ידיעה שהעולם כולו אינם יודעים לבררו שאז ניתן להתיר באיסור דרבנן.
והקשה ע"כ שהרי הטור כתב על דברי הרשב"א "הלכך כחל ג"כ יש לאוסרו ולשער כנגד כולו כיוון שאיננו יודעים כמה נפיק מיניה" והלא שם הוא ספק לכל העולם ובכל זאת הדבר נחשב לספק של חסרון ידיעה ואסור?
ותירץ שבדין כחל נקודת המוצא היא שרבנן אסרו את הכחל אלא שיש ספק מהו השיעור הנצרך בכדי לבטלו, ממילא אזלינן להחמיר ולהצריך סי' כנגד כולו אף אם הספק הוא לכל העולם משום שאלי"כ נבטל לחלוטין את איסור כחל, משום שתמיד נאמר שיצא ממנו מעט מאוד ויש סי' כנגדו (ואפילו אם לא יהיה רוב כנגד הכחל שרי וביטלת תורת כחל - פרמ"ו). ולכן כיוון שיש לי תקנה להתיר את הכחל ע"י שנשער כנגד כולו, לא אזלינן להקל אף שהוא ספק לכל העולם.

משא"כ בגבינות, אף אם נתיר מצד ספק ספיקא איננו מפקיעים את דין סירכא שהלא הבהמה עצמה וודאי אסורה באכילה כיוון שיש עליה רק ספק אחד אלא שרק כלפי הגבינות נאמר שיש סי'ס ואזלינן לקולא ולכן כיוון שהספק הוא לכל העולם אפשר להקל. אבל בקדירה שהספק הוא האם יש סי' או לא ורק אותו אדם אינו יודע לשער בוודאי לא אזלינן להקל אף שהוא איסור דרבנן.²⁵

ובנקה"כ תירץ שהכא הווי חסרון ידיעה כיוון שא"א לעמוד על שיעורו אבל בסירכא אפשר מעיקר הדין לבדוק ע"י פושרין ובנפיחה אלא שהחמרנו לומר שאיננו בקיאים בבדיקה זו ולכן יש להקל במקום ספק דרבנן.

○ **כתב הפתחי תשובה**, שקטן או גוי ששפכו דם לתוך קדירת בשר ויש רוב כנגדו אלא שיש ספק אם יש סי', כיוון שדם שבישלו אסור מדרבנן, יש להתיר בכה"ג שיש ספק. ואף שהקדירה לפנינו אין זה נחשב כספק בחסרון ידיעה של יחיד כיוון שלא מוטל עליו לדעת כמה דם שפכו בתוכו.
וכתב הפמ"ג, שלשיטות שלא סמכינן אטעימת גוי, אין צורך לתת לקפילא לטועמו כיוון שנהגו שלא לסמוך עליו ממילא הווי כלא אפשר לברורי.

• דין איסור שנפל להיתר ומכירו (ד')

²⁴ קושיית הש"ך צ"ב. שהרי עד כמה שלפי הרשב"א אמרינן 'סלק' גם בעניין מציאותי כמו נתינת טעם א"כ אין סיבה לאסור את שאינו מינו אף שנתן בו טעם שאם האינו מינו אסור באותה מידה גם המינו אמור להיאסר מחמת כן ואם אתה מבין שכביכול האינו מינו לא היה כאן א"כ גם הוא עצמו אמור להיות מותר ולא רק המינו. (ובפרט לפי דברי הב"ח שנחשב הדבר כאילו האינו מינו קיבל טעם מהאיסור רק לאחר שנהפך להיות היתר).

²⁵ **הט"ז הוסיף** שלפי"ז ניתן לבאר שבטברא זו נחלקו הרא"ש והרשב"א. ולכן הטור כתב 'הילכך כחל', משום שלמד כדעת אביו הרא"ש שלומדים שכמו בנשפך שהוא חסרון בקיאות ביחיד אזלינן לחומרא, ה"ה בכחל שחסרון הבקיאות הוא של רבים אזלינן לחומרא לשער בכולו וה'הילכך' הוא רק כלפי עצם העיקרון שאזלינן לחומרא. אבל הרשב"א למד שאין הבדל בין חסרון בקיאות של יחיד או של כל העולם ולכן למד את דין נשפך מדין כחל אף שהם על פניו חלוקים זה מזה. **ובאמת הב"י** נשאר בצי"ע כיצד הטור כתב 'הילכך כחל' בזמן שהרשב"א למד להיפך את דין נשפך מדין כחל.
לפי דברי הט"ז זה גם ההסבר במקרה של גבינות. לרא"ש שרי כיוון שהוא ספק לכל העולם ואין דרך להתיר הגבינות בשיעור אחר בניגוד לכחל, משא"כ לרשב"א הגבינות אסורות כיוון שאף בכה"ג חשיב ספק חסרון ידיעה.

כתב הטור, שמדין כחל למדנו שאיסור שהתבשל עם היתר אף אם כשמכירו וזרקו, צריך לשער ס' כנגד מפני שאין אנו יודעים כמה נפיק מיניה.

כיצד משערים ס' כנגד לב או כבד שנפלו לקדירה?

אורחות חיים: במאי דנפיק מיניה ע"פ אומד הדעת, ורק בכחל צריך ס' כנגד כולו כיוון שעשאוהו כחתיכת נבילה. ספר התרומה: כנגד כולו כמו בכחל דאי במאי דנפיק מיניה מנא ידעינן.²⁶

נתבשל היתר בקדירת איסור או שתחב כף של איסור בקדירת היתר כיצד משערים בס'?

רשב"א: צריך לשער כנגד כולה כיוון שאיננו יודעים כמה בלעה.²⁷
ראב"ד: בקדירת חרס- משערים כנגד כולה כיוון שאינה חוזרת להכשרה לעולם וכדין כחל. בקדירת מתכת או כף של עץ- יש לשער באומד יפה כמה יצא ממנו.²⁸

רבנו פרץ: צריך לשער כנגד מה שנתחב בקדירה אבל בכלי מתכת צריך לשער כנגד כולו דחם מקצתו חס כולו. **---להלכה---**

השו"ע פסק כדעת הרשב"א שאין לחלק בין סוגי הכלי ותמיד צריך ס' כנגד כולו.²⁹ והביא ביש מי שמחמיר את דעת רבנו פרץ לגבי חס מקצתו חס כולו שבכלי מתכת יש לשער בס' אף כנגד החלק שמחוץ לקדירה. **וכתב הרמ"א** שנוהגים כסברא ראשונה וכדלעיל ס' צ"ד.

כתב הרמ"א, שאיסור שנבלע בכלי ע"י מליחה כיוון שאינו מוליך בליעתו בכולו צריך לשער בס' רק כנגד הקליפה.³¹ **והוסיף הש"ך**, שה"ה בכלי שבלע ע"י עירוי אבל בכבישה צריך לשער כנגד כולו כיוון שמוליך הבליעה בכולו כבישול. **ועוד כתב**, שדין הרמ"א הוא דווקא במליחת כלי אבל בדבר מאכל חוששים שמוליך בליעתו בכולו כדלקמן ס' ק"ה.

כתב הרמ"א, שמדין זה למדנו שכל איסור שנפל לתוך היתר ומכירו, צריך לזרוקו ולא מהני ביטול בס' אלא כשאינו מכירו או לגבי הטעם הבלוע בו אבל האיסור עצמו וודאי נותר באיסורו. ולכן אם נפל חלב לתוך תבשיל אף אם התבטל טעמו בס' צריך להוסיף לתוכו מים צוננים שבטבעם מציפים את החלב למעלה וכך יוכל להוציאו ולזרוקו.

האם ניתן להוציא את החלב מהתבשיל ולהתירו גם כשאין ס' כנגדו?

ב"ח: ניתן להתיר בדיעבד להוציאו ע"י נתינת מים צוננים וכדמשמע מדברי הגהת או"ה. ט"ז וש"ד: אין להתיר אפילו בדיעבד ותקנת מים צוננים נאמרה רק לחומרא במקרה שיש ס'.

ועוד כתב הרמ"א, איסור שנתבטל בקדירה והוציאוהו משם ולאחר מכן נפל לקדירה נוספת צריך לשער שוב בס' נגד כולו. אבל אם נפל שוב לקדירה הראשונה אין צריך רק ס' אחד כנגדו.³²

• חנ"נ בכלים (ה')

חנ"נ בבליעות הכלי:

כתב הטור ע"פ הרשב"א, כף חדשה שניער בה כזית חלב,³³ ולאחר מכן ניער בה תבשיל בשרי צריך ס' כנגד הכזית שבלעה. אבל כף ישנה שניער בה כמה פעמים ואין יודעים כמה בלע צריך לשער בס' כנגד כולה.

מה הדין אם ניער בכף בשרית כזית חלב ולאחר מכן ניער בה תבשיל בשרי?

רשב"א: נעשה חנ"נ ומשער כנגד כולה כיוון שאיננו יודעים כמה בדיוק בלעה.³⁴
רמב"ן: אינו נעשה חנ"נ כיוון שהוא בלוע בכלי ולכן משערים רק כנגד כזית החלב.

²⁶ והרשב"א הוסיף שאפילו באיסור דרבנן צריך לשער כנגד כולו.
²⁷ המרדכי הביא, שיש דרך לשער כמה הוא דופן הכלי ע"י שימלא כלי גדול במים ויתן הקדירה האסורה לתוכו, ואז כל המים שיצאו ממנו הם שיעור דופני הקדירה.

²⁸ הב"י הביא, שהר"ן והתוס' למדו כרשב"א דכיוון דתלינן טעמא משום דלא ידעינן כמה נפיק מיניה אף בדבר החוזר להכשרו יש לשער בכולו.

²⁹ הש"ך הדגיש שדין זה הוא אף באיסור דרבנן וכמו בכחל. **ועוד כתב** שבמקרה שבישל בקדירת איסור לא ייתכן שיהיה ס' כנגד כולה וכדלעיל ס' צ"ג ולכן הכל אסור.

³⁰ הטור הדגיש שכל זה דווקא לחומרא אבל כשהקדירה היא של היתר ונתבשל בתוכה איסור לא מצרפים את כל הכלי לבטל את האיסור דלקולא לא אמרינן הכי.

³¹ הדרכ"מ לקמן, הביא בשם האו"ה שכלי מנוקב שנמלח בו בשר אף שאסור לכתחילה להשתמש בו ברותח מ"מ בדיעבד אינו אוסר ולכן אם נפל הכלי ליורה אינו אוסר כלל אבל אם הוא כלי חרס אף שהוא מנוקב צריך ס' כנגד כולו.

³² **יש לציין שהטור לקמן ס' ק"ו חילק** בין היתר שבלע איסור שאין לחוש שהאיסור לא הוציא את כל הבליעות שבו ואם היה ס' שרי אף אם הוציא את החתיכת היתר לאחר מכן בעודה רותחת, משא"כ באיסור חלב שהוא בעין שיש לחוש שלא הוציא כל הבליעות שבו וכדברי הרמ"א כאן.

³³ השו"ע הוסיף, שאף כף ישנה שעבר 24 שעות מהשימוש האחרון נחשבת ככף חדשה כיוון שהבליעות נטל"פ ומשער רק כנגד כזית החלב. וכתב הש"ך שיש עם לאחר שניער בה כזית חלב ניער בה קדירה חלבית שמותר כיוון שבליעת הבשר נטל"פ.

³⁴ **וכתב הש"ך**, שאם יודע שבלע רק כזית חלב וכזית בשר משער כנגד שני הזיתים בלבד.

מרדכי (ע"פ הרמ"א): בכלי חרס נעשה חני"נ (אף בכלי חדש),³⁵ ובכלי מתכת אינו נעשה חני"נ (אף בכלי ישן).³⁶

כמי סובר הטור?

בי"י: כדעת הרשב"א.
דרכ"מ: כדעת הרמב"ן.³⁷

---להלכה---

השו"ע סתם כדעת הרשב"א והביא בי"א את דעת הרמב"ן.
והרמ"א כתב שהעיקר כדעה ראשונה.

חני"נ בכלי עצמו:

כתב הרמ"א, שאם ניער בכף חדשה כזית איסור, לא אומרים חני"נ לגבי הכלי עצמו ומשער רק כנגד האיסור.³⁸
ולאחר מכן הביא, שיש שאינם מחלקים (שיטת המרדכי),³⁹ בין כף ישן לחדש רק בין כלי חרס לשאר כלים כיוון שבכלי חרס א"א להפריד את האיסור ע"י הגעלה אמרינן חני"נ אבל בשאר כלים לא טוב לחוש לחומרא. **ובתורת חטאת** כתב אבל בשאר איסורים יש להקל במקום הפסד כיוון שיש לצרף את שיטת רבנו אפרים.

מה הביאור בדברי המרדכי?

רמ"א: בכלי חרס הכלי עצמו נעשה נבילה כיוון שא"א להפריד את האיסור משם, ובכלי מתכת אף בבלוע אינו נעשה חני"נ כיוון שניתן להפריד את האיסור משם.

ט"ז: בכלי חרס הכלי עצמו נעשה נבילה, אבל בכלי מתכת יש לחלק בין כלי חדש שאינו נעשה נבילה כיוון שניתן להפריד את האיסור משם, לבין כלי ישן שבועדאי נעשה נבילה דהרי אף בהגעלה לא יהיה הבדל בין בליעת ההיתר לאיסור.

ש"ך: המרדכי מירי בכלי ישן דווקא ואז יש לחלק בין כלי חרס שהבלוע בו נעשה חני"נ לבין כלי מתכת שהבלוע אינו נעשה חני"נ.⁴⁰

• חילוקי דינים בהלכות ביטול (ו-ח)

- חצי זית של איסור שנתערב בהיתר, צריך ס' חצאי זיתי היתר לבטלו שחצי שיעור אסור מן התורה. וכתב הט"ז שאף באיסור דרבנן בעינן ס' כנגדו וכדאיתא בגמ' 'לא תזלזל בשיעורי דרבנן'.
- **ביצה שיש בה אפרוח/ דם**: אם נתבשלה עם ביצים אחרות צריך 61 לבטל פליטתה כיוון שגודלן של הביצים אינו שווה ולכן הוסיפו אחת נוספת להשוות מידתן.
- וכתב הש"ך שכל זה דווקא לבטל פליטתה אבל את הביצה עצמה א"א לבטל כשאינו מכירה שאם יש בה אפרוח הווי בריה ולא בטלה אפילו באף.
- **בכמה מתבטל איסור**: רשב"א: בס'.
- רמב"ם: איסורים דרבנן ב59.⁴¹
- **בשר וחלב**: רש"י: בכל גוונא בטל בס'.
- **ציר**: מרדכי: בטל בס' ככל איסור והיתר.

---להלכה---

הבי"י כתב לקמן שנראה מכל הפוסקים כרשב"א.

³⁵ **אבל הש"ך כתב** בדעת המרדכי שלא ייתכן שהחרס עצמו יעשה חני"נ ולכן מוכרח שמירי דווקא בכלי חרס ישן וכדלקמן.
³⁶ ועי' לקמן שהט"ז והש"ך נחלקו על הבנת הרמ"א במרדכי.
³⁷ **הדרכ"מ הקשה** על הבי"א. הטור בס"י ק"ז לגבי הוצאת זבוב כתב מפורש שצריך ס' רק כנגד הזבוב ולא כנגד הכף. משמע שהלכה כרמב"ן שלא אומרים חני"נ בבלוע. **אבל הט"ז כתב**, שאין זו הוכחה משום שדווקא בבשר וחלב אמרינן חני"נ בבלוע ולא בשאר איסורים.
ב. משמע מלשונו כאן שכף ישנה זו כף שניער בה כמה פעמים חלב ואינו יודע כמה בלעה ולכן משער כנגד כולה. אבל אם ניער בה בשר קודם לחלב אינו משער אלא כנגד החלב וכדעת הרמב"ן.
וביאר, שהטור נקט מילתא פסיקתא, אם הכף חדשה וניער בה כזית חלב לכו"ע משער רק כנגד הכזית. אם הכף ישנה שניער בה כמה פעמים חלב לכו"ע משער כנגד כולה. אבל אם הכף ישנה מבליעת בשר ולאחר מכן ניער בה חלב מזה לא מירי הטור כיוון שהוא תלוי במחלוקת הנ"ל וסמך דעתו על מה שכתב בס"י ק"ז כרמב"ן.
אלא שהקשה ע"כ הדרכ"מ מדוע לפי הטור לעיל בס"י צ"ב לגבי טיפת חלב שנפלה על דופן קדירה אומרים חני"נ והלא לשיטתו לא אומרים חני"נ בבלוע. וכתב שאולי יש לחלק בין כלי חרס לשאר כלים. **אבל הט"ז כתב** שאין ראייה משם כיוון שגם שם יש היתר. **וביאר הפרמ"ג** שבנפלה כנגד מקום הריקן אינו נאסר אלא ממנהגא אבל לא מדינא משום שבאמת לא אומרים בבלוע חני"נ. **והנקה"כ כתב** שאינו מבין את דבריו ומכיוון שהבלוע שם נעשה נבילה מוכרח שדעתו כדעת רשב"א.
³⁸ **הט"ז הביא**, שהיו שכתבו על הרמ"א שדבריו הם ע"פ הר"ן והרמב"ן וזו טעות דכאן מירי על חני"נ בגוף הכלי ולא על חני"נ בבלוע.
³⁹ **הש"ך הביא** שיש שצינו על דברי הרמ"א שאלו דברי הראב"ד. וכתב שזו טעות משום שהראב"ד לא מירי כלל מדין חני"נ בבלוע אלא כתב שאם אין ידוע כמה איסור נבלע בכף צריך לשער כנגד כולו מספק, אבל אם זה כלי מתכת יש לשער באומד יפה.
⁴⁰ **הש"ך כתב** שלהלכה יש להחמיר כרשב"א שנעשה נבילה אף בכלי מתכת אבל בשאר איסורים במקום הפסד מרובה יש להקל כמרדכי.
⁴¹ **הרמב"ם כתב** שרק בשומן גיד הנשה החמירו אף שהוא איסור דרבנן משום שהוא בריה בפני עצמה והחמירו בו כאיסורי תורה להצריך ס'.

- א"ה: ציר נבילה וטריפה שהוא מדאורייתא שנתערב במינו צריך מאתיים כנגדו.
- וביאר הדרכ"מ, ע"פ השערי דורא שמייירי כגון שכבשו את האיסור עם ההיתר ויצא גוף הדג/הבשר ולכן צריך מאתיים.
- מתבטל ב59 כיוון שכחל עצמו מן מהמניין. **כחל:**
- אוסר במשהו. **חמץ בפסח/ יין נסך:**
- הטור כתב 'אלא שאין לנו עתה עסק בהן' ובטלים במאתיים.⁴² **ערלה וטבל:**
- ש"ך: נוהגים בזה"ז ואף בחו"ל אלא שאין מקומם בהלכות תערובות.
- עטה"ז: אינם נוהגים בזה"ז.
- אם האיסור אסור מחמת עצמו, אף אם איסורו רק מדרבנן, חז"ל קבעו שאינו בטל כל זמן שנותן טעם בקדירה.⁴³ **דבר דעביד לטעמא:**
- וביאר הש"ך, שאם נתן קורט מלח או תבלין לקדירה גדולה וודאי שיתבטלו והכל תלוי ביחס בין המאכל לתבלין. וכפי שביטול בסי' נאמר בסתמא ואם נותן טעם אסור אף בסי' כדלעיל בב"י ס"א.⁴⁴
- וכתב הט"ז ששומן של איסור אינו מוגדר כדבר דעביד לטעמא אף שהוא מטעים המאכל כיוון שטעמו אינו חזק כ"כ ומתבטל בסי'.⁴⁵ **הפת"ש הוסיף** שה"ה יין וחומץ.

• איסורים מבטלים זה את זה (ט')

איתא במתניתין, (ערלה פ"ב, מ"ג) הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה. **ועוד איתא בגמרא** (זבחים ע"ח) הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור, אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו. שמע מינה איסורין מבטלין זה את זה.

איסור שנפל להיתר ויש ס' כנגדו ולאחר מכן נפל איסור נוסף ממין האיסור הראשון, מה דינה של הקדירה?
ראב"ד: מותרת באכילה כיוון שהאיסור נהפך להיתר דקמא קמא בטיל, הוא יכול להצטרף לבטל את האיסור השני.
רמב"ן: מותרת באכילה דווקא באיסורים ששיעורם במאתיים שאין איסורם מחמת טעם, אבל איסורים שדינם בסי' אמרינן מצא מין את מינו וחוזר וניעור והקדירה אסורה, אף שגם ההיתר הוא מין במינו עם האיסורים.⁴⁶

איסור שנפל להיתר ויש 59 כנגדו ולאחר מכן נפל איסור נוסף ממין אחר, מה דינה של הקדירה?

כתב הטור, כל שיש ס' כנגד האיסור מבטלים אותו אף אם אין כל הס' היתר.⁴⁷ כגון:
א. קדירה ובה 59 זיתים של היתר שנפלו לתוכה כזית דם וכזית חלב, כל אחד מצטרף עם ההיתר לבטל את חברו.⁴⁸
ב. קדירה ובה 30 זיתים של היתר שנפל לתוכה כזית דם, וקדירה נוספת ובה 29 זיתים של היתר שנפל לתוכה כזית חלב, אם לאחר מכן נתערבו בשוגג שתי הקדירות יחד, הכול מותר שהאיסורים מבטלים זה את זה.
ג. 3 חתיכות של איסור שונות שנתערבו זו בזו יבש ביבש, כל אחת מתבטלת חד בתרי ואם אכלן פטור ממלקות.⁴⁹

---להלכה---

השו"ע פסק את ב' הדינים הראשונים.

והרמ"א הוסיף שבמקרה ב' כ"ש שיהיה מותר בכ"ג שנפלו כזית בשר וכזית חלב לשתי קדירות ולאחר מכן התערבו בשוגג שהכול מותר באכילה.

הש"ך הקשה על כך שהרמ"א סתם דבריו ולא חלק על דין ב' לשיטתו שאמרינן חני"ג בשאר איסורים ואפילו נפל האיסור בשוגג! (ובפרט שהרמ"א כתב "כ"ש בבשר וחלב" משמע שמודה לדין השו"ע ורק מוסיף על דבריו).⁵⁰
ותירץ: א. מייירי בדין לח בלח שלא אומרים חני"ג בשאר איסורים במקום הפסד מרובה וכדלעיל סי' צ"ב.
ב. הרמ"א לשיטתו בתו"ח שאם נתווסף היתר על האיסור בשוגג קודם שנודע התערובת לא אמרינן חני"ג

⁴² הש"ך ביאר שהרמ"א השמיט דין ערלה א. תנא ושייר.

ב. הרמ"א רצה לציין דווקא יין נסך וחמץ ששיעורם במשהו ולא במאתיים.

⁴³ הש"ך הביא בשם האו"ה שכיוון שהוא אסור מדרבנן יש להתיר ע"י טעימה לגוי מסל"ת אף שבעלמא לא סמכינן אטעימת גוי. **והפרמ"ג ציין** שיש להתיר רק אם יש ס' דא"כ אף שהוא מדרבנן יש לחוש לשיטת רש"י לעיל שהצריך בנוסף לטעימה גם ביטול בסי'.

⁴⁴ הש"ך הביא בשם התו"ח שבכה"ג אזלינן בתר טעמא ולא בתר שמא ולכן אם התבלין חלוק בטעמו אינו בטל אף ששמו שווה.

⁴⁵ הט"ז כתב שביצה לא משערים בסתמא בסי' כיוון שיש חזותא ולכן חוששים שתתן טעם גם ביותר מסי'.

⁴⁶ ע"י לקמן בב"י בסוף סי' צ"ט שביאר את המחלוקת בדרך זו בכדי שלא תהיה סתירה לדברי הטור שפסק שם כדעת הרמב"ן אף במין במינו כיוון שכנגדו במין בשאינו מינו נותן טעם, ואילו הכא פסק שאיסורים מבטלים זה את זה כיוון ששני האיסורים הם משני מינים שונים. ולכן לרמב"ן גם אם נפל פעמיים ערלה לתוך היתר אינם אוסרים את התערובת.

⁴⁷ הש"ך הדגיש שמייירי שהאיסורים הם מין בשאינו מינו דאם הם מין במינו לעולם חוזר וניעור וכנ"ל בהערה הקודמת.

⁴⁸ **הרא"ש ביאר**, שטעם ההיתר הוא מכיוון שהטעמים שונים זה מזה אף ששניהם אסורים כל אחד מהם מצטרף לבטל חברו דמה לי איסור המבטל איסור ומה לי היתר המבטל איסור העיקר שהטעם מתבטל ולא יהיה לו כוח לתת טעם בהיתר.

⁴⁹ **הב"י ביאר** שהטור כתב דין זה אף שאין בכך נפק"מ למעשה שהרי הקדירה אסורה באכילה, משום שמדין זה ילפינן את ב' הדינים הקודמים. ולכן גם כתב את דין זה שעוסק ביבש ביבש אף שמקומו הוא בסימן ק"ט.

⁵⁰ **הש"ך כתב** שעל דין א' לא קשה משום שניתן להעמיד שמייירי בנפלו הדם והחלב בבת אחת ולכן לא שייך לומר חני"ג אבל בדין ב' א"א לומר כן. וכן בדין הרמ"א שנפלו כזית חלב וכזית בשר לשתי קדירות לא קשה משום שלא שייך לומר חני"ג דאכתי כל אחד היתר הוא.

ואין צריך ס' אלא כנגד האיסור בלבד. ממילא אפשר להעמיד במקרה שלא נודע התערבות אלא רק אחרי שנתערבו שתי הקדירות.⁵¹

ג. מיירי שנפל כזית דם לתוך ס' זיתים של היתר ולאחר מכן נפל כזית ועוד של חלב. שהס' של ההיתר מבטלים הכזית של החלב והכזית של הדם מבטל את הועוד של החלב שהרי גם בכה"ג לא שייך לומר חני"נ כיוון שהיו בתחילה ס' כנגד הדם.

- הפתחי תשובה הביא דינים נוספים בדין איסורים מבטלים זה את זה :
 - א. בשר הבלוע מדם ובשר הבלוע מחלב שנעשו נבילה ונתערבו זה בזה, מתבטלים האחד בשני משום דחשיבי מין בשאינו מינו בגלל שהאיסור הבלוע הוא אינו מינו. אבל להיפך שתי חתיכות של היתר שאין טעמם שווה וטעם האיסור הבלוע בהם שווה אין מבטלים זה את זה.
 - ב. נתערבו חתיכות יבש ביבש לא אמרינן איסורים מבטלים זה את זה כיוון שאין כאן נתינת טעם שנוכל לומר שהאיסור התבטל בהיתר.
 - ג. שתי חתיכות האסורות משם אחד אינן מבטלות זו את זו אף שאין טעמם שווה כיוון שאיסורם שווה.
 - ד. כבד קודם צלייתו ואיסור נוסף שנתערבו 59 של היתר, אינם מבטלים זה את זה כיוון שהכבד מפליט ואינו בולע. וה"ה לענין שמנונית שיש דעות שאינה בולעת ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא.

- כתב באיסור והיתר, שתי כפות של איסור שנתחבו בקדירה אחת שתיהן מצטרפות לבטל זו את זו דאין סברא לומר שאחת הפליטה את טעמה והשנייה לא. ואף שקדירה של היתר לא מצטרפת לבטל כף של איסור שנתחבה לתוכה, התם שאני : א. מיירי בב' מינים כף של עץ וקדירה של חרס ולכן ייתכן שהכף פולטת והקדירה לא. ב. שהרי הקדירה בולעת מן האיסור שבכף.
 - הקשה הדרכ"מ : א. מהיכי תיתי להעמיד בכך והוא טעם חלוש מאוד.
 - ב. מה בכך שהקדירה בלעה איסור אדרבה זו סיבה שהקדירה תצטרף לבטל את האיסור. ואין לומר שחוששים שהאיסור יתמעט ויבואו לשער בפחות מס' כנגדו משום שבין כה משערים כנגד כל הכף.

- כיצד משערים בס' נוזל של איסור שנפל לתוך נוזל של היתר ?

רא"ה : צריך לשער כביצה ומחצה נוזל ששיעורם שווה לכזית איסור יבש שכשנקרש מתמעט שיעורו.

ר"ן : משערים ברוטב הכוונה בסתמא כפי שהוא כעת.

---להלכה---

הב"י סיים שכדברי הר"ן משמע גם ברשב"א.

והדרכי משה הביא את דברי רש"י לשער כזית בנוזל על ידי שיכניס לתוך כוס עם משקה זית אחד והמשקה שנשפך לחוץ הווי שיעור כזית.

סימן צ"ט-דיני ביטול/ ביטול איסור לכתחילה

- צירוף עצמות לאיסור והיתר (א'1-ב')

חתיכת בשר נבילה חיה שיש בה עצמות שהתבשלה עם חתיכת היתר שיש בה עצמות :

עצמות היתר	עצמות האיסור	רמב"ן
מצטרפות להיתר	מצטרפות לאיסור ⁵²	ר"ן
מצטרפות להיתר	הרכות לאיסור והיבשות להיתר	ר"ש
מצטרפות להיתר ⁵⁴	מצטרפות להיתר חוץ מעצמות שיש בהם מוח שמצטרפות לאיסור ⁵³	רובנו ירוחם
אם צריך ס' רק מדרבנן מצטרפות להיתר ואם צריך ס' מדאורייתא אין מצטרפות להיתר ⁵⁵	מצטרפות לאיסור	

⁵¹ אבל הש"ך לשיטתו לעיל שאף בלא נודע התערבות אמרינן חני"נ, א"כ אף בכה"ג נעשה חני"נ.
⁵² כך משמע מהגמרא שלמ"ד שזרוע בשלה מן האיל בס', עצמות האיסור מצטרפות לאיסור וההיתר להיתר.
⁵³ הר"ן ביאר שמשמע בירושלמי שאף קליפי איסור מעלים את האיסור ולכן חילק בין המקרה של הירושלמי שמירי בקליפות יבשות לבין המקרה של הבבלי שמירי בעצמות רכות. אבל הר"ש הקשה על כך מדין גיד הנשה שאם נתבשל עם הירך מותר, והלא גיד הנשה בוודאי יותר רך מעצמות ובכל זאת אינו אוסר. אלא וודאי שאף עצמות רכות אינן אוסרות אלא"כ יש בהן מוח. ומה שהגמרא למדה מזרוע בשלה שמשמע שהאיסור מצטרף לאיסור הוא אסמכתא בעלמא לסימן בלבד דמין במינו מדאורייתא ברוב בטל.
⁵⁴ הט"ז ביאר שהסיבה שהעצמות לא אוסרות היא משום שהעצמות אינן בני אכילה אבל מ"מ עדיין הן בולעות מהאיסור ולכן מצטרפות להיתר.
⁵⁵ הבדק הבית הביא את דבריו שחילק בין מין במינו שמן התורה בטל ברוב או מין בשאינו מינו ובדקוהו ואינו נותן טעם שמן התורה לא צריך ס' שאז ניתן להקל שעצמות ההיתר יצטרפו להיתר אבל מין בשאינו מינו וליכא קפילא עצמות ההיתר אין מצטרפות להיתר.

מצטרפות להיתר	אינן מצטרפות לא להיתר ולא לאיסור	אור זרוע
---------------	----------------------------------	----------

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת ר"ש שאף עצמות האיסור מצטרפות להיתר חוץ מאותן שיש בהן מוח שמצטרפות לאיסור. **הרמ"א כתב** שיש מחמירים כדעת האור זרוע ובמקום הפסד יש לסמוך על הר"ש שהתיר.⁵⁶ **והש"ך כתב** כדעת הר"ן לחלק בין עצמות רכות ליבשות.

חתיכת בשר נבילה שהתבשלה בקדירה לבדה ולאחר מכן נפלה לקדירת היתר: **כתב הטור**, שאף לשיטת ר"ש הכא משערים גם כנגד העצמות שבה כיוון שחוששים שהבשר התמעט בבישול הראשון ונכנס טעמו בעצמות ולכן צריך לשער אף כנגד העצמות שבה. **וכ"פ השו"ע**.⁵⁷

צירוף עצמות במליחה/ אבר מן החי:

כתב הפת"ש, שיש להסתפק במליחה האם הטעם מפעפע בעצמות כמו בבישול או לא ולכן באיסור שמן מספק מחמירים שעצמות ההיתר אינן מצטרפות, אבל באיסור כחוש יש להתיר ממי"נ כיוון שכל הסיבה שצריך ס' הוא רק מחמת חומרא שמדמים אותו לבישול ולכן אם הוא כבישול הרי נתבטל בעצמות ואם אינו כבישול לא צריך ס'. **ועוד כתב** שאף אבר מן החי העצמות שבו מצטרפות להיתר אף שהן מצטרפות לשיעור כזית לאיסור.

• צירוף חתיכת היתר לבטל האיסור שבה (ג')

חתיכת היתר הבלועה מאיסור שהתבשלה בקדירת היתר, מה דינה של החתיכה? **שו"ע:** בשאר איסורים לא אומרים חני"נ ולכן החתיכה מצטרפת לשאר החתיכות בכדי לבטל האיסור שבה אבל החתיכה עצמה נותרת באיסורה משום ש'אפשר לסוחטו אסור'. **רמ"א:** אף בשאר איסורים אומרים חני"נ ולכן החתיכה אינה מצטרפת להיתר האיסור שבה.

• דין צירוף הבליעות לבטל האיסור (א'2-ד')

איתא בגמרא (חולין צא:) אמר ר' חנינא כשהן משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדירה. איכא דאמרי בקדירה עצמה ואיכא דאמרי במאי דבלעה קדירה.

רש"י: ל"ק מקילה ומשערים שהאיסור נבלע בקדירה עצמה ומצטרפת לס', ול"ב מחמירה שמצרפים רק את הבליעות בקדירה אבל לא את הקדירה עצמה. ולהלכה כיוון שהוא איסור דאוי אזלינן לחומרא ולא משערים כלל בקדירה אף לא בבליעות שבה דלא כשתי השיטות. וסברא היא, משום שכפי שבלע מההיתר כך גם בלע מהאיסור.

רשב"א: ל"ק מחמירה לשער רק בתבשיל הנמצא בתוך הכלי ולא בבליעות שבדפנותיו, ול"ב מקילה לצרף גם את הבליעות שבכלי. ובמין במינו שצריך ס' רק מדרבנן קי"ל כל"ב וניתן לשער בבלוע שבה.

להלכה, איסור שנפל לקדירת היתר ונדוע שההיתר נתמעט ונבלע בקדירה ואין ידוע אם האיסור נתמעט:

רש"י: אין לצרף את הבליעות לס' כיוון שכפי שנתמעט ההיתר יש לחוש שנתמעט גם האיסור.

רשב"א: באיסור דרבנן יש לצרף את הבליעות של ההיתר לס' ולבטל את האיסור.⁵⁸

רמב"ם: מצרפים את ההיתר הבלוע בקדירה לבטל את האיסור וכלישנא בתרא.

במה נחלקו רש"י והרשב"א?

טור: האם לא מצרפים את הבליעות בכל גוונא או שבאיסור דרבנן מצרפים. והרא"ש כתב כרש"י שאין חילוק בין איסור דאורייתא לדרבנן ולא מצרפים את הבליעות כלל.

ב"י: אין כאן מחלוקת שהרי גם רש"י אמר את דבריו רק באיסור דאורייתא משום שספק דאורייתא לחומרא אבל באיסור דרבנן יודה לרשב"א שניתן לשער את הבליעות. ובאמת גם הרא"ש סובר כדעת רש"י שרק באיסור דאוי אזלינן להחמיר אבל בדרבנן מודה לרשב"א להקל.

⁵⁶ **הב"ח הקשה** לפי הרמ"א מדוע לא נאמר שהעצמות נעשו חני"נ כיוון שהם איסור דבוק שהרי הרמ"א לעיל סיי צ"ח כתב שאף בכלי חדש אומרים חני"נ! **ותירצו הטי"ז והש"ך** שכיוון שכלי עצם נותר בהגעלה כמו כלי מתכת לא אומרים בו חני"נ שרק בכלי חרס כתב הרמ"א שנעשה נבילה משום שאי אפשר להפליט את האיסור מהכלי לעולם וא"כ הכא בעצמות לא שייך למימר כן. ⁵⁷ **הב"ח כתב** שאם ראה את החתיכה קודם שבושלה בפעם הראשונה באמת יכול לשער כנגד הבשר ולא כנגד העצמות כיוון שידוע בוודאות מה היה גודלה. וכל זה רק אם התבשלה לבדה אבל אם התבשלה עם חתיכות איסור אחרות בכל גוונא צריך לשער כנגד העצמות שבה דחיישינן שבלעה איסור מהחתיכות האחרות.

⁵⁸ **הפרישה כתב** שניתן לבאר מדוע יש להקל:

א. כיוון שגוף האיסור נזרק לחוץ והנידון הוא רק על הפליטה שבו אזלינן להקל דמסתמא לא פלט שיעור כ"כ כשיעור כל גודלו. **ב.** כיוון שלא ידענו מתי האיסור נפל שהלא אם היינו רואים אותו מיד היינו מסלקין אותו, אין מקום לומר שהאיסור נחسر משא"כ ההיתר שראינו בעינינו שנחسر.

והטי"ז ביאר שאין לחוש שמא היה האיסור יותר ונצטמק וההיתר לא הצטמק כל כך משום שאחזוקי איסורא לא מחזיקינן כל עוד אין ריעותא לפנינו. (ועי' רעק"א שביאר באופן אחר).

---להלכה---

השו"ע כתב (ס"א) שגוף הקדירה אינה מצטרפת לא עם האיסור ולא עם ההיתר. **וביאר הט"ז** (ס"א) **בדעתו** שסי"ל כדעת הרשב"א שניתן לשער בבלוע שכן משמע בס"ד שפסק כדעת הרמב"ם דמשערין באומד יפה בבלוע ומ"ש כאן שגוף הקדירה אינו מצטרף כלל הוא בבליעות במין בשאינו מינו אבל במין במינו הבלוע מצטרף.⁵⁹

והוסיף הט"ז (ס"א) שכל זה בקדירה חדשה או קדירה ישנה שבלוע בה היתר אבל קדירה ישנה מבליעת איסור צריך לשער בסי"ג גם כנגדה מחמת הבליעות שבה שלחומרא משערים גם כנגד הקדירה. **והוסיף הפת"ש** שמה שעולה מן הזיעה למעלה גם מצטרף לבטל את האיסור.

איסור שנפל לקדירת היתר וידוע שההיתר נתמעט ונבלע בקדירה וידוע שהאיסור לא התמעט:

כתב הרשב"א שבכה"ג רש"י מודה שמצרפים את הבליעות לבטל את ההיתר (לכאוי אף באיסור דאורייתא). **אלא שהקשה** על דבריו שהלא כיוון שההיתר נתמעט ואינו לפנינו כלל מדוע יכול להצטרף לבטל את האיסור?⁶⁰ **והוכיח** את דבריו מדין תרומה וחולין שטחנן ונתמעט הנפח שלהם יש להתיר כיוון שיש לתלות שגם האיסור נתמעט אבל בלאו הכי אסור. **והביא** שגם הרמב"ם היתר רק מכיוון שההיתר בלוע בדופני הקדירה ומה שכלה ואבד מחמת האור אין מצטרף כיוון שהוא כלה לגמרי.

והט"ז והש"ך הביאו את דברי המהרש"ל שכתב להחמיר ולאסור אף בכה"ג שראינו את האיסור כי אין לעמוד על שורש הדבר ולא ידוע כמה בלעה הקדירה וגם רש"י פסק כך רק מדינא.

• אינו מבטלין איסור לכתחילה (ה"ו)

ביטול איסור דאורייתא -⁶¹ (ס"ה)

כתב הטור, קי"ל שאין מבטלין איסור לכתחילה ולכן במזיד אסור ובשוגג מותר.⁶²

תוס': מדרבנן.

ראב"ד: מדאורייתא.

---להלכה---

הש"ך כתב שבדיעבד אף הראב"ד מודה שהוא אסור רק מדרבנן.⁶³

והפת"ש כתב שאף לתוס' דווקא במין במינו שהתבטל כבר ברוב אסור לבטלו מדרבנן בסי' אבל בלא ביטלו ברוב לכו"ע אסור לבטלו לכתחילה מדאורייתא. ובמין בשאינו מינו תמיד לבטלו בסי' הוא דאורייתא דטכ"ע דאוי.

קנס שוגג אטו מזיד:

וביאר הב"י שהמקור לדברי הטור הוא מהגמרא (גיטין נד.) גבי נפלו ונתפצעו, שר' יוסי ור' שמעון אמרו שבשוגג עולה באחד ומאתיים משום שלא קונסים שוגג אטו מזיד, ור' מאיר ור' יהודה אסרו משום שקונסים שוגג אטו מזיד. **והקשה הב"י** מדוע הטור פסק הכא לקולא כדעת ר"י ור"ש ואילו בסי' קי"י פסק שדווקא בנפלו מעצמן אבל הפילה הוא אפילו בשוגג קנסו אטו מזיד.⁶⁴ **וכתב הב"י** ששמא יש לחלק בין הפילה הוא לנפלה מעצמה.⁶⁵

וכתב הט"ז שמקור הדין הוא מירושלמי אמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורים שריבה עליהם שוגג מותר ובמזיד אסור. וממילא ר' יוחנן פסק כדעת ר"י ור"ש לקולא משום שכאשר הקדירה באה לפנינו יש סי' כנגד האיסור ואם היה שותק ולא אומר דבר, הקדירה הייתה מותרת אלא שכעת כשאומר שהוא ריבה את ההיתר אנחנו מאמינים לו שעשה זאת בשוגג ולא קונסים אותו משום שאילולי דבריו הקדירה הייתה מותרת. אבל בסי' קי"י שהתערובת לכשעצמה אסורה ואילו הוא היה שותק היינו אוסרים הכל, וכעת הוא מגלה לנו שזרק אחד מהם לים בכה"ג קונסים שוגג אטו מזיד כיוון שאילולי דבריו התערובת הייתה אסורה.⁶⁷

⁵⁹ אבל בדעת הטור **כתב הט"ז** שהוא סובר כדעת רש"י ומ"ש הכא שגוף הקדירה אינו מצטרף הכוונה היא אף בבלוע בו. וכל זה להבנת הטור שנחלקו רש"י והרשב"א אבל **להבנת הב"י והש"ך** אין מחלוקת כלל.

⁶⁰ **צ"ל** שהרשב"א הבין בדעת רש"י שאף שיש היתר שהתמעט לגמרי מהקדירה והתאדה מחמת הבישול עדיין יש להתיר את הקדירה כיוון שבתחילה היה סי' ונהפך האיסור להיות היתר וממילא הותרה כבר הקדירה והקשה ע"כ מה בכך שבתחילה היה סי' אם כרגע אין?

⁶¹ **הרשב"א כתב** שכל הדינים לקמן נאמרו אף באיסור דאורייתא ששיעורו מדרבנן.

⁶² ובטעם הדין של אין מבטלין איסור לכתחילה עיי' יד יהודה (הארזן סק"יד) שכתב שהוא מחשש שמא לא יבטל כראוי שלא יהיה סי'.

⁶³ **החוות דעת הקשה** על דבריו שהרי כל המחלוקת היא בדיעבד ואם הוא מודה שהוא מדרבנן במה נחלקו?

⁶⁴ **הב"י הביא** שהרא"ש והתוס' כתבו ג"כ שהפילה בשוגג אסור אטו מזיד ובדעתם ניתן לבאר שפסקו כר"י ור"מ אלא שקשה עליהם מדוע לא פסקו כדעת ר"י ור"ש לקולא.

⁶⁵ **והקשה הב"י א.** למה לא כתב הטור שם שיש חולקים.

ב. כיצד הטור כותב 'קי"ל' בזמן שר"י חולק ע"כ.

ג. מה קושיית הטור על הסמ"ג נימא דסי"ל כמ"ד שגוזרים שוגג אטו מזיד.

⁶⁶ **הב"ח ביאר** שבמפיל אחד מהם לים יש יותר מקום לחשוש שיעשה כן במזיד משום שיש לו הוראת היתר שבסוף אינו אוכל את האיסור כיוון שתולה שהאיסור הוא זה שהפיל לים, משא"כ הכא שהאיסור קיים בקדירה יהיה קשה לו יותר לבטל.

⁶⁷ **הנקה"כ כתב** בחנם האריך בזה כיוון שהב"י עצמו כתב שיש חילוק בין מבטל איסור למפיל אחד לים.

ועוד כתב הטור, שהמבטל במזיד את האיסור אף שהתערובת היא מין במינו שמן התורה בטל ברוב וריבה היתר רק בכדי שגם מדרבנן יתבטל בסי', אכתי אינו בטל כיוון שריבה במזיד. **והביא הב"י** שאף אותם דברים שאינם בטלים אפילו באלף כגון בריה, חתיכה הראויה להתכבד או דבר שבמניין אם ריסקם כדי שיתבטלו בסי' יש לחלק בין מזיד לשוגג ובשוגג יהיה מותר.

חקירת חכם :

כתב הסמ"ג, קי"ל שאין מבטלין איסור לכתחילה ולכן צריך החכם לחקור אם נתנו מים בקדירה אחר שנפל בה האיסור כיוון שאז אין הם מצטרפים לבטל את האיסור.

והקשה הטור, בהיכי מיירי אם ריבה מים בשוגג קי"ל כל האיסורין שריבה עליהן בשוגג מותרים, ואם תאמר שהחשש הוא שמא ריבה במזיד אי"כ גם לא נאמין לו אם אומר שלא ריבה כלל. ולכן אין מקום לחקירה זו.

וביאר הב"י, שהסמ"ג סבר שיש לחוש שמא המתין מעט לאחר שנפל האיסור ונעשתה כל הקדירה חני"ג ולכן צריך החכם לחקור משום שלמרות שכרגע יש סי' בקדירה, צריך לדעת האם היו סי' מיד כשנפל האיסור לתוכה או שמא ריבה את המים אח"כ. ואף אם עשה זאת בשוגג אכתי נעשה חני"ג וצריך סי' כנגד כל מה שהיה בקדירה קודם לכן. והטור סבר דלא אמרינן חני"ג בשאר איסורים ולכן הקשה מה הצורך בחקירה זו.

והקשה הדרכ"מ: א. אי"כ אף לפי הטור יהיה נפק"מ בחקירה זו במקרה שהתערבו בשר וחלב זה בזה שלכו"ע חני"ג. **ב.** אי"כ לדין דאמרינן חני"ג אף בשאר איסורים יצא שאנו צריכים לחקור חקירה זו בכל גוונא.

ולכן כתב שדברי הב"י אינם נכונים כיוון שבשוגג לעולם לא אמרינן חני"ג וסגי בסי' נגד האיסור בלבד. ולכן גם בבשר וחלב אין צריך לחקור.

וביאר הדרכ"מ שהמחלוקת היא בריבה בשוגג ונדע התערובת קודם שריבה שאז גם בשוגג אמרינן חני"ג כיוון שנודע התערובת. ולכן הסמ"ג כתב שצריך לחקור אם ריבה או לא מחשש שמא ריבה בשוגג לאחר שנודע התערובת ואין סי' נגד כל מה שהיה בקדירה קודם לכן, אבל הטור למד שלא חוששים שריבה לאחר שנודע כיוון שכשנודע מיד הוא הולך לחכם לשאול מה דינו ולכן אין צורך בחקירה זו כיוון שהאופציה של שוגג בנודע לא קיימת ואם נחשוש למזיד גם לא נאמין לו במה שאומר שלא ריבה כלל.

ועוד כתב שניתן לתרץ את דברי הטור דמיירי באיסור לח בלח או יבש ביבש שלא אומרים חני"ג גם בבשר וחלב.⁶⁸ **וסיים הדרכ"מ** שבאמת בהגהות שערי דורא נראה שאומרים חני"ג אף בלח בלח ואהכ"ג בבשר וחלב יצטרכו לחקור אף לטור. **ולכן ביאר** שצ"ל בדעת הטור שאף שאנחנו מחמירים במקרה שנדרבה ההיתר מ"מ אין אנו מצריכים בפשטות לחקור אחר זה.

הט"ז מיאן בדברי הב"י משום שלא חוששים שמא שהה לאחר שנפל שם האיסור דאי"כ היה צ"ל שבבשר וחלב יעשה חני"ג ויצטרך לשער בסי' אף כנגד הקדירה עצמה והרי לא ייתכן שיהיה סי' כנגד הקדירה וכנ"ל בסי' צ"ג,⁶⁹ אלא מוכח שלא חיישינן להכי דלא מחזקינן רעותא אלא החשש הוא שמיד לאחר שנפל האיסור לקדירה הוא ריבה במזיד בכדי לבטל את האיסור ולכן כתב הסמ"ג שצריך לחקור וללא קשר לדין חני"ג.

ועל זה הקשה הטור מדוע צריך לחקור, דבשלמא אם היינו אומרים שקונסים שוגג אטו מזיד היה מקום לחקור האם לא ריבה כלל ומותר או שריבה בשוגג ואסור שבין כך ובין כך אתה לא חושד אותו כשקרן, אבל כיוון שלא קונסים שוגג אטו מזיד ואם ריבה בשוגג מותר, אי"כ מדוע צריך לחקור שהרי הצד שיהיה אסור הוא רק במזיד ואם אתה חושש שהוא רשע וריבה במזיד אי"כ אל תאמין לו גם כשהוא אומר שלא ריבה כלל שמא הוא משקר. ולכן כתב הטור 'דקי"ל כל האיסורין שריבה בשוגג מותרין- ולא גוזרים שוגג אטו מזיד.

והוסיף הטור לשאול 'ואין לחוש שמא כיוון לרבות במזיד' כלומר, אי"כ לבאר שכל מה שלא קונסים שוגג אטו מזיד הוא רק בכה"ג שאנחנו יודעים שהוא שוגג או שנעשה ע"י אחר, אבל אם הידיעה שלנו שהוא שוגג היא רק מחמת עדותו באמת נקנוס אותו אטו מזיד (ואז נוכל לתרץ כנ"ל שהחקירה היא בין שוגג ללא ריבה כלל), דאי"כ מדוע כשאומר שלא ריבה כלל אתה מאמין לו גם בכה"ג תחשוש שמא הוא משקר.

אבל הנקה"כ כתב שמסתימת לשון הסמ"ג משמע שלא מיירי מדין חני"ג אלא מטעם שקונסים את המבטל איסור בשוגג אטו מזיד ורק כשנפלה החתיכה מעצמה שלא שייך לקנוסו צריך להגיע לדין חני"ג. וממילא לסמ"ג אף בכה"ג שלא שייך לומר חני"ג כגון באיסור משהו עדיין צריך לחקור אם נתנו בשוגג ואסור או שלא ריבה כלל ומותר ועל זה הקשה הטור דקי"ל כל האיסורים שריבה עליהם בשוגג מותרים.

---להלכה---

כתב השו"ע, אין מבטלין איסור לכתחילה ולכן אסור לערב בידיים את האיסור לתוך היתר וכן במקרה שהתערב איסור לתוך היתר אין לרבות את ההיתר כנגדו.

והרמ"א כתב שכל זה הוא דווקא ביבש ביבש או לח בלח שלא אמרינן חני"ג אבל יבש בלח בכל גוונא אמרינן חני"ג ולא מהני ההיתר שהתווסף אח"כ.

⁶⁸ **הש"ך הקשה ע"כ** שתרוץ זה אינו נכון שכל החילוק בין יבש בלח ללח בלח הוא רק בשאר איסורים אבל בבשר וחלב אף לח בלח אמרינן חני"ג. והרשב"א עצמו שהביא הדרכ"מ כתב הכי וכל מה שכתב שהחתיכה נשארת באיסורה הוא רק כלפי דין אפשר לסוחטו אסור ואינו עניין להכא כלל.

⁶⁹ **הנקה"כ כתב** שאין זו קושיה (ע"פ תירוצי הב"י לעיל סי' צ"ג): **א.** משכחת לה שיש סי' כשנחוששת דק ורוחבה גדול. **ב.** מיירי שאין הקדירה מלאה בתבשיל אלא בישראל רק במחציתה. **ג.** מיירי בידוע כמות התבשיל קודם שנתנוהו בקדירה ולכן לא צריך סי' כנגד כולה.

והקשה הש"ך שלכאורה אף לשו"ע שלא אומרים חני"ג בשאר איסורים עכ"פ החתיכה תישאר אסורה מדין אפשר לסוחטו אסור? **וביאר** שכוונת הרמ"א היא לדון על ההיתר הלח שהתווסף כנגד החתיכה שאם אין ס' כנגד כל החתיכה הכל אסור וזה שייך רק למ"ד חני"ג אבל החתיכה עצמה אסורה אף כשיש ס' כנגדה.

ועוד כתב הרמ"א בשם י"א שאפי' במקום שלא אומרים חני"ג לא מהני ההיתר לבטל אלא במקום שלא נודע התערבות קודם לכן אבל בנודע יש לאסור אף בשוגג. וסיים הרמ"א שלפ"ז צריך החכם לחקור אחר זה ולא נהגו כן.⁷⁰ **אבל המהרש"ל החמיר** לחקור בכל גוונא.⁷¹

הש"ך מ"אן בחילוק בין נודע ללא נודע וכתב שיש לחלק רק בין שוגג למזיד ובמזיד תמיד אסור ובשוגג יש לחלק בין לח בלח שלא אומרים חני"ג אף בנודע, לבין יבש בלח שאומרים חני"ג אף בלא נודע.⁷² **והפתי"ש הוכיח** שאף הרמ"א חזר בו מכך שכתב בסי' ע"ג לגבי כבד שבאיסור דבוק אומרים חני"ג אף ב'נמצא'. משמע שמ"יירי בלא נודע ובכ"ז נעשה חני"ג.⁷³

עבר וביטלו :

כתב השו"ע שאם עבר ובטלו בשוגג מותר ובמזיד אסור.⁷⁴

אם הוא שלו - אסור למבטל עצמו ולבני ביתו וכן למי שנתבטל עבורו,⁷⁵ אבל לאחרים שרי.

אם הוא לא שלו - אסור למי שנתבטל עבורו,⁷⁶ ולעצמו שרי דלא אהנו מעשיו הרעים, ולשאר כל אדם שרי כנ"ל.

וכתב הרמ"א בשם האיסור והיתר הארוך וה"ה שאסור למוכרו לישראל אחר.

וביאר הש"ך שאף שהאיסור עצמו היה מותר בהנאה והיה ניתן למוכרו לגוי, כל זה כשהאיסור עצמו נותר אסור באכילה אבל כאן שלישראל אחר הוא מותר באכילה אם נתר לו למוכרו במחיר של מאכל כשר הוא נהנה מהיתר האכילה שרק מחמתו הוא יכול למוכרו לישראל. אבל ליתנו בחינם או שמחיר הכשר הוא כמו מחיר הטרף שרי.

וכתב הט"ז שאם אין כוונתו לבטלו כלל אלא כוונתו לדבר אחר כגון ריסוק דבש שמחמת מעשהו מתרסקים הדבורים, אם אי אפשר בעניין אחר שרי. **והוסיף הפמ"ג** שאף אם אפשר בעניין אחר אלא שהוא טירחא ג"כ שרי.

אומר מותר :

הט"ז כתב שמדברי הטור נראה שהכל הולך אחר כוונתו שאם התכוון לבטלו אף שטעה בדין וחשב שהוא מותר אכתי אסור ורק בלא התכוון לבטלו שרי.

⁷⁰ **הלבוש כתב** שהרמ"א מתכוון לדחות רק את הי"א האחרון שחילק בין נודע ללא נודע אבל עדיין יש לחקור בלח בלח למ"ד חני"ג אם ריבה או לא **אבל הש"ך כתב** שאין לחקור כלל דאחזוקי איסורא לא מחזיקינן דמהיכי תיתי שריבה.

⁷¹ **הט"ז כתב** שאם ידוע לחכם בוודאות שהתרבה אלא שלא יודע מתי ככה"ג לכו"ע צריך לחקור אחר זה.

⁷² **הש"ך הביא** שהאיסור והיתר הארוך כתב שלא רק במקרה שבעיקרון אומרים חני"ג שאז אם לא נודע לא אומרים חני"ג, אלא גם במקרה שבעיקרון לא אומרים חני"ג אם נודע אומרים חני"ג. כלומר יוצא שאין חילוק בין לח בלח ללח ביבש דבשניהם בנודע אסור כיוון שנעשה חני"ג ובלא נודע מותר.

והקשה ע"כ שלא מצינו בשום מקום לחלק בהכי ואף בלא נודע מדוע שלא יעשה חני"ג.

והוכיח זאת: א. כית בשר שנפל לתוך יורה של חלב מדוע העמדנו ביורה ורתחת שלא פולטת ולכן לא אוסר החלב הבלוע את החלב שבקדירה, נאמר שלא נודע התערבות ולכן לא נעשה חני"ג והחלב הבלוע לא נאסר עדיין. (על קושיה זו **תירץ בנקה"כ** שיש לחלק בין הבשר שנפל לחלב שאנחנו דנים את הבשר כאילו נפל רק לאחר שהיה ס' בקדירה ולכן שרי בלא נודע, משא"כ החלב שנבלע בתוך הבשר יש לדון אותו כבשר ולכן הו"ל מין במינו ואינו בטל אף בלא נודע בלי קשר לדין חני"ג כיוון שבמציאות יש טעם בשר בחלב.)

ב. מה הקשו הפוסקים דק"ל חני"ג בכל האיסורים מדין המדומע והמחומץ נתרץ שמ"יירי שם בלא נודע.

ג. בסי' צ"ד כתב הטור בשם הסמ"ק שכף של בשר שנתחבה פעמיים לקדירה של חלב ולא נודע בינתיים צריך פעמיים ס' כיוון שנעשה חני"ג מוכח להדיא שאומרים חני"ג אף שלא נודע.

ד. מה הראיה מדין איסורים מבטלים זה את זה שלא אומרים חני"ג בשאר איסורים דילמא מ"יירי התם בלא נודע.

ה. הבי"ב בשם הסמ"ג כתב שצריך החכם לחקור כיוון שנעשה חני"ג ולא חילק בין נודע ללא נודע.

ו. התורת חטאת כתב בדעת הטור שבלח בלח בשוגג מותר וצ"ל שמ"יירי בלא נודע, ואין זה נכון דהטור לשיטתו שלא אומרים חני"ג בשאר איסורים ולכן מותר אבל אין הבדל בין נודע ללא נודע.

ז. האיסור והיתר כתב שאף בלח ביבש אם לא נודע אפילו החתיכה חוזרת להיות מותרת וזה וודאי לא נכון דק"ל אפשר לסוחטו אסור.

ח. מה הקשה הטור על הסמ"ג דילמא הסמ"ג חשש שהוסיף מים לאחר שנודע ונעשה חני"ג ולכן צריך לחקור. ואף שהדרכ"מ תירץ דס"ל לטור שלא חוששים שנודע דא"כ היה שואל מיד את הרב, זה דוחק כי קושיית הטור התמקדה במזיד ולפי ה"ל הוא היה צריך להקשות שאין לחוש בשוגג שנודע.

ט. בכל השי"ס כשנאמר כל האיסורים שריבה בשוגג מותרים אם הכוונה היא דווקא בלא נודע מה שייך לומר אח"כ אבל במזיד אסורים כיצד יש היתכנות של מזיד ולא נודע. אלא צ"ל ששוגג הוא לא נודע ומזיד הוא נודע וזה דבר שאין הדעת סובלתו. (**ובנקה"כ תירץ** ע"כ שייכתן לבאר שמ"יירי שלא נודע התערבות ועדיין הוא מזיד לערב את האיסור מטעם אחר ובכ"ז אסור גזירה אטו מזיד שנודע. אבל בשוגג לא גזרינן אטו שוגג שנודע כיוון שאף בנודע הוא חומרא בעלמא. **וצ"ע** משום שתירץ זה נסתר מדברי השו"ע בסי' פ"ד שמותר לרסק דבש בידיים אם כוונתו לערבב את הדבש אף שידוע שיש כאן איסור כל עוד א"א בעניין אחר).

⁷³ **אלא שכתב** שהש"ך הסתפק אם הרמ"א חזר בו או לא משום שניתן להעמיד שם בקדירה ורתחת שאף שבתחילה לא נודע שיש כבד בתוכה, מיד לאחר שנודע נעשתה כעת חני"ג אף שיש ס' כנגד הכבד כיוון שהאיסור ניכר ואוסר את החתיכה הדבוקה אליו, וחוזר לאחר מכן ואוסר את כל הקדירה כיוון שאין ס' כנגד כל החתיכה שדבוק בה. אבל אולי בקדירה צוננת באמת לא נאמר חני"ג כיוון שכשהייתה חמה עדיין לא נודע שיש כבד בקדירה ולא אמרינן חני"ג בלא נודע.

⁷⁴ **האיסור והיתר כתב** שאף באיסור דרבנן אסור במזיד.

⁷⁵ **כתב המהרש"ל** דמ"יירי שידע שנתבטל עבורו וניחא ליה אף שלא ציווהו על כך אבל אם לא ידע מכך כלל שרי אף למי שנתבטל עבורו.

⁷⁶ **וביאר הב"י** שאף שאין לחוש שיאמר לאדם אחר לעשות זאת עבורו דאין אדם חוטא ולא לו אכתי אסור משום :

א. הכא לא משמע להו לאיניש איסורא כיוון שהאיסור מתבטל בס'.

ב. חוששים שיאמר לגוי או לעבד שיבטל עבורו.

והקשה ע"כ א. מה קושיית הטור על הסמ"ג שאין מקום לחקור כיוון שאין לחוש שביטל במזיד, עדיין יש צורך לחקור שמא הוא אומר מותר ואסור כמזיד אבל באמת איננו חוששים אותו כשקרן אלא שטעה בדין ולכן כשאומר שהוא שוגג נאמן.

ב. לגבי שבת קי"ל שבשכח שיש בדבר איסור מלאכה אף שידוע ששבת היום נחשב כשוגג ובגמ' בגיטין לומדים איסור שבת לשאר איסורים.

ג. תשובת מהרי"ק הביא שאשה שזינתה ולא ידעה שיש איסור בדבר עדיין נחשבת לסוטה כיוון שנאמר 'ומעלה בן מעלי ולא כתיב 'ומעלה מעל בה' משמע שמספיק שמבינה שהיא מורדת בבעלה, משמע שהכא שלא שייך האי טעמא אומר מותר חשיב כשוגג.

ולכן ביאר הט"ז שכוונת הטור במילים 'המכווין להרבות' פירושו שידוע שיש איסור בדבר וכ"כ התוס' בבכורות שאומר מותר שרי אף למ"ד שקונסים שוגג אטו מזיד.

והביא הפת"ש שאם הסתפק בהוראה ושאל ללומדים ולא למורי הוראה המפורסמים אינו נקרא שוגג.

ביטול איסור דרבנן - (סי"ו)

איתא בגמרא (ביצה ד: ע"ג) עצים שנשרו מן הדקל והא קא מבטל איסור לכתחילה? ומשני הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן מבטלין.⁷⁷

רשב"א: איסור שעיקרו מדרבנן - מותר לרבות היתר בכדי לבטלו אבל אסור לבטלו בידיים.

איסור שעיקרו דאורייתא - אסור אפילו לרבות היתר כנגדו.

יש מי שאומר: איסור שעיקרו דרבנן - מותר לבטלו בידיים בתוך היתר.

איסור שעיקרו דאורייתא - אסור לבטלו בידיים אבל מותר לרבות היתר כנגדו.

רא"ש: בכל גוונא אסור לרבות היתר ולבטלו ורק בעצים שרי משום דמקלי קלי איסורא.⁷⁸

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א שאיסור של דבריהם אסור לערבו בידיים כדי לבטלו אבל מותר לרבות היתר כנגדו.⁷⁹ **אבל הרמ"א כתב** כרא"ש וכן נוהגין ואין לשנות.

והט"ז הביא בשם המהרש"ל שהעיקר כרשב"א כיוון שרוב הפוסקים כתבו כמוהו.⁸⁰

האם מותר לבטל בידיים לכתחילה תרומת חו"ל?

יש מי שאומר: מותר כפשטות דברי הגמ' וה"ה לכל איסור שעיקרו דרבנן וכנ"ל.

רמב"ו: מותר דווקא בתרומת חו"ל שחז"ל הקלו בה אבל בשאר איסורים אף שעיקרם דרבנן אסור.⁸¹

ר"ש: מותר לבטלה ולהאכילה לכהן טמא אבל להתירה לזרים לא.

הב"י הביא בשם האורחות חיים שיש מתירים לבשל בקדירות של ישראלים שאוכלים גבינות גויים אם הן מקונחות יפה ויש אוסרים ונראים דבריהם.

דין קמא קמא בטיל - (רמ"א סי"ו)

איתא בגמרא (ע"ז ע"ג) אמר רב דימי אמר רבי יוחנן, המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל.⁸²

ראב"ד: הלכה כרב דימי שקמא קמא בטיל הוא בין במין במינו ובין מין בשאינו מינו בין בלח בין ביבש אבל בין נסך לתוך יין אין הלכה כרב דימי משום שכבר בטיפה הראשונה הכל נאסר במשהו.⁸³

⁷⁷ **הטור הביא** דוגמא לאיסור שאין לו עיקר מדאורייתא כגון גבינות הגויים ושומנו של גיד וכתב ע"כ הב"י שהרשב"א סתר עצמו במקום אחר וכתב ששומנו של גיד נחשב כיש לו עיקר מדאורייתא. אבל בלאו הכי אין נפקותא בדבר מאחר שהרשב"א עצמו כתב שראוי לחוש לדברי המחמירים בכל גוונא חוץ מתרומת חו"ל (ע"י לקמן שהובאה מחלוקת זו). אלא שקשה מדוע הטור הביא בשם הרשב"א להקל והרי הרשב"א סיים לחוש למחמירים.

⁷⁸ **הגמ' שם** הביאה שלמ"ד שדבר שיש לו מתירין אינו בטל צריך לומר שבכ"ז העצים מתבטלים כיוון שמקלי קלי איסורא והרא"ש למד שלפ"ז רק בכה"ג מתירין לרבות היתר כנגדו.

⁷⁹ **כ"כ הט"ז בדעתו.** וצ"ל שבאיסור דרבנן שעיקרו דאורייתא באמת יהיה אסור אפילו לרבות היתר כנגדו. **והקשו הט"ז והש"ך** שבהלכות חנוכה השו"ע כתב ביש מי שאומר שאסור לבטל את מותר השמן ושם הוא איסור שעיקרו דרבנן. **הש"ך כתב** שהוקצה למצוותו חמור יותר אלא שהוא דוחק. **ועוד יש להקשות** שדבריו שם הם ע"פ המהר"ם מרוטנבורג שכתב לחלק בין נר חנוכה שנהנה ממנו בשעה שהנר דולק לבין עצים ביו"ט שנהנה מהם רק לאחר ביעורן ואי נימא שהוקצה למצוותו חמור טפי מדוע הוא לא אמר זאת. **ובנקה"כ כתב** שעצי מוקצה הוא מדאורייתא ולכן חמיר כהוקצה למצוותו וצ"ע.

⁸⁰ ובביאור ראיית הרא"ש מהגמ', **כתב המהרש"ל** שסברא זו היא רק בדשיל"מ אבל בדבר שאין לו מתירין מותר לבטלו אף כשאינו מקלי קלי איסורא ובדיעבד אפ"י כיוון לבטלם ולא ידע שאסור לעשות כן שרי. **והט"ז הפנה** לדבריו לעיל שאומר מותר דינו כשוגג.

⁸¹ **וכ"כ הרשב"א** שראוי לחוש לדברי המחמירים בכל גוונא חוץ מתרומת חו"ל וכנ"ל. ⁸² הנידון הוא רק שהאיסור השני הוא ממין האיסור הראשון שאז יש לדון אם מצטרף לאיסור הראשון וחוזר ונייעור או לא. אבל אם האיסור השני אינו ממין הראשון וק"ל לעיל צ"ח דאיסורים מבטלין זה את זה.

⁸³ **ע"י בר"ן** (לו). שביאר כך בדעת הראב"ד שרק באיסור משהו לא אומרים קמא קמא בטיל משום שכבר בטיפה הראשונה הכל נאסר ואין כאן ביטול משא"כ בשא"ס שניתן לבטל את הטיפה הראשונה ולחדש שאף כשלבסוף אין סי' כנגד כל הטיפות אכתי שרי ולא אמרינן חוזר ונייעור. וע"י לקמן שכ"כ הראב"ד לגבי תרומה שאוסר במשהו.

רמב"ן: אין הלכה כרב דימי **ובלח בלח** תמיד חוזר ונייעור אף במין במינו כיוון שכנגדו באינו מינו נותן טעם.⁸⁴
רא"ש: אין הלכה כרב דימי **ואף ביבש ביבש** חוזר ונייעור אף אם נודע בינתיים.⁸⁵
מרדכי: **לח בלח** - בין נודע בין לא נודע תמיד אסור.⁸⁶
יבש ביבש - **נודע בינתיים**: הלכה כרב דימי שקמא קמא בטיל.
לא נודע בינתיים: אסור וצריך ס' כנגד הכל.
ראב"ה: **לח בלח** - אסור וחוזר ונייעור כיוון שנותן טעם בהיתר.
יבש ביבש - **מין במינו**: בנודע קמא קמא בטיל שאף מדרבנן בטל חד בתרי, ובלא נודע חוזר ונייעור.
מין בשאינו מינו: חוזר ונייעור אף ביבש ביבש כיוון שאם יבשלם ייתן טעם.^{87 88}

---להלכה---

הרמ"א פסק כדעת הרמב"ן שאין הלכה כרב דימי בכל גוונא ותמיד אומרים חוזר ונייעור.⁸⁹
והש"ך כתב שלהלכה יש להקל במקום הפסד מרובה ביבש ביבש אף במין בשאינו מינו.

איתא במתניתין (תרומות, פ"ה מ"ח) סאה תרומה שנפלה לתוך מאה של חולין ולא הספיק להגביה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה ורבי שמעון מתיר. **ובתוספתא** (פ"ו ה"ו) אמר ר"א בר ר"ש במה דברים אמורים בלא ידע בה ואח"כ נפלה אבל ידע בה ואח"כ נפלה הרי זו מותרת.

רמב"ם: המחלוקת היא בלא נודע אבל בנודע לכו"ע קמא קמא בטיל והלכה כתי"ק שבלא נודע אסור ונודע מותר.⁹⁰
רא"ש: המחלוקת היא בנודע אבל בלא נודע לכו"ע אסור וכדאיתא בירושלמי והלכה כתי"ק שתמיד אסור.⁹¹
ראב"ד: המחלוקת היא בין נודע ובין לא נודע והלכה כתי"ק שתמיד אסור ודלא כתוספתא שחילקה בכך.⁹²

---להלכה---

כתב הב"י שבין כך אין ללמוד מכאן לשאר איסורים מכך שהרמב"ם לא הביא דין זה בהלכות מאכלות אסורות אלא רק בתרומה. אבל המרדכי כתב כן אף בפרק כל הבשר לגבי שאר איסורים.

ביטול היתר בהיתר: (רמ"א ס"ו)

הרמ"א מביא בשם האיסור והיתר הארוך שיש להתיר לבטל היתר בהיתר. כגון: כזית חלב שנשפך לתום מים ויש ס' כנגדו מותר לבשלו לכתחילה עם בשר.⁹³

• דין איסור מועט שנבלע לתוך כלי גדול (ז')

כתב הרשב"א, אם נבלע איסור מועט בתוך כלי כשר, אם הדרך להשתמש בכלי זה בשפע שלא ייתכן שהאיסור ייתן טעם בהיתר, מותר להשתמש בכלי זה לכתחילה ואין זה נחשב כמבטל איסור.
ולכן, איסור משהו שנבלע בקנקנים של גוי מותר להשתמש בהם אף שהוא בן יומו, כיוון שא"א שיבוא לידי נתינת טעם. אבל בכלי שדרך להשתמש בו לפעמים בדבר מועט אסור להשתמש בו אף בשפע גזירה שמא ישתמש בו בדבר מועט ויבוא לידי נתינת טעם. **וכ"פ השו"ע**.

הט"ז הקשה מנא ליה להרשב"א ללמוד כן, אולי מה שמותר לתת שאר משקין בכלי של גוי הוא רק מפני שהם פוגמים את היין וכפי שפירשו רש"י ותוס'. **ובאמת הפרישה למד** שהרשב"א חלק ע"כ וסבר שאין המשקים פוגמים את היין. **אבל הט"ז הקשה ע"כ** מדוע הרשב"א כתב 'כל הכלים אם בא להשתמש בהם בשאר משקין קודם שהוכשרו מותר, ובלבד שידח תחילה לכלוכי היין שעל פני הכלים דתניא קנקנים וכו' והרי כאן לא חילק בין כלי גדול לקטן ומשמע שכל הכלים מותרים, אלא וודאי דס"ל לרשב"א שההיתר הוא מצד שפוגמים ביין וא"כ מניין לחדש היתר בבלוע מעט.

והרא"ה בבדק הבית הקשה על הרשב"א שא"כ מדוע שרי רק בשאר משקין נתיר גם יין ביין מצד שהבלוע הוא מועט? **ואין לומר** דין ביין אוסר בכל שהוא, משום שבגמ' כתוב שהקנקנים אינם אסורים בהנאה ויש כלל שכל

⁸⁴ **והוסיף הרמב"ן** שאין הבדל בין איסור המקלח לאיסור המטפטף בין כך ובין כך חוזר ונייעור.

⁸⁵ **והרא"ש דוחק** ליישב את המשנה בערלה שמשמע שם שמתבטל ביבש ביבש.

⁸⁶ **הדרכי משה כתב** שרק ביבש ביבש שייך לומר שהראשון התבטל והפך להיתר אבל לח בלח אף אם נודע בינתיים אסור אלא אם כן הסיר את האיסור עצמו משם ונותר טעם בלבד שאז מהני שנודע בינתיים אף בלח בלח וקמא קמא בטיל.

⁸⁷ **הש"ך דייק** זאת מדבריו מכך שכתב שבטל בס' **חתיכות** של היתר משמע שמדובר על יבש ביבש ובכל זאת חוזר ונייעור. **אבל האיסור והיתר כתב** שאף ביבש ביבש מין בשאינו מינו ונודע אמרין קמא קמא בטיל כיוון שהטעם שצריך ס' הוא לא מחמת שמא יבשלם יחד ויתנו טעם זה בזה אלא מטעם שנחשב כניכר האיסור ויכול להוציאו וכדלעיל ס"י צ"ח סק"ו בש"ך.

⁸⁸ **והר"ש כתב** שאפי' רבנן דר"י יודו בשאר איסורים יבש ביבש כשנודע בינתיים שמותר ורק בתרומה אסרו משום שדרכה להרים.

⁸⁹ **הט"ז הדגיש** שיש לחלק בין ס"י צ"ד ששם חילקנו בין נודע ללא נודע גבי תחיבת כף בקדירה לבין הכא שאין לחלק בין נודע ללא נודע משום שהכא נוסף איסור חדש ולכן חוזר ונייעור משא"כ שם שכל הנושא מדין חניינ' ולכן יש להתיר כשנודע.

⁹⁰ **הרמב"ם הבין** שר"א בתוספתא מפרש את דברי ת"ק ולכן הלכה כמותו לחלק בין נודע ללא נודע.

⁹¹ **הר"ש גורס** בתוספתא וחכמים אומרים הרמתה מקדשתה ולכן הוא לא מוכרח לסבור כראב"ש כיוון שזו מחלוקת.

⁹² **הראב"ד למד** (פ"יג ה"ו מהלכות תרומות) שהראב"ש חולק על המשנה שלנו ולכן הקשה על הרמב"ם כיצד פסק כמותו והלא הוא יחידאה.

⁹³ **יש לדון** ולהאריך הרבה בדין זה כיצד ניתן לבטל היתר בהיתר והלא לגבי כלאים מצינו שא"א. ועי' רעק"א.

שאינו אסור בהנאה אינו אוסר בכל שהוא. **אבל על זה כתב הט"ז** שאין זה נכון משום שהרשב"א סובר שניתן לאסור במשהו אף שאינו אסור בהנאה. וא"כ ניתן לתרץ כנ"ל שיין ביין אוסר במשהו ולכן א"א להתיר מחמת שהוא מועט. **הר"ן הביא** את דברי הרשב"א והביא בשם הראב"ד שלכן גם המים עצמם מותרים בשתייה. **והקשה הרשב"א** א"כ מדוע אין זה נחשב כביטול איסור לכתחילה? **ותירץ רבנו יונה** שכיוון שבליעת היין היא רק משהו ואינו יכול לבוא לידי נתינת טעם אינו נחשב כביטול איסור לכתחילה. **ומכאן הביא רביה** למה שהתירו רבני צרפת להגעיל כלי עץ שהשתמש בו יין נסך ע"י עירווי בלבד כיוון שבלע רק משהו. **וכ"כ הראב"ד** שמכאן שמענו שאף איסור חלב ודם שאינם פגומים מותרים בכלי גדול כיוון שהם איסור משהו.

והקשה הר"ן מה הראיה לדין הגעלה ע"י עירווי והלא הכא אין הסיבה שמותר בקנקנים משום שהמים הפליטו את טעם היין הבלוע בו, שהרי מיירי במים קרים שאינם יכולים להפליט כלל, אלא וודאי שהסיבה שמותר היא רק מחמת שהמים פוגמים ושורפים את היין בתוך דפנות הכלי ולא משום ביטול האיסור בהיתר. **ועוד הקשה** שאף אם נאמר שאכן האיסור הבלוע יוצא ע"י מים קרים אכתי יש להתירו אף בסי' ואין לחשוש משום ביטול איסור לכתחילה משום שאין כוונת האדם לבטל את האיסור אלא רק להכשיר את הכלי ואינו נחשב כמבטל איסור לכתחילה ככה"ג. וממילא אין ראיה לדין כלי עץ שסגי בעירווי כדי קליפה אף שמעוניין להשתמש בכלי.

והטור הקשה על דברי הרשב"א שאין נראה להתיר מחמת שהבלע מועט, דאכתי יש לגזור שמא ישתמש היתר מרובה וכפי שגוזרים אינו בן יומו אטו בן יומו. **ומדייק הט"ז** בדבריו שלא ס"ל כרשב"א דשרי מחמת שהוא בלע מועט אלא יש לגזור אטו בלע מרובה ולפי"ז לא יהי הגעלה ע"י עירווי כדי קליפה, וא"כ מדוע הטור פסק בסי' קל"ה את דברי הרשב"א שסגי בכדי קליפה ודבריו סתרי אהדדי.

והנה הב"י הקשה על דברי הטור מה ההשוואה לכלי שאינו בן יומו שהוא דבר מצוי ולכן יש לגזור הא אטו הא, משא"כ בכלי גדול שאין דרך כלל להשתמש בו בדבר מועט אין לגזור אטו דבר מועט. ובאמת קשה מה הבין הטור והלא החילוק בזה ברור הוא וכפי שכתב הב"י.

מכח כל הנ"ל ביאר הט"ז בדעת הרשב"א שבכלי גדול ההיתר הוא מחמת שהיין הופך לנטל"פ מחמת המשקין שבתוכו. אלא שקשה כיצד מותר לעשות כן לכתחילה והלא הוא כמבטל איסור, וע"כ כתב הרשב"א שאכתי מדובר באיסור מועט מאוד ואין יכול לבוא לידי נתינת טעם וממילא בכלי גדול אף שלא יהיה המשקה פוגם כגון שבלע חלב ודם יהיה מותר מחמת שהאיסור הוא מועט. ובכלי קטן אף שכרגע הוא מלא והאיסור הוא מועט עדיין יש לגזור שמא ישתמש בו מעט היתר, לכן יש להתיר דווקא במשקה פגום שאז אין לגזור כיוון שבכל מקרה האיסור פגום. ולכן כתב הרשב"א שכל הכלים מותרים אף קטנים בגלל שהוא פגום, אלא שבכלי גדול שרי אף שאינו פגום מחמת שהוא מועט וכיוון שאין רגילות להשתמש בו בהיתר מועט אין לגזור ולאסור אף שאינו פגום.

ועל זה הקשה הטור מנא לך לומר שבכלי גדול מותר אף בחלב ודם כיוון שהאיסור מועט והלא בגמרא מדובר דווקא בקנקנים של גוי ששם האיסור פגום ואולי דווקא שם התרנו, אבל כשאינו פגום אף שהאיסור מועט יש לגזור שמא ישתמש בהיתר מועט, ואף שיש מקום לחלק בין מצוי לאינו מצוי, כיוון שאכתי אין הכרח לחלק כך בגמרא שעסקה באיסור פגום מנא לך לחלק בהכי.

וא"כ יוצא שאף הטור מסכים לדברי הרשב"א שהאיסור הוא מועט, רק שזה מהני בצירוף כשהאיסור פגום. ולכן כתב בסי' קל"ה ששרי ע"י עירווי כדי קליפה, ואם לא מקלף עדיין אסור כיוון שמיירי שם יין ביין שאינו פגום ולכן יש לחוש שמא ישתמש בהיתר מועט.

והכריע הט"ז שלהלכה יש להחמיר כדעת הטור וכפי שכתבו ראשונים נוספים שכל ההיתר בקנקנים הוא דווקא בצירוף נטל"פ אבל בלאו הכי אסור שמא ישתמש בהיתר מועט.

סימן ק' - דין בריה

• כללי דין בריה (א'-ב')

איתא בגמרא, (חולין צו:) דכל דבר שהוא בריה אינו בטל לעולם.

האם בריה יכולה להתבטל?

רוב הראשונים: לא. בריה אינה בטלה לעולם וכפשטות דברי הגמ'.

רבנו שמשון: כן. בריה בטלה ב-960 וכמוכח מהירושלמי.⁹⁴

י"א בר"ן: כן. בריה בטלה באלף.

ראב"ד:⁹⁵ כן. באלף ומאתיים.

---להלכה---

השו"ע פסק כרוב הראשונים שבריה אינה בטלה אפילו באלף.

מה נחשב לבריה שאינה בטלה לעולם?

⁹⁴ הוכחתו היא ממה שאמר ר' יוסי בר בון בעכברא אחד לאלף וה"ה אם היה 960 היה מתירו. **אבל הרא"ש כתב** שעכברא הוא שם מקום ור' יוסי הורה שכיוון שהציר טעמו חזק ומורגש עד קרוב לאלף אינו בטל אלא"כ יש בו שיעור זה אבל לא מיירי מדין בריה כלל. והוכיח שלא ייתכן שמדובר בעכבר שהרי אם צורת העכבר עליו הרי הוא ניכר בין החתיכות ומשליכו והשאר מותר ואם נימוח ואין ניכר טעמו בטל בסי' ואין לו דין בריה כלל. ואף **הר"ן חלק ע"כ** משום שבירושלמי לא מיירי מדין בריה אלא דס"ל שעכבר טעמו חזק ואוסר פליטתו עד קרוב לאלף ופליג הירושלמי על הבבלי דק"ל שפליטת העכבר בסי'.

⁹⁵ הובא בב"י לקמן בסי' ק"י.

רא"ש: צריך שיהיה הדבר אסור מתחילת ברייתו, וכן שאם יחלק ויחתך לא יהיה שמו עליו. כגון: עוף טמא לאחר שנחתך נקרא חתיכת עוף משא"כ נבילה שאין זה שמה העצמי אלא שם תואר ואף אם נחלקה שמה עליה ולכן אינה כבריה. ומטעם זה גם חלב, שור הנסקל וחיטה אסורה אינם נחשבים לבריה.⁹⁶
ר"ן: צריך שיהיה הדבר אסור מתחילת ברייתו, וכן שיהיה בריית נשמה. ולכן שור הנסקל: אינו כבריה כיוון שאינו אסור מתחילת ברייתו. חיטה של כלאים: כיוון שאינה בריית נשמה. וחלב: אינו כבריה כיוון שאינו מקובץ במקום אחד כבריה.

---להלכה---

השו"ע כתב, שהתנאי לדין בריה: **א.** דבר שיש בו חיות לאפוקי חיטה של כלאים. (ר"ף)
ב. דבר האסור מתחילת ברייתו לאפוקי עוף טהור שנעשה נבילה,⁹⁷ ושור הנסקל.
ג. דבר שלם שאם יחלק אין שמו עליו לאפוקי חלב. (רא"ש)
ד. דבר שכעת הוא שלם לחלוטין ולא נחתך ממנו כלום.⁹⁸

וכתב הרמ"א, שעיקר גיד הנשה שנחשב כבריה הוא מה שעל הכף בלבד והוא כרוחב ד' אצבעות בשור הגדול ובכבש הגדול ב' אצבעות.

וכתב הט"ז, שדין בריה שאינה בטלה לעולם הוא מדרבנן ולכן אם יש ספק אם הדבר האסור הוא בריה או לא יש להקל מספק כדין ספיקא דרבנן לקולא, אבל אם ברור שהוא בריה אלא שיש ספק על עצם איסורו הווה ספק דאורייתא ואזלינן לחומרא שאינו בטל לעולם.

כתב השו"ע (ס"ב), דבר האסור מחמת שהוא בריה שהתבשל עם היתר: **אם אינו מכירו:** הכל אסור אפילו באלף אבל הרוטב מותר ע"י סינון בסי' כיוון שטעם הפליטה כן מתבטל.⁹⁹
אם מכירו: זורקו ושאר החתיכות והרוטב מותרים בסי'.

ביצה שיש בה דם:

מהר"ל בן חביב: נחשבת כבריה דשדא תיכלא בכולא.

בדק הבית: אינה כבריה.

---להלכה---

הש"ך כתב שכיוון שאין בה חיות ומתחילת ברייתה הייתה מותרת אינה כבריה.¹⁰⁰

ביצה שיש בה אפרוח:

שו"ע: נחשבת כבריה וכפי שכתב הרמב"ם.

ש"ך: מן הסברא נראה שאינה נחשבת כבריה אך להלכה אין להקל.¹⁰¹

נמלה:

השו"ע כתב שנחשבת כבריה. **והפתי"ש הביא** שנמלים הגדלים בקמח ובפירות אינם נחשבים לבריה כיוון שאינם אוסרים מתחילת ברייתם שלפני שפירשו היו מותרים. אבל יש חולקים ואוסרים את הנמלים כבריה.

אבר מן החי:

השו"ע כתב שנחשב כבריה. **והפתי"ש הביא** שי"א שרק אם יש באבר כזית בין הבשר הגידים והעצמות אבל אל"כ בטל כשאר יבש ביבש. אבל הפרמ"ג חלק ע"כ.

גיד הנשה:

הוא עצמו: נידון כבריה ואינו בטל. ואם נימוח אע"פ שאין בו טעם והוא כעץ צריך ס' כנגדו כיוון שהתורה אסרתו.¹⁰²
שומנו: **ר"מ:** אינו אוסר בני"ט כמו הגיד עצמו.

שאר ראשונים: אוסר בני"ט.

---להלכה---

⁹⁶ **הרא"ש הקשה,** שבגמ' רבנן אמרו שחיטה לא נחשבת בריה בגלל שהיא לא בריית נשמה, ולכאורה גם גיד הנשה ואבר מן החי אינם בריית נשמה ואעפ"כ הם כבריה? **ותירץ** שרבנן כתבו זאת לדברי ר"ש. ולכן גיד הנשה נחשב לבריה אע"פ שאינו בריית נשמה. **אבל הר"ן כתב** שגיד הנשה נחשב לבריה נשמה כיוון שלפני כן היה בו חיות. **וכ"כ הש"ך.**

⁹⁷ **כתב הש"ך** שכ"ש אם העוף נטרף לאחר השחיטה שהיה מותר קודם לכן, שאין חילוק האם נתבלה בשחיטה או לאחר מכן.
⁹⁸ **כתב הש"ך** שאף אם נתרסק והוא עדיין שלם אינו נחשב כבריה. וכן אם נחתך ממנו אבר אע"פ שאין הנשמה תלויה בו אינו כבריה. **והט"ז ביאר** שעיקר החידוש הוא שלא מספיק שיהיה שייך לומר שאם יחלק אין שמו עליו אלא צריך שיהיה דווקא כעת שיהיה שלם.

⁹⁹ **הש"ך כתב** שבנמלה לא צריך ס' נגד פליטתה כיוון שהיא דבר פגום ונטל"פ שרי. **ועי' לקמן סי' ק"י** שהרמב"ם כתב שפליטתה של ביצה אסורה בטלה רק ב61 כיוון שהגיעה מבריית נשמה הוסיפו היכר בשיעורה.
¹⁰⁰ **הש"ך הקשה** על דברי הלחם חמודות שכתב בדעת השו"ע שביצה שיש בה דם הווי כבריה ולכאוי מדוייק להיפך מהשו"ע שכתב כאן ביצת אפרוח משמע שביצה שיש בה דם אינה בריה.

¹⁰¹ **הש"ך כתב** שאף שהרשב"א הביא בדעת הרמב"ם שנחשבת בריה והשו"ע נמשך אחריו, אינו מוכרח כלל בדבריו. ומן הסברא נראה דלא הווי בריה כיוון שמתחילת ברייתה היא מותרת אף בעידנא דגביל ביה.

¹⁰² **הט"ז הביא** שהרשב"א כתב שסגי ברוב כנגדו משום שאין בו טעם כלל. ולהלכה כתב הט"ז לסמוך על דבריו להקל במקום ספק כגון אם נשפך וברור שהיה רוב כנגדו אף שיש ספק אם היה ס'. **והחוות דעת ביאר** שהמחלוקת בגמ' אם יש לגיד טעם או לא היא מחלוקת האם הטעם שבו מספיק מורגש בכדי לאסור או לא אבל ודאי שיש בו טעם קצת דאל"כ במה נחלקו ומהיכי תיתי לאוסרו בסי' בנימוח אם אין בו טעם כלל.

השו"ע פסק כדעת רוב הראשונים ששומן הגיד אוסר בנותן טעם וצריך ס' כנגדו.¹⁰³
טעמו: אינו אוסר וש"י ע"י סינון כיוון דק"ל אין בגידין בנותן טעם ודלא כמתני' בחולין.

כתב הפת"ש, פרעוש שקפץ לתוך סיר הכל אסור כיוון שא"א לסננו ואולי נדבק בבשר. ואם קפץ לתוך כף עם רוטב חם יש לאסור את הכף מדינא אף אם זרק את הפרעוש כיוון שאין ס' כנגדו ויש להחמיר אף במקום הפסד מרובה ואם החזיר את הכף לסיר צריך ס' כנגד כל הכף.
והגיהו על דבריו: א. פליטת פרעוש נחשבת לדבר פגום ואינו אוסר. ואף הש"ך שהחמיר בפליטת הדברים המאוסים הקל במקום הפסד מרובה.¹⁰⁴
ב. הכף היא כלי שני ובמקום הפסד וודאי שאין להחמיר. והפרמ"ג הקל אף באין הפסד.

○ קדירה שנאבד בה בריה או שהוחזקה שיש בה תולעים (ג'-ד')

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), קדירה של מרק שנפל שם בריה ונאבדה אסור הכל אם אי אפשר להתירה ע"י סינון. ואם נתנו מהמרק בכף או בקערה וראו שאין שם כלל הכל מותר שפליטתה היא נותן טעם לפגם ולא צריך ס' ואף הכלי מותר בלא הגעלה.
ועוד כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), ירקות מבושלים שנמצאו בהם שלש תולעים, הירקות אסורים. אבל מי השלקות מסנן ומותרים וכן הבשר ירחצנו ויבדקנו ומותר.
וביאר הש"ך שאף שהוציא משם את התולעים הוחזקה קדירה זו שיש שם עוד ואין ניכרות ולכן אסור.

בכמה הווי חזקה?

ב"ח: ב' פעמים.

ש"ך: ג' פעמים.¹⁰⁵

סימן ק"א - חתיכה הראויה להתכבד

● חתיכה הראויה להתכבד (א'-ב')

איתא בגמרא (חולין ק.) חתיכה של נבילה או של דג טמא שנתערבו עם החתיכות בזמן שהוא מכירן בנותן טעם ואם אינו מכירן כולן אסורות והרוטב בנותן טעם. ותיבטיל ברובא? שאני חתיכה הראויה להתכבד בה לפני האורחים שאינה בטילה אפילו באלף.

באיזה סוג איסור נאמר דין חתיכה הראויה להתכבד?

ר"ף: רק כשאסורה גם בהנאה.

רמב"ם: אף כשאסורה באכילה בלבד.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ם שאף חתיכת נבילה שאינה אסורה בהנאה נחשבת לחה"ל.¹⁰⁶
וכתב הרמ"א (ע"פ הרמב"ם הובא בב"י לקמן ס"ז) שאף אם החתיכה אינה אסורה אלא מדרבנן, היא לא מתבטלת.
ועוד כתב שאם הוא ספק אם היא ראויה להתכבד או לא אף שהאיסור הוא דאורייתא אזלינן לקולא כיוון שדין חה"ל הוא מדרבנן.^{107 108}
וכתב הש"ך שכשיש ספק אם החתיכה עצמה אסורה או לא אזלינן לחומרא ורק כשהספק הוא על דין חה"ל יש להקל.

האם יש דין חה"ל באיסור הבלוע בחתיכת היתר שלא היה בה ס' לבטלו?

רוב הראשונים: לא כיוון שהבליעה בפני עצמה אינה ראויה להתכבד.¹⁰⁹ ורק בבשר וחלב נחשב כגוף האיסור.¹¹⁰

¹⁰³ **הש"ך הקשה** מדוע הרמ"א לא הגיה שצריך ס' כנגד כל הירך כדן איסור דבוק שנעשה חני"נ אף בשאר איסורים? ותירץ א. הרמ"א סמך עצמו על מה שכתב לעיל בסי' ע"ב וע"ג.

ב. אפשר לדחוק ולפרש את דברי השו"ע בירך שנתבשל חתוך בנפרד מהגיד ולכן לא נעשה חני"נ.
¹⁰⁴ **הפת"ש הביא** שהרמ"א כתב שאף בריה עצמה בטלה אם מדובר בדבר פגום אבל לבסוף הביא שיש שחלקו ע"כ ולכן כתבו להחמיר אף כאן.

¹⁰⁵ **הש"ך כתב** שיש להחמיר כרבי דהווי חזקה בתרי זימני רק במילה ובנישואין משום ספק נפשות להקל אבל בשאר דוכתי קי"ל כרשב"ג דבתלתא הווי חזקה וכדכתב הרא"ש.

¹⁰⁶ **הראשונים ביארו** שבמקרה ההפוך כשהחתיכה אסורה בהנאה אומרים חה"ל, משום שאף שכרגע אינו יכול לתנה לפני אורח ואפילו גוי, כיוון שאם היא הייתה מתבטלת הוא היה יכול לתנה לפני אורחים, אינה בטלה משום שהיא ראויה להתכבד.

¹⁰⁷ **הט"ז ציין** שבדשיל"מ אינו מתבטל אף בספק משא"כ הכא.
¹⁰⁸ **הפת"ש הביא** בשם היעבי"ץ לדון האם דין חה"ל הוא מדאורייתא או דרבנן.

¹⁰⁹ **והוסיף הטור** שאף אם החתיכה נעשתה חני"נ עדין אינה נחשבת כאיסור מחמת עצמו אלא כאיסור בלוע.

¹¹⁰ משום שכל חד באנפי נפשיה שרי ורק ע"י בישולן יחד נאסרו וחשיבי כאיסור עצמו. **והוסיף הט"ז** שהראיה לכך היא באוכל חצי זית מחלב וחצי זית מבשר שלוקה ע"כ.

ראבי"ה: כן כיוון שדין חה"ל נאמר אף באיסור הבלוע בחתיכת היתר. **---להלכה---**

השו"ע פסק כדעת רוב הראשונים שאין דין חה"ל באיסור בלוע. **וכתב הרמ"א** שאפילו חתיכה שלא נמלחה נחשבת כאיסור בלוע מחמת הדם שבתוכה ואין לה דין חה"ל.

חתיכת בשר שנאסרה מחלב כדי קליפה האם יש דין חה"ל בקליפה?¹¹¹
תוס' והגהות שערי דורא: לא משום שהקליפה נחשבת כאינה ראויה להתכבד.¹¹²
ראבי"ה ורובנו ירוחם: כן כיוון שאם יקלפוה היא תהיה ראויה להתכבד. **---להלכה---**
הרמ"א פסק כדעת התוס'.

- **כתב הדרכי משה,** גבינה שהועמדה בחלב טריפה שנתערבה בגבינות אחרות אין לה דין חה"ל שהרי היא רק בלועה מאיסור ודלא כאו"ה שהחמיר גם בגבינה זו מטעם דהווי כנולדה באיסור.
והקשה הב"ח, שהלא הרמ"א עצמו פסק שבגבינה של גויים אין דין ספק ספיקא- ספק שמא אין זו הגבינה של הגוי וספק שמא לא עירב בה חלב טריפה- כיוון שלאחר איסור חז"ל נחשבת כגוף האיסור וכדברי האו"ה וא"כ סתרו דבריו אלו את אלו.
ותירץ הט"ז, ששם מדובר בגבינה של גוי שהתערבה עם גבינה כשרה, ולא מיירי כלל מדין ביטול כיוון שהווי חד בחד וממילא אין מקום לדון האם היא חה"ל או לא.¹¹³ ומה שכתב הרמ"א הוא ביאור מדוע לא אמרינן ס"ס להתיר משום שלאחר שחז"ל אסרו את הגבינה מחשש שמא בלועה מאיסור דאוי של חלב טריפה הפכה כל גבינה של גוי לאסורה מדרבנן (ולא אומרים ספק דרבנן לקולא כי החשש הוא שבלוע מאיסור דאוי), וממילא יש פה רק ספק אחד שאם באמת זו גבינה של גוי היא אסורה מדרבנן אף שלא ברור שבלועה מחלב טריפה.
משא"כ הכא שמדובר בגבינה שהתערבה ברוב כשרות שאז היא אמורה להתבטל ברוב מדאוי אלא שמדין חה"ל היה אפשר לומר שאינה בטילה, על זה כתב הרמ"א שהיא נחשבת כאיסור בלוע כיוון שהחשש הוא רק שמא הועמדה בחלב טריפה, ולכן לא אמרינן חה"ל.
ובמסקנת דבריו כתב, שסתם גבינה של גוי חשבינן לה כאיסור בלוע ובטילה ולא חוששים שנעשתה מבהמה טריפה דבתר רוב אזלינן שרוב בהמות כשרות הן.¹¹⁴ אלא שיש לחקור האם העמידוה בקיבת עור נבילה שאז הווי איסור בשר וחלב ולא איסור בלוע והווי חה"ל.
אבל הנקודות הכסף הקשה על הט"ז וקיים את קושיית הב"ח משום שהאו"ה עסק בשני מקרים: א. גבינה שנעשתה מחלב טריפה. ב. גבינה שנעשתה ע"י עור קיבת נבילה. ובשני המקרים הווי איסור מחמת עצמו ולכן הוא חה"ל. (ועל המקרה של גבינה שהועמדה בחלב טריפה האו"ה כלל לא דיבר). ממילא מדוע הרמ"א כתב 'דלא כאו"ה' והלא אין בכך כלל מחלוקת.
ולכן כתב שגם הרמ"א מודה לדינא בגבינה של גוים שהוא איסור מחמת עצמו ולא השיג על האו"ה אלא מחמת שהבין שהוא מיירי גם בגבינה שהועמדה בחלב טריפה ששם הוא וודאי איסור בלוע ואין בו דין חה"ל.

האם שייך דין חה"ל בגבינה אסורה?

מהרש"ל: לא. משום שגבינה לחה אינה חשובה, וביבשה אף שהיא חשובה בזמננו, כיוון שלא אוכלים ממנה כדי שביעה ובפרט שהיא קשה לגוף וקצת בנ"א אינם אוכלים אותה אפילו ע"י הדחק אין בה דין חה"ל.
ט"ז: כן. וכפי שנאמר בגמ' אפילו גבינה בת יומא מעלי.¹¹⁵

נידונים נוספים בדין חה"ל:

הפתחי תשובה כתב, שאף בהמה שהתנבלה מחמת מיתה נחשבת כחה"ל, ואף אם היא כחושה מאוד.
ועוד כתב, קרעפליך או כל מאפה ממולא בבשר/ חלב אין לחוש בו משום חה"ל כיוון שנחשב לאיסור בלוע שכל החשיבות במאכל זה היא רק מחמת הבצק ולא מחמת הבשר והחלב. ואין להחשיב בצק זה כמין בשאינו מינו שצריך

¹¹¹ **הש"ך הביא** שזה המקרה היחיד בו תיתכן נפק"מ, שהרי בחתיכת בשר שבלועה משאר איסורים אף אם כולה בלועה אין בה דין חה"ל, לכן מוכרחים לומר שמייירי בבשר וחלב והנידון הוא על הכדי קליפה.

¹¹² **אבל הש"ך דחה** את הבנת הרמ"א בתוס', כיוון שכל מה שתוס' אמרו זה שלא אומרים חני"נ בקליפה ואין משם ראייה שלא אומרים חה"ל כיוון שמצינו ראשונים הסוברים שלא אומרים חני"נ בקליפה ולמרות זאת אומרים את דין חה"ל כך שדינים אלו לא מוכרחים להיות חופפים.

¹¹³ **על זה הקשה הנקה"כ** שהרי התורת חטאת עצמו כתב 'אבל שאר ספק איסור דרבנן שנתערב מותר דברבנן לא בעינן שיהיו שני הספיקות מגופו, וכתב האו"ה דמ"מ בעינן שנתערב ברוב היתר אבל לא חד בחד' עכ"ל. רואים מפורש בדבריו שאף אם נתערב ברוב לא מהני כיוון שהוא חה"ל. ועוד שבכל הכלל ההוא מיירי מדבר חשוב שאינו בטל וכן באו"ה עצמו מיירי מחה"ל.
¹¹⁴ **והוכיח את דבריו** מכך שהגמ' אומרת שאסרו גבינות של גויים מחשש שמא עירבו בה חלב טמא ולא מחשש שמא נעשתה מבהמה טריפה משום שלכך אין לחוש כיוון שאזלינן בתר רובא.

¹¹⁵ **הט"ז רצה** להוכיח זאת גם מדברי הב"י בסי' פ"א בשם האו"ה שגבינה שנעשתה מחלב טריפה נחשבת לחה"ל. **אך דחה זאת** משום ששם מיירי בנתערב בחלב הכשר חלב טריפה ובחלב הטריפה בפני עצמו יש שיעור הראוי להתכבד בניגוד לגבינה מחלב כשר שרק הועמדה בחלב טריפה שוודאי אין שיעור חשוב בחלב הטריפה. **ועוד הוסיף** שבגבינה אין חשש שנעשתה מחלב טמא כיוון שטבעו שאינו נקפה ואף שאולי נעשתה מחלב טהור ובנקבים שבה מעורב חלב טמא, הוא וודאי מעט מאוד שאין בו ראוי להתכבד. ולכן כתב שסתם גבינה של גוי חשבינן לה כאיסור בלוע ובטילה ולא חוששים שנעשתה מבהמה טריפה דבתר רוב אזלינן שרוב בהמות כשרות הן. והוכיח את דבריו מכך שהגמ' אומרת שאסרו גבינות של גויים מחשש שמא עירבו בה חלב טמא ולא מחשש שמא נעשתה מבהמה טריפה משום שלכך אין לחוש. אלא שיש לחקור האם העמידוה בקיבת עור נבילה שאז הוא איסור בשר וחלב ולא הווי איסור בלוע והווי חה"ל.

ס' אף ביבש ביבש, משום שמיירי שם בשומן אווז שהיא איסור דרבנן עם חלב ובכח"ג כתב הש"ך בסי' ק"ט שבטיל חד בתרי אף באינו מינו.

• דין חה"ל בחתיכה חיה או המחוסרת מעשה (ג'1)

נחלקו הראשונים, האם חתיכה הראויה להתכבד הכוונה שתהיה ראויה כמו שהיא עתה, או שהעיקר שתהיה בשיעור גדול כזה שניתן להגישה לפני אורח. ונפק"מ במקרים הבאים:

1. חתיכה חיה/ בהמה שלמה חיה/ תרנגולת בנוצתה:¹¹⁶

סמ"ק: בטלה ואינה נחשבת לראויה להתכבד כיוון שמחוסרת מעשה בישול/ גזיזה.¹¹⁷

רא"ש: אינה בטלה דנחשבת לראויה להתכבד מבחינת שיעורה שלכשתתבשל תהיה ראויה לפני אורחים.

2. כבש¹¹⁸ או אווז שלם מבושל שהופשט מעורו:

רשב"א: בטל ואינו נחשב לראוי להתכבד כיוון שאין דרך ליתנו כך לפני אורחים שעומד להיחתך.¹¹⁹ ¹²⁰

רא"ש: אינו בטל א. נחשב חה"ל ב. נחשב דבר שבמנין כ'את שדרכו למנות' שכולם מוכרים אותו בבודדים.

3. חתיכת נבילה שלא נמלחה/ רגליים של טריפה שלא ניטלו טלפיהן:

שערי דורא: בטלה משום שמחוסר מעשה מליחה/ גזיזת הטלפיים.¹²¹

הגהות שערי דורא: אינה בטלה אף שאינה ראויה כך לאורחים משום שאינה מחוסרת מעשה כולי האי.¹²²

ל"א (הובא בשערי דורא): ברגליים שלא ניטלו טלפיהן אינם בטלים מדין דבר שבמנין.¹²³

---להלכה---

השו"ע פסק בכל שלושת הדינים שבטלה כדעת הסמ"ק, הרשב"א והשערי דורא, וכתב שיש חולקים בכל זה. אבל הרמ"א כתב שנוהגים כהגהות שערי דורא, ולכן:

○ כבש שלם מבושל, חתיכה חיה,¹²⁴ נבילה שלא נמלחה: אינה מתבטלים.

○ תרנגולת בנוצתה,¹²⁵ רגלים שלא נחרכו משערן, כבש בעורו: מתבטלים כיוון שמחוסר מעשה גדול.

• סוגים נוספים של בשר הראוי להתכבד (ג'2, ד', ה')

רגלים של נבילה: רגל של עוף- בטל שאינו חה"ל.

רגל של אווז- אינו בטל כחה"ל.¹²⁶

בהמה גסה- אינו בטל כחה"ל.

בהמה דקה- או"ה: אינו בטל מדין דבר שבמנין אבל אינו נחשב לחה"ל.

סמ"ק: אינו בטל מדין חה"ל אבל אינו נחשב לדבר שבמנין.¹²⁷

בני מעיים של בהמה/ עוף, ראש של עוף: בטל ברוב שאינו ראוי להתכבד לפני אורחים ואין דרך למוכרו במנין.

ראש בהמה גסה/ דקה: אינו בטל משום חה"ל.

¹¹⁶ ועי' לקמן שההגהות שערי דורא למד שרגלים שלא נחרכו משערן ותרנגולת בנוצתה בטלים כסמ"ק, אבל חתיכה חיה וכבש שלם מבושל אינם בטלים כדן נבילה שלא נמלחה שאינו מחוסר מעשה כולי האי.

¹¹⁷ וכתב הסמ"ק שאף אם לאחר מכן הסיר את הנוצה/ העור כיוון שבתחילת התערובת התבטל שוב אינו חוזר וניעור. וכתב הפת"ש שלעומת זאת אם נמצאת הטריפה בתערובת רק לאחר שהסירו את הנוצה אינה בטילה.

¹¹⁸ השו"ע הוסיף 'או חתיכה גדולה יותר מיד'.

¹¹⁹ הרשב"א הוכיח את דבריו מכך שבגמ' בזבחים נאמר שהתערובת אסורה משום שבעלי חיים לא בטלים. משמע שאם ישחטם בטלים ואינם נחשבים כראויים להתכבד כיוון שגדולים יותר מיד'.

¹²⁰ הפרישה ביאר דדעה זו ס"ל שהמדד היחיד לקבוע האם הוא ראוי להתכבד או לא הוא הגודל בלבד. ולכן תרנגולת בנוצתה חשובה חה"ל כיוון שאין צורך שתהיה ראויה כעת העיקר שמחמת גודלה ראויה להתכבד, אבל כבש שלם מבושל לא חשיב חה"ל כיוון שמחמת גודלו אינו ראוי להתכבד כך כיוון שהוא גדול יותר מיד'.

¹²¹ וכ"ש תרנגולת בנוצתה שמחוסרת מעשה גדול ובטלה. (מדויק מלשון השערי דורא 'שגם')

¹²² אבל בתרנגולת בנוצתה באמת ס"ל שבטלה משום שמחוסר מעשה גדול, אבל בכבש שלם וחתיכה חיה אינו בטל וצ"ל שביחס לתרנגולת נחשב למחוסר מעשה קטן יותר כנבילה שלא נמלחה.

¹²³ אבל לא מדין חה"ל כיוון שמחוסר מעשה. וצ"ל שבדבר שבמנין אין משמעות לשאלה האם ראוי לאכילה כעת או לא, אלא כיוון שרגילים למוכרו במנין הוא חשוב ואינו בטל. ועי' בש"ך שהביא בכך מחלוקת בין התורת חטאת לבין המהרש"ל שכתב שאף דבר שבמנין אם מחוסר תיקון גדול בטל אבל התו"ח חילק ביניהם ואף תרנגולת בנוצתה נחשב כדבר שבמנין אף שאינה חה"ל.

¹²⁴ הרמ"א לא הביא את דין חתיכה חיה אבל בהגהות שערי דורא שהובא בדרכ"מ הכליל את דינה עם השאר ובפשטות כך גם פסק הרמ"א.

¹²⁵ הט"ז דייק שדוקא תרנגולת בנוצתה נחשב מחוסר מעשה אבל אם הסיר את הנוצות ועדיין לא נטל מתוכה את בני המעיים אינו נחשב כמחוסר מעשה ואינו בטל.

¹²⁶ וכתב הש"ך שאם לא נחרך עורן מעליהם דמי לתרנגולת בנוצתה שבטלה.

¹²⁷ והוסיף הסמ"ק שאפילו אם תרצה לומר שאינו ראוי להתכבד עדיין אינו בטל מדין לא פלוג רבנן בין בהמה גסה לדקה.

חתיכה שלא ניקרה מגידים וחלב: דרכ"מ: אינה בטלה שראויה להתכבד שהרי היא ראויה לגוי.¹²⁸
פת"ש: בטילה דאיכא טירחא ובכך שראויה לגוי אינה נחשבת לראוי להתכבד.¹²⁹

שומן הכנתא: אינו ראוי להתכבד.

שומן הכנתא של עגל: ראוי להתכבד. (מהרש"ל)

הדרא דכנתא עם שומנה: פסקי התוס': ספק אם היא ראויה להתכבד.

ב"י (סי' ק"י): הכל תלוי לפי המקום והזמן.

עור שומן אווז: רמ"א: ראוי להתכבד.

מהרש"ל: אינו ראוי להתכבד.

עור שומן אווז חתוך לרצועות: או"ה: בטל חשיבותו ואינו ראוי להתכבד.

מהרש"ל: עדיין הוא ראוי להתכבד ואינו בטל.¹³⁰

---להלכה---

הט"ז כתב כמהרש"ל כיוון שעיקר הכיבוד בעור אווז הוא רק לאחר שנחתך לחתיכות ומגישים אותו לפני אנשים חשובים.

אבל הנקה"כ כתב כאו"ה כיוון שאין מכבדים בחתיכה אחת מטוגנת אלא בחתיכות

רבות ולכן כל חתיכה בפני"ע אינה ראויה להתכבד.¹³¹

קורקבן: אינו ראוי להתכבד כמו שאר בני מעיים.

קורקבן של אווז: סתומת השו"ע: אינו ראוי להתכבד.

מהרש"ל: ראוי להתכבד.¹³²

ביליק:¹³³ מהרש"ל: אינו ראוי להתכבד כיוון שקודם שהופשט עורו היה חשוב יותר.

ט"ז: ראוי להתכבד אע"פ שהופשט עורו.¹³⁴

כבד אווז שהפך לבן: ראוי להתכבד ולא בטל.

• חה"ל או בריה שנחתכה או נתרסקה (ו')

כתב השו"ע, בריה וחתיכה הראויה להתכבד אינם בטלים דווקא בעודם שלמים אבל אם נחתכו או נתרסקו בטלים דתו לא חשיבי. ואף אם נתרסקו א. לאחר שנתערבו עם ההיתר. ב. לאחר שנודע התערובת, בטלי בס'.¹³⁵ ובלבד שנתרסקו בשוגג אבל במתכווין לבטל האיסור, אסור למרסק אם הוא שלו וכן למי שנתרסק עבורו.

גדר דין 'נתרסקה': (גר"א)

בריה: סגי בנתרסקה קצת.

חה"ל: דווקא שנתרסקה עד שנאבדה צורתה.

נחתך ממנה חלק אחד:¹³⁶

בריה: רוב הראשונים: בטל ממנה דין בריה.¹³⁷

ל"מ (הובא בשערי דורא): אם רוב הדג הטמא שלם חשיב בריה.¹³⁸

חה"ל: תורת חטאת: אם יש שנשאר כדי לכבד בו אורחים אינה בטלה.¹³⁹

מהרש"ל: בטלה דומיא דבריה.¹⁴⁰

בריה וחה"ל שנתערבו באינו מינו:

רמ"א: בכל גוונא אינם בטלים בניגוד לדשיל"מ.

¹²⁸ הדרכ"מ כתב שאין צורך בטעם זה שהרי אף באיסורי הנאה אומרים דין חה"ל.

¹²⁹ ובסוף דבריו כתב שהנו"ב לא החליט זה להיתר גמור רק צירף סברא זו לסניף לשאר סברות.

¹³⁰ המהרש"ל הקשה שאם כשהוא חתוך הוא אינו חשוב כיצד יהיה חשוב שהוא שלם הרי הרגילות היא לטגנו ולהביאו מחותך?

¹³¹ ובש"ך כתב שדברים אלו משתנים לפי המקום והזמן ולכן הכל תלוי בראות עיני המורה ובספק אזלינן לקולא כדלעיל סי"א.

¹³² המהרש"ל הביא שכ"מ בדברי מהר"ם. והש"ך חלק עליו משום שהמהר"ם כתב באווז שניקב במחט הקורקבן שבו, האווז

עצמו אינו בטל מדין חה"ל אבל הקורקבן בפני"ע אינו חה"ל. וסיים שהכל תלוי לפי המקום והזמן.

¹³³ בשר אווז שהעל החזה.

¹³⁴ הט"ז הקשה כיצד המהרש"ל משווה דין חה"ל לדין בריה שנחתך ממנה קצת שבטלה חשיבותה, והלא בחה"ל בניגוד לבריה

בטלה החשיבות רק כשנאבדה צורתה כדלקמן ומהיכיל תיתי שבהופשט עורה תתבטל חשיבותה?

¹³⁵ אמנם האיסור והיתר כתב שיש לחלק ובנודע התערובת אסור ולא מהני שוב ביטול. (הובא לקמן בדרכ"מ).

¹³⁶ ההגהות שערי דורא כתב שאם רק נתפרך קצת פרורים כמו שרגיל להיות ע"י בישול בוודאי שיש לו עדיין שם בריה.

¹³⁷ הרמב"ן הביא שיש להסתפק בכך והכריע שכיוון שדין בריה הוא דרבנן אזלינן מספק לקולא ובטלה.

¹³⁸ השערי דורא הביא לדחות זאת משום שרק לגבי טומאה שייך לומר שאם רובו קיים אכתי מטמא אבל כלפי דין בריה בוודאי

שבטלה.

¹³⁹ התורת חטאת כתב לגבי נתרסק חלק ממנה ולכאוי"ה הנחתך חלק ממנה. והט"ז הביא (סקי"א) את דברי השו"ע

שהמילים 'עד שתאבד צורתה' קאי גם על נחתך.

¹⁴⁰ כן משמע בדברי המהרש"ל שהובא בט"ז סקי"א.

• חתיכה שנחתכה האם תולין שזו החה"ל (ז')

כתב השו"ע ע"פ הרא"ש, אם נחתכה חתיכה אחת שבקדירה אין תולין לומר שזו החה"ל וממילא תתבטל בס' שבקדירה, אלא כל החתיכות נשארות אסורות ורק החתיכה שנחתכה מותרת ממ"נ, אם היא של האיסור הרי הקדירה כולה מותרת, ואם היא משל ההיתר הרי היא מותרת בכל מקרה. ואפילו אם נחתכו רוב החתיכות שבקדירה אין תולין לומר שהאיסור גם נחתך אלא כל החתיכות שנחתכו מותרות והשאר עדיין אסורות.

וביאר הט"ז בשם הגהות שערי דורא, שעל כל חתיכה שנחתכה אני תולה לומר שהיא הגיעה מהרוב שהוא ההיתר וכדין כל דפריש מרובא פריש ולכן יש לתלות שהאיסור שהוא המיעוט לא השתנה ונותר אסור. אבל אין לבאר שנחשב כיכל קבוע כמחצה על מחצה דמ"י משום שיש יותר סברא לומר שהאיסור הוא מהחלק שנחתך כי חלק זה הרוב נגד הקבוע השני.

• היתר הוצאת האיסור מהתערובת ע"י דמיון (ח'ט')

כתב השו"ע ע"פ ההגהות מיימוניות, קורקבן שנמצא נקוב ונתערבה אותה תרנגולת עם אחרות ניתן לדמות את השומן שבקורקבן לשומן שבתרנגולת ולהוציאה מהתערובת והשאר מותרות. **ועוד כתב** ע"פ תרה"ד, ראש כבש שנמצא טריפה ולא נודע מאיזה כבש הוא אם מקיפים את הראש לצווארו של אחד הכבשים ונמצאו החתיכות דומות ומכוונות יפה יש לסמוך על זה להיתר האחרות.¹⁴²

וביאר הט"ז, שצריך גם להקיף את הראש כיוון שאפשר לברורי בהכי אבל כשניתן לברר רק באמצעות מראה כמו בקורקבן סגי בהכי.

היתרים נוספים:

באו"ה כתב שכיום כיוון שאיננו בקיאים בכך אין להיתר אלא"כ יש הפרש גדול וניכר. **והב"ח הביא** להיתר כבש טריפה שנמצא במוחו מים ע"י שיבדוק את שדרת הכבשים שאם נמצא בה מים תולין שהוא משל הטרפה. **והט"ז כתב** שלא כדאי להיתר ספק טריפות כיוון שלא נמצא דבר זה בש"ס.

סימן ק"ב- דין דבר שיש לו מתירין

• דין דבר שיש לו מתירין (א')

איתא בגמרא, (ביצה ג:) דבר שיש לו מתירין אינו בטל אפילו באלף. **וביאר רש"י**, שחז"ל החמירו לאוסרו כיוון שיש לו מתירין לאחר זמן ולכן לא יאכלנו באיסורו ע"י ביטול אלא ימתין להיתרו.

באיזו תערובת דבר שיש לו מתירין אינו בטל?

אבי עזרי: בין במינו ובין בשאינו מינו.

ר"ת: דווקא במין במינו אבל בשאינו מינו בטל בס'.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת ר"ת.

וכתב הש"ך שבדין זה המדד האם האיסור נקרא מינו או אינו מינו הוא שם הדבר ולא הטעם וכדברי רבא.¹⁴³

מדוע לר"ת דשיל"מ בטל במין בשאינו מינו?

תורת חטאת: שאין ההיתר נקרא אח"כ על שם האיסור אלא על התערובת והיא אינה מינה של האיסור והווי כמי שאין לו מתירין.¹⁴⁴

¹⁴¹ **הט"ז הקשה** על האו"ה שדבריו סותרים זה את זה ובתו"ח ביאר שיש לחלק בין דשיל"מ שאין החשיבות מצד האיסור עצמו אלא מאחר שיהיה לו היתר אח"כ לא רצו חז"ל שיתבטל וכל שנתערב שלא במינו אין ההיתר נקרא על דבר האסור- שהרי הוא חלק מהקדירה ואינו ניכר- אלא על שם הדבר שנתערב בו והווי כמי שאין לו מתירין.

¹⁴² **הפת"ש הקשה** שהרי גם אם החתיכות אינן דומות לא יאסרו כל החתיכות משום שחתיכה חיה אינה חשובה ראויה להתכבד עד שיבשלה וכדלעיל.

¹⁴³ **הש"ך ביאר** שהרי קי"ל כרבא, והרי בעלמא לדידן אין חילוק בין מינו לאינו מינו ובעינן ס' כחכמים דר"י, וא"כ מוכרח שמה שקי"ל כרבא הוא רק כלפי דשיל"מ שהטעם אינו משנה שהרי האיסור אינו בטל אפילו באלף, אלא שם הדבר בלבד.

¹⁴⁴ וביתר ביאור, דשיל"מ שהתערב בקדירה הדין הוא שאיננו 'מפעילים' את דין ביטול ברוב מחמת שיש היתר לאיסורו מאוחר יותר. אבל כאשר התערב באינו מינו, כעת איננו רואים את האיסור לפנינו בכדי לומר שיהיה ניתן לאוכלו בהיתר ומשום כך לא יופעל דין ביטול כיוון שהאיסור התאחד והתערב עם ההיתר שהוא אינו וממילא א"א למנוע את דין הביטול מאחר שאין ההיתר נקרא על האיסור אלא על התערובת.

ר"ן: שרק במין במינו הווי דומיא דדם הפר ודם השעיר שאין הבדל בין האיסור להיתר בין מבחינה מציאאותית ובין מבחינת הדין כיוון שגם האיסור יהפוך אח"כ להיות מותר, משא"כ במין בשאינו מינו אף שיש ביניהם דמיון מבחינת הדין הם שונים זה מזה מבחינה מציאאותית ולכן האיסור בטל בהיתר.

האם מלח/ מים אסורים שנתערבו בעיסה נחשבים מין במינו?
תוס': כן. כיוון שבכך המאכל מתוקן וצריכים זה לזה.
טור בדעת ר"ת: לא. ונחשב אינו מינו ובטל בס'.

---להלכה---

הרמ"א פסק כדעת התוס' שאם לבנו בה מאכל או נתנו בקדירה לתקנה כגון שמלאו ביצה בתרנגולת אינה בטלה כדין מין במינו.¹⁴⁵

ספק דבר שיש לו מתירין:

1. איסור שיש ספק האם הוא דשיל"מ: שו"ע: אסור דאכתי י"ל עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר. ב"ח: מותר.
2. תערובת דשיל"מ שפירש אחד ממנה: צמח צדק: אסור ואכתי נחשב דשיל"מ. צל"ח: מותר כדין כל דפריש מרובא פריש.

דשיל"מ בספק ספיקא: (תערובת דשיל"מ שהתערבה בתערובת נוספת)

או"ח: אסור.

ר"ן: מותר.¹⁴⁶

---להלכה---

הדרכי משה ציין בסוף הסימן לדבריו לקמן סי' ק"י שפסק כדעת האו"ח. **אבל הט"ז כתב** להתיר כדעת הר"ן.

סיכום ההבדלים בין דשיל"מ לבין שאר דברים החשובים:

1. דשיל"מ אינו בטל אף כשאינו שלם, משא"כ שאר דברים החשובים.¹⁴⁷
2. דשיל"מ אינו בטל אף בספק, משא"כ שאר דברים החשובים.
3. דשיל"מ בטל במין בשאינו מינו, משא"כ שאר דברים החשובים.

• דשיל"מ ע"י פעולה חיצונית/ אינו ברור שיהיה מותר (ב-ג')

כתב הרשב"א, שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשהמתיר עתיד לבוא על כל פנים או אם המתיר בידו לעשותו בלא הפסד, אבל דבר שאינו בידו ואינו וודאי שיבוא המתיר אינו בדין דבר שיש לו מתירין. ולכן ביצה של ספק טריפה שאין וודאות שתהיה מותרת ואינו בידו, בטלה ברוב. **וכ"פ בשו"ע**.

הש"ך הקשה מדוע השו"ע פסק את דברי הרשב"א בשם יש מי שאומר והלא זו גם דעת הטור ואין חולק עליהם. וכן מוכח מדברי הגמ' בביצה.¹⁴⁸

כלי הבלוע מאיסור שנתערב בכלים כשרים ואינו ניכר האם בטל ברוב?

רשב"א: כן ולא נחשב דשיל"מ כיוון שצריך להוציא הוצאות להגעילו.

מהרש"ל: כן ולא נחשב דשיל"מ כיוון שאין ההיתר מגיע ממילא מכוח הזמן אלא רק אם יעשה מעשה ויגעילנו.¹⁴⁹

¹⁴⁵ **הט"ז ביאר** שדברי הרמ"א הם בדרך ילא זו אף זו' שלא רק בלבנו את המאכל שעביד לחזותא וטעמא ויש סברא לומר שחשיב מין במינו אלא אף אם נתנו לתקן את הקדירה חשיב מין במינו. **וסיים הט"ז** שבניגוד לדין דשיל"מ, כלפי דין ביטול בס' או ברוב אזלינן בטר טעמא בלבד ואף כשעביד לחזותא או לטעמא חשיב מין בשאינו מינו ובטל בס'.

¹⁴⁶ **הש"ך הביא** שראיית הב"ח להתיר מהר"ן גבי ספק מוכן ביו"ט שני אינה נכונה משום ששם הוא שתי ספיקות בגוף ולכן יש מקום להתיר משא"כ הכא שהוא ספק בגוף ספק בתערובת שאסור. **ועי' בבדק הבית בסוף הסימן** שהביא בשם הרא"ש שיש מתירים שבר משום שיש ס"ס האם הוא חדש ואת"ל שהוא חדש שמא השריש מקודם לעומר. וביאר שבס"ס כזה שיש צד שאין כאן איסור בכלל מותר אף בדשיל"מ אבל בס"ס ע"י תערובת אכתי אסור.

¹⁴⁷ **הט"ז ביאר** שהשו"ע כתב 'בין שלמה' כדי לחדש שאף בשלמה שיש לה חשיבות מדין דבר שבמניין אכתי יש נפק"מ שנחשבת גם דשיל"מ לענין ספק שבדבר שבמניין בטל ובדשיל"מ אסור. (לרמ"א שפוסקים כר' יוחנן אליבא דר"מ וביצה לא נמכרת באומדן כלל אתי שפיר, וכן לפי השו"ע בס"י פ"ו אך דברים אלו נסתרים מדברי השו"ע בס"י ק"י ס"א שפסק שדבר שבמנין הוא רק בשבעת הדברים החשובים).

¹⁴⁸ הגמ' הקשתה למ"ד ביצה שנולדה ביו"ט אסורה מדרבנן מדוע ספקא אסורה? ותירצה הגמ' דמייירי בספק טריפה. ורש"י מבאר שהכוונה בביצה שיש ספק אם הגיעה מתרנגולת כשרה או טריפה וממילא שואלת הגמ' מדוע קתני בסיפא שאם נתערבה באלף כולן אסורות הרי אין זה דשיל"מ! **וכתב הש"ך** שאם אכן גם במתיר שאינו וודאי שיבוא חשיב דשיל"מ, מדוע הגמ' לא העמידה בביצה שיש ספק על התרנגולת אם היא טריפה או לא ויש לה מתירין כיוון שיתכן שבעוד 12 חודש נגלה שאינה טריפה או שתתחיל להטיל ביצים, אלא מוכח מהגמ' שאם אין וודאות שהמתיר יבוא אינו דשיל"מ.

¹⁴⁹ **הש"ך הקשה על דבריו** שהרי מצינו שגם נחשב דשיל"מ כיוון שיכול להישאל על נדרו והלא גם שם אין זה היתר הבא ממילא מכוח הזמן אלא מחמת מעשה שעושה ובכל אופן חשיב כדשיל"מ.

רא"ה: לא כיוון שיכול להגעיל את הכלי והאיסור יהיה ניכר לא נאמר דין ביטול בכה"ג.¹⁵⁰
מהרי"ל: לא כיוון שהוא דשיל"מ שיכול להגעילו שההוצאה על ההגעלה היא דבר מועט.¹⁵²

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א.
והש"ך כתב שיש להחמיר כמהרי"ל במקום שאין הפסד מרובה. והוסיף שיש להמתין עד שהכלים יהיו נטל"פ שאז שרי עכ"פ מן התורה.¹⁵³ **ובפת"ש הביא** ראייה לדבריו מדין חמץ בפסח שנחשב דשיל"מ אף שלאחר הפסח אכתי יהיה אסור מדרבנן.¹⁵⁴ **ועוד כתב הש"ך** שיש מקום להחמיר במקום שאין הפסד להוציא כלי אחד מהתערובת כמו שנהג מהר"ם בחתיכות.

אבל הפת"ש הכריע ע"פ הנודע ביהודה שבכלים לא שייך דשיל"מ משום שרק באוכל אפשר לומר עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר אבל בכלי שיכול להשתמש בו גם היום וגם מחר לא שייך כלל דין דשיל"מ משום שהשימוש של היום בכלי אין לו מתירין.

הט"ז הקשה מדוע לא נאמר את הכלל 'אין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לילך שם' וא"כ איך ייתכן שהבליעה של האיסור מתבטלת ברוב כיוון שאין לה מתירין ואילו הכלי שנאסר מחמת הבליעה לא יתבטל לעולם כיוון שיש לו מתירין והלא נמצא שהנאסר יותר חמור מהאסור?

ותירץ שבדין דשיל"מ לא מתחשבים בשום סברא להחמיר כיוון שיש לו אפשרות להמתין ולאוכלו בהיתר בלא ביטול. **והוסיף הט"ז** שאע"פ שמותר להשתמש בכל הכלים האלו שנתערבו מ"מ אין להשהותם זמן מרובה יחד מחשש שמא ישתמש בכלם ויערב את התבשיל שהתבשל בכלים הללו ויאכלם בבת אחת וזה וודאי אסור כדק"ל לקמן בסי' ק"ט שכל ההיתר בביטול יבש ביבש הוא רק בזה אחר זה ולא יחד.

דין דשיל"מ בדבר שעדיין נותר בו איסור:

הצמח צדק הביא נידון בביצה שנולדה ביו"ט שיש שכתבו דלא הווי דשיל"מ משום שגם לאחר יו"ט תהיה אסורה מדין טריפה ורק ע"י ביטול מותרת וא"כ נתיר גם כעת ע"י ביטול ברוב. **אך הצמח צדק העלה** דהווי דשיל"מ כיוון שכל מה דאפשר למיעבד בהיתר עבדינן ועכ"פ יסתלק מהביצה איסור הכולל של נולד ולכן אינו בטל עד מוצאי יו"ט. **הפרמ"ג הביא** נידון במי שאמר קונם עליי אכילת בשר נבילה זו ונתערבה באחרות שאיסור הנדר נחשב דשיל"מ אף שאכתי הבשר יישאר אסור מדין נבילה. ואף שאין איסור חל איסור, כל זה רק לגבי מלקות וקרנן חטאת אבל לעניין איסור, חל גם איסור הנדר. **ורעק"א כתב** שכיוון שיש מחלוקת אם נדר חל על דבר איסור ספיקו לחומרא ולכן הוא דשיל"מ. **אך בסוף דבריו** פקפק בכך משום שכל הסיבה שנדר נחשב דשיל"מ הוא משום שיש מצווה להישאל על נדרו וא"כ הכא שאין מצווה כזו ולהיפך נחשב שנדר לדבר מצווה א"כ אינו דשיל"מ. **אך אכתי רעק"א נותר בספק** משום שיש מקום לומר שלאחר שפקע איסור נבילה ע"י הביטול יהיה מצווה לישאל על נדרו ולא יתבטל מדין דשיל"מ, או שמא לא חל דין דשיל"מ אם הוא רק מכוח הביטול. **ואין להביא ראייה** מהמקרה של ביצה שהביא הצ"צ משום ששם האיסור נולד רק לאחר התערובת משא"כ הכא שהאיסור חל קודם לכן אלא שהוא מיתלי תלי וקאי עד שיתערב ויפקע ממנו איסור נבילה. ונשאר בצ"ע.

- **תנאים וכללים נוספים בדין דשיל"מ (ד')**

דשיל"מ כשהמאכל עתיד להתקלקל:

מרדכי: אינו נחשב לדשיל"מ ובטל.
מהרש"ל (הובא ברעק"א): נחשב לדשיל"מ ואינו בטל.

---להלכה---

השו"ע פסק כמרדכי בשם יש מי שאומר.

דשיל"מ בדבר שיחזור לאיסורו כגון חמץ בפסח:¹⁵⁵

מרדכי: אינו נחשב לדשיל"מ ובטל.

רמב"ם: נחשב דשיל"מ ואינו בטל.

¹⁵⁰ **רא"ה** הוסיף שאינו יכול להתבטל ברוב כדין יבש ביבש משום שאם ישתמש בכלים יחד בכלי ראשון יכול האיסור לתת טעם בהיתר וכדין לח ביבש שצריך ס'.

¹⁵¹ **הש"ך הביא** בשם מהרי"י בן לב שכתב שכלי בשר שנתערבו עם כלי חלב לא בטלים ברוב כיוון שנחשב כניכר האיסור שיכול ליתן טעם ע"י בישול ולכן לא בטל לעולם כיוון שיכול להוציאו ע"י הגעלה. אבל הב"ח חלק ע"כ.

¹⁵² **מהרי"ל הוכיח** מדין מעשר שני שנחשב דשיל"מ כיוון שיכול לעלות ולאוכלו בירושלים אף שיש בכך הוצאה משום שנחשב לדבר מועט.

¹⁵³ **המשאת בנימין כתב** ג"כ להמתין עד שהכלים יהיו נטל"פ, אלא שכתב שכל זה רק כשיש חשש שישתמש בכל הכלים בו זמנית שאז הכלים המותרים יבלעו מהכף עצמה שנחשבת דשיל"מ אבל אם משתמש בכלים בזה אחר זה בכל מקרה אין לחוש כי אף אם ישתמש קודם שעבר מעלי"ע אכתי הכלי השני בלע רק מטעם איסור ולא מהדשיל"מ עצמו שהרי הוציא כבר את הכף האסורה. **אבל הש"ך חלק** ע"כ לשיטתו לקמן שאף בטעם בלבד נאמר דין דשיל"מ ולכן יהיה אסור להשתמש בהם אפילו כל אחד בפני עצמו. והוסיף שאף לפי הרשב"א לכאורה יצטרכו תמיד להמתין מעלי"ע משום שעל זה וודאי לא צריך להוציא הוצאות בכדי להתירו וכל ההיתר בכלים ללא הגעלה ע"י ביטול יהיה רק אחר מעלי"ע.

¹⁵⁴ **רעק"א הקשה** על דברי הש"ך שהלא נתבאר בסי' ק"ג שגם במקרה שהאיסור נטל"פ אכתי צריך רוב לבטלו וא"כ אמור להיות מותר מיד מדין ביטול ולא יצטרך להמתין מעלי"ע.

¹⁵⁵ **הרשב"א כתב** שחמץ בפסח כמו חביץ קדירה שאם ימתין למחר יפסד ותעבור צורתו בטל ואינו נידון כדשיל"מ. מדויק מדבריו שאין זה דבר שאין לו מתירין בגלל שהוא דבר החוזר לאיסורו.

---להלכה---

הרמ"א סתם כדעת המרדכי והביא ב"א את דעת הרמב"ם.

אבל המהרש"ל פסק כדעת הרמב"ם.

והש"ך הביא את המחלוקת באו"ח האם חמץ שנתערב בפסח יבש ביבש אינו בטל אפילו באלף או שבטל חד בתרי וכתב שאפשר לבאר שבהא פליגי האם הוא דשיל"מ או לא.¹⁵⁶

דשיל"מ שהוא אסור לזה ומותר לזה כגון המבשל בשבת:¹⁵⁷

רבנו ירוחם: אינו נחשב לדשיל"מ ובטל.

או"ח: לדידיה נחשב לדשיל"מ ואינו בטל.

---להלכה---

הרמ"א פסק כדעת רבנו ירוחם.

וכתב הפת"ש בשם המג"א שמיירי כשנתערב אחר השבת דאם נתערב בשבת עצמה מתוך שלאחרים הוא דשיל"מ הווי דשיל"מ אף עבור המבשל עצמו.

דשיל"מ בדבר שיש טעם בלבד:

מרדכי: אינו נחשב לדשיל"מ ובטל.

ר"ן: נחשב לדשיל"מ ואינו בטל.

---להלכה---

הרמ"א פסק כדעת המרדכי שדשיל"מ נאמר רק כשהאיסור בעין או שיש ממשות בתערובת אבל טעם בלבד בטל.

הט"ז למד בדעת הרמ"א שמיירי באיסור שנפל לקדירה והוציא והווי פליטתו בקדירה, וכיוון שהוא טעם בלבד אינו חמור לאסור בגלל שיש לו מתירין ובטל, שהרי מיירי במין במינו והטעם לא מורגש כלל והווי כלא נפל האיסור לשם מעולם.¹⁵⁸

אבל הש"ך הביא את דברי הרמ"א בתורת חטאת שכתב שאף כשיש ממשות בקדירה אלא שהאיסור נימוח ואינו ניכר במראה אלא בטעם בלבד, אינו נחשב לדשיל"מ.¹⁵⁹ **אך הש"ך הכריע** כדעת הר"ן ואף אם הוציא את גוף האיסור וזרקו הטעם נחשב לדשיל"מ ואינו בטל דסוף סוף עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

דשיל"מ באיסור בלוע כגון חתיכה שלא נמלחה:¹⁶⁰

תרה"ד (ע"פ הבנת הרמ"א): אינו נחשב לדשיל"מ ובטל.

ר"ן: נחשב לדשיל"מ ואינו בטל.

---להלכה---

הרמ"א פסק ע"פ הבנתו בתרה"ד ולכן כתב שחתיכה שלא נמלחה ג' ימים בטלה כיוון שאין איסורה אלא מחמת דם הבלוע בה.

אבל הט"ז והש"ך הכריעו כדעת הר"ן משום שמה לי איסור בלוע או לא, סוף סוף עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר והווי דשיל"מ.

והקשו על הרמ"א:

א. התרה"ד כתב את דין בלוע רק כלפי חה"ל שכיוון שהאיסור הבלוע אינו ראוי להתכבד, בטל כיוון שהחתיכה עצמה היתר. וא"כ מוכח להדיא שכלפי דשיל"מ אין מקום לחלק בין בלוע או לא. (ט"ז ושי"ך)

ב. מדוע לעיל בס"ג כתב הרמ"א בשם הרשב"א שכלי לא נחשב לדשיל"מ כיוון שצריך להוציא הוצאות להגעילו, תיפוק ליה משום שהוא איסור בלוע ולא אמרינן דשיל"מ. (ט"ז)

ג. יש להקשות מדין תערובת ביכורים שחשיב דשיל"מ וא"כ ק"ו הכא שאף באיסור בלוע נחשב דשיל"מ. (ט"ז)

ולכן הט"ז ביאר שהרמ"א טעה במראה המקום שלו וכתב שהוא ע"פ תרה"ד ובאמת דבריו הם ע"פ האו"ח שכתב להתיר איסור בלוע בכלי מצד שאין איסורו מגופו ולא גרע מבריה הבלועה מאיסור שבטלה, ועוד כתב להתיר מצד שצריך להוציא הוצאות להגעילו. ולכן כתב הרמ"א בס"ג את דין הרשב"א כדי ללמוד שכל איסור שצריך להוציא

¹⁵⁶ **הש"ך בתחילת דבריו כתב** שאף למ"ד שלא בטל מצד חומרא דחמץ תהיה נפק"מ האם הוא דשיל"מ או לא במקרה שנתערב מוי' שעות ולמעלה בערב פסח שאז מצד חומרא דחמץ בטל בסי' אבל אם הוא דשיל"מ אינו בטל אף בכה"ג. ועוד שבנתערב בפסח עצמו בשאינו מינו מצד דשיל"מ בטל אבל מצד חומרא דחמץ אינו בטל לעולם.

ועוד כתב שהמ"ד דס"ל שאינו בטל מצד דשיל"מ יכול להסתדר גם עם ה"א שחמץ בפסח בטל חד בתרי דמיירי באינו מינו ולכן אף מצד דשיל"מ בטל. אלא שצ"ל דמיירי ביש סי' כנגדו דאם יבשלם יתן טעם.

¹⁵⁷ **הש"ך מבאר** שמדובר במקרה שבישל בשבת במזיד דא"כ אף לעצמו מותר במוצי"ש והווי דשיל"מ.

¹⁵⁸ **הפרמ"ג הקשה** על הט"ז שכתב לחלק בין הכא לביצה המעורבת בקדירה, דהתם הוא דשיל"מ כיוון שהביצה מבשמת את התבשיל. ולכאורה מה ההשוואה להכא הלא שם גוף האיסור נמצא בקדירה אלא שנימוח, ואילו הכא מיירי שהוציא את גוף האיסור מהקדירה, וא"א לומר שהט"ז למד שגם כשהאיסור נימוח חשיב טעם בלבד שהרי הט"ז עצמו כתב בסי' ק"י שלא הווי טעמו אלא כשהוציא את גוף האיסור מהקדירה.

¹⁵⁹ **הש"ך כתב** שאין להוכיח מהטור בסי' תקי"ג שבטעם לא נאמר דשיל"מ דהתם מיירי במין בשאינו מינו ולכן בטל. וזו הכוונה גם בדברי האו"ח שבטל רק משום שהוא אינו מינו. (ובאמת הש"ך רצה בתחילה לומר כט"ז דמיירי דווקא בזרק את האיסור ונתר טעם בלבד אך בתורת חטאת משמע מפורש שקאי אף בנימוח האיסור לתוכו ואינו ניכר).

¹⁶⁰ **התרה"ד הביא** שיש אומרים שחתיכה שלא נמלחה ג' ימים נחשבת לדשיל"מ משום שתהיה מותרת ע"י צליה. והקשה ע"כ שהרי לצלי לא נאסרה מעולם ואין כאן איסור שיהיה מותר אלא מה שאסור נותר אסור ומה שמותר נותר מותר.

הוצאות להתירו אינו נחשב לדשיל"מ ובס"ד כתב הרמ"א את דין חתיכה שלא נמלחה ששם לא שייך הטעם שצריך להוציא הוצאות אלא את הטעם שהוא איסור בלוע.

אבל הנקה"כ כתב שמוכח מהאו"ה שאף באיסור בלוע נחשב דשיל"מ וכפי שפסק כרמב"ם בדין יין ודלא כהב"ח שהשיג על דבריו מייך שהרי האו"ה עצמו פסק כרמב"ם.¹⁶¹ ועוד שמ"ש להשוות לבריה הוא רק לבאר שכמו שבבריה וחה"ל איסור בלוע אינו אסור לעולם כיוון שהאיסור עצמו אינו חשוב, כך גם בדשיל"מ הבלוע מתבטל משום שהבלוע עצמו נחשב אינו מינו עם שאר הכלים ואין לדון זאת כתערובת מין במינו מחמת הכלי כיוון שאין האיסור מחמת עצמו של הכלי. אבל מדברי הרמ"א משמע שאף אם הבלוע הוא מין במינו עם שאר החתיכות בטל כיוון שהוא איסור בלוע. **אבל בפת"ש הביא** שיש שהעמידו את דברי הרמ"א דווקא כשהבלוע הוא אינו מינו עם שאר החתיכות.

חתיכה שנאסרה מחמת תיקו עד שיבוא אליהו:

כתב הנקה"כ, מצאתי כתוב בגליון או"ה של אביו מהרמ"א שאין זה דשיל"מ כיוון שכשיבוא אליהו יתברר למפרע שמעולם לא היה כאן איסור ולא דמי לביצה שנאסרה ויש לה מתירין אח"כ. וכתב ע"כ הרמ"א שא"א לומר שאינו נחשב דשיל"מ מטעם אחר שעד שיבוא אליהו יתקלקל המאכל, דיכול להגיע בכל שעה. וא"א לומר שאינו בוודאי שיבוא לידי היתר כיוון שרק בביצה שהאיסור הוא וודאי עד י"ב חודש לכן צריך שיהיה היתר וודאי לאחמ"כ אבל כאן האיסור עצמו אינו ברור כיוון שאליהו יכול לבוא בכל שעה. ואף שגם בביצה ייתכן שיתברר למפרע שלא הייתה טריפה, עכ"פ היא נאסרה תקופה מסוימת מספק, וכאן אין תקופה מוגדרת כיוון שכל שעה אליהו יכול לבוא.

דשיל"מ באיסור שאינו ניכר:

כתב הרמ"א ע"פ האו"ה, שכל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב כגון ענבים שיוצא מהם יין בשבת לתוך יין צלול, בטל אף שהוא דשיל"מ כיוון שלא היה האיסור ידוע קודם שנתערב ולא היה עליו שם יין בפני עצמו מעולם.

דשיל"מ באיסור נדר:

עוד כתב הרמ"א, שמי שנדר לאסור על עצמו דבר מאכל ונתערב בהיתר, אינו בטל לעולם משום דשיל"מ כיוון שיש לו מצווה להישאל על נדרו ולהתירו. **והביא הפת"ש: א.** דין דשיל"מ בנדר הוא רק כשהנדר עצמו יכול להישאל על נדרו אבל כשאדם אחר אסר עליו את המאכל ואין זה בידו להישאל על הנדר אינו נחשב דשיל"מ.¹⁶² **ב.** יש לדון במקרה שנדר בעת צרה שאין מצווה להישאל על נדרו האם אין זה דשיל"מ מחמת כן. ומ"מ אם רוצה להישאל על נדרו ייתכן שנחשב דשיל"מ גם בכה"ג, דכל מה דאיתמר בש"ס שהוא רק במקום שמצווה להישאל זה רק בסתמא אבל אם רוצה להישאל בכל גוונא הווי דשיל"מ.

דשיל"מ באיסור שבועה:

בית יעקב: אינו נחשב לדשיל"מ כיוון שאין זה מצווה להישאל ע"כ. **רב אחד:** יש לחלק בין שבועה סתם לשבועה בשם. **פמ"ג:** נחשב לדשיל"מ אף בשבועה.

וכתב הפת"ש, שאם נדר מחבית יין ונשבע שלא יתיר נדרו ונתערב אח"כ בהיתר, נחשב דשיל"מ כיוון שיכול להתיר תחילה השבועה ואח"כ להישאל על נדרו. ואף שכרגע אינו יכול להתיר נדרו כיוון שהדבר בידו להביאו לידי היתר, ואף שהוא טורח לא מצינו שטורח מפקיע דין דשיל"מ ובפרט בטורח קל כזה.

סימן ק"ג- דין נותן טעם לפגם

• נטל"פ בפני עצמו או ע"י תערובת (א')

איתא בעבודה זרה (ס"ז.י.), נותן טעם לפגם מותר מדכתיב "לא תאכלו כל נבילה, לגר אשר בשעריך תתנו". נבילה הראויה לגר קרויה נבילה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה.

- **כתב הרא"ש**, אפילו משובח בתחילה ורק לאחר מכן פוגם שרי.¹⁶³
- **כתב הרשב"א**, שאף שאין טעמו פגום אלא מחמת תערובתו שרי. **וכ"פ השו"ע**.

מה הדין נטל"פ באיסור שאינו בטל אפי' באלף?

או"ח: אסור אפילו כשהוא פגום כיוון שאין איסורו מחמת טעמו אלא מחמת חשיבותו.

¹⁶¹ **הרמב"ם כתב** שטיפה של יין שנפלה לתוך חבית ונדר ע"י שלא לשתות יין אינה בטלה כיוון שיש לו מתירין להישאל על נדרו אף שהוא טעם בלבד.

¹⁶² **והביא הפת"ש** שאין להשוות דין זה לתרומה טמאה ביד כהן שהישראל יכול להישאל עליו ולהתירו ורק מצד שלא שכח שישאל ע"כ אינו נחשב דשיל"מ, משום דהתם גם לישראל עצמו הוא אסור ואם ישאל עליו יהיה מותר אף עבורו משא"כ הכא שלנאסר אין יכולת להישאל ולמי שאסרו עליו מעולם הדבר לא היה אסור. ולכן מי שאסר פרותיו על עצמו ועל חברו וודאי שנחשב כדשיל"מ אף לחברו כיוון שהאוסר יכול להישאל עליו ולהתירו אף עבור עצמו.

¹⁶³ דברי הרא"ש הם רק באיסור עצמו אבל בתערובת אסור גם בהשביח ולבסוף פגם כדלקמן.

או"ה: מותר משום שכשהוא פגום בטלה חשיבותו אבל אם הוא פגום רק מחמת תערובתו אסור.
---להלכה---

הרמ"א פסק כדעת האו"ה שדברים החשובים כבריה וכיוצא בה צריך שיהיו פגומים בפני"ע.
אבל הפת"ש הביא שיש חולקים ורק בחה"ל יש להתיר בנטל"פ אבל בבריה לא.

הש"ך מבאר, שכוונת הרמ"א במילים 'וכיוצא בה' לחה"ל ודבר שבמניין וכה"ג.

מה כוונת הש"ך במילים 'וכה"ג'?

פמ"ג: בע"ח ודשיל"מ.

פת"ש: בע"ח אבל דשיל"מ אסור אף בנטל"פ כיוון שאין איסורו מחמת חשיבותו אלא מחמת שיש היתר לאיסורו.

• **רמת הפגימה בנטל"פ (בי-ג')**

כתב השו"ע (ע"פ הראשונים), שפגימה זו אינה צריכה להיות לגמרי עד שיהיה קץ לאוכלו אלא אפילו פוגם קצת אינו אסור תערובתו.¹⁶⁴

באיזה יחס איסור פגום קצת הופך את התערובת לנטל"פ?

רשב"א: כל שההיתר רבה על האיסור שמן התורה בטל ברוב וכל איסורו רק מחמת טעם סגי בפגום קצת.¹⁶⁵

ר"ן: כאשר האוכל אינו נהנה מכך שהאיסור הגדיל את כמות המאכל אלא מצטער שפגם את איכותו.¹⁶⁶

---להלכה---

השו"ע הביא את דברי הרשב"א בשם יש מי שאומר,¹⁶⁷ ואת דברי הר"ן בשם יש מי שחוכך לומר.

כתב השו"ע (ע"פ הגמרא), שפגימה קצת מתירה רק כאשר המאכל נפגם מהרגע שהאיסור נפל לתוכו, אבל אם בהתחלה הוא השביח את המאכל ורק אח"כ פגמו או להיפך שבתחילה פגמו ולאחר מכן השביח,¹⁶⁸ יש לאסור עד שיהיה פגום לגמרי.^{169 170}

מה הדין דבר שאינו נותן טעם לשבח ואינו נותן טעם לפגם?

ש"ך: אסור אף שאין הטעם נרגש כלל וכדמוכח מגיד הנשה.

פ"ח: אסור רק כשהטעם נרגש אלא שאינו משביח ואינו פוגם.

○ **כתב האיסור והיתר הארוך**:

א. שרק אם נתערב גוף האיסור במין במינו או במין בשאינו מינו ונימוח שנחשב כטעם בלבד שאז בטל ברוב מן התורה ולכן סגי בפגום קצת לבטל את טעמו. אבל מין בשאינו מינו והאיסור שלם אלא שאינו ניכר בתערובת שאז אף מדאורייתא צריך ס', ממילא לא סגי בפגום קצת אלא אסור עד שייפגם לגמרי.

והקשה הדרכ"מ, שהלא טעם כעיקר דאורייתא וא"כ מה החילוק בין נימוח או לא בין כך ובין כך צריך ס' מן התורה אלא שכיוון שכל איסורו הוא רק מחמת טעמו שרי בפגום קצת.¹⁷¹

ב. איסור פגום שנתערב בקדירה, למרות שהמאכל עצמו מותר אבל הקדירה אסורה לבשל בה אפילו תבשיל שהאיסור נותן בו טעם לפגם כיוון שההיתר של נטל"פ הוא רק בדיעבד ולא לכתחילה. ואם בישל בו אח"כ תוך מעלי"ע מאכל שהאיסור נותן בו טעם לשבח אף המאכל אסור כדין פגום ולבסוף השביח. ואם יש ס' כנגד האיסור שרי.¹⁷² **וכ"פ הרמ"א.**

¹⁶⁴ **הרשב"א והר"ן הביאו** לכך ראייה **א.** קדירה שאינה בת יומא שרי ולא מסתבר שהיא פוגמת התבשיל עד כדי כך.

ב. שמן ודבש שהותרו משום נטל"פ ובוודאי שאינם נפסלים מאכילת אדם.

¹⁶⁵ **הרשב"א מבאר** שגם כאשר האיסור עצמו היה גדול בכמותו מן ההיתר אלא שהכירו וזרקו, גם בכה"ג סגי בפגום קצת משום שכל איסורו הוא רק מחמת טעמו וטעם פגום אינו אסור. ורק כאשר האיסור הוא מרובה או אפילו שווה בכמותו להיתר שאז איסורו הוא לא רק מחמת טעמו אלא אף מחמת עצמו צריך שיהיה פגום לגמרי כדין נבילה עצמה שצריך שלא תהיה ראויה לאכילה כלל שבלא"ה הוא נהנה מעצם אכילתה.

¹⁶⁶ כלומר לפי הר"ן אף שהאיסור פגום קצת, אם הוא נהנה מכך שיש לו תבשיל מרובה הוא אסור את התערובת ורק פגום לגמרי שרי וכפי שאסור לאכול את הנבילה בפני עצמה אף שהיא פגומה קצת כיוון שסוף סוף הוא נהנה מעצם האכילה. אבל אם הוא מצטער מכך שהאיסור פגם את התבשיל אף שבו בזמן הוא הגדיל את כמותו, יש להתירו אף בפגום קצת.

¹⁶⁷ ולכן אם האיסור מרובה מההיתר או אפי' מחצה על מחצה צריך שיפגום לגמרי, אבל אם אין שם ממשו של האיסור אלא טעמו בלבד אף שהוא מרובה מההיתר סגי בפגום קצת.

¹⁶⁸ **הש"ך הדגיש** שבכה"ג אסור רק אחרי שהשביח לבסוף שקודם לכן כל עוד הוא פגום שרי אף בפגום קצת.

¹⁶⁹ **הר"ן מבאר** שכיוון שהאיסור השביח את ההיתר הוא הפך את התערובת לאיסור עצמו ולכן אף שלאחר מכן נפגם צריך שיפגם לגמרי כדין נבילה עצמה. וכ"ש כשהאיסור נפגם בהתחלה ולאחר מכן השביח שהוא אסור כיוון שכרגע הוא משובח.

¹⁷⁰ **הטור כתב** שדין זה שייך בכה"ג שנתערב חומץ יין נסך בגריסים צוננים שהשביחם ולאחר מכן הרתיחם ובכך פגמם. וממילא **כתב הט"ז** שהמקרה ההפוך הוא בכה"ג שהתערבו כשהם רותחים ולאחר מכן ציננם שאז נהפכו לפגם. **אבל הפרישה כתב**

שברותחין וציננן שרי וצ"ע בדבריו.

¹⁷¹ בציר של איסור לכו"ע נחשב כגוף האיסור עצמו וצריך שיהיה פגום לגמרי.

¹⁷² **וכתב הש"ך** שלא צריך ס' כנגד כל הבלוע כיוון שהאיסור לא עשה את התבשיל הראשון ח"י"נ שהרי הוא פוגמו ורק לאחר מכן נתן טעם לשבח בתבשיל השני. **והפת"ש הביא** שלא צריך ס' נגד כל האיסור הראשון אלא סגי שישער לפי חשבון שהרי חלק

- ג. איסור פגום שנתערב בתבשיל ולאחר מכן חימם את שניהם בקדירה, אסור לבשל בה לכתחילה ולא אומרים שכיוון שהתבשיל נותר באכילה הוא אינו אוסר יותר, משום שלא הותר מצד ביטול אלא מצד נטלי"פ וזה לא עוזר בקדירה שאסורה לכתחילה אף בנטלי"פ.
- ד. איסור פגום שנתערב בקדירה וערבב את הקדירה בכף, ולאחר מכן תחב את הכף לתבשיל שני שהוא גם כן פגום, הקדירה מותרת משום נ"ט בר נ"ט שאכתי הוא היתר שנטלי"פ. **וכ"פ הרמ"א.**

האם צריך שהתבשיל הראשון יהיה נטלי"פ?

- ט"ז: לא. כיוון שהתבשיל השני הוא נטלי"פ הווי נ"ט בר נ"ט ושרי.¹⁷³
- נקה"כ: כן. כיוון שצריך ג' נ"ט בכדי להתיר נ"ט בר נ"ט ולכן רק כשהתבשיל הראשון הוא נטלי"פ שרי.
- ה. דבר שאין בו טעם כלל כגון רגלים של דבורים שהתבשלו בדבש הקדירה לא נאסרת.

איסור שנפל לתבשיל ואסרו ולאחר מכן התערב עם תבשיל שני שהאיסור פוגמו אך התבשיל משביחו:

כנסת יחזקאל: אסור כיוון שהתבשיל הראשון נעשה נבילה ונותן טעם לשבח בתבשיל השני.
גבעת שאול: מותר שאין הנאסר יכול להיות חמור מהאיסור עצמו.

כלי בשרי בן יומו שהתבשל בו יין וערבבו עם כף חלבית בת יומא:

נודע ביהודה: היין שרי דהבשר נטלי"פ ולא נוצר איסור בב"ח והקדירה אסורה שמא התערבו שלא באמצעות היין.
חוות דעת: היין והקדירה שרי.

כתב השו"ע (ע"פ הגמרא), נטלי"פ שרי אף כאשר הפגימה היא רק מחמת דבר אחר שמסייעו כגון שנפל איסור לקדירה שיש בה מלח או תבלין מרובין ואלמלא המלח/ התבלין לא היה כוח באיסור לבדו לפגום אפילו הכי מותר. וה"ה להיפך שהאיסור פוגם רק מחמת שחסר מלח/ תבלין בקדירה ג"כ שרי.¹⁷⁴

• **דין נטלי"פ בדבש/ שמן עם בשר (ד')**

איתא בעבודה זרה (לח: ט:), למאי ניחוש לה אי משום איערובי מיסרא סרי ואי משום גיעולי גויים נטלי"פ ושרי.

על מה נאמר 'אי משום איערובי מיסרא סרי'?

רש"י: שמן/ דבש עם יין שהם נטלי"פ.
רמב"ם: שמן/ דבש עם בשר שהם נטלי"פ.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ם.¹⁷⁵

דבש עם בשר:

הקשה הב"י כיצד כתבו הפוסקים שדבש עם בשר הוא נטלי"פ הרי העולם מבשלים אותם יחד והוא משובח מאוד? **ותירץ** שדבש עם תבלין ובצלים יחד עם בשר הוא לשבח אבל דבש לבדו עם בשר הוא לפגם. **הקשה הדרכ"מ** א"כ מדוע המרדכי אסר נבילה בדבש אף כשהדבש הוא ללא תבלין אלא בפני עצמו? **ותירץ הב"ח** שבאמת דבש עם בשר הוא נותן טעם לפגם והסיבה שהמרדכי אסר בכל זאת משום שמייירי בדבש מועט ובשר מרובה ולכן אסור כל עוד הוא לא פגום לחלוטין כדין האוכל נבילה וכנ"ל. **הקשה הט"ל** שהרי המרדכי דיבר גם במקרה שהוציא את האיסור מהדבש ונותן רק טעמו וא"כ ככה"ג אף שרבה האיסור על ההיתר יש להתיר בפגום קצת. **ולכן כתב** שצריך לחלק כדברי המהרי"ל שהוא בדרכ"מ בין משקה העשוי מדבש שהוא לפגם ביחד עם בשר לבין דבש עצמו שהוא לשבח.

---להלכה---

השו"ע כתב שדבש של גויים אף אם הוא מבושל שרי מפני שהדבש פוגם את הבשר. **והרמ"א הביא** ב"א את דברי המהרי"ל שרק במשקה העשוי מדבש הוא לפגם וכתב שיש להחמיר במקום שאין הפסד גדול. **והט"ז** הקשה עליו מדוע הקל במקום הפסד גדול אפילו בדבש עצמו.

מה דעת המהרי"ל בשמן עם בשר?

משמע מהרמ"א: שמן עם בשר פוגם אף לדעת מהרי"ל וכל החילוק הוא רק בדבש.¹⁷⁶
ש"ד: שמן עם בשר הוא לשבח.¹⁷⁷

ממנו נבלע בתבשיל הראשון. אבל אם בתבשיל הראשון הוא נותן טעם לשבח צריך סי' נגד כל הקדירה ובמקום ספק יש להקל לשער לפי חשבון.
¹⁷³ ונשאר בצ"ע על דברי הרמ"א והלבוש שהצריכו שהתבשיל הראשון יהיה נטלי"פ.
¹⁷⁴ **הכנה"ג הקשה** על הב"י שכתב שזו הכרעת הפוסקים ודלא כלישנא קמא, שהלא זו הכרעת הגמרא והלכתא כלישנא בתרא. וצ"ל שהייתה לב"י גירסה אחרת בגמרא.
¹⁷⁵ **הש"ך הקשה** מדוע צריך את ההיתר של נטלי"פ בשמן/ דבש עם בשר והלא בלאו הכי קי"ל שסתם כלים של גויים אינם בני יומן? **ותירץ** שהכא מיירי אפילו בידוע שהכלי הוא בן יומו אבל בסתם אין הכי נמי יהיה מותר מדין סתם כלים אינם בני יומן.
¹⁷⁶ **הרמ"א בתשובה כתב** שכל זה בשמן שלוק אבל בשמן חי עם בשר הוא וודאי נ"ט לשבח. **והש"ך חלק ע"כ.**
¹⁷⁷ **הש"ך הביא** ראיה ששמן עם בשר הוא לשבח מהראשונים שכתבו שמכך שרבי ובית דינו התירו את השמן מוכח שסתם כלים של גויים אינם בני יומן, ולכאורה מה הראיה אולי ההיתר הוא משום ששמן ובשר הוא נטלי"פ, אלא וודאי הוא לשבח.

חלב/ בשר עם יין:

כתב הרמ"א, שחלב או בשר עם יין הוא נטלי"פ.

נר"ב: דווקא חלב בצירה.

פמ"ג: דווקא חלב בקמץ.¹⁷⁸

בית יהודה: בין בצירה בין בקמץ.

• **דין נטלי"פ בקדירה שאינה בת יומא (ה'ר')**

איתא בעבודה זרה (ע"ה): אמר רב חייה בריה דרב הונא לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא. מכאן ואילך לישתרי? גזירה שאינה בת יומא אטו בת יומא.

מתי הבליעות שבכלי נעשים נטלי"פ?

רש"י ור"ת: לאחר לינת לילה.¹⁷⁹

רשב"ם: לאחר מעלי"ע.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת רשב"ם.

כלי שאינו בן יומו שלא הודח ויש עליו שמנונית בעין:

ר"ן: מותר משום שנעשה נטלי"פ.

רשב"א: אסור משום שהשמנונית היא עדיין נ"ט לשבח.

---להלכה---

השו"ע סתם כדעת הרשב"א והביא ביש מתירין את הר"ן.

והש"ך ציין שמיירי בקדירה שידוע בבירור שאינה נקיה אבל סתם כלים הם נקיים.

מה הדין אם יש ס' כנגד השמנונית שעל הכלי?

או"ח: מותר משום שהקדירה אינה בת יומא.

מהרש"ל: אסור משום שהשמנונית הופך גם את הבליעות לנ"ט לשבח וצריך ס' אף כנגד הבליעות.

---להלכה---

הרמ"א כתב שנוהגים כאו"ח.

וכתב הפת"ש שלא אמרין בזה איסור דבוק דמיד שבא לתבשיל נמחה האיסור בתוכו.

כתב השו"ע, יש מי שאומר שאם שמו פלפלין בקדירה של איסור שאינה בת יומא הכל אסור דחורפיה משויא ליה לשבח. **וביאר הש"ך** שמיירי בבישול, **והט"ז הוסיף** שדווקא אם רובו דבר חריף.

• **קדירה שחיממו בה מים תוך מעלי"ע (ז')**

קדירה שנאסרה וחיממו בה מים תוך מעלי"ע, מתי נהפכת לנטלי"פ?

ספר התרומה: מעלי"ע משעת חימום המים משום שהמים נעשו נבילה כשלא היה בהם ס' לבטל האיסור.¹⁸⁰

סמ"ק: מעלי"ע משעת בישול האיסור משום שגוף האיסור נעשה כבר נטלי"פ ודין חני"נ במים הוא רק לשער

כנגד הכל אם נפלו למקום אחר אבל אכתי לא חמיר כולי האי להחשיב את המים כגוף האיסור עצמו.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת התרומה רק בבשר וחלב ולא בשאר איסורים כשיטתו לעיל ס"י צ"ב כרבנו אפרים בדין חני"נ.

אבל הרמ"א כתב שאף בשאר איסורים יש לאסור וכשיטתו לעיל כר"ת שנעשה חני"נ, אלא שהתיר במקום הפסד

לסמוך על רבנו אפרים בשאר איסורים לשער משעת בישול האיסור.¹⁸¹

אבל הש"ך כתב א. אף לרבנו אפרים ככה"ג לא אמרין חני"נ כיוון שהבב"ח נעשו כבר איסור ודמי לשאר איסורים.

ב. אף לרבנו אפרים צריך לשער מעלי"ע מחימום המים משום שאין זה תלוי בחני"נ כלל.¹⁸²

ולכן כתב לשער מעלי"ע משעת חימום המים בין בבשר וחלב ובין בשאר איסורים.

¹⁷⁸ **הפמ"ג הוכיח** מכך שהרמ"א התיר לשים יין בכלים שנסריהם מדובקים בחלב משום שטבע היין וכו'. ולכאורה אם הוא נטלי"פ בלאו הכי שרי. **וכתב הפת"ש** שאין זו ראייה משום שאם ההיתר היה מצד נטלי"פ יש לאסור עכ"פ לכתחילה ולכן הוצרך הרמ"א לבאר שטבע היין וכו' כדי להתירו אף לכתחילה.

¹⁷⁹ **רש"י כתב** שכיוון שאיננו יודעים אם תחילת הלילה פוגם או סופה או כולה צריך שיעבור לילה שלם ללא בישול.

¹⁸⁰ **הב"י ציין** שבמקרה שבישל בקדירה בשר ובתוך מעלי"ע חימום בה מים, אם בישל בה חלב לאחר מעלי"ע מבישול הבשר הקדירה מותרת דלא שייך לומר חני"נ בשעת חימום המים כיוון שהוא עדיין היתר. **וכ"כ הרמ"א.**

¹⁸¹ **וכתב הש"ך** שזה במקום הפסד קצת משום שבמקום הפסד מרובה יש להקל משום שלא אמרין חני"נ בלח בלח.

¹⁸² **הש"ך מבין** שעצם חימום המים מעורר את האיסור ומחשיבו בן יומו אף אם המים לא נעשו חני"נ. **וכ"כ הפרישה והב"ח.** **ובדעת הב"י** צ"ל שעצם הבישול של המים לא מחדש את טעם הבשר לשבח אלא רק מוציאו מהכלי ומכניסו בחזרה, ולכן אילולי דין חני"נ לא התחדש כלום בבליעות הכלי ומונים מעלי"ע משעת הבישול הראשון. משא"כ בבשר וחלב שאמרין חני"נ התחדש איסור בכלי מחמת בליעות המים שנאסרו ג"כ.

כתב השו"ע, שאף בבשר וחלב אם חיממו בקדירה מים לאחר שעברה לינת לילה, ניתן להקל לשער משעת בישול הבשר והחלב כיוון שניתן לסמוך אמ"ד שלינת לילה פוגמת. **וכ"כ הרמ"א**.

האם יש הבדל אם עברה לינת לילה לפני חימום המים או אחרי?
דרכ"מ: לא אף אם עברה לינת לילה רק לאחר חימום המים יש להקל.
ש"ד: כן רק אם עברה לינת לילה לפני חימום המים יש להקל.¹⁸³

סימן ק"ד - דין עכבר שנפל לשיכר

• דין עכבר שנפל לשיכר או לחומץ (א')

איתא בעבודה זרה (ס ח), ההוא עכברא דנפל לחביתא דשכרא, אסריה רב להווא שכרא. אמר רבא לא ידענא מאי טעמא דרב אי קסבר נטל"פ אסור ולית הלכתא כוותיה, אי משום דסבר עכברא בשכרא אשבוחי משבח. איבעיא להו נפל לגו חלא מאי? וכי. והלכתא אידי ואידי (בין בשיכר ובין בחומץ) בשיתין.¹⁸⁴

כתב השו"ע (ע"פ הגמרא והראשונים), עכברא דדברא נותן טעם לשבח הוא שהרי עולה על שולחן מלכים,¹⁸⁵ אבל עכברא דמתא מספקא לן אם משביח בשיכר וחומץ ולכן אם נפל לשיכר או חומץ צונן והסירו שלם ולא שהה בתוכו מעלי"ע, הכל מותר. אבל אם היה רותח, או צונן ושהה בתוכו מעלי"ע, בין שהסירו שלם ובין שנחתך לחתיכות דקות ויכול לסננו במסננת בעניין שלא יישאר בתוכו כלום, הכל מותר ע"י שיהיה שישים בהיתר כנגדו.

ועוד איתא שם, איבעיא להו נפל לגו חלא מאי? א"ל רב הלל לרב אשי הווי עובדא בי רב כהנא ואסר רב כהנא. א"ל ההוא אימרטוטי אמרטוט.

וביאר רש"י שנחתך לחתיכות דקות ושרץ שיעורו כעדשה כטומאתו וחיישינן דילמא בולע חתיכת שרץ בהדי חומץ. **והקשה הר"ן** דאם זו הסיבה לאסור את השיכר א"כ בשאר איסורים נמי היה לנו לחוש שמא יישאר שם מן האיסור וחצי שיעור אסור מן התורה. ועוד שאם כן מדוע לא נתיר את המשקה ע"י סינון. **והאיסור והיתר כתב משקה**: בשרץ כיוון שתחילת ברייתו כעדשה נידון כבריה שאינה בטלה לעולם ומשום שאפשר לסננו הווי כדשיל"מ ואסור עד שיסננו. אבל בשא"ס בטל בתוכו ולא צריך לסננו. **מאכל**: כיוון שא"א לסננו למאכל מותר בין בשרץ ובין בשא"ס.¹⁸⁶

כתב השו"ע (ע"פ הבנתו בטור), שאם נימוח בתוכו לגמרי ונעשה כולו משקה ולא נשתייר ממנו שום ממשות הכל מותר ע"י שיהיה בהיתר שישים כנגדו.¹⁸⁷ אבל אם נחתך לחתיכות דקות והוא בעניין שאינו יכול לסננו כגון שנתערב השיכר או החומץ במאכל עב, הכל אסור ואין שם ביטול דחיישינן שמא יפגע בממשו של איסור ולא ירגיש. **וכתב הרמ"א** (ע"פ האו"ח)¹⁸⁸, שכל זה דווקא בשרץ אבל בשאר איסורים אין לחוש והמאכל מותר.

הט"ז הביא את דברי הדרכ"מ וכתב שמה שהכריחו לבאר כן הוא משום שהטור כתב שאם נחתך בעניין שאינו יכול לבררו ולהוציאו הכל אסור. והתקשה הרמ"א הלא קי"ל שבריה שנתרסקה בטילה. ולכן ביאר שיש לחוש שמא נשאר ממנו כעדשה ועדיין נחשב בריה בכה"ג.¹⁸⁹

והקשה הט"ז לכאורה מוכח מדברי הראשונים שאין מקום לחלק בין שרץ לשאר איסורים שהרי חצי שיעור אסור מן התורה ואף אם אינו מתחייב על אכילתו אכתי אסור באכילה ואינו יכול להתבטל. ומ"ש רש"י ששיעורו כעדשה

¹⁸³ **רעק"א מבאר** שכוונת הש"ך בדעת השו"ע היא שרק לפני שנעשה חני"א אפשר לצרף את דעת ר"ת שלינת לילה פוגמת כיוון שדין חני"א הוא דרבנן והווי ספק דרבנן אבל לאחר שכבר נעשה חני"א א"א להקל ולסמוך על לינת לילה. ולכן כתב הש"ך שלפ"ז מ"ש הרמ"א שאם עברה לינת לילה בין בשר לחלב ג"כ יש להקל, אין זה נכון משום שבבשר וחלב דין נ"י הוא דאוי ואין להקל כלל.
¹⁸⁴ **וביאר הר"א ש ורי"ף**, שחיישינן דילמא אשבוחי משבח בחלא ובשכרא ולכן אסור.

¹⁸⁵ **הש"ך הקשה**, מניין לשו"ע שעכברא דדברא הוא נ"ט לשבח הלא הגמי' מסתפקת גם בעכברא דדברא אם הוא משביח את השיכר או לא אף שבפני עצמו הוא עולה על שולחן מלכים. ובאמת כל הראשונים כתבו שסתם עכבר מספקא לן האם הוא נטל"פ או לא ולא חילקו כלל.

¹⁸⁶ **הדרכ"מ כתב** שלא נראה כן מדברי הטור שהרי הבי"ב כתב בדעתו שאם נחתך בעניין שאינו יכול לבררו מיירי במאכל ובכל זאת כתב שאינו בטל. אלא ודאי שבשרץ בכל גוונו אינו בטל אף במאכל אם יש לחוש שנשאר בו כעדשה ודלא כאו"ח.
¹⁸⁷ **ודייק הבי"ב** שהסיבה שצריך שלא יישאר שום ממשות היא משום שאלי"כ יש לאסור אף בכעדשה ששרץ שיעורו כעדשה. ואפילו בפחות מעדשה איסורא מיהא איכא דחצי שיעור אסור מן התורה. וכפרש"י הנ"ל.

¹⁸⁸ יש לדייק בדבריו שאסר בשרץ אף במאכל בניגוד לדברי האו"ח הנ"ל שחילק כן רק במשקה אבל במאכל תמיד שרי.
¹⁸⁹ **הדרישה כתב** שהיה אפשר לחלק בין בריה שנחתכה שהאיסור הוא מין במינו ואינו ניכר בתוך ההיתר ולכן בטל משא"כ הכא שהאיסור נפל לתוך מאכל עב והוא ניכר רק שא"א לבררו מחמת קטנותו ולכן אסור אף בנתרסק/ נחתך חלק ממנו וה"ח בשא"ס. אלא שמהבי"ב מדויק שכתב 'ואם נימוח לתוכו לגמרי' משמע שאם לא נחתך לגמרי עדיין אסור וביאר הבי"ב מחמת ששרץ שיעורו כעדשה ממילא מוכרחים לחלק בין שרץ לשאר איסורים. **וכ"כ הדרישה** בסי' ק"ט שבריה שנחתכה בטלה בס' אפילו באינו מינו ורק בשרץ יש לאסור אף בנחתכה.

הוא לאו דווקא אלא נקט השיעור היותר קטן שחייב אפילו מלקות על אכילתו אבל אין הכי נמי הי"ה לשאר איסורים. ועוד הקשה כיצד ניתן להחשיבו לבריה כשנחתך חלק ממנו הלא בטלה ממנו חשיבותו.¹⁹⁰ ולכן כתב שאין לחלק בין שרץ לשאר איסורים ורק אם נימוח לגמרי דינו כלח בלח ששיעורו בסי, אבל אם לא נימוח הווי יבש בלח ויש לחוש שמא יבלע חתיכה דקה של איסור בתוך השיכר ולכן אסור. וא"א לבטלו ברוב כיוון שאינו נחשב ליבש ביבש, ואף לבטלו בסי א"א כיוון שאינו לח בלח משום שהאיסור עומד בפני עצמו ונחשב כניכר אלא שא"א לבררו.

והקשה הט"ז מדברי הרשב"א שרצה להתיר קום בחמאה מחמת שהוא בטל במיעוטו אע"פ שגם התם הוא יבש בלח? ולכן חילק בין עכבר בשיכר שיש לחוש שיאכל את החתיכה של האיסור בפני עצמה ולכן יש לאסור, לבין חמאה שאף אם יאכל את הקום תמיד הוא מעורב בחמאה ואינו בפני"ע ולכן רצה הרשב"א להתירה ע"י ביטול אף שהוא יבש בלח.

אבל הש"ך כתב, דוודאי בשאר איסורים יש להתיר כיוון שהוא נטל"פ ומצד האיסור עצמו הוא בטל ברוב כיוון שאינו מכירו כדין יבש ביבש ואף בשאינו מינו בטל ברוב כיוון שטעמו פגום ואין לחוש שמא יבשלם ויתנו טעם. ולכן צ"ל שכל החשש הוא רק בשרץ ומשום שהוא איסור בריה והוא מעורב במאכל עב שאינו יכול לברר. ודלא כב"י שלא חילק בכך וכדבריו כתב גם המהרש"ל.

ואף הרי"ן שהקשה על דברי רש"י והבין שאין לחלק בין שרץ לשאר איסורים הוא רק לפי הבנתו שמיירי באיסור שיכול לסנון אבל אם אינו יכול לסנון הווי דינו כיבש ביבש בעלמא שבטל ברוב.

• דין עכבר שנפל לתוך יין/ שמן/ שאר משקים (ב')

עכבר שנפל לתוך יין/ שמן/ שאר משקים:

רמב"ם: יין, שמן ודבש נטל"פ כיוון שהם צריכים להיות מבושמים.

הגאון: שמן נ"ט לשבח אבל יין ושאר משקים נטל"פ.

רא"ש: יש לחוש בכל המשקים שמא הווי נ"ט לשבח.¹⁹¹

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ם שביין ושמן הוא נטל"פ והוסיף שה"ה שאר משקים שרי.

אבל הרמ"א הביא את דעת הרא"ש בשם יש מחמירין. וסיים שבמקום הפסד גדול יש לסמוך אמקילין.

והט"ז הביא מהרש"ל שלמד בדעת הרמב"ם ששאר משקים אסורים אבל בדבש לכו"ע פוגם וכ"כ המרדכי.¹⁹²

אבל הפת"ש הביא שביין ושמן כ"ש שהוא פוגם בתבשיל.

עכבר בשומן אווז:

כתב הרא"ש, עכבר שנפל לתוך שומן אווז ולא אימרטט אך שערותיו נפלו אם ידוע שלא נשפך עליו שומן רותח, אם השומן הוא רך שמחמת כן העכבר מתנועע בקדירה מצד לצד הכל אסור כיוון ששהה בתוכו שכבוש הרי הוא כמבושל. ואם השומן קשה ייטול סביב העכבר כדי נטילה והשאר מותר אם יש בשומן ס' כנגד העכבר.

הקשה הדרכ"מ א. ביש ס' כנגד העכבר מדוע שרי רק בשומן קשה ולא בשומן רך?

ב. כיצד ניתן לשער בסי בשומן קשה הרי לא שייך לשער בסי בדבר מוצק?

ג. אם מבטלים בסי מדוע הצריך גם כדי נטילה?

ולכן כתב הדרכ"מ שזו נוסחה מוטעית ברא"ש וצ"ל שאם הוא קשה סגי בכדי נטילה ותו לא וכ"כ המרדכי ועוד.

ועוד קשה שלכאורה מדויק מהרא"ש שאם עירו על העכבר שומן רותח הכל אסור והרי הוא חס לתוך צונן שאינו אוסר אלא כדי קליפה.

וא"א לתרץ שהעירו אוסר הכל כיוון שכל מה שנוגע בעכבר מיד נאסר ממנו, שהרי אם העכבר נמצא בשולי הכלי היה צריך להתיר כל מה שלמעלה מקליפה שעל העכבר ששם לא נגע העירו בעכבר אלא רק בשומן שהתקשה מעליו. **אלא צ"ל א.** אהכ"נ כל טיפת שומן שמערה נאסרת מחמת העכבר משום שהשומן הרתח ממיס את השומן שהתקשה מעל העכבר ונעשה הכל רך ומתערב זה בזה ולכן הכל אסור.

ב. הואיל ונעשה רך מחמת השפיכות ששפכו עליו רותחין נחשב ככבוש בתוכו שמסתמא לא חזר והתקשה בתוך מעלי"ע ולכן הכל אסור.

אבל האו"ה כתב שכשהשומן הוא קשה לפנינו יש להתיר אף אם בוודאי היה רך קודם לכן דיש להסתפק שמא נתקשה קודם שיעור כבישה ואחזוקי איסורא לא מחזיקין.

וכתב הדרכ"מ א. צ"ל שמיירי בשומן שלא היה רך כ"כ ולכן ייתכן שהתקשה תוך שיעור כבישה אבל ברך לגמרי יש לאסור וכנ"ל בביאור הב' בדעת הרא"ש.

ב. באמת אף ברך לגמרי אין לחוש והאו"ה לא סבירא ליה כביאור הב' בדעת הרא"ש אלא כביאור א'.

אך עדיין יש להקשות א. הרא"ש כתב שאף אם יש רק ספק שמא היה עכבר שם יש לאסור והאו"ה כתב להתיר אף

¹⁹⁰ **בנקה"כ כתב**, שברור שאין הכוונה להחשיב את העכבר כבריה ממש אלא להחשיבו כדין בריה כיוון שמצינו שדינו חמור שלוקה על כעדשה מהתורה וגזרו חכמים שמא יפגע בממשו של איסור. ממילא דין זה נאמר רק בח' שרצים החמורים אבל בשא"ס לא החמירו אף אם יפגע באיסור עצמו. וכל זה רק במשקה אבל במאכל באמת בטל בסי.

¹⁹¹ **כך נראה מדבריו** לקמן לגבי עכבר שנפל לתוך שומן אווז וכן נראה מדבריו לגבי זבוב שנפל ליין ששמעם שאם היין היה חס היה אוסר. **וכ"כ האגור** שביין ושמן אין לנהוג בקולא זו.

¹⁹² **הב"ח למד** שה"ה בשאר משקים הוא נטל"פ משום שרק בחומץ ושיכר הגמ' מסתפקת אם הוא נ"ט לשבח. **אבל המהרש"ל כתב** שלפי טעמו של הרמב"ם שאלו המשקים צריכים להיות מבושמים א"כ זה דווקא ביין ושמן אבל בשאר משקים אסור.

בכה"ג שבוודאי העכבר היה שם כשהשומן היה רך.
ב. לקמן בסי' ק"ה הביא הדרכ"מ שהאו"ה כתב לאסור בספק כבוש וכאן כתב להקל.

ולכן הכריע הדרכ"מ שאין להקל במקום שידוע שהיה רך מתחילה.

---להלכה---

הרמ"א כתב להחמיר כדעת הרא"ש במקרה שיש ספק שמא העכבר היה בקדירה כשעירו עליו שומן רותח אף ביש ס' כנגדו.¹⁹³

אבל אם עירו עליו צונן,¹⁹⁴ או שעירו רותח וידוע שהעכבר לא היה שם והשומן כרגע לפנינו קשה וכך נמצא העכבר עליו יש להתיר בנטילת מקום ולא מחזיקין איסור שמא היה רך וכבוש כמבואר משום שיש ס"ס להתיר: ספק שמא נפל שם העכבר כשהשומן היה כבר קשה, וספק שמא נתקשה בתוך שיעור כבישה.¹⁹⁵
וכתבו הט"ז והש"ך שבספק אחד יש לאסור ודלא כאו"ה.

הדלקת נר בבהכנ"ס בשומן שנאסר:

כתב הר"ן, במקום שהשומן אסור לאכול, אסור להדליקו ג"כ בבית הכנסת משום הקריבוהו נא לפחתך.

הרמ"א הביא את דבריו וגרס במקום שהשומן 'מאוס'.

מה הדין ביש ס' כנגד העכבר?

ט"ז: יש לאסור רק כשהשומן מאוס מחמת שהוא אסור עליו כיוון שאין בו ס', אבל אם יש ס' שרי.
ש"ך בשם האו"ה: אסור אף ביש בו ס' כיוון שהוא מאוס עליו אף שלאחרים אינו מאוס.

בליעות בעכבר חי:

חת"ס: אין הבדל בין חי למת בכל גוונא יש לחוש לבליעות.
חקרי לב: בחי אין לחוש לבליעות ואפילו שהה כמה ימים אינו אוסר.

• דין שאר דברים המאוסים (ג')

כתב הרשב"א, דברים המאוסים שנפשו של האדם קצה בהן כזבובים, נמלים ויתושים שכל אדם בדל מהם דינם כעכבר ולכן: בחומץ ושיכר יש לחוש שנותנים טעם לשבח ואסור בס', אבל בשאר משקים שרי אף אם נמחה גופם לתוכן וסגי ברוב היתר כנגד האיסור עצמו אבל נגד טעמו לא צריך לשער כיוון שהוא נטל"פ. ומי"מ כל שאפשר לבדוק ולסנן צריך לסנן אף באיסור נטל"פ.

וביאר הב"י, שכוונת הרשב"א לפסוק כדעת רבא לעיל שעכברא בשיכרא יש להסתפק אם הוא נ"ט לשבח ולכן אסר רב או שהוא נטל"פ ורב סובר שאף נטל"פ אסור ואין הלכה כמותו ולכן מספק יש לאסור וממילא ה"ה בשאר דברים המאוסים שבישיכר וחומץ אסור ובשאר משקין שרי. ודלא כרב ששת שלמד בדעת רב שנטל"פ מותר אלא שבעכבר נאמר חידוש שאף נטל"פ אסור ולכן אף טעמו לבד אוסר, משום שאין זה נכון דאין לך בו אלא חידושו ורק כשאכל את העכבר עצמו יש לאסור אבל אם פליטתו וטעמו וודאי אינו אוסר. ולכן גם אם אוכל את האיסור בתוך ההיתר ויש בו כזית בכדי אכילת פרס, כל עוד יש רוב כנגדו שרי.¹⁹⁶ וכן אם מכיר את האיסור וזרקו אף אם יש טעם של איסור בתבשיל יש להתיר כיוון שהוא נטל"פ.¹⁹⁷

מה דינם של נמלים, זבובים, יתושים וכדו'?

רשב"א: בשאר משקין יש להתיר פליטתם ובישיכר וחומץ יש לאסור כדין עכבר.

שערי דורא: יש לאסור כדין כל האיסורים בניגוד לעכבר.

מרדכי: זבוב שרי בכל גוונא אף בשיכר כיוון שהוא נטל"פ.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א. **והרמ"א הוסיף** שבחלא ושיכרא יש לחוש כמו בעכבר שהם נ"ט לשבח.

¹⁹³ **הפת"ש הביא** שאם השתמש בטעות באותו השומן יש להתיר את הכלי מחמת ס"ס: ספק אם השתמש בשומן האסור, ספק אם היה ס' בתבשיל כנגד השומן. **והמנחת יעקב כתב** שאף בידוע בוודאי שהשתמש בשומן האסור יש לצרף את הספק שמא לא היה העכבר בקדירה כשעירו עליו השומן.

¹⁹⁴ **הש"ך הדגיש** שבמקרה שלא עירו עליו רותח אלא צונן אם יש ס' כנגד העכבר שרי.

¹⁹⁵ **הש"ך הקשה** מדוע הרמ"א לא מתיר בספק אחד שמא נתקשה בתוך שיעור כבישה כיוון שיש לצרף לכך את הספק האם עכבר נטל"פ בשומן אוו"ז? **ותירץ** שאין זה נחשב ספק משום שהגמ' עצמה מסתפקת בכך. או משום שנחשב כספק מחמת חסרון ידיעה.

¹⁹⁶ **הרשב"א הקשה**, שהיה אפשר לחלק שרק באיסור שהיה נ"ט לשבח מעיקרו ולאחר מכן נפגם יש להתיר כשהוא נטל"פ כיוון שבכה"ג התורה לא אסרה, אבל באיסור הפגום מעיקרו אולי יש לאסור אף את טעמו ונצריך ס' כנגדו כיוון שזה מה שהתורה אסרה מלכתחילה? **ותירץ** שכל מה שהתורה חידשה לאסור דבר פגום הוא רק כשאוכל את האיסור עצמו בעין אבל כשנתערב והתבטל ברוב אין לאסור משום טעמו כיוון שטעמו פגום.

¹⁹⁷ **וכתב הב"י** שאף שהר"ן שהובא לעיל ס"י ק"ג חלק ואסר במקרה שנהנה שהתרבה כמות התבשיל ממה שפגם את טעמו, הכא וודאי מודה שבדבר המאוס אין לאסור אף שהתרבה כמות התבשיל.

אבל הט"ז הביא את דברי המהרש"ל והב"ח שפסקו להחמיר וסיים ע"פ הרמ"א לקמן בסי' ק"ז שאין לשנות המנהג להקל.

סימן ק"ה-דין איסור שנפל להיתר

• כבוש כמבושל (א')

איתא בגמרא (חולין צ"ז:) מליח הרי הוא כרותח, כבוש הרי הוא כמבושל.

בכמה זמן נעשה כבוש?

ריצב"א: יום שלם מעלי"ע.¹⁹⁸

ר"ת: שלושה ימים.¹⁹⁹

באיזה נוזל נחשב כבוש?

רש"י: בחומץ דווקא.²⁰⁰

ריצב"א: אף בשאר משקים.²⁰²

מה היא דעת הרא"ש בשאלות הנ"ל?

רא"ש (ע"ז): נאסר בכבוש מעלי"ע בין בחומץ ובין בשאר משקים.

הגה"מ בשם הרא"ש: נאסר רק בכבוש בחומץ ובציר אבל בשאר משקים אין דין כבוש.²⁰³

רא"ש (חולין): כבוש בציר שיעורו כדי שיתננו על האור וירתיח ובפחות מכך נאסר רק כדי קליפה.

ב"י: שאר משקים: נאסר לאחר מעלי"ע.

ציר וחומץ: נאסר בשיעור כדי שיתננו על האור וירתיח.²⁰⁴

ש"ך: שאר משקים וחומץ: נאסר לאחר מעלי"ע.

ציר: נאסר בשיעור כדי שיתננו על האור וירתיח.²⁰⁵

---להלכה---

השו"ע פסק כהבנתו ברא"ש שיש לחלק בין שאר משקים ששיעור כבוש הוא מעלי"ע לחומץ וציר ששיעורו בכדי

שיתננו על האור וירתיח.²⁰⁶

אבל הש"ך כתב כהבנתו ברא"ש שחומץ שווה לשאר משקים שנאסר דווקא לאחר מעלי"ע.

עד כמה אוסר כבוש?

השו"ע כתב ע"פ הרשב"א שנאסר כולו ואם שהה פחות משיעור כבישה בשאר משקים סגי בהדחה ובחומץ וציר סגי

בקליפה. **והש"ך הוסיף** ע"פ הרשב"א שבכלי כבוש אוסר רק כדי קליפה גם כששוהה שיעור כבישה.

כלי של איסור שנשרה בתוכו היתר מעלי"ע:

כתב האו"ח, שאם נשתהה בשר אסור בתוך כלי מעלי"ע הכלי נאסר בדיעבד וצריך ס' כנגד כולו אם הוא של עץ/ חרס

וכבוש כמבושל אף בכלים אבל בכלי מתכות אין לאסור בדיעבד בכבוש. ולא דמי לחבית של יין נסך שהתיר הסמ"ק

לשים בו שיכר משום שביין נסך הקלו.

¹⁹⁸ **והביא רמ"א** מכך שהגמרא אומרת 'בשר וחלב חידוש הוא דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי. משמע שהחידוש הוא שלא אומרים כבוש ככה"ג כיוון שהתורה אסרה רק דרך בישול אבל בשא"ס כבוש הוא אחרי יום שלם.

¹⁹⁹ **והביא רמ"א** מכך שלגבי קנקנים של גוים ממלאם שלושה ימים ומערך מעלי"ע וכפולטו כך בולעו מה פולטו ג' ימים אף בולעו ג' ימים.

²⁰⁰ **המרדכי הקשה** שקי"ל בשביעית שורד ישן שכבשו בשמן חדש חייב בביעור מוכח שיש דין כבוש אף בשמן.

²⁰¹ **הרשב"א למד** כדעת רש"י והביא רמ"א מהא דבר יונה דנפל לכדא דכמכא ומהא דקי"ל צונן בצונן מותר ולא נתן שיעור כמה זמן שווהה בתוכו שיהיה מותר, משמע שבשאר משקים אין דין כבוש כלל.

²⁰² שהלא הביא רמ"א מבשר וחלב משמע שאי לאו דחידוש הוא היה דין כבוש אף בשאר משקים.

²⁰³ **הב"י הקשה** על דבריו שהלא הרא"ש עצמו הביא רמ"א מדין בשר וחלב שצריך שישהה מעלי"ע, משמע שאף בשאר משקים יש דין כבוש?

הדרישה תירץ שכוונת הרא"ש לומר שרק בציר וחומץ יהיה דין כבוש בשיעור כדי שיתננו על האור וירתיח אבל בשאר משקים צריך שישהה מעלי"ע דווקא.

והש"ך תירץ שאין זה אותו רמ"א אלא רמ"א מפליזא או מלוניל.

²⁰⁴ וכהבנת הב"י כתבו גם הב"ח והעט"ז.

²⁰⁵ **הש"ך תמה** על דברי הב"י שהרי הרא"ש בע"ז כתב שאף בחומץ שיעורו מעלי"ע. **בספר שארית יהודה** כתב שזו גם דעת הב"י וכוונתו להשוות דין חומץ לציר רק ככה"ג ששהה פחות משיעור כבישה שאז אוסר כדי קליפה אבל אין הכי נמי שיעור כבישה שונה זה מזה. ודחק ליישב דבריו בשו"ע כאן.

²⁰⁶ **הפתי"ש הביא** נידון בשמן זית שנפל לתוכו חלב ושהה בו שעה או שעתיים שיש לדון אם נחשב לדבר חריף ועז שנכבש גם בשיעור כזה או לא וכתב שאין להקל כנגד התוס' אלא במקום צורך או הפסד מרובה. והביא י"א שכל זה כשנפל איסור לתוך שמן זית אבל שמן זית של היתר ששהה בכלי של איסור וודאי יש להתיר.

הט"ז והש"ך הקשו מדוע נאסר המאכל שבכלי איסור והלא כבוש הוא רק לאחר מעלי"ע ובאותה שעה נעשה נטל"פ כיוון שהוא אינו בן יומו?²⁰⁷

הט"ז הוסיף להקשות: א. מדוע האו"ה ציטט את הסמ"ק שהתיר לשים שיכר בחבית של יין נסך, והלא זו גמרא מפורשת דשרי מפני שהשיכר פוגם את היין. והיא גופא השיכר ג"כ פוגם את היין וא"כ מה ההשוואה לדין שלנו?²⁰⁹

ב. מדוע האו"ה כתב שצריך סי' כנגד כולו, והרי הרשב"א כתב שסגי בקליפה והתיר גם בחלב ודם כשהוא איסור מועט בכלי גדול כיוון שאוסר רק כדי קליפה.²¹⁰ וממילא קשה גם על דברי האו"ה שביין נסך הקלו' והרי ההיתר הוא בכל האיסורים כיוון שהוא כ"ק.
ג. ועוד הקשה על חילוקו של האו"ה בין כלי מתכות לכלי חרס ועץ שלא מצינו חילוק זה.

ולכן כתב הט"ז שאין לאסור בדיעבד מאכל שנשרה בכלי של איסור ורק לכתחילה יש לאסור כדין נטל"פ.
והש"ך הוסיף שיש לצרף את הדעות שלא הווי כבוש אלא בגי' ימים ואת הדעות שלינת לילה פוגמת ולכן שרי.

דין כבוש בחתיכה שחציה מחוץ לרוטב:

מהרי"ש: הכל אסור שהכבישה מפעפעת בכולה כמו בבישול.
או"ה: מה שבתוך הרוטב אסור ומה שחוץ לרוטב מותר.

---להלכה---

הרמ"א סתם כדעת מהרי"ש והביא בשם יש מקילין את דעת האו"ה.
והש"ך הביא שבתו"ח נראה שהעיקר כדעת המקילין.²¹¹

דין ספק כבוש:

כתב הרמ"א ע"פ האו"ה, שספק כבוש בשאר איסורים אסור משום שהוא ספק דאורייתא אבל בבשר וחלב יש להקל כיוון שהוא ספק דרבנן שאין לאסור בבשר וחלב אלא"כ התבטלו ממש.²¹²

הט"ז ביאר שמירי בכה"ג שברור שנכבש רק שאיננו יודעים אם שהה מעלי"ע אבל אם יש ספק אם נכבש בכלל בוודאי יש להקל כדין ס"ס. ונראה שהרמ"א אסר משום שהשווה זאת לדין נשפך שבדאורייתא אזלינן לחומרא. והקשה ע"כ דשאני התם שהיה איסור ברור שנפל לקדירה אלא שיש ספק אם התבטל בסי' ואין דרך לשעררו כיוון שנשפך ולכן אסור, משא"כ הכא שאין וודאות שנוצר בכלל איסור אם לא שהה מעלי"ע?
והביא ראייה לדבריו ממקווה שלפעמים מימיו מתמעטים אין צורך לחזור ולטבול. ואם שם שיש וודאי טמא עדיין אזלינן לקולא מחמת שיש חזקה למקווה בכשרות ק"ו הכא שיש למאכל חזקת כשרות מדוע שנחזיק ריעותא מספק?
והנקח"כ הקשה על דבריו שדווקא שם אומרים העמד מקווה על חזקתו והרי שלם לפנינו אבל הכא יש ריעותא למאכל בעצם זה שנשרה באיסור וממילא אין לו חזקת כשרות ולכן אסר הרמ"א.

---להלכה---

הפתי"ש הביא בשם הכו"פ שכתב כט"ז ולכן יש לאסור רק בשתי חתיכות שאחת מהן נכבשה מעלי"ע ואחת לא ואיננו יודעים איזו חתיכה שאז יש לאסור מחמת שאתחזק איסורא אבל בחתיכה אחת יש להקל אף באיסור דאורייתא שמעמידים החתיכה בחזקת כשרות.

אבל בשו"ת תולדות יצחק כתב לאסור כרמ"א.²¹³

• הבלעה והפלטה בכלי שני (ב')

²⁰⁷ **וביאר הט"ז** שכלי איסור אינו דומה לחבית יין נסך שצריך הגעלה כל י"ב חודש מפני שטעמו לשבח כיוון שהיין ההיתר שבתוכו משיבחו אבל באמת שאר משקים מותר לתת לתוכו.

²⁰⁸ **והוסיף הש"ך** שהאו"ה עצמו כתב שאם שהה היתר בכלי בתוך מעלי"ע לבליעת איסור אף ששהה שם זמן רב הוא אינו משווי לכלי כבן יומו אלא ברגע שעבר מעלי"ע הכלי נטל"פ אף שיש בו כעת דבר לח, וא"כ מאותה סיבה אין לאסור היתר שנשרה בכלי איסור כיוון שהוא הופך לנטל"פ לאחר מעלי"ע. **ובגליון או"ה** כנראה הרגיש בקושיה זו וכתב שנותרה ממשות ע"ג הכלי ולכן אינו הופך לנטל"פ. **והש"ך הקשה א.** אינו משמע מהלשון 'אינה בת יומא' שיש ממשות. **ב.** האו"ה עצמו כתב בהמשך 'קערה מודחת'.

²⁰⁹ **הט"ז הביא** את דברי הדרכ"מ שכתב בסי' ס"ט שאם שרו דבר איסור בכלי מעלי"ע כגון יין נסך אסור לתת בו דבר היתר חם או צונן מעלי"ע. **והקשה על דבריו** והרי בגמ' הנ"ל איתא ששאר משקים פוגמים ומותר ליתנם בכלי של יין? ואם כוונתו ליין א"כ מדוע למד דין זה מהאו"ה הרי זו גמ' מפורשת שקנקנים של גוים אסורים.

²¹⁰ **בהגהות הט"ז הוסיף** שאף שראינו לעיל שצריך סי' כנגד הקליפה במקרה שאינו יכול לקולפו, הכא יש להתיר בלא זה משום שהקליפה היא רק חומרא בעלמא שמא ישתמש בו היתר מועט כדלעיל סי' צ"ט, ולכן יש לסמוך על הדעות שלא צריך סי' כנגד הקליפה.

²¹¹ **הש"ך הוכיח** מדברי הרא"ש והרשב"א שדווקא בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב יש לאסור הכל משום שהדם פירש ממקום למקום אבל בשאר איסורים יש להתיר מה שחוץ לרוטב. וכן בגוונא שהאיסור שמן יש לאסור מה שחוץ לרוטב אבל אם ההיתר שמן אכתי יש להתיר מה שחוץ לרוטב.

ולפי"ז הקשה לדידן שאיננו בקיאים לחלק בין כחוש לשמן **א.** מדוע הרמ"א הביא את דעת המקילין?

ב. מדוע כתב בתו"ח שהעיקר כדעת המקילין?

ג. מדוע סתם בסי' ע' שבשר שנפל לציר מה שחוץ לציר מותר?

ד. האו"ה לא מחלק בין כחוש לשמן ובכבוש מתיר מה שחוץ לרוטב?
ולכן כתב הש"ך שאף לדידן יש להתיר משום שרק במליחה וצלייה יש להחמיר בכחוש אבל לא בכבוש.

²¹² **הפתי"ש הביא** מחלוקת אם מותר לבשל את הבשר והחלב כל אחד לחוד מחמת שיש ספק אם נכבשו זה בזה או לא.

²¹³ **הפתי"ש הביא** להקל במקרה שיש ספק אם נכבש גוי בתוך באר מים, מחמת צירוף הסברא שלא אומרים כבוש כמבושל אלא בדברים המפורשים במשנה, ומחמת שאולי הוא נטל"פ, ושאלו כאן אלא איסור עשה בלבד.

א. כתב הטור, ואם הוא חס בכדי שהיד נכווית בו אז אוסר כמו מבושל.
ב. והביא שהרשב"א כתב בשם י"א שאין מפליט אלא חוס של כ"ר שהוא מבשל אבל כ"ש ועירוי שהוא ככ"ש אינו מפליט. **אבל הרשב"א כתב** ולא נהירא שהרי חוס בית השחיטה מפליט אע"פ שהוא פחות מכ"ש ואף שאין היס"ב.
ג. והקשה הטור, שאין הנידון דומה לראיה דחוס בית השחיטה מפליט רק כ"ק אבל כדי להבליע בכולו צריך חוס שהיס"ב דווקא. **ותירץ שצ"ל** בדעת הרשב"א שרצה לומר שאף בחוס לתוך חוס אינו אוסר אלא כדי קליפה ולכן השווה זאת לבית השחיטה וכן ראיתי לקצת מהפוסקים. **אבל הטור כתב** במסקנת דבריו שאוסר כולו אם היס"ב.

ביאור דברי הטור והרשב"א:

ב"י: **א.** הטור מייירי בין בכ"ר שהורד מהאש ובין בכ"ש כל שהיד סולדת בו שאף שאינו מבשל, מבליע ומפליט בכולו.
ב. הרשב"א רוצה לאסור בכ"ש רק כ"ק. והטור הבין שכוונתו לאסור בכ"ש הכל ולכן הקשה מה ההשוואה לבית השחיטה.

ג. הטור מבין במסקנתו שהרשב"א התיר אפילו בכ"ר חס לתוך חס ע"י קליפה ולא סגי בהדחה, אך הטור סובר שאוסר כולו אף בכ"ש.²¹⁴

ט"ז: הטור מדבר רק על כ"ש ולא דיבר כלל בכ"ר. ודייק מהרשב"א שמכך שכלל את כל דיני כ"ש יחד, משמע שאין חילוק בין יס"ב או לא ולחומרא שבכל גוונא אוסר הכל. והקשה הטור מה הראיה מבית השחיטה שאוסר רק כ"ק; ולכן תירץ שכוונת הרשב"א לכלול אותם יחד לקולא שבין אם היס"ב ובין אם לא אוסר כ"ק.²¹⁵ אבל הטור ס"ל שיש לחלק בכ"ש אם היס"ב או לא ובאמת ביס"ב אוסר הכל דלא כהרשב"א.²¹⁶

---להלכה---

השו"ע כתב י"א שכ"ש אינו מבליע ומפליט וי"א שמבליע ומפליט כ"ק וראוי לחוש לזוהר בדבר לכתחילה אבל בדיעבד מותר בלא קליפה ובהדחה בעלמא סגי.
אבל ה"ט"ז כתב להחמיר כהבנת המהרש"ל בטור שכ"ש מבליע או מפליט ואוסר הכל, אבל להפליט ולהבליע כאחד לא. ובמקום הפסד גדול כתב להקל כדעת הב"י והרמ"א ס"ג, שאינו מפליט ומבליע כלל ובהדחה סגי.
ובנקה"כ חלק על ה"ט"ז והכריע כשו"ע שכ"ש אוסר לכתחילה רק כ"ק.²¹⁷

○ **עירוי מכלי ראשון:**

רשב"ם: **בישול** - אינו מבשל כלל.

הבלעה - דינו ככ"ש ומפליט או מבליע כ"ק.

ר"ת: **בישול** - כדי קליפה.

הבלעה - **ש"ך:** כ"ק וכך קי"ל לחומרא אף כשנפסק הקילוח אבל אינו מפליט ומבליע כאחד.

מהרש"ל: מפליט או מבליע בכולו.

○ **כלי שני:**

רשב"ם ור"ת: אינו מבליע כלל.

סמ"ג: מבליע אפילו בכלי חרס וכ"ש בדבר מאכל.

---להלכה---

הב"ח כתב שכלי שני מפליט ומבליע כאחד.

אבל הש"ך כתב שבחמץ משמע כסמ"ג ושמא משום חומרא דחמץ החמירו ולכן יש להחמיר בחמץ במקום שאין הפסד כ"כ משום שהרמב"ן והרשב"א החמירו אף בכלי נחושת וכן בדבר מאכל יש לקלוף במקום שאין הפסד.
ובמהרש"ל כתב שמבליע כדי קליפה ובמקום אחר כתב לאסור כולו וצ"ע.

○ **כלי ראשון על האש כשאין היד סולדת בו:**

מהרש"ל: מסתפינא להקל דעשו הרחקה לכלי ראשון.

תורת חטאת: צונן לתוך חס שאין היס"ב צריך קליפה.

---להלכה---

²¹⁴ **הב"י הקשה א.** הרשב"א כתב שחוס ע"י מליח אוסר הכל ואיך ייתכן שבחם לתוך חס אוסר כ"ק.

ב. איתא בגמ' שחם לתוך חס אוסר הכל שהרי אם אוסר רק כ"ק אין מחלוקת בין רב ושמואל ואין הבדל בין חס לתוך צונן לבין צונן לתוך חס.

ג. איך ייתכן שראה הטור מקצת מחברים שכתבו שחם לתוך חס אוסר כ"ק הרי אפי' הרא"ה הצריך כדי נטילה וגם זה רק בצונן לתוך חס אבל בחם לתוך חס לכו"ע אוסר הכל.

ד. הרשב"א עצמו כתב בהמשך צונן לתוך חס הכל אסור.

ולכן כתב שמוכרחים לבאר שהרשב"א לא התכוון להקל ולאסור רק כ"ק בכ"ר חס לתוך חס, אלא להחמיר ולאסור בכ"ש קליפה ולא סגי בהדחה. והטור טעה בהבנתו את הרשב"א שמייירי בכ"ר.

²¹⁵ וראיתנו מבית השחיטה היא רק לחדש שבאין היס"ב אכתי צריך כ"ק ולא סגי בהדחה. אך אין הכי נמי גם אם היס"ב סגי בקליפה.

²¹⁶ **ה"ט"ז כתב** שהטור אוסר הכל בכ"ש רק בגוונא שצריך או להבליע או להפליט אבל אינו יכול להבליע ולהפליט כאחד וכדעת המהרש"ל.

²¹⁷ **הנקה"כ הוכיח** שאפילו עירוי מכ"ר שלא נפסק הקילוח יש דעות שאוסר רק כ"ק ועכ"פ בנפסק הקילוח וודאי שלא אוסר יותר מכ"ק והוא חמור יותר מכ"ש וא"כ איך ייתכן שיאסור הכל. ואף בהגהות אשר"י שהחמיר בכלי חרס בכ"ש צריך לבאר שהוא רק כ"ק ולא יותר.

הש"ך כתב שנראה בדברי התו"ח להחמיר בכ"ר על האש אף שאין היס"ב וכן יש להחמיר אף שמדברי הפוסקים לא נראה כן.
ובפת"ש הביא להחמיר כדעת המהרש"ל באין הפסד מרובה אבל באינו עומד על האש אין להחמיר.

מהו שיעור חוס שהיד סולדת בו?

הביא הפת"ש שכיוון שאיננו בקיאים מהו השיעור שכריסו של תינוק נכווה בו צריך להחמיר בכ"ר במידי דאורייתא ואפילו בדרבנן צריך חקירה ולא לסמוך על כך שהיד אינה מחזיקה בו מחמת החוס.

• דין תתאה גבר וזה לצד זה (ג')

כלי ראשון שנטלו מן האש ומונחים ההיתר והאיסור זה על זה:²¹⁸
כתב השו"ע, (עי"פ הגמ' בפסחים עו.) כיוון שלהלכה קי"ל תתאה גבר יש לאסור הכל במקרים הבאים:
א. איסור חס שנפל לתוך היתר חס בכלי ראשון.
ב. איסור צונן שנפל לתוך היתר חס בכלי ראשון.
ג. היתר צונן שנפל לתוך איסור חס בכלי ראשון.
אבל במקרים הבאים יש לאסור רק כדי קליפה משום שאף שתתאה גבר אדמיקר בלע פורתיה:
א. איסור חס שנפל לתוך היתר צונן.
ב. היתר חס שנפל לתוך איסור צונן.

וכתב הש"ך שהשו"ע מיירי במאכל שמן או במאכל עם רוטב אבל בצלי כחוש אין לאסור הכל, אבל לדעת הרמ"א לקמן אין לחלק בין כחוש לשמן ובכל גוונא הכל אסור.
והפת"ש כתב שאם הסיר מיד את המאכל לאחר שנפל לקדירה יש להתיר כיוון שלא הספיק לפלוט ולבלוע.

כלי ראשון שנטלו מן האש ומונחים ההיתר והאיסור זה לצד זה:

שניהם חמים - **סמ"ק**: סגי בכדי קליפה.
אנ"ה: הכל אסור **וכ"פ הרמ"א**.
אחד חם ואחד צונן - **רמ"א**: ההיתר צריך קליפה במקום שנגע.
מהרש"ל: אם האיסור צונן סגי בקליפה אבל אם האיסור חם הכל אסור.²¹⁹

מה הדין בבשר וגבינה המונחים זה לצד זה?

ט"ז: הצונן צריך קליפה.²²⁰
ש"ך: שניהם צריכים קליפה.
מהרש"ל: הכל אסור.²²¹

כלי שני:

כתב הרמ"א (עי"פ הר"ן), שאין לחלק בין מונח ההיתר לצד האיסור או מעליו בכל גוונא שרי כיוון שכ"ש אינו אוסר.

ניצוק:

כתב הרמ"א, (עי"פ האו"ה) שאין לערות מכלי כשר ובו שומן כשר לתוך נר של חלב או שמון אסור משום שתתאה גבר ומחברו בניצוק ובדיעבד אין לחוש.²²² **והש"ך ביאר** שההבל עולה למעלה ואוסר.

דבר גוש:

דרכ"מ: אין לחלק ובכ"ש אינו אוסר דאדרבה דבר לח שומר על חומו יותר.
מהרש"ל: אוסר אף בכלי שני משום ששומר על חומו.²²³

²¹⁸ **הר"ן כתב** שאם הם מונחים עדין על האש פשיטא שהכל אסור מפני שמחממו.
²¹⁹ **הש"ך הקשה** שהרי המהרש"ל עצמו הביא את דברי הסמ"ק הנ"ל שבוזה לצד זה אפילו שניהם חמים יש להתיר בכדי קליפה.
אבל ה"ט"ז כתב להחמיר כדעתו במקום שאין הפסד מרובה.
²²⁰ **כ"כ העצי לבונה**. אבל **הפמ"ג כתב** שכוונת ה"ט"ז ששניהם צריכים קליפה ומי"ש 'הצונן' הוא לאו דווקא אלא בא לאפוקי מדעת המהרש"ל שאסר הכל אבל אין הכי נמי אם גם החם הוא היתר כמו בבשר וגבינה גם הוא צריך קליפה.
²²¹ כך לכאורה מדויק בדבריו משום שבכה"ג אין איסור והיתר אלא שניהם היתר ויש לאסור הכל כמו באיסור חס והיתר צונן.
²²² **בדרכ"מ הוסיף** שאף אם מערב שומן איסור על שומן היתר יש לאסור הכל משום שמחמת החוס הכל נמס וכדין עכבר. ובדין דוחקא דסכינא עיי' לעיל סימן צ"ד.
²²³ **הש"ך כתב** שיש לסמוך על דברי הרמ"א באורז ודוחן שיתכן שאף המהרש"ל לא יאסור כשהם צלולים כמו רוטב. והביא ראיות לדברי המהרש"ל:
א. סברת התוס' שכ"ש אינו מבליע מפני שהדפנות מצננות את המאכל, ממילא בדבר גוש שמונח בפני עצמו מבלי לגעת בדפנות ממשיך לבשל לעולם אף בכ"ש.
ב. או"ה הביא שאם עירה זבוב לקערה היא נאסרת כדי קליפה משום שאין שייך לזבוב להיחשב ככלי שני. (ובזה י"ל שהוא מדין עירווי ולא מדין דבר גוש וכך באמת ביאר הרמ"א בסי' ק"ז לשיטתו שאין דבר גוש)

דין תתאה גבר במאכל וכלי :

או"ה : דינו כדין שתי חתיכות ותתאה גבר בין אם המאכל אסור והכלי היתר ובין להיפך.
מהרש"ל : אין דין תתאה גבר בכלי כיוון שאין פליטתו מגופו ואין טבעו להיות חס או קר ובכל גוונא הכל אסור.²²⁴
---להלכה---
הרמ"א פסק כאו"ה.

• דין איסור שנפל על צלי (ד', ה', ו', ז')

איסור שנצלה עם היתר ושניהם כחוישים:²²⁵

תוס' : כדי נטילה.²²⁶

רשב"א : איסור דאו' - כדי נטילה.

איסור דרבנן - כדי קליפה.²²⁷

רמב"ם : מותר לגמרי.

הגה"מ : אוסר הכל בסי.²²⁸

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת התוס',²²⁹

אבל הרמ"א (סעיף ה') כתב שכיוון שאיננו בקיאים מה נקרא כחוש ומה שמן יש להתיר רק בסי וע"י נטילה אבל באיסור שלא שייך בו שמנונית כלל אוסר רק כדי נטילה.²³⁰ והש"ך הדגיש שהיתר זה נאמר בכחוש לגמרי באיסור דרבנן אבל באיסור דאו' כגון דם אף שהוא כחוש לגמרי צריך ס' ונטילה.

חתיכה שנמצאת בתוך קדירה :

כולה מחוץ לרוטב : כדי נטילה.²³¹

חציה בתוך הרוטב : ר"י - סי.

רש"י - כ"נ.

כולה בתוך הרוטב : סי.²³²

גדי שנצלה עם חלבו והחלב שמן:²³³

רמב"ם : בטל בסי.

רשב"א : בטל בסי ושרי ע"י נטילה.^{234 235}

רא"ה : אף אם יש ס' אסור כיוון שבצלי אינו מתפשט בשווה בכולו.

---להלכה---

השו"ע כתב כדעת הרשב"א שבטל בסי ושרי ע"י נטילה.²³⁶

והש"ך הביא את שיטת המהר"א ומהרש"ל שפסקו כרמב"ם להתיר בסי בלבד.

גדי שנצלה עם חלבו והחלב כחוש :

תוס' תירוץ א' : חלב כחוש אינו מפעפע ואף אם אין ס' בגדי סגי בקליפה.²³⁷

²²⁴ הש"ך הקשה סתירה בדברי המהרש"ל עצמו.

²²⁵ הטור כתב אבל דרך צלי כגון איסור חס או אפילו איסור קר שנפל על הצלי שאצל האש אינו אוסר כולו אלא כדי נטילה. והקשה הב"י מהו 'אפילו' והלא איסור קר הוא קל יותר. ותירץ הב"י שצריך לשנות את הגרסה ולכתוב כגון איסור קר או אפילו איסור חס. ועוד תירץ שהמילה 'אפילו' באה לחדש שעכ"פ אסור כדן צונן לחם אבל אין הכי נמי שבכל גוונא סגי בכ"י.

²²⁶ בגמ' כתוב (חולין צו.) : ירך שנצלה עם הגיד קולף ואוכל עד שמגיע לגיד. (הנושא הוא לגבי שומנו של גיד שאסור מדרבנן מפני שהגיד עצמו אינו נותן טעם כלל) וביאר התוס' שלא דווקא עד שמגיע לגיד משום שצריך להניח כדי נטילה. והר"ן כתב שצריך להשאיר או כדי קליפה או כדי נטילה.

²²⁷ ונחלקו מה דעת הרשב"א לגבי קרומות : ב"י : כדי נטילה וזו הסיבה שהשמיט דין זה כיוון שסבר להחמיר שאולי הם דאו'. מ"מ : כדי קליפה וסמך על מה שכתב בתחילה שסגי בכך.

²²⁸ ההגה"מ כתב שאף שרבנו פרץ כתב שסגי בכ"י אין להקל דלפעמים יש בו שומן ולא אדעתיה ואף בלא שומן יש לאסור ורק בנטף מרוטבו על החרס יש להתיר בכ"י משום שהיא טיפה אחת בלבד.

²²⁹ הש"ך כתב שאף שבתו"ח כתב שירך שנצלה עם הגיד צריך קליפה צ"ל שהוא לאו דווקא אלא צריך נטילה או שבאמת מה שהשו"ע כתב הוא לאו דווקא ובאמת סגי בקליפה ולכן הרמ"א לא הגיה כלום. וכל זה מעיקר הדין משום שהמנהג להחמיר בסי בכל גוונא בין במליחה בין בצלי.

²³⁰ וכ"כ הט"ז כדעת המהרש"ל להחמיר ולאסור כולה כיוון שאיננו בקיאים בין כחוש לשמן והמנ"י כתב שזו גם דעת התו"ח ומה שהקל בכ"י הוא רק בכחוש ממש.

²³¹ הדרכ"מ והט"ז הקשו שלעיל הטור כתב שכולה חוץ לרוטב אוסרת כולה ותירצו שלעיל מיירי באיסור המפעפע כמו טיפת חלב משא"כ הכא.

²³² וכן אם כולה מחוץ לרוטב וניער וכיסה.

²³³ בגמרא איתא שגדי שמן שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אוזנו ונחלקו הראשונים בהבנת דברי הגמ' כדלקמן.

²³⁴ הרשב"א כתב איסור חס שנפל על גבי היתר חס וכתב הב"י שה"ה בצונן על חס אלא שבא לחדש שאף בחס שיש סברא שיותר מפעפע בכולו אכתי צריך כדי נטילה במקום שנפל.

²³⁵ האגור כתב בשם מהר"י מולך שטחול שנצלה בלי ניקור צריך גם ס' וגם כדי נטילה דילמא אינו מפעפע.

²³⁶ הט"ז ביאר שכיוון שאנחנו יודעים לזהות את מקום הנגיעה נחשב הדבר כאילו האיסור נמצא שם בעין ולכן צריך להוציאו.

²³⁷ וכ"כ הרשב"א שצריך קליפה או נטילה תלוי בדאו' או בדרבנן כדלעיל.

תוס' תירוץ ב': חלב כחוש אין בו כמות גדולה ולכן מתבטל בס' שבגדי ושרי ע"י קליפה.^{238 239}
---להלכה---

השו"ע פסק כתירוץ א' בתוס' וכרשב"א שאם הוא כחוש סגי בכדי נטילה.
והש"ך הביא את דעת המהרש"ל שצריך ס' ובנוסף במליחה צריך קליפה ובצלי צריך נטילה.

במקרה שצריך כדי נטילה, מה הדין אם ביטלו ללא נטילה?

כתב הפת"ש, שאם הוא דבר הנראה לעין כשמין יש להתיר אף כשאין ס' כנגד הנטילה אבל אם הוא נראה ככחוש שצריך כדי נטילה מעיקר הדין יש לאסור אם אין ס' כנגד הנטילה.

- כתב השו"ע (עי"פ הטור), חתיכת איסור כחושה שנצלתה עם חתיכת היתר שמנה האיסור מפעפע בכולה דאזיל היתר ומפטם לאיסור והדר אזיל האיסור ומפטם להיתר.
ולקמן ס"ז הטור הביא בשם הרשב"א שחתיכה שבלועה מאיסור כחוש אינה יכולה לאסור חברתה בנגיעתה אף אם החתיכה של ההיתר שמינה משום שאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לילך שם.
והקשה הב"י שדברים אלו סותרים את דבריו הנ"ל שחתיכת איסור כחושה שנצלתה עם חתיכת היתר שמינה האיסור מפעפע בכולו.

בב"י ביאר שדין זה נלמד מסי' ק"ח לגבי ריחא שאפילו בהיתר שמן ובאיסור כחוש יש לאסור.
והקשה הט"ז, שהלא המהר"א"י כתב שרק בריחא יש לאסור משום שהפיטום מוליך הריח והטעם הכחוש עמו אבל בהולכה ע"י חום וכדו' אין לאסור משום שאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לילך שם, ואם הכא האיסור הוא רק מחמת ריחא מדוע לא נתיר בדיעבד כדין ריחא? אלא וודאי שהטור לא התכוון כאן לאסור מדין ריחא שהרי כתב דין זה גם במליחה ושם וודאי שלא שייך ריחא.
ועוד קשה שהדרכ"מ כתב (לקמן ס"ז) שהכא מיירי בחלב כחוש בתוך חתיכת היתר שאינו מפעפע אבל בכל זאת השומן גורם לו לפעפע דעכ"פ יש לו שם חלב אבל בחתיכה של איסור כחושה לא אמרינן אזיל האי ומפטם להאי ואם דין זה נלמד מריחא ה"ה בבשר ומדוע הדרכ"מ כתב שהוא רק בחלב? ובפרט שלא הוזכרה כאן המילה חלב אלא חתיכת איסור סתם?

ויש שתירצו שיש לחלק בין איסור שאסור מחמת עצמו שאז אף שהוא כחוש ההיתר מפטמו ומוליכו, לבין איסור בלוע שאף שחתיכת ההיתר שהאיסור בלוע בה היא שמנה אין היא מוליכה את הבליעה שבה.
והקשה הט"ז איך זה ייתכן הלא לכל איסור יש את הגבול עד כמה הוא מתפשט וכשהאיסור מחמת עצמו והוא כחוש אוסר כדי נטילה, ובאיסור בלוע אוסר עד סוף החתיכה שבלוע בה ותו לא, וא"כ הדברים ק"ו אם באיסור בלוע שיש במקום הבליעה ממש שומן מההיתר בכל זאת אין כוח להיתר להוליך האיסור, ק"ו באיסור מחמת עצמו שלא יועיל לו השומן של ההיתר לעבור את גבול היכולת שלו?

ועוד ראייה לכך מדין חתיכה שנמצאת חציה בתוך הציר שאין החלק שמחוץ לציר נאסר מחמת החלק התחתון ואפילו אם יש שומן בתוך הציר. מוכח שאף באיסור מחמת עצמו כמו ציר עם דם אין השומן יכול לגרום לו לפעפע להמשך החתיכה שמחוץ לציר.²⁴⁰

מכא כל הנ"ל כתב הט"ז שצריך להגיה בדברי הטור "אלא אפילו חתיכת איסור שמנה וחתיכת היתר כחושה" כלומר לא רק בגדי שיש בו חלב שהוא חתיכה אחת אלא אפילו בשתי חתיכות נפרדות עדיין האיסור יכול לפעפע כשהוא שמן.

אבל הנקה"כ כתב שכיוון שהכא מדובר על איסור מחמת עצמו הוא מיד מפטם את הכחוש וחוזר ומפטם את ההיתר. (וכ"כ לקמן בש"ך סק"י"ט).

מה הדין בחתיכת היתר שמינה וחתיכת איסור כחושה שנצלו יחד?

ט"ז: אוסרת רק כדי קליפה.

ש"ך: אוסרת כולה.

כתב השו"ע (ס"ו ע"פ הרשב"א), דבר שיש לו פעפוע בצלי אם היה אחד חס ואחד צונן התחתון גובר לפיכך אם נפל חס על צונן אינו אוסר אלא כדי קליפה ואם נפל צונן על חס צריך ס'.

- שתי חתיכות שנגעו זו בזו ואיסור בלוע באחת מהן (ז'2)

²³⁸ **וכתב הב"י** שלא ברור מה דעת הטור בחלב כחוש האם כמו תירוץ א' של תוס' ולא צריך ס' או שיש להתיר דווקא כשיש ס'.
ובדרישה הקשה שברור שכוונת הטור כתירוץ א' שהרי כתב ירך עם גידו וכיוצא בו' וכוונתו לחלב כחוש.

²³⁹ **וכ"כ הרמב"ם** שכל מה שאסור לאכול אפילו מראש אוזנו זה רק כשאין ס' אבל כשיש ס' שרי כגון בגדי כחוש שצלאו בחלב ואז שרי ע"י קליפה בניגוד לגדי שמן ששרי ע"י ס' בלבד.

²⁴⁰ **הב"י כתב לתרץ** (לקמן ס"ז) ששאני דם דמישרק שריק ולכן אינו יכול לעבור באמצעות השומן. **והט"ז הקשה** ע"כ שאכתי כשם ששומן אינו יכול לגרום לדם את מה שאין לו בטבעו כך לא יוכל לגרום לאיסור להבליע במקום שאין לו כוח בטבעו.
ובנקה"כ כתב לתרץ שאין להוכיח משם דשם מיירי במליחה דווקא ולכן אינו יכול לעזור לאיסור לפעפע שלא שייך פיטום במליחה משא"כ בצלי.

כתב הרשב"א, חתיכה שנאסרה מחמת דבר אחר אינה אוסרת חברתה בנגיעתה כלל אף כשניצלו יחד משום שדבר בלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב,²⁴¹ שאל"כ כל חתיכה שנאסרה כדי קליפה תיאסר כולה שהקליפה אוסרת קליפה חברתה. ולכן רק באיסור מחמת עצמו או בבשר וחלב יש לאסור בנצלו יחד. אבל אם בלעה איסור שמן אף אם החתיכה עצמה כחושה האיסור מפעפע ואוסרת ע"י נגיעה בס' בין בנוגעות מהצד ובין בתחתונה חמה ועליונה צוננת.²⁴² **וכ"פ השו"ע**.

האם חתיכת בשר הבלועה מחלב נחשבת כאיסור מחמת עצמו או איסור בלוע?²⁴³

מהרא"י: איסור מחמת עצמו.

רשב"א: איסור בלוע שאף שחנ"י לא עשאוה כנבילה לענין זה.

הש"ך הקשה שיש ראיות סותרות לדין זה:

- א. ס' ק"א**: הטושי"ע כתבו שיש לחתיכת בשר הבלועה מחלב דין חה"ל מוכח שנחשב לאיסור מחמת עצמו.
 - ב. ס' צ"ב**: הטושי"ע כתבו שחתיכה הבלועה מחלב אינה אוסרת חברותיה בנגיעתה מוכח שנחשב לאיסור בלוע.²⁴⁴ ולכן **כתב הש"ך** שבאמת נחשב לאיסור מחמת עצמו אלא שבס"י צ"ב יש לבאר אליבא דהרמ"א שאף שאנחנו לא מחלקים בין איסור כחוש לשמן ואוסרת עד ס', כל זה באיסור עצמו ממש אבל חתיכת בשר הבלועה מחלב אף שנחשבת לאיסורה מחמת עצמה כיוון שעכ"פ החלב כנוס בתוכה אין להחמיר ולאסור רק מחמת שאין אנו בקיאים והעמידה על דין כחוש שאינו אוסר אלא כדי קליפה ובכה"ג שהוא כנוס אינו אוסר כלל.
 - גם הב"ת הבין** כדברי מהרא"י אלא שהקשה מדין הגמ' 'מבלע בלע מפלט לא פליט' שלכאורה מדוע לא אוסר בנגיעה כאיסור מחמת עצמו? **ותירץ** שכוונת הגמרא שאינו פולט לאסור כל החתיכה אבל כדי נטילה עכ"פ בעינן.²⁴⁵
- אבל הש"ך תירץ** שדברי הגמ' שם הם מקמי דק"י"ל חנ"י אבל לאחר שהסקנו שחנ"י בכל מקרה נחשבת החתיכה לגוף האיסור ותאסור הקדירה אף אם לא פלטה החלב הבלוע בה כיוון שנעשתה כולה איסור.

---להלכה---

הש"ך הביא שיש סתירה בדברי המהרש"ל שבפרק גיד הנשה כתב שנחשב לאיסור בלוע ואינו אוסר כלל, ובספר איסור והיתר שלו כתב שנחשב לאיסור מחמת עצמו.

והכריע הש"ך שנחשב לאיסור מחמת עצמו אך יש לאסור רק כדי נטילה משום שאין להחמיר באיסור כחוש.²⁴⁶ ²⁴⁷

חתיכה שלא הומלחה מדמה:

כתב הש"ך שיש לחלק בין חתיכה שלא נמלחה שפולטת את דמה ונחשבת כאיסור מחמת עצמו ולכן לדין אין לחלק בין כחוש לשמן אבל חתיכה שבלעה דם נחשבת לאיסור בלוע ואינה אוסרת כיוון שדם הוא איסור כחוש.

איסור כחוש הבלוע בכלי:

כתב הרמ"א (ע"פ ההגהות שערי דורא) שלא אומרים סברא זו שאין הנאסר וכו' אלא במאכלים שיש להם טעם מעצמם אבל בכלי שאין לו פליטה מעצמו יש לאסור כדי קליפה את המאכל המונח בו אף אם הכלי בלע איסור כחוש בלא רוטב.²⁴⁸

וכתב הט"ז שכל זה כשבלע מאיסור כחוש עצמו אבל אם הכלי בלע מהיתר שבלוע בו איסור כחוש אין הכלי נאסר כלל.

וכתב הש"ך שהרמ"א מיירי שהונח בכלי מאכל יבש לגמרי ולכן אינו נאסר אלא כדי קליפה אבל אם הונח בו כעת מאכל יבש שיש בו רטיבות קצת נאסר כולו לדין שאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן.

איסור שמן הבלוע בכלי:

ש"ך: אוסר הכל אף אם הונח בו כעת מאכל יבש לגמרי.

פת"ש: אוסר כדי קליפה אף בבלוע בו איסור שמן.

²⁴¹ **הט"ז הדגיש** שאף כדי קליפה אינה אוסרת. וכ"כ מהרש"ל. **אבל הש"ך ציטט** את המהרש"ל שרק בשתי חתיכות שחמות מחמת ביטול יש לחלק בין כחוש לשמן אבל בצלי או מליחה אין לחלק ומפעפע מחתיכה לחתיכה אף בלא רוטב אף בכחוש.

²⁴² **וכתב הש"ך** שבתחתונה צוננת ועליונה חמה אין לאסור כלל משום שלא שייך לומר 'אדמיקר בלע פורתא' משום שהאיסור בלוע ואינו מספיק לצאת לפני שהוא מתקרב מהתחתונה.

²⁴³ בהבנת דברי הטור נחלקו האחרונים. **בפשטות כוונתו** שאף בשר הבלוע מחלב נחשב לאיסור מחמת עצמו. אבל **המהרש"ל ביאר** שכוונת הטור במילים 'בשר וחלב' היא לבשר וגבינה שנגעו זה בזה אבל בבשר הבלוע מחלב אהכ"י נחשב לאיסור בלוע.

²⁴⁴ **המהרא"י תירץ** שבאמת חתיכת בשר הבלועה מחלב נחשבת לאיסור מחמת עצמה כל עוד שני המרכיבים מעורבים זה בזה אף בצד שאין שם בליעה של חלב כיוון שהחתיכה כולה מחוברת אלא שלו יצויר שיבוא אליהו ויאמר שנחתך החלק שבלוע בו חלב ומה שעבר בנגיעה הוא הבשר בלבד ברור שלא יאסר וכיוון שקיים להו לחז"ל שעובר בנגיעה רק טעם הבשר בלבד הווי כאילו בא אליהו וגילה לנו שאין חלב מעורב בחתיכה ושרי.

²⁴⁵ **הש"ך חיזק** את דבריו שהרי דברי הגמ' הם אליבא דרב שאוסר מין במינו במשהו והגמ' רצתה לאסור הכל אבל על הכדי נטילה לא מיירי התם.

²⁴⁶ **המהרש"ל הביא** את דברי מהרא"י שהמחמיר תע"ב וכתב ע"כ שאינו רואה מקום לחומרא זו כיוון שהוא איסור בלוע. אבל **הש"ך הסכים** עם דברי מהרא"י וכתב שהמהרש"ל לא דק ואף מה שהביאו הראשונים ראה מדין טיפת חלב שמבלע בלע ומפלט לא פליט הוא רק לגבי שא"ס שלא אומרים חנ"י אבל בבשר וחלב לכו"ע אוסר הכל.

²⁴⁷ **הט"ז הביא** סתירה בכמה מקומות האם חלב נחשב איסור מפעפע או לא.

²⁴⁸ **הגהות שערי דורא הוכיח** את דבריו מדין דגים שעלו בקערה שהותרו רק מחמת נ"ט בר נ"ט אבל אילולי כן היה נאסר אף שהוא בלא רוטב.

כלי הבלוע מאיסור שנגע בכלי היתר:
כתב הש"ך שכל הדין הנ"ל הוא רק בכלי ומאכל בתוכו אבל כלי וכלי אינו אוסר כלל בנגיעה בלא רוטב.

• כוליא שצלאה בחלבה (ח')

כליות שנצלו יחד עם החלב שעליהם:

רא"ש: נאסר רק כדי קליפה מפני שהקרום מפסיק.
רבנו ירוחם: נאסרה לגמרי ויש להתיר רק אם צלאה בלובן שעליה/ קרום שעל היותרת ע"י קליפה.
מהרא"י: נאסרה לגמרי ואין להתיר בכל גוונא.²⁴⁹

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרא"ש.

אבל הרמ"א פסק כדעת מהרא"י. **וכתב עוד** שיש לאסור כליות שנתבשלו יחד עם החלב שעליהם.
וביאר הש"ך שמכיוון שהוא איסור דבוק נעשה חני"ו וצריך ס' כנגד כל הכוליא.
והט"ז הוסיף את דברי הרמ"א לעיל ס"י ס"ד שבמליחה מספיק קליפה במקום הפסד קצת.

• דין מליח הרי הוא כרותח (ט'-י"א)

חתיכת איסור שנמלחה עם חתיכת היתר:²⁵⁰

רשב"א: כדי קליפה.²⁵¹

רמב"ן: אוסר הכל.²⁵²

רא"ה: כדי נטילה.

רמב"ם: הדחה.²⁵³

---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א שמליח כחוש שאינו נאכל מחמת מלחו דינו כרותח ומפליט לאסור בכדי קליפה. ואם הוא שומן הגיד/ קנוקנות/ קרומות יש להחמיר ולהצריך נטילה.²⁵⁴
והש"ך כתב שמעיקר הדין סגי בנטילה אף לדין שלא מחלקים בין כחוש לשמן כיוון ששומן הגיד הוא איסור דרבנן, אבל המנהג להצריך ס' אף בכה"ג במקום שאין הפסד קצת.

חתיכת היתר שדבוק בה חלב שמן ונמלחו יחד:

רשב"א: צריך לשער בס' כנגד החלב, ובנוסף יש להצריך כ"ק.

שערי דורא: בחלב מרובה אוסר הכל ובחלב מועט צריך קליפה יותר עמוקה מהרגיל.

ראב"י: בטל בס'. אבל אם החלב אינו דבוק בהיתר סגי בכ"ק.²⁵⁵

ר"א ממיץ: אוסר הכל.²⁵⁶

ראב"ן: סגי בכדי קליפה בכל גוונא.

מהרא"י: צריך ס'.²⁵⁷

---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א שאם הוא חלב ממש צריך ס' וליטול כדי נטילה ועכ"פ כדי קליפה.^{258 259}

²⁴⁹ **גה"מ כתבו** שלא קי"ל כתירוץ הגמ' 'כוליא בחלבה הווי' אלא כתירוץ קמא שהוא חלב כחוש ולכן אין מקור להתיר בכה"ג. **והמהרא"י כתב** שאם נכונים דברי הרא"ש היה צריך לבדוק שלא נקרע הקרום וכיוון שלא מצינו כן מוכח שאסור.

²⁵⁰ בפשטות מייירי באיסור כחוש. אמנם הרמב"ן והרמב"ם לא חילקו בכך ומשמע שאמרו את דבריהם אף בשמן.
²⁵¹ **וכ"כ הרא"ש והר"ן.** ובביאור המחלוקת בגמ' **כתב הרשב"א**, שלרבינא מליחה יותר חמורה מצלי ודינה כבישול ולרב אחא מליחה דינה כצלי ולכן בכחוש סגי בכ"ק ובשמן צריך ס' כדין צלי. **וכתב הר"ן** ששומן הגיד דינו כחלב כחוש ולכן סגי בכ"ק וסיים הר"ן שמשמע כדברי הרשב"א מהא דדיקולא דבישרא שאמר רב אשי שמשערים בס' כיוון שמדובר בחלב שמפעפע.

והטור למד כדעת הרשב"א והר"ן מכך שכתב לקמן שמחלקים גם בחום של מליח בין כחוש לשמן כדין צלי.
אבל הראב"ן כתב שסגי בכדי קליפה בכל גוונא בין כחוש ובין שמן כדלקמן לגבי חלב.

²⁵² **באמת שהרמב"ן כתב** שמליחה שאני ואפילו בחלב שמן אינו מפעפע וגרע מצליה. **ובהגהות תפארת שמואל כתב** שהרמב"ן חזר בו ואסר הכל וכנ"ל.

²⁵³ **הרמב"ם כתב** בפ"ז שסגי בהדחה ובפס"ו כתב שאוסר הכל. וביישוב הסתירה כתב הב"י:

א. דאורייתא: אוסר הכל. דרבנן: הדחה.

ב. אינו נאכל מחמת מלחו: אוסר הכל. מלוח כל דהו: הדחה.

ג. נמלחו יחד: אוסר הכל. נמלח בפניע ורק חוששים שמא נגעו: הדחה.

²⁵⁴ **הב"י הביא** שיש להסתפק אם קרומות הוא דא"ו או דרבנן ולכן החמיר להצריך נטילה. ובאמת צריך ביאור מדוע החמיר השו"ע גם בקנוקנות ובשומן הגיד שהוא דרבנן? ובאמת יש שכתבו לגרוס בשו"ע 'אם' בלא ו' ופירושו שרק בקרומות צריך כ"ג אבל בכל השאר סגי בקליפה. (עיי' כנה"ג ומנ"י)

²⁵⁵ **אבל המודני הביא** כמה גדולים שכתבו להצריך בחלב תמיד ס'.

²⁵⁶ **אבל הט"ז הביא** שהמהרש"ל כתב בשם ר"א ממיץ שאינו נוטל אלא ממקום הפעופע בלבד וכפי אומד הדעת וצ"ב.

²⁵⁷ **האו"ה כתב** כדבריו אלא שהצריך בנוסף גם כ"ק **אבל ההגהות שערי דורא כתב** בשם מהרא"י שצריך ס' בלבד ללא קליפה בין בכחוש בין בשמן. (**הדרב"מ הבין** בדעת מהרא"י שמייירי רק בחלב אף בכחוש אבל בשא"ס בכחוש אינו אוסר אלא כ"ק)

²⁵⁸ **הגר"א כתב** שהשו"ע מסתפק לאסור אף בדרבנן כדי נטילה ואף שבכחוש פסק להקל בכדי קליפה שם הסתמך על דעת הרמב"ם שמיקל בהדחה משא"כ כאן שמפעפע מחמת השמינה. (מוכח מהגר"א שגורסים 'אם' בלא ו' ולכן למד שבשומן הגיד סגי בכ"ק).

²⁵⁹ **הש"ך הבין** שאין חילוק בין דבוק אצלה למונח אצלה ודלא כראב"י הנ"ל.

אבל הרמ"א הביא את דעת ראב"י אבל הכריע להחמיר כדעת מהרא"י הנ"ל ולאסור בס' אף בכחוש משום שאינו בקיאיין בין כחוש לשמן וכדברי הרשב"א שהצריך בנוסף לס' כדי קליפה מעט.²⁶⁰ ואין לשנות המנהג. אבל באיסור כחוש שאין בו שמנונית כלל כגון חמץ בפסח לכו"ע אינו נאסר במליחה אלא כ"ק בלבד.^{261 262}
וסיים הרמ"א שכיוון שי"א שבהפסד מרובה יש להתיר במליחה ע"י קליפה, יש לסמוך על זה באיסור כחוש שאינו אלא מנהג לשער בס' אבל לא באיסור שמן שצריך מדינא ס'.

חתיכת היתר שמינה שנגעה באיסור כחוש ומלוח:

טור: אוסר בס' משום שאזיל האי ומפטם להאי.

רשב"א: אוסר רק כ"ק משום שלא אמרינן אזיל האי ומפטם להאי במליחה.²⁶³

---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הטור שאף באיסור שאינו שמן כשומן הגיד וקנוקנות שבו, אם חתיכת היתר שנמלחה עמה

שמנה, אוסרת עד ס' וצריך גם נטילה/ קליפה.²⁶⁴

אבל המהרש"ל כתב כרשב"א.²⁶⁵

חתיכה שדבוק בה חלב שהומלחה יחד עם חתיכות היתר:

מהר"ם: צריך ס' כנגד החלב אבל אי אפשר לצרף את כל החתיכות לבטל אף אם נגעו בחלב אלא צריך ס' בכל

חתיכה וחתיכה.²⁶⁶

רבנו נתנאל: העלה להחמיר שמא אין מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, אבל אף חתיכה שאינה דבוקה בחלב אלא

רק נגעו בחלב יכולה להצטרף לבטלו.²⁶⁷

---להלכה---

השו"ע פסק כמהר"ם,²⁶⁸ ששאר חתיכות שנמלחו יחד עם חלב כחלב כולן אסורות ואין

מצטרפות יחד לבטלה כיוון שהחלב אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב אבל בחתיכה אחת יש לחוש שמא

בלעה הרבה. (ע"פ הטי"ז)

אבל הרמ"א לשיטתו הנ"ל כתב שאם האיסור שמן ומפעפע סגי שיהיה בכולן יחד ס' כנגד האיסור.²⁶⁹

ועוד כתב השו"ע (ע"פ המרדכי בשם המהר"ם) שהדין הנ"ל הוא רק במקרה שלא ידוע אם נגע בכולן ולכן יש לאסור הכל אם

אין ס' בכל חתיכה כנגד החלב, אבל אם ידוע שלא נגע אלא באחת ואין ידוע איזו היא כולן מותרות דחד בתרי

בטיל.²⁷⁰

וכתב הש"ך שמדובר שבכל החתיכות יחד יש ס' לבטלה דאלי"כ יש לאסור מחשש שמא יבשלם ותיתן בהם טעם.

הטי"ז הקשה שלעיל ס"ז השו"ע פסק שאף שאר החתיכות אסורות כיוון שהאיסור שמן ומפעפע מחתיכה לחתיכה

ואילו הכא פסק שהאיסור לא יכול לעבור? **וא"א לומר** שהכא מיירי בחלב כחוש שאינו מפעפע משום שבמרדכי כתוב

דין זה לגבי חלב שעל הכרס שהוא עיקר החלב. **ועוד** שאם מדובר בחלב כחוש מדוע צריך ס' בכל חתיכה בפני"ע?

וא"א לחלק בין ס"ז לגבי צלי להכא שהוא במליחה, משום דקי"ל מליח הרי הוא כרותח לגמרי.

הנקה"כ תירץ שבאמת רק לחומרא חשש השו"ע לעיל לאסור את שאר החתיכות אבל הכא שהוא לקולא לתלות שכל

החתיכות מצטרפות לבטלה, יש לחוש שמא אינו מפעפע ואוסר החתיכה שאין בה ס' כנגדה.

האם שייך דין חה"ל בחתיכה שבלוע בה חלב?

מרדכי: לא, משום שהוא איסור בלוע.

ראב"י: כן, ואינה בטלה לעולם.

²⁶⁰ לכאוף דלא כשערי דורא. **והטי"ז והש"ך הביאו** בשם הלבוש שלרמ"א לא צריך גם קליפה והקשו על דבריו.

²⁶¹ **הש"ך הביא** שבאו"ח הרמ"א פסק שיש לאסור את כל החתיכה שנגעה בה החיטה ואת שאר החתיכות יש להתיר ע"י קליפה.

²⁶² **הש"ך הביא** שבתו"ח כתב שבאיסור דאוי יש לאסור בס' אף בכחוש ממש ובאיסור דרבנן יש להקל אף שאין הפסד קצת. אבל

באיסור ששייך בו קצת שמנונית יש לאסור אם אין בו הפסד קצת.

²⁶³ **כ"כ הש"ך** שמשמע מדברי הרשב"א שיש לאסור בס' רק כשהאיסור שמן.

²⁶⁴ **הש"ך הקשה** שלכאורה היה לשו"ע לומר חידוש יותר גדול שאפילו בכחוש לגמרי אמרינן אזיל האי ומפטם להאי ולא רק

בשומן הגיד שיש בו עכ"פ שייכות של שמנונית.

²⁶⁵ **המהרש"ל השיג** על הב"י משום שרק בצלי ששניהם חמים שייך לומר דין זה אבל במליחה לא מצאנו סברא זו **וכתב הש"ך**

שאף לשו"ע יש לאסור רק כששניהם מלוחים אבל לא כשהאיסור מלוח וההיתר תפל שאז אין לו כוח לפטם את האיסור. **אבל**

בנקה"כ הקשה ע"כ שבס"י ע"י משמע שאף בהיתר תפל יש לאסור אם הוא שמן.

²⁶⁶ ביאור דבריו ע"פ הטי"ז, שמה שמבטלים בס' זו חומרא אבל לא לקולא לומר שנצרך את שאר החתיכות לבטל בס'.

²⁶⁷ **הש"ך כתב** שבאמת לא נחלקו המהר"ם ורבנו נתנאל, משום שהמהר"ם מיירי כששאר החתיכות גם מלוחות ולכן הן

מפליטות ומבליעות גם כן בחלב וצריך ס' בכל אחת לבטל, אבל רבנו נתנאל מיירי כששאר החתיכות אינן מלוחות ולכן אינן

יכולות להפליט לחלב בחזרה ולכן כל מה שנגע בחלב מצטרף לבטל בס'.

²⁶⁸ **הב"י כתב** כדעת מהר"ם דלא שבקינן מאי דמספקא ליה לרבנו נתנאל מפני מאי דפשיטא למהר"ם.

²⁶⁹ **הטי"ז והש"ך כתבו** שאף כשהחלב אינו דבוק בשום חתיכה אלא רק מונח אצלה שאז היה לנו לומר שאינן מצטרפות ובכל

אחת צריך ס', מ"מ קי"ל שכולן מצטרפות וסגי בס' בכולן יחד. **והש"ך הביא מהתו"ח** שאף כששאר החתיכות לא נגעו ישירות

בחלב אלא רק בחתיכה שנגעה בחלב הן מצטרפות יחד לס'.

²⁷⁰ **ובבדק הבית הביא אורחות חיים בשם מהר"ם** שניתן להתיר בחלב שהומלח בקיבה שהאיסור מכוסה ואינו מוליך הטעם

בלא רוטב לכולן וכיוון שלא ייתכן שהחלב נגע בכולן בבת אחת אלא בכל פעם רק באחת מהן אין לאסור החתיכות משום שכל

חתיכה שנמלחה עם החלב בטלה מיד חד בתרי באחרות. ממילא יוצא שאף אם בסוף נגע החלב בכולן כיוון שזה היה בשלבים

עדיין ניתן לומר חד בתרי בטיל.

---להלכה---

השו"ע פסק כמרדכי שאף בחה"ל יש לבטלה ברוב משום שהוא איסור בלוע.²⁷¹

פרטי דינים נוספים בדין מליחה:

- הבי"א הביא שהיו נוהגות הנשים כשנמלח בשר עם חלב שבו לנקרו ולאחר מכן למולחו שוב וכתב שכנראה החמירו מחשש שהמלח לא נגע בחלק שהיה מכוסה בחלב והכריע שאין לחוש לכך שהרי מעשים בכל יום שחותרים את החתיכה לחתיכות לאחר שהומלחה ולא חוששים כלל.
- האם אומרים חנ"נ בקליפה שמחוברת עם ירך?
רבנו ירוחם: לא. משום שרק כשהחתיכה עומדת בפני עצמה אומרים חנ"נ.
תוספות: כן. אומרים חנ"נ אף שהקליפה מחוברת לחתיכת היתר.

כתב השו"ע (סי"ט ע"פ הטור), כל מה שאמרנו שבמליחה מספיק כדי קליפה, הוא רק כשאיסור מלוח וההיתר תפל אבל אם ההיתר מלוח והאיסור תפל לא צריך אלא הדחה.
אבל הרמ"א כתב שיש אוסרים אם הם נוגעים ממש זה בזה ויש להקל במקום הפסד.

האם יש לחלק בין תתאה לעילאה במליחה?²⁷²

רשב"א: כן.

רא"ש: לא.²⁷³

---להלכה---

השו"ע פסק (סי"א) כדעת הרשב"א ולכן כל מה שאמרנו באיסור שמן מלוח שאוסר הכל עד שיהיה ס', הוא רק כשהאיסור המלוח למטה וההיתר התפל למעלה אבל אם ההיתר התפל למטה והאיסור המליח למעלה אף שהוא שמן סגי בכדי קליפה דתתאה גבר.
אבל הרמ"א הביא את דעת הרא"ש שבמליחה אין לחלק בכך ובאיסור שמן בכל גוונא צריך ס' והכי נהוג.

• אין מליחה לכלים (י"ב-י"ג)

גבינות שנעשו בדפוסי גויים ונמלחו בתוכם:

תוס': מותר לכתחילה דאין מליחה לכלים.

מרדכי: אסור לכתחילה משום הרחק מן הכיעור ושרי בדיעבד דאין מליחה לכלים.²⁷⁴

ראב"ה: אסור אפילו בדיעבד.²⁷⁵

---להלכה---

השו"ע פסק להתיר גבינות שנעשו בדפוסי הגויים.

והרמ"א הוסיף כמרדכי שכל זה בדיעבד אבל לכתחילה אסור.²⁷⁶

ועוד כתב הרמ"א (ע"פ הרשב"א) והוא הדין אם נמלח היתר בשאר כלי איסור.²⁷⁷

האם יש לחלק בין כלי מנוקב לכלי שאינו מנוקב?

משמע מהראשונים: אין לחלק ובכל גוונא אין מליחה לכלים.

או"ה: יש לחלק ורק בכלי מנוקב שרי אבל באינו מנוקב אסור.

²⁷¹ הש"ך הקשה מדוע בנגעה בכל החתיכות יש לאסור הכל והלא אם נגעה בחתיכה אחת שיש בה 59 כנגדה ואסרה אותה שוב לא תאסור את שאר החתיכות שהרי האיסור לא מתרבה ואם לא יצא כל הטעם לחתיכה הראשונה ממילא התבטל כבר בתוכה. וממילא בכל גוונא אפשר לבטלה ברוב חתיכות. ובדעת מהר"ם ניתן לבאר דס"ל חנ"נ בשאר איסורים ולכן כביכול האיסור התרבה בכך שאסר את החתיכה הראשונה אבל לשו"ע דלא ס"ל כן מדוע לא תתבטל?

²⁷² הטור כתב שנחלקו הרשב"א והרא"ש האם מליחה אוסרת הכל או כ"ק.

והקשה הבי"א הלא הרשב"א כתב בהמשך שכל זה רק באיסור שמן אבל בכחוש הוא מודה לרא"ש שאוסר רק כ"ק וכנ"ל בס"ט. הט"ז תירץ שהטור הבין שיש מחלוקת בין הרשב"א לרא"ש מדוע ההיתר נאסר מחמת האיסור השמן. הרשב"א למד שההיתר הופך להיות מלוח ורותח בגלל האיסור וממילא בחתיכה אחת שאין צורך באיסור שמן בכדי שיפגע אלא אף בכחוש אוסר, נאסרת כל החתיכה משום שכולה הפכה לרותחת מחמת האיסור. אבל הרא"ש למד שהאיסור מפעפע אך לא הופך את ההיתר למלוח ורותח כמותו ולכן אף בחתיכה אחת נאסרת כ"ק.

²⁷³ הסמ"ק מבאר שרק בחום שע"י האש ניתן לומר שאותו שהוא גובר מרתח את חברו או מצנן את חברו אבל במליחה אין כוח במלוח להפוך את התפל למלוח כמותו ולכן לא אזלינן בטר תתאה אלא בטר האיסור.

²⁷⁴ וכן נראה בדברי הרא"ש.

²⁷⁵ בהגהות שערי דורא כתב שאף לראב"ה הוא רק בדפוסי הגויים משום דמלוח בו הרבה פעמים אבל בשאר דברים מודה דשרי.

²⁷⁶ צ"ל שדווקא בדפוסי גויים החמיר הרמ"א לכתחילה בניגוד לסע"י י"ג במלח ששה בכלי איסור שהתיר אף לכתחילה (ורק מחמת שמנונית כתב המחמיר תע"ב כדעת האו"ה), וכנ"ל בהגהות שערי דורא שיש להחמיר רק בדפוסי הגויים משום דמלוח בו הרבה פעמים.

²⁷⁷ הרשב"א כתב שמותר למלוח בשר בכלי שבלע מיינ משום א. אין המלח מפליט מכלי.

ב. אינו יכול להפליט ברמה שיתן טעם במאכל.

ג. אגב דטרוד למפלט דם לא בלע

ד. כיוון שדם מישרק שריק אינו יכול לבלוע פליטת היין.

אבל הש"ך הביא בשם המהרש"ל שאין מליחה לכלי כלל להפליט אפילו איסור דאורייתא ולא רק ביין ודם.

---להלכה---

הרמ"א כתב כרוב הראשונים שאף בכלי שאינו מנוקב שרי.

מלח הנתון בכלי של בשר/ איסור האם מותר להשתמש בו למאכל חלב/ היתר?

רא"ש: מותר לכתחילה לכו"ע שאינו מוציא דבר קשה יבש ביבש.

או"ח: טוב להחמיר לכתחילה.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרא"ש.²⁷⁸

והרמ"א הוסיף שאף במלח ששהה בכלי איסור שרי שמן הסתם הכלי הוא נקי והמחמיר לכתחילה תבוא עליו ברכה.²⁷⁹

וכתב הש"ך שזה גם לכתחילה משום שהם יבשים אבל בדיעבד שרי אפילו הוא לח.

ובפת"ש הביא שני צדדים האם לאסור אף בדיעבד בדבר לח כדין דבר צלול או שיש להתיר בדבר לח ואף בדבר צלול כיוון שאינו יכול להפליט הבליעה מהכלי.

• מלח הבלוע מדם כיצד משערים כנגדו (י"ד)

מלח הבלוע מדם או בשר שנמלח ולא הודח שנפל לקדירה:

ספר התרומה: סגי בסי' כנגד המלח אף שהטעם עדיין מורגש בקדירה משום שאין איסורו מחמת עצמו.²⁸⁰

ר"ש מקוצי: צריך סי' כנגד המלח ובטל רק אם לא מורגש טעמו דחשיב כאיסורו מחמת עצמו.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת ספר התרומה.

וביאר הרמ"א שמכיוון שאין איסורו מחמת עצמו אינו אוסר דכל מקום שאין האוסר יכול לילך שם אין הנאסר אוסר יותר מן האוסרו.

הדרכ"מ הביא בשם האו"ח שכל מידי דעביד לטעמא אינו בטל אפילו באלף בין במינו ובין בשאינו מינו.²⁸¹ אבל אם:

א. נפל לקדירה ואינו נותן בה טעם בטל אף שבדרך כלל רגילים לתת אותו בכדי לתת טעם.

ב. אם נפל דבר דעביד לטעמיה לתוך דבר דעביד לטעמיה מתבטל משום שבאותה תערובת אינו נותן טעם.

והב"י לקמן כתב שאפילו איסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה אינו בטל בדבר שעביד לטעמיה.

סימן ק"ו- אפשר לסוחטו אסור

• דין אפשר לסוחטו (א')

כתב הרשב"א, אע"פ שבשאר איסורים לא אומרים חני"ן ואינה אוסרת אלא לפי חשבון האיסור שבה, אעפ"כ אם

נפלה לקדירה שיש סי' כנגד האיסור הבלוע בה, אין החתיכה חוזרת להיותה לפי שהאיסור הבלוע בה אינו נפלט

ממנה לגמרי ואינו נבלל לתוך ההיתר שבקדירה ש'אפשר לסוחטו אסור'. משא"כ בלח בלח שהתרבה ההיתר ויש סי'

כנגד האיסור כל התערובת מותרת באכילה שהכל נבלל ומתערב.

והקשה הטור, ואיני מבין דבריו שהרי אם הכל מצטרף לבטל את האיסור מוכרח שהטעם שבו מתערב ומתבלבל בכל

הקדירה וא"כ מדוע יש לאסור את החתיכה והלא האיסור התבטל כבר בסי'.

ותירץ הב"י, שכוונת הרשב"א לומר שבאמת איננו יודעים שהאיסור התערב לחלוטין בקדירה, ומה שצריך סי' כנגד

כל החתיכה הוא רק מספק כיוון שאיננו יודעים כמה נפיק מיניה וכמו בכחל שבדידיה משערינן דאי במאי דנפיק

מיניה מנא ידעינן.

והוסיף הב"י לבאר, שדברי הרשב"א מיוסדים על דברי רבנו אפרים שכיוון שהחתיכה הזו נאסרה היא איננה יכולה

לחזור להיותה אלא"כ יהיה לנו ברור שהאיסור יצא והתפשט בכל החתיכות בשווה ולכן כיוון שכאן לא ברור

שהאיסור יצא והתערב בשווה ואדרבה משמע שברור לנו שבחתיכה הראשונה נותרו יותר בליעות מאשר הבליעות

שנתערבו בשאר החתיכות, ממילא החתיכה הראשונה נשארת באיסורה.

והקשה הב"י, אם החשש הוא שמא יש יותר בליעות בחתיכה הראשונה מאשר בשאר החתיכות, נטעים את החתיכה

לקפילא ואם לא יהיה בה טעם איסור לשתרי?

²⁷⁸ הש"ך ביאר שאין להתיר מדין נ"ט בר נ"ט משום שחריפות המלח משוויה ליה כאילו הוא בעין.

²⁷⁹ באיסור והיתר כתב שיש לזהר לכתחילה מחשש שמא יפול טיפת בשר על המלח. וממילא כל זה כשהיה בשר בעין לצד המלח אבל אם לא השתמשו בשר בעין אין לחוש כלל.

²⁸⁰ הסיבה שצריך סי' כנגד כל המלח ולא סגי בסי' כנגד הדם משום שלתרומה אמרינן חני"ן בשאר איסורים וממילא במלח הבלוע מבשר לבד שנתערב עם קדירה של בשר אין צריך סי' כנגד כל המלח משום שלא שייך לומר חני"ן.

והרשב"א כתב שצריך לשער בסי' כנגד כל המלח אף שלא אמרינן חני"ן בשאר איסורים משום:

א. אין בכך נפק"מ דלא ייתכן שלא יהיה סי' בקדירה כנגד המלח שאם לא כן הוא מלוח מאוד ואינו ראוי לאכילה.

ב. משום שלא ידעינן כמה נפיק מיניה צריך לשער כנגד כל המלח.

²⁸¹ הדרכ"מ ביאר שמין במינו כוונתו ששווה בשמו ואינו שווה בטעמו דאלי"כ לא שייך נתינת טעם כלל.

ותירץ שבאמת גם אם לא יהיה טעם איסור בחתיכה הראשונה יותר מאשר בשאר החתיכות, עדיין יש לאסור את החתיכה הראשונה מכיוון שחל עליה שם איסור בתחילה וכעת עדיין נותר בה קצת איסור תו לא פקע אף שאינו נותר טעם. וביטול בסי' נאמר רק כשהטעם יוצא לחלוטין ומתערב בחתיכות אבל אם נותר אפילו חלקיק קטן של איסור באותו המקום שהיה בו מלכתחילה, החתיכה נותרת אסורה. ובסיום דבריו הביא הב"י את דברי הרמב"ן שהחתיכה עצמה מצטרפת לבטל האיסור שבה אף שהיא נותרת אסורה כדין כחל שאמרו בגמ' כחל בסי' וכחל עצמו מן המניין. אבל הדרכ"מ הסכים עם קושיית הטור משום שמצינו לעיל בסי' צ"ב בנפלה טיפה של איסור לתוך חתיכה שבקדירה שאם ניער וכיסה מיד כשנפלה הטיפה לתוכה היא בטלה בסי' ואף החתיכה הראשונה מותרת משמע שלא חוששים שמא נשאר קצת איסור בחתיכה. ולכן הקשה הטור מדוע אסר הרשב"א את החתיכה מצד אפשר לסוחטו אסור. אבל הט"ז מבאר, שההבדל בין הבנת הרשב"א לטור נעוץ בהסבר דברי הגמרא. שהגמ' (חולין צז:) הקשתה גבי כחל אלא מעתה נפלה לקדירה אחרת לא יאסר? וביארו התוס', שכוונת הגמ' להקשות שאף אם נאמר שיש ספק כמה חלב יצא מן הכחל ולכן משערים כנגד כולו, עדיין אין לחוש שיצא החלב בקדירה השנייה יותר מאשר בקדירה הראשונה שאם לא יצא בראשונה אין סיבה שיצא בשנייה וא"כ מדוע יאסור בקדירה אחרת? מתרצת הגמ' כיוון דאמר ר' יצחק כחל עצמו אסור שוויה רבנן כחתיכת נבילה. וביארו התוס' שאף שהחלב יצא לגמרי מהכחל, כיוון שבתחילה נתן הבשר טעם בחלב שבו הכחל נהפך לחני"נ הוא נותר באיסורו ולכן אוסר גם בקדירה השנייה. ממילא הטור למד כהבנת התוס' ולכן דווקא בבשר וחלב יש לאסור אף שהחלב יצא לגמרי כיוון שחל עליו דין חני"נ,²⁸² אבל בשאר איסורים אם האיסור נפלט מתוכו מדוע שהחתיכה תישאר אסורה והלא קי"ל דלא אמרינן חני"נ בשאר איסורים?

אבל הרשב"א למד שכוונת הגמרא לאסור בכחל משום שלא יצא ממנו כל הבלוע בתוכו ולא מצד חני"נ וממילא גם בשאר איסורים כיוון שיש לחוש שלא יצא כל האיסור הבלוע בו החתיכה נשארת באיסורה.

מה דין חתיכה שבלעה איסור ש'אפשר לסוחטו'?

רשב"א: אפשר לסוחטו אסור.

טור: אפשר לסוחטו מותר.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א. ולעיל סי' צ"ב כתב כדעת הטור.²⁸³

וכתב הרמ"א שהעיקר כדבריו הכא כדעת הרשב"א.

והוסיף הרמ"א שלפי ר"ת לעיל שאומרים חני"נ אף בשאר איסורים לא יהיה נפק"מ בין דבר לח ליבש אלא לעניין זה שאם נתערב יבש בלח ומכיר את החתיכה צריך לזרוקה והשאר מותר בסי', ואם אינו מכירה הכל מותר,²⁸⁴ ואם נתערב לח בלח הכל שרי בסי'.

וכתב הש"ך שקי"ל לעיל להתיר במקום הפסד גדול שלא אומרים חני"נ באיסור לח שנתערב בהיתר בלח. וכל דין הרמ"א הוא רק במקום שאין הפסד גדול.

וכתב הפת"ש שחתיכה שבלעה איסור ע"י מליחה שהוא מין במינו יש מקום לומר שאפשר לסוחטו מותר ואף החתיכה מותרת אף אם אומרים חני"נ בשאר איסורים.

• **חתיכה עם חלב שהתבטלה בקדירה (בי')**

כתב הרשב"א, חתיכה שיש בה חלב שהתבטלה בקדירה והיה סי' כדי לבטלה צריך לזוהר שלא יסיר שום דבר מהקדירה כל עוד החתיכה עם החלב עדיין בתוכה משום שחוששים שמא לא יהיה סי' בהיתר כנגדה. ומשום כך אסור גם להוציא את החתיכה עם החלב כל עוד הקדירה רותחת שחוששים שמא החלב ייתן בה טעם ולא יהיה סי' כנגדה. אלא יניחנה כך עד שתצטנן.²⁸⁵

וכתב הטור, שכל זה לשיטת הרשב"א שאפשר לסוחטו אסור אף כשיש סי' כנגדו, אבל הטור שחלק ע"כ ממילא אין לחוש יותר וניתן להוציאה אף בעודה רותחת שהחלב אינו יכול לאוסרה יותר.²⁸⁶ אולם במסקנת דבריו כתב לחלק בין בליעות של איסור שנבלעו בחתיכה שאז אין לחוש שלא הכל יצא ולכן התבטל כבר בסי' לבין חלב בעין הדבוק בחתיכה שוודאי יש לחוש שלא הוציא כל הבליעות שבו וחוזר ואוסר.

---להלכה---

²⁸² **וביאר הט"ז** שאף שחלב שחוטה דרבנן אכתי ניתן לומר בכחל חני"נ כיוון דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. עיי' לעיל בש"ך סי' צ"ב סי"ד שביאר ליישב את הסתירה בדברי השו"ע.

²⁸⁴ **והוסיף הרמ"א** אלא"כ החתיכה ראויה להתכבד שאז הכל אסור אף באינו מכירה. **וביאר הש"ך** שכוונתו בבשר וחלב דבשאר איסורים לא שייך לומר ח"ל באיסור הבלוע בחתיכת היתר.

²⁸⁵ **עיי' בי"ד יהודה** (סי' צ"ח סקט"ז) שביאר שבכל איסור שנפל לקדירה והיה סי' כנגדו ולאחר מכן נפל לקדירה נוספת צריך לשער שוב בסי' למרות שלא ייתכן שהאיסור התרבה אלא כיוון שאיננו יודעים כמה נפיק מיניה צריך לשער שוב בסי'. ממילא גם כאן כיוון שאיננו יודעים כמה טעם יצא מן החלב אני חושש שעדיין לא יצא כל טעמו ויאסור את החתיכה לבדה כשאין בה סי'. אבל כשכבר התקררה הקדירה אין לחוש שיצא טעם נוסף מן החלב וכנגד החלב עצמו יש סי'.

²⁸⁶ וכפי שכתב הטור לעיל סי"א שמשערים כנגד האיסור וברגע שיש סי' הכל מותר כולל החתיכה שבלוע בה האיסור משום שלא חוששים שלא כל האיסור יצא. אבל הרשב"א שחשש שלא כל האיסור יצא חושש גם כאן שהחלב יאסור את חתיכת ההיתר. אבל במסקנה כתב הטור שאף לשיטתו כל זה רק בבליעות אבל באיסור בעין אין הכי נמי יש לחוש שלא הוציא כל הבליעות שבתוכו ויחזור ויאסור. **הב"י כתב** ע"כ שאלו דברים פשוטים שלא ניתנו להיכתב, **ובט"ז ביאר** שההו"א של הטור הייתה שיש לחלק בין כחל שנפל לקדירה אחרת שוודאי צריך סי' פעם נוספת לבין חלב הדבוק בחתיכה שהחתיכה כבר שבעה מבלוע את החלב ומה בכך שהוציאה לבדה מהקדירה, (אבל ברור גם לפי ההו"א שהטור הבין שאם החלב נפל לקדירה אחרת שיצטרפו סי' פעם נוספת בדיוק כמו בכחל) ובמסקנה ביאר הטור שאף החתיכה נידונת כקדירה חדשה וחוזרת לבלוע את החלב שהוא בעין וכמו בכחל.

השו"ע פסק את דברי הרשב"א שיניחנה עד שתצטנן.²⁸⁷
אבל הרמ"א כתב שלפי מאי דקיי"ל חני"א אף בשא"ס החתיכה בכל מקרה אסורה ולכן יוציאנה והשאר מותר.²⁸⁸
והקשה הש"ך, שאם מדובר בחתיכה שלא נמלחה הרי כולה אסורה מחמת דם הבלוע בה ואם נמלחה מדוע לא נאסרה מחמת שכבר נמלחה עם חלבה?
ותירץ א. מיירי בחלב דרבנן או בחלב בהמה כחושה שאוסר במליחה רק כדי קליפה ולכן לא נאסרה כולה ורק ע"י הבישול יש לחוש שתתפשט בכל החתיכה.
ב. מיירי שנמלחה והיה בחתיכה ס' כנגד החלב ולאחר מכן קודם שבישלה נחתך חלק מההיתר וכעת אין ס' כנגד החלב ולכן אם יוציאנה מהקדירה בעודה רותחת תאסר.
והפת"ש הוסיף שדין זה נכון גם בכבוש שיאסור כשלא יהיה ס' כנגד החלב ודלא כרב אחד שרצה לחלק בין בישול לכבוש וכתב שבכבוש אינו מוסיף איסור יותר.

סימן ק"ז - דין דג טמא, ביצה או דבר מאוס הנמצא בקדירה

• **נמצא דג טמא/ ביצה טמאה בתוך קדירה (א')**

דגים קטנים שהתבשלו ונמצא ביניהם דג טמא:
סמ"ג: אסור אפילו אם מכירו וזרקו ואף שיש ס' כנגדו.
רבנו ברוך: מותר כיוון שיש ביטול ברוב.
רבנו שמשון: מותר כיוון שתולים שאיסור ברובא איתיה ולא נוצר כלל איסור.

ביאור הב"י:

הסמ"ג חושש שהדג הטמא נותר עם מעט מים ומעט דגים בסיר עד שאין במים ובדגים ס' כנגדו ונאסרו וכשהמשיך לערות לקערה נאסרו גם הדגים הראשונים כיוון שצריך ס' כנגד הדגים שנשארו בסיר ולא רק כנגד הדג הטמא.²⁸⁹
אבל רבנו ברוך סובר שאף אם נאסרו הדגים שנשארו בסיר מהדג הטמא עדיין יש לבטלם ברוב הדגים שעירה ראשונים לקערה חד בתרי כיוון שאיסורם רק מחמת בליעות ולא שייך לומר בהם דין בריה שלא יתבטלו לעולם.²⁹⁰

ביאור הב"ח:

הסמ"ג חושש שעירה את המים החמים מהסיר בלא הדגים, ועד שיצאו כל המים נותרו מעט מים בתוך הדגים ובתחתית נמצא הדג הטמא ולא היה ס' כנגדו, ואח"כ כשעירה את כל המים ונותרו רק הדגים יאסרו הדגים התחתונים את העליונים בקליפה כיוון שהם עדיין בכלי ראשון בתוך הסיר. וכ"כ האו"ח.²⁹¹
אבל רבנו ברוך סובר שכיוון שכרגע אין בסיר רוטב כלל והווי איסור בלוע אין בו כוח לצאת לשאר הדגים ובטלים כדין יבש ביבש חד בתרי. ואף אם אח"כ שעירה לקערה יש מעט מים אין לאסור משום שהם כבר כלי שני. אבל אם נשאר מעט מים בסיר לכו"ע יש לאסור הכל כיוון שהרוטב מוליד הטעם בכולם.²⁹² וכ"כ בהגהות שערי דורא.²⁹³

וכתב עוד הסמ"ג, אמנם ביצים שנתבשלו ונמצא ביניהם אפרוח או דם יש לאסור הכל משום שאין רגילות לבשל ביצים בכמות שיהיה רוב כנגד האיסור לבטלו. ולכן יש להמתין עד שיצטנן או שישים מים צוננים עליהם קודם שיוציאם מהסיר. אבל את המחבת יש להתיר מספק כיוון שניתן להעמיד המחבת על חזקתו.

---להלכה---

השו"ע הביא את דברי הסמ"ג. **וביאר הט"ז** שכוונת השו"ע לאסור לכתחילה אבל בדיעבד מותר כדעת היש מתירין.

²⁸⁷ **השו"ע לשיטתו** שלא אומרים חני"א בשאר איסורים. אבל אם יניחנה כך עד שתצטנן מותרת משום שיש כרגע ס' כנגדה משא"כ בס"א שכבר נאסרה החתיכה מחמת בלוע ותנו לא פקע האיסור. (ט"ז)

²⁸⁸ שהרי החתיכה נאסרת מחמת האיסור הדבוק בה אף כשיש ס' כנגדה בקדירה מדין חני"א וכדלעיל שממהרת לבלוע יותר משאר החתיכות או משום שיש חשש שיוציאנה רגע אחד מהקדירה ולא יהיה ס' כנגדה. (ש"ך)

²⁸⁹ לכאוי צ"ל שהחשש הוא מדין חני"א בשאר איסורים וצ"ב בטור שלא ס"ל הכי ובכ"ז הביא דין זה.
²⁹⁰ **הש"ך הקשה** על הב"י שאם מיירי שמערה מעט מעט את הדגים יחד עם המים מדוע לרבנו ברוך לא יאסרו המים האחרונים עכ"פ כדי קליפה את הדגים הראשונים מדין עירו המבשל כ"ק? ובאמת בתו"ח כתב שבכה"ג הכל אסור בס' (וכתב על זה הש"ך שאין זה נכון משום שלא יועיל ס' כיוון שעירו מבשל כ"ק ולא מצטרף הכל לבטלו) **ולכן כתב הש"ך** שצ"ל בדעת הב"י שבאמת אף לרבנו ברוך צריך כ"ק וכל המחלוקת היא האם יאסור לגמרי או שסגי בכ"ק. **והט"ז תירץ** בשם המהרש"ל שאין להקשות שהעירו יאסור כ"ק משום שהוא בטל בס' בדגים שבקערה.

²⁹¹ **האו"ח ביאר** שהאוסרים ס"ל שאף שאין מים בסיר כיוון שנותרה לחלוחית על הדגים הם אוסרים זה את זה בנגיעתם בכ"ר.
²⁹² **אבל המהרש"ל כתב** שהמים שבסיר שנאסרו אינם יכולים לחזור ולאסור את הדגים שבקערה משום שהם מתבטלים בס'.

²⁹³ **כתב הדרכ"מ** שילכו"ע הכוונה אף לרבנו ברוך, אבל לרבנו שמשון שרי אף בכה"ג דאף שעירה עליהם מים אנו תולים שהאיסור נמצא ברוב שבקערה ואין לאסור אף בכה"ג. וה"ה בביצים יש להתיר אף שלא שייך לבטל חד בתרי כיוון שתולים שהאיסור נמצא ברוב שלמעלה מחוץ לרוטב וממילא לא נוצר כאן איסור. **אבל הש"ך כתב** שאף לר"י יהיה אסור בביצים משום שאם הביצה הטמאה הייתה בתוך הרוטב היא יכולה לאסור מקסימום 59 ביצים נדה, וכדי לתלות שהיא נמצאת מחוץ לרוטב משום שאיסורא ברובא איתיה; צריך שיהיה בחוץ לפחות 60 ביצים וזה לא ייתכן שיהיו כל כך הרבה ביצים (119) בסיר אחד כיוון שאין רגילות לבשל כך.

והרמ"א הביא את דעת היש מחמירין שאם לא עשה כן לצננן אלא עירה אותן לקערה ונמצא ביניהם טריפה הכל אסור וכן בדגים. והביא את רבנו שמשון בשם יש מתירין בכל ענין וכתב שכן עיקר. ואף לדעת האוסרים אין לאסור את הכלי שמעמידים אותו על חזקתו.

אבל הט"ז הקשה מדוע דם שנמצא בביצה אינו נחשב מין בשאינו מינו ויאסור את כל הביצים מדאורייתא מכיוון שאין סי' ומה יועיל רוב. ואף אם הוא ספק הווי ספק דאוי ולחומרא?

ומכוח זה הכריע הט"ז להחמיר בביצים כדעת המהרש"ל ולהתיר בדגים כל שיש ספק אם היה סי' כנגדו או לא. **ועוד כתב הט"ז** שבמקרה שיש ספק אם עירה את כל הסיר בפעם אחת או בשתי פעמים יש להחמיר מספק. כ"כ האו"ה וכן משמע בטור.

התורת חטאת כתב ראייה להקל בדין זה **א**. דלא גרע מנשפך שבמין במינו תולים שהיה סי' כיוון שמדאוי ברובא בטל. **ב**. קי"ל בסי' קי"א כדעת הרשב"א בדין ב' קדירות שנפל איסור לאחד מהם שהכל נכנס לספק וכ"ש הכא שבאמת הכל מעורב כבר יחד שהכל בכלל הספק ואזלינן לקולא.

אבל הט"ז כתב שאין זו ראייה משום שבנשפך יש ב' צדדים להתיר: **א**. שוודאי היה שם רוב ובטל חד בתרי מדאוי. **ב**. ספק אם היה סי' ויתבטל גם מדרבנן וכיוון שהספק הוא בביטול בסי' שהוא מדרבנן אזלינן לקולא ושרי. אבל בדגים יש רק צד אחד להתיר משום שהוא בטל ברוב, אבל סי' בוודאות אין כאן ואמור להיות אסור מדרבנן, וזה שבהתחלה היה ספק אם היה כאן הדג הטמא או לא, הוא ספק באיסור דאוי ואת זה כבר הכרענו לחומרא ומכאן והלאה נדון את הדגים שבוודאי נאסרו ואף שמדאוי בטל ברוב לפי הכללים של דרבנן אינו בטל כי לא היה סי'.

הש"ך כתב שבאמת צריך לבאר מדוע כל הפוסקים חולקים על התו"ח ולא הקלו שהרי לכאוי ראיותיו נכונות. ודוחק לומר שכל הפוסקים לא ס"ל את דין הרשב"א והטור בסי' קי"א ובפרט שאם באמת הם חולקים היינו צריכים לפסוק כמותם לחומרא כיוון שהרשב"א והטור יחידים בהיתר זה. ויתירה מכך הלא הטור עצמו פוסק כאן כרבנו ברוך אע"פ שפסק את דין הרשב"א בסי' קי"א וא"כ מדוע לא פסק להקל מטעמו של התו"ח.

ולכן נראה שכל הפוסקים ס"ל שדג טמא הוא אינו מינו עם שאר הדגים וכן אפרוח ודם עם הביצים ולכן לא שייך להכניס הכל לספק כיוון דאיכא למיקם אטעמא ואפשר היה לברר הדבר וגם הרשב"א והטור יודו שאין מצטרף לספק. אבל התו"ח למד שגם הכא הוא מין במינו ולכן יכול לבטלם ברוב שאף אם יבשלם לא יתנו טעם. (הש"ך ביאר שייכתן לומר שנחשב כמין במינו בגלל הדג הטהור שבלוע מטעם של דג טמא והוא נחשב מינו עם שאר הדגים אף שהבליעות שבו אינו מינו).

אלא שקשה על התו"ח **א**. הלא באמת אפרוח ודם הוא אינו מינו. **ב**. רחוק הדבר שיהיה הדג הטמא שווה בטעמו לדגים הטהורים. **ג**. אם אזלינן בתר שמא, דג טמא נחשב שם אחר מדג טהור. (על שאלה זו כתב הש"ך שייכתן שהתו"ח ס"ל כהגהת שערי דורא שכיוון ששם דג אחד הוא עדיין נחשב כמין במינו). **ואולי אפשר לתרץ** שציר דגים טמאים דרבנן ואפרוח ודם הוא גם דרבנן ולכן התו"ח השווה אותם לנשפך אף שהוא מין בשאינו מינו. אלא שקשה ע"כ דבסי' צ"ח כתב הרמ"א שאף באיסור דרבנן אזלינן לחומרא בנשפך ורק בספק אם היה סי' בדרבנן קי"ל לקולא. (הש"ך לעומת זאת כתב שם שאפשר להקל גם באיסור דרבנן בנשפך). וצ"ע דברי התו"ח.

ובאמת בודעת שאר הפוסקים כתב הש"ך **א**. יש בדג שמנונית וממילא הוא איסור דאוי. **ב**. ציר דג הוא דרבנן רק במליחה אבל בכבישה וכ"ש בבישול הוא דאוי ולכן אסור. **ג**. אפרוח ודם הוא גם דאוי כדעת הסמ"ג ולכן אסור. או שנקטו אפרוח ודם רק לדוגמא אבל באמת הדין הוא בכל איסור דאוי. **ועוד כתב הש"ך** שההיתר שכתב התו"ח שכל מה שנתווסף להיתר מצטרף משום שלא אומרים חני"נ כשלא נודע התערובת, הוא אינו נכון לשיטתו בסי' צ"ח שאף בלא נודע בינתיים אומרים חני"נ. ובפרט שדווקא שם ניתן לומר זאת כיוון שהוא לח בלח או לח ביבש שהכל מתערב לגמרי ואין הבדל בין מה שנאסר בתחילה לבין ההיתר שהתווסף אח"כ משא"כ הכא שהוא יבש ביבש ועדיין הדגים הראשונים נותרו באיסורם וניתן לומר חני"נ אף בלא נודע.

הוציא ביצים מהסיר אחת אחת בכף:

כתב הט"ז שבכה"ג וודאי יש לחוש שמא הוציא את הביצה עם הדם ראשונה ובכך אסרה את הכף וממילא תאסור את כל הביצים שהוצאו אחריה מהסיר. ואף רבנו שמשון יודה בכה"ג דלא שייך לומר איסורא ברובא איתיה כיוון שהוציאן אחת אחת.

והאו"ה כתב שאף שדם ביצה הוא דרבנן עדיין יש לאסור משום דכל דתקון רבנן כעין דאוי תקון וברגע שנודע איסור וודאי בביצה אין להקל ורק בספק הקלו חכמים.

והקשה ע"כ הט"ז מהגמ' בביצה שהקשתה אמ"ד שביצה שנולדה ביו"ט אסורה מכח גזירה דרבנן מדוע בספק אסורה הלא הוא איסור דרבנן. ואם נכונים דברי האו"ה ניתן לתרץ שמירי שיש בוודאי ביצה אסורה אלא שיש לנו ספק אם זו היא הביצה האסורה או שהיא התחלפה באחרת וממילא בכה"ג לשיטתו לא אזלינן לקולא אף בדרבנן? אלא וודאי שגם בכה"ג אזלינן לקולא ודברי האו"ה אינם נכונים.

• זבוב שנמצא בקדירה והוציאו בכף (ב')

כתב הטור, י"א שאם נמצא זבוב או נמלה בקדירה והוציאו בכף, צריך לזוהר שלא לתחבו שנית בקדירה שמא לא היה בבליעות שבכף סי' כנגד הזבוב ונעשה חני"נ ויצטרכו כעת לשער בקדירה כנגד כל הכף. **וכתב הטור** שנראה להתיר משום שלא אומרים חני"נ בבליעות שבכלי וצריך סי' רק כנגד הזבוב.

והקשה הב"י מדוע לדעת הטור צריך לשער בסי' כנגד הזבוב והלא סגי ברוב כדעת הרשב"א לעיל סי' ק"ד שזבוב הוא דבר גסוס ואינו אוסר בטעמו? **ותירץ** שהטור כתב זאת לדבריהם של הי"א שאף אם יחלקו על הרשב"א ויצריכו סי' סגי לשער כנגד הזבוב בלבד משום שלא אומרים חני"נ בבלוע בכלי. אבל אין הכי נמי לדידיה סי"ל שכנגד הזבוב עצמו סגי ברוב וכנגד פליטתו לא צריך לשער כלום.

רשב"א: זבוב הוא נטל"פ ואינו אוסר כלל.

רוקח: אין בזבוב טעם ואינו אוסר כלל.

מרדכי: צריך סי' כנגד הזבוב בלבד שלא נעשה חני"נ בכלים.

שערי דורא: הכל אסור מדין חני"נ וצריך לשער בסי' כנגד כל הכף.

---להלכה---

כתב השו"ע זבוב וכיוצא בו מדברים המאוסים שנפשו של האדם קצה בהם שנמצא בתבשיל זורקן והתבשיל מותר שאין פליטת דברים אלו הפגומים אוסרת.

וכתב הרמ"א שכן המנהג פשוט ואף שיש מחמירין דברי המקילין עיקר ואין לשנות המנהג.

אבל הש"ך הביא פוסקים רבים שהחמירו לאסור בטעם של זבוב ובחלא ושיכרא לכו"ע אסור.

ועוד כתב הרמ"א אבל אם לקח בכף דג טמא או איסור שאינו פוגם אסור להחזירו לקדירה ואם החזירו צריך סי' כנגד האיסור אבל לא כנגד הבליעות דלא אמרינן חני"נ בכלי. אבל אם היה גם מעט תבשיל יחד עם הדג הטמא בכף התבשיל נעשה נבילה ויצטרכו סי' כנגד התבשיל.²⁹⁴

וכתב הש"ך א. אף אם יהיה סי' בבליעות כנגד הדג אינו בטל דלא משערינן בבליעות כלל. (ודלא כהגהות מרדכי שכתב שאף הכף עצמו יהיה מותר אם יהיה בו סי' כנגד הזבוב).

ב. מיירי הכא בכלי עץ ומתכת חדש ולכן לא אמרינן חני"נ אבל בישן או כלי חרס אפי' חדש אמרינן חני"נ כדלעיל סי' צ"ח.

ג. מיירי בכלי ראשון ולכן אף הכף נידונת לחומרא ככלי ראשון וחוששים שבלעה מהזבוב.

סימן ק"ח - דין ריחא מילתא

• דין ריחא (א')

בשר עם בשר:

בשר נבילה שצלאו בתנור עם בשר שחוטה:

רש"י: מותר דריחא לאו מילתא היא.

ר"ת: אסור דריחא מילתא היא.

רי"ף ורמב"ם: לכתחילה אסור בתנור צר ובדיעבד מותר.²⁹⁵

רא"ש: בתנורים שלהם שהם צרים וסגורים אסור, ובתנורים שלנו שהם גדולים ופתוחים מותר.²⁹⁶

או"ח: מותר בדיעבד א. בתנור פתוח קצת ב. אחד מהם מכוסה בבצק.²⁹⁷

מהר"י מניץ: לכתחילה אסור ובדיעבד מותר ואין חילוק בין תנורים גדולים שלנו לתנורים שלהם.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרי"ף והרמב"ם. והוסיף את דברי הרא"ש שבתנורים שלנו שהם גדולים ופתוחים מותר לכתחילה.²⁹⁸ והביא בשם האו"ח, שיש להתיר איסור והיתר שנאפו בתנור כשאחד מהם מכוסה, אפילו בתנור קטן ופיו סתום.²⁹⁹

אבל הרמ"א כתב תנור גדול ופיו פתוח: מותר לכתחילה.

תנור גדול ופיו פתוח קצת: מותר ונוהגים להחמיר לכתחילה.

תנור קטן ופיו פתוח קצת: מותר בדיעבד.

²⁹⁴ **הש"ך הקשה** מדוע בכה"ג סגי לשער בסי' כנגד התבשיל, נצריך גם כנגד הבליעות שאף שלא נעשו חני"נ איננו יודעים כמה נפיק מהאיסור וכמה בלע.

²⁹⁵ **וכ"כ הרשב"א.** ועי' לקמן שהדרכ"מ למד בדעתו שיש להתיר דווקא בתנור פתוח ואפילו בצלי קידר וכ"ש הכא בצליה ממש.

²⁹⁶ **המהר"א"י והמהר"ש"ל דייקו** מהרא"ש שטעמו לאסור בגלל שתנורים שלהם מכוסים ואין להבל מקום להתפשט משמע שאם התנור גדול קצת סגי ולא צריך שיהיה מחזיק י"ב עשרונים דווקא.

²⁹⁷ **האו"ח כתב** שכל ההיתר בצלי הוא רק כשאחד מהם מכוסה והתנור פתוח אפילו מעט שיש נקב שהעשן יוצא ממנו אבל אם הוא סתום לגמרי מכל צד אפילו בדיעבד יש לאסור, ואין לחלק בין איסור דאוי לדרבנן. אבל אם שניהם מגולים צריך שיהיה פתוח ממש מן הצד או פתוח מלמעלה. וכן אם שניהם מכוסים אם משח אחד מהם בשומן דינו כמגולה ואין לחלק בין סוגי התנורים או בין הפסד מרובה למועט.

²⁹⁸ **האחרונים הקשו** מדוע השו"ע כאן הצריך בתנורים שלנו שיהיו פתוחים והלא בסי' צ"ז כתב הטור שסגי בתנור גדול? **ט"ז:** הטור כתב בסי' צ"ז 'תנורים שלנו' וידוע שכל התנורים שלנו הם גם פתוחים. (ובאמת הב"י הביא שרוב הפוסקים כתבו שיש להקל יותר בתנורים שלנו מבשלהם ודלא כהגהות מיימוניות שכתב להיפך).

דרכ"מ: בסי' צ"ז מיירי בבשר וחלב ולכן מקילים שסגי בתנור גדול אבל הכא מיירי בשאר איסורים החמורים יותר ולכן צריך שהתנור יהיה גם גדול וגם פתוח.

ב"ח: בסי' צ"ז מיירי בדיעבד שסגי בתנור גדול אבל הכא מיירי לכתחילה ולכן צריך גם פתוח. ²⁹⁹ עי' לקמן שהדרכ"מ הביא בשם מהרי"ו שיש לחוש לריחא אף בשניהם מכוסים.

תנור קטן ופיו סתום: מותר בדיעבד רק במקום שיש הפסד מרובה.

אחד שמן אחד כחוש:

כתב השו"ע, שההיתר בדיעבד נאמר אף בבשר נבילה שמן שנאפה עם בשר שחווטה כחוש. והוסיפו הט"ז והש"ך שהאיסור לכתחילה נאמר אף בבשר נבילה כחוש ובשר שחווטה שמן דמפטמי אהדדי.³⁰⁰

שניהם כחושים:

רשב"א: יש להתיר לכתחילה שאין מה שיפטם את האיסור.

או"ח: יש לאסור לכתחילה באיסור דאורייתא.³⁰¹

---להלכה---

התורת חטאת כתב שיש לאסור ע"פ הבנתו שכי"כ הביי.

אבל הט"ז והש"ך הקשו על הבנתו וכתבו שאף לפי הביי מותר לכתחילה.³⁰²

בשר עם פת:

פת שאפאו עם בשר:

טור בשם הרשב"א: מותר לאכלה בחלב שאף זה נקרא בדיעבד.

רי"ף ורמב"ם: אסור לאכלה בחלב משום שיכול לאכלה עם בשר ונידון כלכתחילה.

שערי דורא: אסור לאכלה אפילו עם בשר מחשש שמא יבוא לאוכלה עם חלב.

---להלכה---

השו"ע פסק (סי' צ"ה) שפת שאפאה עם הצלי אסור לאוכלה בחלב רק בתנור קטן אבל בתנור גדול ופתוח מותר.

ובפשטות כוונתו כדעת הרי"ף והרמב"ם שאסור לאכלה בכותח משום שיכול לאכלה לבדה. **וכ"כ הש"ך**.

אבל הדר"מ למד שכוונתו להתיר בדיעבד בתנור קטן לאוכלה אף עם חלב כדעת הרשב"א.³⁰³

אבל הרמ"א פסק, שאסור לאוכלו עם חלב אם יש לו פת אחרת אבל אם אין לו פת אחר בריווח מותר דחשיב דיעבד.

והוסיף הש"ך, שלדעת הרמ"א יש לאסור לכתחילה גם במקרה שהתנור גדול ופתוח קצת למעלה.³⁰⁴

פת של גוי שנאפתה עם דבר איסור:

מהרי"ל: לכתחילה אסור לקנות את הפת אלא אם כן אין לו מקום אחר לקנות.

בי"י (סי' צ"ז): מותר אף כשיש פת אחרת לפניו.

---להלכה---

הרמ"א פסק כמהרי"ל.

והט"ז הביא את דברי התו"ח שלכן נוהגים להקל לקנות מגויים דברים המבושלים בכליהם אם אין בזה משום

בישולי עכו"ם משום שסתם כלים אינם בני יומן ולא חשיב הקניה כלכתחילה.

דבר חריף:

דבר חריף/ נעשה לריח שנצלה עם איסור:

כתב המרדכי, שיש לאסור לכו"ע משום שההיתר שואב מהאיסור אבל אם מכוסה בבצק שרי.

על איזה מקרה קאי המרדכי?

או"ח: אפילו בתנור גדול ופתוח אסור ויש להחמיר גם במכוסה בבצק.

מהרש"ל: דווקא בתנור קטן או מכוסה אבל בתנור גדול ופתוח לכו"ע שרי.

---להלכה---

הרמ"א כתב כהבנת האו"ח במרדכי שבאיסור חריף וכ"ש אם ההיתר דבר חריף,³⁰⁵ יש לאסור אף בתנור פתוח וגדול

ואפילו בדיעבד יש לאסור אם שניהם מגולים,³⁰⁶ אבל אם אחד מהם מכוסה בבצק שרי.

³⁰⁰ **הט"ז והש"ך שאלו** מדוע אסור והלא יש כלל שיאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור עצמו יכול לילך שם? **ותירצו** ע"פ המהרא"י דריחא שאני שהפיטום מוליך הריח והטעם הכחוש עמו.

³⁰¹ **באו"ח כתב** שבחלה בזה"ז שהוא דרבנן שרי לכתחילה לאפות עם פת. משמע שבאיסור דאו' כחוש אסור לכתחילה אף כששניהם כחושים.

³⁰² **המהרא"י כתב** שאף כבד עם דם יש להתיר לכתחילה כיוון שדם הוא דבר קלוש ואין ההיתר יכול לפטמו. **וכתב ע"כ הבי"י** שאין טעמו נראה בעיניו. **והבין התו"ח** שכוונתו לאסור בשניהם כחושים.

והקשו הט"ז והש"ך א. הביי הביא דברי הרשב"א שמתיר בשניהם כחושים בסתם.

ב. מדוע רב אמר שיש לאסור בשר שחווטה שמן שנצלה עם בשר נבילה כחוש והלא יש רבותא טפי שאף בשניהם כחושים אסור אלא מוכח ששרי בכה"ג.

ג. מדתלי טעמא בכך שימפטמי אהדדי משמע שכשואין מה שיפטם הכל שרי.

ולכן כתבו שהמהרא"י מיירי כשהתבשיל שמן ולכן התיר רק בכבד אבל בשניהם כחושים שרי בכל גוונא אפילו לכתחילה.

ובעיקר הדין שכתב המהרא"י: **המהרש"ל למד** שכוונתו להתיר דווקא בכבד שכולו היתר אבל בבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב יש לאסור דחנינ'. **אבל הבי"ח למד** שכל דם קלוש הוא ואינו אוסר בריחא.

³⁰³ **הדר"מ הביין** כך מכך שכתב הבי"י בסתמא בדיעבד שרי. ועוד שכלל יחד את דעת הרי"ף והרמב"ם עם דעת שאר המורים אף שבדין פת הם חלוקים, משמע שדעתו להכריע להיתר גם בפת.

³⁰⁴ **צ"ל** שבגדול ופתוח לגמרי שרי אף בפת עם בשר משום שבכה"ג אין שום מקום להחמיר דאין הריח עובר כלל.

³⁰⁵ **צ"ל** שדבר חריף שואב יותר מאשר מפליט ולכן כשההיתר חריף ק"ו שיהיה אסור.

³⁰⁶ **הט"ז הביין** כפסק הרמ"א משום שהמרדכי מדמה דין זה לפת חמה וחבית פתוחה שאסור אפילו בדיעבד.

והש"ך הביא את דברי האו"ה בהמשך דבריו שטוב להחמיר גם במכוסה בבצק.³⁰⁷

אפייה תחת מחבת:

מחבת על טרפ"ד ומתחתיה פשטידה בשרית ופת שאינם נוגעים זה בזה:

ב"י: כיוון שהוא מקום קטן נידון כתנורים שלהם ואסור לכתחילה אבל בדיעבד מותר.

או"ה: נאפתה הפת לצד איסור: יש לאסור אף בדיעבד.

נאפתה לצד בשר: יש להתיר בדיעבד לאוכלו עם בשר.

שערי דורא: אסור אף בפת לאכלה עם בשר שמא יאכלה עם חלב.³⁰⁸

---להלכה---

כתב הרמ"א א. אפיית איסור והיתר תחת מחבת אחת: אסור אפילו בדיעבד אם שניהם מגולים.³⁰⁹

ב. אפיית פת עם בשר תחת מחבת אחת: אסור לאוכלו עם חלב.³¹⁰

כירה שעליה פשטידה בשרית המכוסה בכלי ברזל ולאחר מכן אפה שם פלאדין חלבי:

כתב בתשובות מיימונית שר"י התיר משום שלא מצינו פיטום בכלי שיחזור ויבליע ואף בבן יומו רק שלא יגע ממש.

---להלכה---

הרמ"א פסק כדברי התשובות מיימוניות והוסיף שאם הזיע המחבת משניהם יש לאסור אפילו בזה אחר זה כיוון

שהוא ממש כמו כיסוי קדירה.³¹¹

וכתב הש"ך שאף דבר שנעשה לריח ועדיין ריחו בתנור אין לחוש לבזה אחר זה.

וכתב הפת"ש שכל זה כששניהם היו ע"י ריח אבל אם בפעם השניה הוא ע"י נגיעה יש לאסור אף בזה אחר זה.

ביטול בס' בריח:

יש ס' לבטל את הריח:

כתב הרמ"א ע"פ האיסור והיתר הארוך שריחא מילתא הוא דווקא כשאין ס' אבל אם יש ס' בין הכל שרי, שהכל

נכנס בספק ומצטרף לבטל בס' ובריחא יש להקל במקום הפסד מרובה.³¹²

איסור משהו בריח:

חמץ ומצה שנאפו בתנור אחד:

הגהת סמ"ק: יש לאסור אף למ"ד ריחא לאו מילתא משום שמשוהו מיהא איכא.

מרדכי: אין לחלק ואף בחמץ בפסח יש להתיר.

---להלכה---

הרמ"א הביא בשם י"א את דברי ההגהת סמ"ק ולכן יש לאסור אפילו בדיעבד אם התנור קטן וסתום והאיסור

וההיתר מגולים.³¹³ **והביא בשם י"א** גם את דברי המרדכי שאין לחלק והכריע להקל במקום הפסד.

לדעת המרדכי, מה הדין בשאר איסור האוסר במשהו?

ש"ך: יש לאסור ורק בחמץ יש להתיר משום שלא מצינו ריח פת בפת.

מהרי"ל: יש להתיר משום שאין חילוק כלל בין איסור האוסר במשהו לשאר איסורים וריחא לאו מילתא היא.

ריחא בצלי קידר (ב')

בישול בקדירה בתוך תנור צר ופי הקדירה מגולה:

רשב"א (ע"פ הבנת הטור): מותר אפילו לכתחילה כיוון שאין ריח המתבשל אוסר.

רשב"א (ע"פ הבנת הדר"מ): מותר דווקא כשהתנור פתוח אבל אם הוא סגור אסור כמו בהטמנה.³¹⁴

הגהות שערי דורא: אסור אפילו בדיעבד ורק כשהאחרים מכוסים שרי.

³⁰⁷ **ובאמת גם התורת חטאת הביא** את דבריו ונחלקו האם מחמיר רק בדבר חריף או גם בשאר דברים. עיי' דגול מרובה ורעק"א.

³⁰⁸ וכנ"ל לעיל שיש לאסור את הפת אם נאפתה לצד בשר שמא יאכלה עם חלב.

³⁰⁹ **וכתב האיסור והיתר** שכל זה תחת המחבת אבל ע"ג כירה אין בו משום ריחא כיוון שהכל מגולה.

³¹⁰ וכדעת השערי דורא ודלא כאו"ה. **וכתב הש"ך** שמדובר במקרה שהפת מועט או שיש בו סימן דאלי"כ אף לאוכלו עם בשר

אסור גזירה שמא יבוא לאוכלו עם חלב.

³¹¹ **וכתב הדר"מ** שאין להקשות מדין מחבת שתחת הקדירה משום ששם מדובר שיש במחבת אוכל ממש אבל כאן מדובר על

כיסוי נקי. **ואף שיש להקשות** מדין כיסוי קדירות שנתחלפו צ"ל שהכא הוא דבר מכוסה בבצק כמו פשטידה ולכן אין לחוש,

ועוד שאין בפשטידה לחלוחית כמו בקדירה.

³¹² **הט"ז ביאר** שאילו הקולא בריח היינו חוששים שאין הכל מצטרף לבטל בס' שהרי אפילו בצליה אמרינן שאין איסור בלוע

יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב.

³¹³ **הש"ך הקשה** שמדברי התוס' משמע שיש לאסור בדיעבד אף בתנור גדול ובדברי הסמ"ק אין הכרע. **וכתב לבאר** שצ"ל

שהרמ"א למד שהתוס' לשיטתם שריחא מילתא בתנורים קטנים ולכן החמירו בחמץ אף בתנורים גדולים אבל לדין שריחא לאו

מילתא אין לאסור בחמץ אלא בתנורים קטנים בלבד.

³¹⁴ **הדר"מ זייק** מדברי המהרי"ו שכתב לאסור להטמין שתי קדירות של בשר וחלב יחד מחשש שמא יזוב מאחד תחת חברו

אבל בדיעבד אין לחוש כיוון שהקדירות מכוסות, משמע שאם התנור סתום מכל צד יש בו משום ריח אפילו בקדירה ולכן מותר

דווקא בדיעבד דאם החשש הוא רק מחמת שמא יזוב מדוע לא התרנו כשהקדירות מכוסות אף לכתחילה.

או"ה: יש לאסור לכתחילה דחישינן לניצוצות שנתזו מזו לזו ובדיעבד שרי. 315
---להלכה---

השו"ע פסק כדברי הטור שאם מבשלם בקדירה כל אחד לעצמו מותר אפילו בתנור קטן וסתום אף שהקדירות מגולות.

אבל הרמ"א כתב כהבנתו ברשב"א וכדיוקו במהרי"ו שמותר דווקא כשהתנור פתוח קצת אבל אם סתום מכל הצדדים אסור. **והביא גם** את השערי דורא שאסר אפילו בדיעבד והכריע להקל במקום הפסד מרובה. **והש"ך הביא** את דעת המהרש"ל שהכריע לאסור לעולם בתנור סתום ואפילו גדול, ומשמע אף בהפסד מרובה.

↓
האם יש חילוק בין בישול בקדירה לצלייה בקדירה?

או"ה: כן. ורק בבישול ממש יש להתיר.

בי"י: לא. וגם בצלי קידר יש להתיר. 316

↓
בתנור פתוח קצת, האם יש להתיר אף לכתחילה לדעת הרמ"א?

ש"ך (ע"פ התו"ח): כן, כיוון שהוא בקדירה.

עט"ז: לא, שמעיקר הדין יש להתיר אף בתנור סתום וקטן אלא שהמנהג להחמיר לכתחילה ולהתיר רק בדיעבד כדן צלי.

• **דין מרדה של גוי (גי)**

כתב השו"ע ע"פ התוס', שאם יש שמנונית של איסור על המרדה אסור ליתן עליה היתר כל היום אבל אם היא אינה בת יומא מותר להשתמש בה משום שאי אפשר בענין אחר שהרי הגוי לא ישמע לנו להחליף מרדה בכל פעם ולכן נידון כדיעבד ולא גוזרים אטו בת יומא ומותר לכתחילה. 317

↓
הט"ז הביא שאם הוציא את הפת במרדה בת יומא עם שמנונית יש לאסור את הפת הראשונה ואם אין מכירה בטלה חד בתרי ואינו נחשב לחה"ל כיוון שהוא איסור בלוע. **והמהרש"ל הצריך** סי' בהיתר כנגד האיסור ודלא כהרמ"א לעיל שלא צריך סי' באפייה.

↓
וכתב הרמ"א שכל זמן שהמרדה בת יומא לא מהני הגעלה ואף לא הגעלה לאחר קליפה משום שדינה ככלי שתשמישו ע"ג האור שצריך ליבון.

• **פת חמה וחבית פתוחה ונקב בת תיחא (ד"ה')**

איתא בגמ' (ע"ז סו:), האי בת תיחא, 318 ישראל בדגוי **אביי**: אסור ריחא מילתא היא. **רבא**: מותר ריחא לאו מילתא היא.

אמר רב מרי, כתנאי הרודה פת חמה ונתנה ע"ג חבית יין של תרומה **ר' מאיר**: אסור.

ר' יהודה: מותר.

ר' יוסי: חיטים מותר ושעורים אסור.

לרבא וודאי תנאי היא, לאביי מי לימא תנאי היא?

אמר ריש לקיש: בפת חמה וחבית פתוחה לכו"ע אסור.

בפת צוננת וחבית מגופה לכו"ע מותר.

לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית מגופה, פת צוננת וחבית פתוחה.

ודברי אביי כפת חמה וחבית פתוחה ולכן לכו"ע אסור.

↓
פת המונחת על חבית יין נסך:

כיצד נפסק להלכה בדין פת וחבית?

טור: כדעת ר' יהודה ורק בתרתי לריעותא יש לאסור.

בי"י: כדעת ר' יוסי ולכן **בחיטים**: אסור רק בתרתי לריעותא פת חמה וחבית פתוחה.

בשעורים: אסור אף בחדא לריעותא בין אם החבית פתוחה והפת צוננת ובין אם החבית

סתומה והפת חמה.

---להלכה---

315 **והמרדכי כתב** שאין לצלות שני שיפודין זה אצל זה משום תערובת גופין. **כתב הדרכ"מ** שכל זה הוא רק חומרא בעלמא דלקמן סי' קי"ח.

316 **הב"י הקשה בסי' צ"ז** מדוע הרשב"א ביאר שאין ריח המתבשלים כ"כ אסור, והלא מוכח בשי"ס שאף בצלי קידר יש להתיר. **וביאר הש"ך** שלכן הבי"י השמיט את סיום דברי הרשב"א כיוון שלדעתו אין חילוק בין בישול לצלי קידר. ומ"ש בשו"ע יאבל אם בא לבשלם בקדירה' אורחא דמילתא נקט דצלי קידר חשיב בישול ג"כ.

וכתב הש"ך שאפשר לומר שגם הרשב"א התכוון לכך שבישול מותר משום שהוא בקדירה המפסקת אבל ה"ה צלי קידר.

317 **הלבוש כתב** שטעם ההיתר הוא משום שאינו שכיח. **הט"ז כתב** עליו שהוא פרוש בדוי מהלב שאין לו מקור. **אבל הנקה"כ ביאר** שכוונתו שאינו שכיח שהגוי יעשה לו בכל פעם מרדה חדשה והן הן הדברים של התוס'.

318 נקב שעושים בחבית ושואף בפיו את ריחו לדעת אם היין טוב.

השו"ע פסק כדעת ר' יוסי וכהבנתו בב"י.
וכתב הרמ"א ע"פ האו"ה, שכל זה דווקא כשהפת מונחת כנגד המגופה.

הש"ך כתב שיש לחלק בין דין פת חמה וחבית פתוחה שאסור בדיעבד לדין ריחא בצלי שמותר בדיעבד.
ועוד כתב שאף בדין נסך המותר בהנאה כגון בסתם יינם יש לאסור הכא משום שנחשב כאכילה ולא כהנאה.

נקב בת תיהא :

כיצד נפסק להלכה בדין נקב בת תיהא ?

השו"ע פסק כרבא שמותר להריח בבית תיהא אף שהוא של יין נסך.

וביאר הש"ך (סקכ"ז) א. כיוון שאינו עשוי להריח בו ריחא לאו מילתא (בניגוד לס"א).

ב. כיוון שאין בו הנאה אלא אדרבה חוזק היין נכנס בחוטמו ומזיקו.

וכתב הרמ"א אבל אסור לטועמו בפיו אף שאינו בולע.

וכתב הפמ"ג שבטעימה יש לגזור אטו אכילה משא"כ בשואף.

זילוף יין נסך :

כתב הרמ"א, אסור לזלף יין נסך שאסור בהנאה אבל מותר לזלף סתם יינם שמותר בהנאה.

והקשה הש"ך מסי' קכ"ג שפסק הרמ"א בסתם יינם שאסור בהנאה. וסיים שיש לחלק.

טבק של גויים :

כתב הפת"ש, שיש לדון בטבק של גויים אם מותר לשאוף אותו כי לפעמים מזלפים אותו בסתם יינם, וכתב לצדד להתיר שייתכן שיש ס' כנגד היין שמזלפין, ואף שיש צד שהיין ניתן לחזק את הטבק כיוון דקיי"ל שיין נסך בטל בס' במין בשאינו מינו וכאן יש ספק אם יש ס' הווי ספק דרבנן לקולא דסתם יינם דרבנן. ועוד שייתכן שסתם יינם בזה"ז מותר בהנאה.

• דין פלפלין ובשמים האסורים בהנאה (ו'ז')

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), שק של פלפלין וזנגביל שמשמים בקנקני יין נסך מותר להריח בהם לכתחילה (שאיין היין נותן בהם ריח אלא להיפך הם נותנים טעם ביין ועוד שאינו מתכוון להריח את היין אלא את התבלין) אבל לבשמים של הבדלה אסור משום הקריבהו נא לפחתך.

האם אפשר להשתמש בפלפלים להבדלה ?

ט"ז : מותר שאינם בכלל תבלין אלא כשאר מיני בשמים.³¹⁹

נקה"כ : אסור שאינו בכלל בשמים.³²⁰

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א) בשמים של עבודה זרה וכלאי הכרם וערלה אסור להריח בהם כיוון שהם עשויים להריח. **והביא הט"ז** שהמרדכי רצה להוכיח זאת מדין אתרוג והדס. **ודחה זאת הט"ז** משום שדווקא התם שכל האיסור הוא מפני שהוקצו למצוותם ולכן מותר להריח באתרוג כיוון שאינו עומד לריח ולכך לא הוקצה, משא"כ הכא שאסור להריח בהם מן התורה תמיד אסור כיוון שסוף סוף הוא נהנה. **וסיים הט"ז** שבע"ז אין להקל.

שאר איסורים שאינם אסורים בהנאה אך עיקרם עשוי להריח :

שלטי גיבורים : אסור להריח בהם ולא לברך עליהם.

אמונת שמואל : מותר להריח בהם אפילו עשויים להריח.

סימן ק"ט-דין תערובת יבש ביבש

• דין ביטול ברוב בחתיכות יבש ביבש (א')

³¹⁹ **הט"ז הביא** בשם מצאתי כתוב שפלפלין אינם נחשבים לבשמים וראייתו מדין פלפלת שאינו בכלל בשמים אלא בכלל תבלין. והקשה ע"כ שפלפלת אינו פלפלין אלא סוג אחר וכדמוכח מרש"י. ועוד שהב"י חילק בין תבלין לפלפלין משמע שאינו בכלל תבלין אלא בכלל בשמים ולכן אפשר להשתמש בהם להבדלה.

³²⁰ **הנקה"כ תירץ** שהכא לא מייירי כלל מדין הבדלה וכל מה שכתב השו"ע זה רק כלפי שאר בשמים אבל בפלפלין בכל מקרה אינו יוצא ידי חובה. והחילוק של רש"י הוא רק בגלל שפלפלת הוא עם ת'. ואדרבה מרש"י מוכח שפלפלין אינם בכלל בשמים שכתב ששיעורם כדי לתבל בו ביצה קלה ובפלפלת שיעורו בכל שהוא כדין שאר בשמים. ומה שהביא הט"ז ראייה מדברי הב"י אין הכי נמי שאינו בכלל תבלין אבל גם אינו בכלל בשמים ועוד ששם הב"י מייירי מדין נדרים והולכים אחר לשון בני אדם בלבד. ולכן אין לברך עליהם להבדלה ובפרט שספק ברכות להקל.

איתא בגמרא (חולין פט.ו.), גיד הנשה שנתבשל עם הגידים ואינו מכירו הכול אסור שהגיד אסור את כולם מדין בריה. חתיכה של נבילה או של דג טמא שנתבשלה עם חתיכות כשרות ואינו מכירה כולם אסורים שהנבילה או הדג אסורים את כולם מדין חתיכה הראויה להתכבד. מדויק מדברי הגמ' שהקשתה 'וליבטלו ברובא' שאילולי דין בריה וחה"ל היו בטלים ברוב.

חתיכה של איסור שנפלה לתוך חתיכות של היתר יבש ביבש בכמה מתבטלים?

רשב"א ור"ן: בטלה ברוב ואפילו איסור דרבנן ליכא.³²¹

ראב"ד ורמב"ם: מדרבנן צריך סי' בכדי לבטלה.³²²

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א והר"ן. **וביאר הט"ז** שהוא מדין 'אחרי רבים להטות'.

והש"ך כתב שרוב הוא אפילו כששתי החתיכות של ההיתר הם קטנים מהאיסור.^{323 324}

מה הדין יבש ביבש כשנתערב מין בשאינו מינו?³²⁵

טור: לכאורה בטל ברוב כדין מין במינו.

בעל התרומה: בטל בסי' כיוון שאם יבשלים יתן בהם טעם.³²⁶

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת בעל התרומה.³²⁷

והרמ"א כתב שאין לחלק בכל זה בין אם האיסור דאורייתא או דרבנן.

אבל הש"ך כתב שבאיסור דרבנן יש להתיר ברוב אף במין בשאינו מינו כיוון שאינו יכול להגיע לאיסור דאורייתא.^{328 329}

כתב הרשב"א בתשובה, שדין יבש ביבש הכוונה היא שהחתיכות עומדות בפני עצמן וניכרות בתערובת אף שהן מבושלות במים ויש רוטב סביבם.

---להלכה---

הרמ"א כתב ע"פ הרשב"א שיבש ביבש הכוונה היא שאין נבלל והאיסור עומד בפני עצמו אלא שנתערב ואינו מכירו. **וכתב הש"ך** שוודאי שיצטרפו לשער בסי' ברוב נגד האיסור אלא שאף לאחר שיש סי' כנגדו צריך לבטל את החתיכה של האיסור ברוב החתיכות.

האם קמח בקמח נחשב לח בלח או יבש ביבש?

³²¹ **הרשב"א והר"ן הביאו ראייה** מדין תרומה וביכורים שעולין באחד ומאה משא"כ במעשר דבטל ברובא. ושם וודאי שהכוונה היא מדרבנן דומיא דאחד ומאה שהוא מדרבנן ולא ייתכן לבאר כפרש"י שם שברובא הכוונה בסי' דא"כ איך נאמר בסתמא 'משא"כ במעשר' דבטל ברביה והלא גם לתרומה וביכורים יש שיעור ועל שיעור מועט כנגד שיעור מרובה אין אומרים בטל ברוב אלא מוכרח שהוא ביטל ברוב ממש.

³²² **הראב"ד ביאר** את לשון הגמ' 'וליבטלו ברובא' שהכוונה היא ברבייה כלומר בסי' ולא ברוב רגיל. **ולשון הרמב"ם** 'אבל מדברי סופרים הכל אסור עד שיאבד דבר האסור מעוצם מיעוטו'.

³²³ **ועי' בגליון מהרש"א** שנחלקו בדעת הש"ך האם כוונתו שעכ"פ צריך ששניהם יחד יהיו קצת יותר מהאיסור או שאפילו כששניהם יחד קטנים בגודלם מהחתיכה של האיסור.

³²⁴ **הפתי"ש הביא** מס' דעות בענין: **פר"ח:** צריך כל דהו טפי ממחצה. **מנ"י:** מדרבנן צריך דווקא כפול. (**והפמ"ג כתב** שאף הוא מודה שבאיסור דרבנן לא צריך כפול ואף באיסור דאורייתא המיקל כפר"ח אין לגעור בו)

³²⁵ **הש"ך ביאר** שמייירי בכה"ג שיש לפני שלוש חתיכות ממינים שונים ויודע אחת מהם נשחטה ונמצאה טריפה ואינו יודע מי זו. או שנפרכו החתיכות לחתיכות דקות כך שאין ניכר מה הם. אבל דבריו של המהר"א צ"ע שביאר שהחתיכות שוות בטעמים ושוונות בשם והלא בכה"ג חשיבי מין במינו להעיקר הוא הטעם. **ולכן כתב הש"ך** שהוא ט"ס והכוונה ששוונות בטעמים או שבסתמא אם שונות בשם הן שונות גם בטעמים.

³²⁶ **הר"ן הביא** דעה זו וכתב שצריך סי' כיוון שאתי לידי איסורא דאורייתא אם יבשלים משא"כ במין במינו שאף אם יבשלים לא יהיה אסור מדאורייתא. **והדרכי משה הביא** בשם הגהות שערי דורא שבמין בשאינו מינו אינו בטל ברוב אף מדאורייתא אבל האיסור והיתר כתב שהוא רק מדרבנן.

³²⁷ **הט"ז הקשה** כיוון שקודם הביטול התבטל האיסור ברוב מדוע יש לאסור מחמת נתינת טעמו והלא הוא התבטל כבר וכפי שבסי' צ"ח שנתערב במינו ואינו מינו דאמרינן מינו רבה עליו ואין איסור במה שיתן טעם באינו מינו אח"כ כיוון שנעשה כהיתר? **ותירץ** ששם כיוון שנתערב במינו ובאינו מינו אף שגם האיסור נ"ט באינו מינו אבל הטעם של האיסור אינו נרגש בפני"ע אלא ביחד עם ההיתר ולכן שרי אבל הכא שהאיסור מורגש בפני"ע אסור אף שהתבטל קודם לכן.

³²⁸ **הש"ך יישב** לפי"ז את ההגהות שערי דורא שכתב להתיר איסור דרבנן יבש ביבש אפי' חד בחד לשני בני אדם. ובמקום אחר כתב להתיר איסור דרבנן יבש ביבש חד בתרי לשני בני אדם כגון ישראל וגוי.

וקשה א. סתירה בדבריו. **ב.** מדוע כתב רק באיסור דרבנן להתיר חד בתרי הלא גם באיסור דאורייתא הוא כן. **ג.** מדוע כתב בהגהה הראשונה ב' בני אדם סתם ובהגהה השנייה הצריך דווקא ישראל וגוי. (ובאמת על קושיה זו הביא גרסה שגם בהגהה הראשונה שרי לשני בני אדם רק בישראל וגוי)

ותירץ שבהגהה הראשונה מייירי במין במינו באיסור דרבנן ולכן לא צריך להגיע לדין ביטול וסגי בחד בחד ליתנו לשני יהודים כיוון שהוא ספיקא דרבנן ולקולא. אבל בהגהה האחרונה מייירי במין בשאינו מינו באיסור דרבנן שנפרך לחתיכות דקות ולכן צריך חד בתרי ומצד שני לא צריך סי' כיוון שאף אם יבשלים לא אתי לידי איסור דאורייתא. ולכן רק בהגהה האחרונה הצריך שיאכלוהו ישראל וגוי מחמת שהוא מין בשאינו מינו ומכוער הדבר שיזדמן לפיו אכילת איסור שיש בו טעם אף שהוא דרבנן משא"כ בהגהה הראשונה.

ולפי"ז הקשה על דברי הרמ"א שכתב שאין לחלק בין איסור דרבנן לדאורייתא. **ולכן ביאר** בדברי הרמ"א שכוונתו רק כלפי הרישא שבאיסור דרבנן ג"כ צריך חד בתרי ולאפוקי ההגהה הראשונה של הש"ך שהקל בחד בחד באיסור דרבנן אבל כלפי הדין שצריך סי' שמא יבשלים ויתנו טעם הוא באמת רק באיסור דאורייתא. אלא שלישנא 'בכל זה' דחוק קצת.

³²⁹ **הש"ך הקשה** שמדברי כל הפוסקים משמע שמין בשאינו מינו יבש ביבש אינו בטל ברוב מדרבנן בלבד מחשש שמא יבשלים ויתן טעם ולכאוי תוסי' משמע שהוא מדאורייתא **ותירץ** שהתם מייירי בלח בלח אבל ביבש ביבש לכו"ע הוא מדרבנן בלבד.

רשב"א וסמ"ג: לח בלח.
תוס' פרק הערל: צונן: יבש ביבש.
רותח: לח בלח.

תערובת שיש רוב כנגד האיסור, האם מותר לאדם אחד לאכול הכל?

רא"ש: מותר לאדם אחד לאכול הכל בבת אחת.³³⁰
רשב"א: מותר לאדם אחד אבל לא בבת אחת אלא כל אחת בפני"ע.³³¹
סמ"ג: מעיקר הדין מותר לאדם אחד לאכול בזה אחר זה אבל יש להחמיר שלא יאכלם אדם אחד.
---להלכה---

השו"ע סתם כדעת הרשב"א והביא בשם מי שאוסר את דברי הסמ"ג.
וכתב הרמ"א שכן יש לנהוג לכתחילה כדעת הסמ"ג.
והוסיף הש"ך שמוותר לאכול קודם אחת ולאחר מכן שתיים או קודם שתיים ולאחר מכן אחת ובלבד שלא יאכל את כל החתיכות יחד.

בנוסף לביטול, האם צריך לזרוק אחד מהם לים?³³²

רא"ש: לא. ורק בתרומה יש לזרוק מפני גזל הכהן.
רש"י: כן. זורק אחד לכלבים והשאר מותר באכילה.³³³
---להלכה---

הרמ"א הביא שיש מחמירין להשליך אחת מהן לים או ליתן לגוי.
וכתב הפת"ש שלאחר מכן מותר לאדם אחד לאוכלו ולא אמרינן שהאיסור נשאר ברוב.³³⁴

איסור הנאה כגון חמץ בפסח שנתערב יבש ביבש בכמה בטל?

רא"ש: בטל ברוב והכל מותר אף באכילה.
רש"י: אסור באכילה ומותר בהנאה ע"י שישליך אחד לים.
רי"ף: הכל אסור אפילו בהנאה.³³⁵
---להלכה---

השו"ע סתם (או"ח סי' תמ"ז ס"ט) שחמץ אינו בטל אפילו באלף והביא י"א שחמץ שווה לשאר איסורים.

• **בישול תערובת יבש ביבש (ב')**

תערובת יבש ביבש מין במינו שלאחר שנתבטל ברוב עבר ובישולן:

רשב"א: אסור לאכול אפילו כל אחד בפני"ע כיוון שהטעם נבלע בחתיכות ורק ביש ס' כנגד האיסור שרי.³³⁶
רא"ש: מותר לאכלם אפילו בבת אחת כיוון שנהפך האיסור להיות היתר.^{337 338}

³³⁰ **הרא"ש ביאר**, שמי"ש בגמ' בזבחים שאסור לאכלם כולם כאחד הוא רק בתערובת שכולה אסורה ואין דין ביטול אלא שיש ספק ספיקא כיוון שנתערב האיסור בשתי תערובות שיש להסתפק אם האיסור נפל לתערובת השניה ואם נפל לתערובת השניה על כל חתיכה ניתן לומר שזו החתיכה של ההיתר אבל אם יאכלם בבת אחת יש ספק אחד ואין להתיר. משא"כ הכא שבדבר יבש אפילו מדרבנן בטל מדין רוב, אף אם יאכלם בבת אחת אין לאסור כיוון שנהפך האיסור להיות היתר. וה"ה בדין טבעת ע"ז ובדין איברי בעלי מומין שההיתר הוא מדין ספק ולא מדין ביטול כיוון שאינם בטלים אפי' באלף, ולכן שם צריך ס"ס כדי להתירם משא"כ הכא.

³³¹ **הרשב"א למד** שההיתר הוא רק מכיוון שמדאורייתא בטל ברוב, רבנן הקלו כיוון שעל כל חתיכה אני יכול לתלות שזו החתיכה של היתר.

³³² **הרשב"א כתב בתשובה**, שגם הסוברים שצריך ס' ביבש ביבש מודים שאם נפל אחד מהם לים השאר מותרים. אבל יש חולקים שדין נפל לים מועיל רק בחומר התערובות כמו במאה ואחד של תרומה או כשאושר במשהו כיוון נסך אבל כשנפלה לפחות מס' אין מתירים בנפל אחד מהם לים.

³³³ **וכ"כ ההגהות שערי דורא** והביא ראייה מהמהר"ם שהיה צדיק וחסיד והעדיף לתת אחד לגוי כדי שלא יראה שנודמן אכילת איסור לפיו אם יתנו לישראל. אך הסומך על הרא"ש לאכול בבת אחת לאדם אחד לא הפסיד.

³³⁴ **הפת"ש הביא** בשם רעק"א נידון בנאבד קצתו ולא ידעין אם היה ס' ביבש ביבש או לא אם תולים להקל כדן נשפך בדרבנן או שיש לחלק ביניהם.

³³⁵ **הרשב"א ביאר** שלא ניתן לבטל חד בתרי אלא ביבש ביבש שנאסרו מחמת טעם ולכן יש להקל כיוון שבכל אחד ניתן לומר שאיני טועם את טעם האיסור אבל בדבר שנאסר מצד חשיבותו ולא מחמת טעמו אין להקל ואף יבש ביבש אינו בטל לעולם. **אבל הרא"ש לשיטתו** שנהפך האיסור להיות היתר כמובן שיתיר אף באיסור שהוא למעלה מס'. **והאו"ה כתב** שחמץ בפסח נחשב דשיל"מ ולכן ממי"א אינו בטל.

³³⁶ **ההגהות שערי דורא הוסיף** שאם בישל הכל יחד אף להאכילם לשני בני אדם אסור כיוון שהכל הפך להיות איסור וא"א לתלות שכל אחד אכל היתר.

³³⁷ **הרא"ש האריך** להוכיח שלא ייתכן שהאיסור עצמו יהיה מותר וצירו וטעמו יהיו אסורים. וביאר שרק כשנודע התערובת יש להתיר משום שכבר התבטל חד בתרי אבל אם לא נודע התערובת עד לאחר שבישלים, רבנן החמירו לאסור בס' אטו שאינו מינו שנותן טעם.

³³⁸ **הרא"ש כתב** שאם התווסף איסור נוסף לקדירה לאחר שנתבטל ברוב וודאי שהכל יחזור להיות אסור. משום שאף כשהאיסור הופך להיות היתר הוא עדיין נידון כ'איסור רדום' וברגע שהשתנו יחסי הכוחות בקדירה והתווסף איסור נוסף הוא מעורר את האיסור שהתבטל וחוזר לאסור את כל הקדירה. ובדיוק כמו במקרה שמכיר את האיסור בתוך התערובת, שוודאי מוטל עליו להוציאו אף שיש ביטול ברוב, ממילא גם כשהתווסף איסור לקדירה נחשב כהוכר האיסור.

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרשב"א.

אבל הרמ"א הביא את שיטת הרא"ש וכתב במקום הפסד לסמוך ע"כ ולהתיר.

כתב הרא"ה, שאם לאחר שנתבטל האיסור ברוב רוצה לבשל הכל יחד, מותר להרבות היתר כנגדו עד שיהיה סי' כיוון שהאיסור התבטל ואין זה כמבטל איסור לכתחילה משום שאכתי לא בישלם וכרגע הם מותרים באכילה וכשיבשלם יש כבר סי' וכ"פ השו"ע.

בישול בשתי קדירות:

כתב הרשב"א, שאם לאחר שנתבטל האיסור ברוב מבשלם בשתי קדירות, מותר לאכול כל קדירה בפני"ע כיוון שאכתי ניתן לתלות שמא האיסור נמצא בקדירה השנייה.

ב"ח: מיירי אף בלא נודע התערובת עד לאחר שהתבשלו משום שאכתי ניתן לתלות שהאיסור נמצא בקדירה השנייה. ש"ך: מיירי כשנודע התערובת קודם שבישלו וכיוון שמן התורה התבטל ברוב, ניתן לתלות שהאיסור אינו כאן.³³⁹

יבש ביבש במליחה:

הפת"ש הביא, שנחלקו הפוסקים האם מליחה דינה כבישול שאם לא נודע התערובת עד לאחר שנמלחו יחד צריך סי' כיוון שהאיסור נותן טעם בהיתר או שלא כיוון שבכה"ג מליחה אינה כבישול. והקשה על הסוברים לחלק בין בישול למליחה משום שאף בבישול הצרכנו ביטול ברוב רק בנוסף לביטול בסי' אבל עכ"פ ודאי שצריך גם לבטל את טעמו ומהיכי תיתי לחלק.

סימן ק"י - דבר חשוב שאינו בטל

• דין דברים חשובים שאינם בטלים (א' ב')

איתא בגמרא (זבחים עג), שבעלי חיים חשובים הם ולא בטלים אפילו באלף.

ועוד איתא בפ"ג דערלה, תנן שהיה רבי מאיר אומר את דרכו לימנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ו' דברים בלבד ורבי עקיבא אומר ז'. ואיתמר עלה: רבי יוחנן אמר את שדרכו לימנות שנינו וריש לקיש אמר כל שדרכו לימנות שנינו.

כמי נפסק להלכה?

ר"י: כר' יוחנן אליבא דר"מ ורק דבר שדרכו לימנך תמיד במנין אינו בטל.³⁴⁰

או"ח: כריש לקיש אליבא דר"מ וכל דבר שדרכו לימנך לפעמים במנין אינו בטל.³⁴¹

רמב"ם: כר' עקיבא ורק ז' דברים אינם בטלים וה"ה לכל דבר החשוב כמותם שאינו בטל.³⁴²

---להלכה---

השו"ע פסק כדעת הרמב"ם ורק מה שדומה לשבעת הדברים החשובים אינו בטל ולכן ביצה בטלה.³⁴³ ואלו הם:
1. אגוזי פרך³⁴⁴. 2. רמוני בדן³⁴⁵. 3. חביות סתומות³⁴⁵. 4. חלפות תרדין³⁴⁵. 5. קלחי כרוב³⁴⁵. 6. דלעת יוונית³⁴⁵. 7. ככרות של בעל הבית.³⁴⁶ ובנוסף לאלו בעלי חיים נחשבים לדבר חשוב שאינו בטל.³⁴⁷
אבל הרמ"א הביא את דעת ר"י וכתב שכן נוהגין ולכן ביצה בטלה.

³³⁹ הש"ך ביאר שלא ייתכן להתיר כשלא נודע התערובת עד לאחר שבישלו משום שעל סמך תליה לחוד אינו מתירם מספק ורק כשיש ביטול ברוב מן התורה ניתן לצרף את התליה ולהתיר מצד ספק דרבנן לקולא. וייתכן שאין כאן אפילו ספק דרבנן כיוון שהוא מין במינו ולא גזרו חז"ל להצריך סי' אטו אינו מינו אלא בלח בלח אבל ביבש ביבש שרק לאחר מכן נהפך ללח אוקמא אדאורייתא ובטל ברוב אף מדרבנן.

³⁴⁰ ולכן כתב שביצה בטלה כיוון שלעיתים מוכרים אותה באומד. והביא הדרכ"מ את דברי התרה"ד לגבי נר חנוכה שאינו בטל אף שנמכר במשקל משום שהתערב לאחר שהודלק ואז הווי דבר שבמניין ואינו בטל. ודייק מדבריו דס"ל ג"כ כר' יוחנן שיאת שדרכו לימנות שנינו.

³⁴¹ ולכן כתב שביצה אינה בטלה.

³⁴² הבי"י ביאר שלדעת הרמב"ם חז"ל מנו דווקא את ז' הדברים הללו כיוון שהם אוסרים בכל מקום ובכל זמן אבל ה"ה לכל דבר החשוב כמותן ולכן גם חה"ל ובע"ח ובריה אינם בטלים. והוסיף הבי"י שהמחלוקת בין ר"מ לחכמים ור"ע הייתה דווקא בדברים שגידולן מן הארץ האם יש בהם החשובים כ"כ שאינם בטלים מלבד ו' או ז' הדברים ששנאום, אבל לכוי"ע חה"ל, בע"ח ובריה אינם בטלים ג"כ ולא הזכירם משום שר"מ קאי אגידולי קרקע בלבד.

³⁴³ הש"ך הקשה שהשו"ע בסי' פ"ו פסק כר"ל שביצה אינה בטלה וצ"ע מהכא. וכ"נ מדברי הט"ז בסי' ק"ב סק"ב שביאר בדברי השו"ע שביצה אינה בטילה בין שלימה - שבלאו הכי אינה בטלה מצד דבר שבמנין - ובין טרופה.

³⁴⁴ רש"י ביאר שפרך הוא שם מקום והרע"ב כתב שהכוונה לאגוזים שקליפתן רכה ונפרכים ביד.

³⁴⁵ וכתב הש"ך דווקא גדולות אבל קטנות אינן חשובות.

מה הדין יין נסך בחביות פתוחות?

תוס' בע"ז: בטלות דלא חשיבי. (וכך נראה שפסק הש"ך בשם רבנו ירוחם)

תוס' בזבחים: אינן בטלות משום א. חמירא עבודה זרה משאר איסורים.

ב. משום לא ידבק בידך מאומה מן החרס'.

³⁴⁶ כתב הש"ך שאם יש מקום שבו גם ככרות של נחתום חשובים אף הם אינן בטלים.

³⁴⁷ כתב הש"ך אף שאינם אסורים מתחלת ברייתן כשור הנסקל וכדומה בניגוד לבריה שצריך שיהיו אסורים מתחילת ברייתן.

וכתב הט"ז שבמקום הפסד מרובה ניתן לסמוך על הרמ"א.³⁴⁸
והמהרש"ל פסק כדעת האו"ה שאף דבר שנמכר לפעמים במנין אינו בטל. והוסיף שבזמננו ביצה נמכרת תמיד במנין ואינה בטלה אף לשיטת ר' יוחנן.³⁴⁹

האם ביצה נחשבת לבריה?

ראב"ד: נחשבת כבריה ובטלה רק באלף ומאתיים.³⁵⁰
רמב"ן: אינה נחשבת לבריה משום שרק בריית נשמה חשיבא ולא כל בריה.

כתב הרמב"ם, ביצת נבילה שנמצא בה אפרוח שנשלקה עם ביצים מותרות, עם 61 מותרת עם 60 אסורה.
וביאר הב"י שכוונתו לטעם שבה שמתבטל ב61 ולא ב60 משום שעשו היכר כיוון שהיא מגיעה מבריית נשמה, אבל הביצה עצמה נחשבת כבריה ואינה בטלה כלל. **והסתפק הב"י** בדברי הרמב"ם אם גם ביצה שיש בה דם נחשבת כיש בה אפרוח דשדא תיכלא בכולה.

באיזו תערובת דבר שבמנין אינו בטל?

או"ה: דווקא במינו אבל בשאינו מינו בטל.
תו"ח: אף במין בשאינו מינו אינו בטל.

---להלכה---

השו"ע כתב דבר חשוב אוסר במינו.

והש"ך למד בדעתו שהוא לאו דווקא ואף באינו מינו אינו בטל.³⁵¹

ספק דבר חשוב:

כתב הרמ"א, שכיוון שדין דבר חשוב הוא דרבנן אזלין בספק לקולא.
וכתב הש"ך שאם הספק הוא בעצם הדבר עצמו אם הוא אסור או לא אזלין לחומרא ורק בספק אם הוא דבר חשוב או לא אזלין לקולא.

דין דבר חשוב האסור בהנאה:

כתב הש"ך שדבר חשוב שאסור בהנאה ונתערב באלף, אוסר את התערובת כולה בהנאה. והתוס' כתבו שמותר למוכרן לגוי חוץ מדמי איסור ביניהם אם אין חשש שהגוי ימכרנו ליהודי. (ודלא כבעל המגדול ע"ז).

האם ניתן להוליך דמי הנאת האיסור לים המלח?

ראב"ד: מהני בכל האיסורים.

תוס': מהני רק באיסור עבודה זרה שתופסת דמיה אבל בשאר איסורים לא.

---להלכה---

הש"ך כתב כדעת התוס'

והלבוש כתב כדעת הראב"ד.

בעלי חיים:

בעלי חיים אינם בטלים מחמת חשיבותן אבל אם נשחטו בטלים ובלבד שנשחטו בשוגג דאין מבטלין איסור לכתחילה.³⁵²

הקשה הב"י על הטור, מדוע אם נשחטו בטלה חשיבותן והלא עדיין יש בהם חשיבות מצד חתיכה הראויה להתכבד?
ותירץ הב"י שהטור כ"כ לפי הרשב"א דסבר שכבש שלם לא חשיב ראוי להתכבד משום שמחוסר מעשה חיתוך. אך אכתי נשאר בצ"ע דהרי הטור סתם בסי' ק"א כדעת הרא"ש שאף בכה"ג נחשב חה"ל ומדוע כאן כתב שבטלים.

כיצד ניתן ליישב את הסתירה בדברי הטור?

או"ה: כאן מדובר בבע"ח קטנים שלאחר שנשחטו אינם ראויים להתכבד.

מהרש"ל: בסי' ק"א מיירי בכבש שלם שהופשט מעורו ולכן אינו בטל מחמת שהוא ראוי להתכבד ואינו נחשב

³⁴⁸ **וכתב הפת"ש** שבביצה ניתן להקל אף שתמיד נמכרת במנין כיוון שיש בני אדם שאינם מקפידים ומוסיפים ביצה יתירה על המנין.

³⁴⁹ **המהרש"ל כתב** שכרכשתא אינו נחשב כדבר חשוב אף שנמכר במנין כיוון שאוכלים אותו רק ע"י מילוי וכדאמרינן בגמ' בנדרים (נד, ב') בני מעיים אוכליהן לאו בר איניש וה"ה לכל בני מעיים.

³⁵⁰ **הראב"ד הקשה** סתירה שבגמ' בחולין משמע שאינה בטלה ובגמ' בביצה משמע שבטלה משום שאינה נחשבת דבר שבמנין אליבא דר"י, ולכן כתב שהיא אינה בטלה בסי' אבל באלף ומאתיים בטלה. וס"ל שכל בריה בטלה באלף ומאתיים.

³⁵¹ **הש"ך ביאר** שהשו"ע לא בא לאפוקי אינו מינו, אלא משום שלא משכחת לה שנתערב באינו מינו ואינו ניכר. והטור בסי' ק"ט נקט בדוגמא שנפרך לחתיכות דקות ולכן אינו ניכר אף באינו מינו אבל הכא א"א לאוקמי בהכי כיוון שאם נפרך הוא אינו דבר חשוב. **והרמ"א שנקט** בסי' ק"א שנתערב באינו מינו הוא משום דמיירי אדין בריה שמשכחת לה שנתערב במרק ובתבשיל ואינה ניכרת מחמת קטנותה אף שהיא שלמה. ובסיום דבריו **הש"ך מציין** לדבריו בסי' ק"ט סק"ח שהביא מקרה שנתערב באינו מינו ולא ידוע מהו האיסור ולכן אינו ניכר אף שהחתיכות ניכרות כל אחת בפני עצמה.

³⁵² **הש"ך כתב** שאם לא נודע התערובת אף ששחט בכוונה לשוחטו הוא בטל, וכל מה שבעינין שישחט בשוגג הוא רק בנודע התערובת. (ע"פ הפרמ"ג)

כמחוסר מעשה אף שלא חתכוהו, אבל הכא מיירי בכבש שעדיין לא הופשט ולכן בטל כיוון שמחוסר מעשה גדול.³⁵³

ט"ז: מיירי בע"ח גדול וכחוש שמצד חה"ל אין לו חשיבות כיוון שאינו ראוי להגישו לפני אורחים ורק בגלל שהוא בע"ח אינו בטל ולכן אם נשחט בטלה חשיבותו.³⁵⁴

---להלכה---

השו"ע סתם שבע"ח אינם בטלים אלא"כ שחטן בשוגג.

והרמ"א כתב כדברי האו"ה שכל זה בבע"ח קטנים שאינם ראויים להתכבד לאחר שחיתתן.

הקשה הב"ח, שלכאורה מדויק מדבריו שבע"ח גדולים הווי ראוי להתכבד אף שעדיין לא הופשטו מעורם, והלא בכה"ג לכו"ע הווי מחוסר מעשה כ"ש מתרנגולת בנוצתה שלדעת הרמ"א שם בטלה, וא"כ סתרו דבריו אלו את אלו? **ותירץ הש"ך**, שבאמת מדין חה"ל בטלה אף בבע"ח גדולים כיוון שמחוסרים מעשה אלא שכוונת הרמ"א היא מדין דבר שבמניין שרק בע"ח קטנים בטלים אבל גדולים לא בטלים מחמת חשיבותן שנמכרים במניין.

סימן קי"א- דין תליה

• דין תליה באיסור דרבנן (א'-ב')

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א):

- א. שתי קדירות אחת של היתר ואחת של איסור ולפניהם שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור דרבנן ונפלו אלו לתוך אלו, קדירת היתר מותרת שאנו תולים שהאיסור נפל לתוך האיסור וההיתר לתוך ההיתר.
- ב. קדירה אחת של היתר ולפניה שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור דרבנן ונפלה אחת החתיכות לתוך אחת מהן, הקדירה מותרת שאני אומר שזו של ההיתר נפלה לתוכה.
- ג. שתי קדירות אחת של היתר ואחת של איסור ולפניהם חתיכה אחת של איסור דרבנן ונפלה לתוך אחת מהן, הקדירה מותרת שאנו תולים שהחתיכה נפלה לתוך הקדירה של האיסור.

פרי דינים במקרים הנ"ל:

דין תליה: היתר שאני אומר נאמר אף במקרה שאין רוב בהיתר כנגד האיסור.

איסור דרבנן: ספק דרבנן לקולא אף אם עיקרו מדאורייתא. וכן אם הוא איסור דאורייתא ושיעורא דרבנן כגון איסור דאורייתא ויש רוב בקדירת ההיתר כנגדו אלא שהיא חתיכה הראויה להתכבד אמרינן שאני אומר ושרי.³⁵⁵
איסורי משהו: כתב הנמוקי יוסף שבכה"ג לא אמרינן שאני אומר אף שהוא איסור דרבנן אלא"כ יש רוב כנגדה.

במקרה ב', מה הדין אם נתערבו החתיכות חד בחד לפני שאחת מהן נפלה לקדירה?

ש"ך: אסור משום דאתחזק איסורא וכל אחת נידונת כגופו של איסור, משא"כ במקרה א' שאף אם נתערבו שרי.³⁵⁶
פת"ש: מותר שיש חזקת היתר לקדירה דהעמך קדירה בחזקתה. ורק אם נאבדה אחת מהן יש לאסור באתחזק.³⁵⁷

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), במה דברים אמורים שתולים בשלושת המקרים הנ"ל להקל אף שאין רוב בהיתר כנגד האיסור, בתנאי שאין בחתיכה של האיסור רוב כנגד הקדירה של ההיתר אבל אם יש רוב בחתיכה של האיסור להקל.^{358 359}

³⁵³ **וצ"ע בדבריו** מדוע אינו בטל מצד דבר שבמניין. **והב"ח תירץ** כתירוצו של המהרש"ל.

³⁵⁴ וצ"ל שמצד דבר שבמניין אינו חשוב כיוון שהוא כחוש ולכן לא נמכר במניין.

³⁵⁵ **הט"ז ביאר** שרק בכה"ג שההיתר הוא מדין תליה ניתן להקל אף בספק איסור דאורייתא ושיעורו מדרבנן אבל בספק מחמת דבר אחר אין להקל.

³⁵⁶ משום שכמו במקרה השלישי כשיש חתיכה אחת של איסור עדיין תולים שלתוך האיסור נפלה ממילא גם במקרה הראשון אף ששתי החתיכות נידונות כאיסור אחד עדיין ניתן לתלות בקדירת האיסור משא"כ במקרה השני שיש קדירה אחת ואז אני חייב לאסור אותה בין אם נפל ההיתר ובין אם נפל האיסור כיוון שנתערבו ונידונים כחתיכה אחת של איסור.

³⁵⁷ **הפת"ש הביא** פ"ח שכתב שאף כשהחתיכות ניכרות כל אחת בפני עצמה עדיין מיקרי אתחזק איסורא ואכתי מותר מדין ספק דרבנן לקולא וכתב ע"כ השער המלך שבאמת לענין ספיקא דרבנן צריך אתחזק איסורא גמור בכדי לאסור ולכן מותר אבל אין זה נכון מה שהפרי"ח כתב שאף באתחזק איסורא אמרינן ספק דרבנן לקולא שגם בזה אין הלכה כן.

³⁵⁸ **ועוד כתב הפת"ש** שגם כשאחת הקדירות אסורה רק מספק עדיין ניתן לתלות שהאיסור נפל לתוכה.
³⁵⁸ **הסבר דין זה:** כאשר יש בקדירת ההיתר את אותו השיעור שיש בחתיכת האיסור, ניתן לתלות שהאיסור נפל לתוך האיסור משום שאף אם נאמר שהחתיכה נפלה לתוך קדירת ההיתר היא אסורה רק מבחינה דינית משום שאין רוב כנגדה אבל היא לא הופכת את הקדירה לקדירת איסור ועדיין ניתן לתלות בספק דרבנן לקולא. אבל אם יש רוב בחתיכת האיסור כנגד קדירת ההיתר לו יצויר שהחתיכה נפלה לתוך קדירת ההיתר היא משנה את ההגדרה של הקדירה לקדירת איסור ונחשב האיסור כאילו הוא בעין וממילא אין הבדל בין קדירת האיסור לקדירת ההיתר בכדי שנתלה שהאיסור נפל לתוך קדירת האיסור. (ע"פ הפרישה ג, ופתי ד')

³⁵⁹ **מקור דין זה** הוא בגמ' ביבמות פב: שמקשה סתירה מר' יוחנן בדין מקווה ותירצו:

א. באמת העיקר הוא שלא יהיה רוב איסור. ב. דווקא בתרומה יש להתיר כיוון שניתן לתלות שאני אומר שהתרומה לא נפלה לתוך החולין אבל במקווה שבוודאות נפלו מים שאובים לתוכו אין להקל.

והט"ז **הקשה** שא"כ ללישנא בתרא ניתן לומר שאני אומר אף כשהרוב הוא איסור ובכל מקום קי"ל כלישנא בתרא: **ובאמת הרא"ה בבדק הבית פסק** כלישנא בתרא ולכן אף כשהאיסור רבה על ההיתר עדיין ניתן לומר שאני אומר.

הש"ך הקשה, מהיכן קבעו הטושי"ע שדין הרשב"א קאי על שלושת המקרים הנ"ל, והלא הסברא בדין זה היא שמכיוון שיש לפנינו נפילה של חתיכה אסורה אלא שאיננו יודעים להיכן נפלה, אי אפשר לתלות שנפלה בתוך קדירת האיסור כל עוד חתיכת האיסור יותר גדולה מקדירת ההיתר שאז על הצד שנפלה לתוך קדירת ההיתר אין הבדל כביכול בין קדירת האיסור להיתר כיוון שהיא הפכה אותה לאיסור, אבל במקרה השני שיש ב' חתיכות וקדירה אחת שיש צד שבכלל לא נפלה החתיכה של האיסור אלא רק של ההיתר, מדוע שלא נתלה להיתר אף במקרה שיש בחתיכת האיסור רוב כנגד קדירת ההיתר?³⁶⁰ **ולכן כתב הש"ך** שניתן להיתר במקרה ב' אף כשחתיכת האיסור גדולה יותר מקדירת ההיתר.

הדרישה הקשה, אם מדובר שאנו יודעים שחתיכת האיסור גדולה מקדירת ההיתר, א"כ נשער מה הכמות שיש כראג בקדירה ונבחין אם נשאר השיעור דומה לזמן שקודם הנפילה או לא ומהו הספק?

- א. דרישה:** מדובר שקודם הנפילה היו שתי חתיכות בקדירה אחת וחתיכה אחת בקדירה אחת ואיננו יודעים אם בקדירת האיסור או ההיתר. וקעת לאחר הנפילה יש שתי חתיכות בכל קדירה אלא שבקדירת ההיתר הוא מזהה שהחתיכה הקטנה היא של היתר והוא מסתפק על החתיכה הגדולה שאז על הצד שזו חתיכת האיסור היא גדולה יותר מההיתר וכל הצד להיתר הוא רק אם נפלה החתיכה לקדירה השניה.
- ב. ט"ז:** מדובר שהוא יודע בבירור שהיה האיסור גדול יותר כגון ששמע זאת מאדם אחר אבל אינו יודע כמה יש בקדירת ההיתר ולכן אינו יכול לשער כעת את שיעור הקדירה כיוון שייתכן שגם קודם לכן הייתה בשיעור זה.
- ג. ש"ך:** מדובר שקדם וסילק את האיסור מהקדירה ולא השתנה השיעור אלא שנתן בו טעם שאז אי אפשר לבדוק האם השתנתה הכמות או לא משום שהנידון הוא רק על הטעם ולא על הכמות.
- ד. נקה"כ:** מדובר שאחת הקדירות מרובה מחברתה ואיננו יודעים איזו גדולה יותר ואח"כ נפלה החתיכה והפכו שתי הקדירות להיות שוות בכמותם ואיננו יודעים לאיזה קדירה נפל האיסור, אבל אנחנו יודעים לומר איזו קדירה היא האיסור ואיזו קדירה היא ההיתר.

• דין תליה באיסור דאורייתא (ג-ד')

כתב השו"ע, חתיכה האסורה מן התורה אין תולים להקל ולומר לתוך האיסור נפל עד שיהיה ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מדין ביטול ברוב משום שאין דין תליה בדאורייתא. ולכן, אם האיסור הוא מין במינו עם ההיתר ויש רוב בקדירת ההיתר כנגד החתיכה יש להקל כיוון שמדאורייתא בטל ברוב, אבל אם האיסור הוא מין בשאינו מינו עם ההיתר צריך ס' כדי לבטלו ורק אז יהיה ניתן לתלות להקל.³⁶¹

הדגיש הט"ז שמדובר במקרה שהאיסור הוא חתיכה הראויה להתכבד או בתרומה שצריך מאה בכדי לבטל, ולכן כיוון שאכתי ניתן לתלות שהאיסור נפל לתוך קדירת האיסור דהווי איסור דאורייתא ושיעורא דרבנן, יש להיתר. **ועוד כתב** שאם יש גם מין במינו וגם מין בשאינו מינו בקדירת ההיתר עדיין ניתן לתלות כשיש רוב דאמרינן סלק את אינו מינו כאילו אינו ומינו רבה עליו ומבטלו.

• דין תליה בשתי קדירות של היתר (ה')

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), שתי קדירות של היתר ולפניהם שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור ונפלה אחת לזו ואחת לזו ואין בשתייהן בכדי לבטלן, שתיהן אסורות אפילו באיסור דרבנן מפני שאי אפשר לתלות באחת יותר מאשר בחברתה.

האם יש חילוק בין אדם אחד לשני בני אדם?

רמב"ן: כן ובשני בני אדם ונפלו החתיכות בזו אחר זו ניתן לתלות בכל קדירה שהאיסור בקדירה השנייה. **רשב"א:** לא מפני שבכל מקרה אחת הקדירות תהיה אסורה ואי אפשר לאסור אחת יותר מאשר את חברתה.³⁶²

---להלכה---

השו"ע סתם ולא חילק כדעת הרשב"א.

³⁶⁰ **לפי"ז ביאר הט"ז** את לשון הטור שכתב 'אין תולין להקל כ"כ', שבאמת ניתן לבאר גם בלישנא בתרא שרק במקווה צריך רוב היתר אבל בקדירה סגי בכך שהאיסור לא יהיה רוב אבל מחצה על מחצה שרי. ולכן כתב הטור שלא נאמר כיוון שבמקרה ג' יש רק נפילה אחת ויש מקום לתלות שנפל לתוך האיסור ממילא נתייר גם כשהאיסור רבה על ההיתר קמ"ל שלא תולין להקל כ"כ.

³⁶¹ **הש"ך כתב** שהטור הבין זאת מלשון הרשב"א במקרה ג': 'וכמו שביארנו- משמע שאין הבדל בין דין זה לשני המקרים הקודמים. וכן מדכתב 'ואע"פ שאין ההיתר רבה על החתיכה וכו' משמע שדווקא בכה"ג יש להיתר אבל אם חתיכת האיסור רבה על ההיתר א"א לתלות. **וביאר הש"ך** שכוונתו 'וכמו שביארנו' לעצם הדין שניתן לתלות באיסור דרבנן. והסיבה שכתב הרשב"א 'ואע"פ שאין ההיתר רבה על החתיכה וכו' ולא כתב חידוש גדול יותר אף במקרה שהאיסור רבה על ההיתר משום שבעי למיתני בסיפא שאם הוא איסור דא"י אין להיתר עד שירבה ההיתר על החתיכה ולכן כתב באותו המקרה אף בדרבנן אבל אהכ"נ יש להיתר בקדירה אחת אף כשהחתיכה גדולה יותר מקדירת ההיתר כיוון שניתן לתלות שלא נפלה כלל.

³⁶² **ודלא כרש"י שכתב** להקל כל זמן שאין בו כזית בכדי אכילת פרס אפילו שאין ס' כנגדו. ³⁶² **הט"ז הקשה** כיצד יישב הרשב"א את הוכחת הרמב"ן מדין שני שבילים? **ותירץ** דס"ל שאין ללמוד משם דשאני התם דספק טומאה ברה"ר להקל. אך הקשה על תירוץ זה משום ששמע בכמה מקומות שמשוים דין שתי קדירות לדין שני שבילים.

לפוסקים כרשב"א, האם יש חילוק בין אם קדירה אחת קטנה ואחת גדולה?

ש"ך: לא. דאכתי מאי חזית דאסרת להאי דילמא איפכא.

או"ח: כן. תולין להקל שהאיסור נפל לקדירה הקטנה.

מדוע לא מצרפים את שתי הקדירות בכדי שיתבטל האיסור כדלקמן ס"ז?

רשב"א: מייירי שיש בקדירה אחת כדי לבטל האיסור ולכן לא מצרפים כיוון שאין שתיהן בספק איסור.

רמב"ן: מייירי ששתי הקדירות הן של שני בני אדם ולכן אינן מצטרפות.

דרכ"מ: מייירי ששתי הקדירות הן מין בשאינו מינו ולכן אינן יכולות להצטרף.

ב"ח ומהרש"ל: בשתי חתיכות הוא גרוע יותר מדין ס"ז שיש רק חתיכה אחת.^{364 365}

ט"ז וש"ך: הכא לא מייירי מדין צירוף אלא רק מדין שאני אומר וכגון שאף ע"י צירוף אין כדי לבטל האיסור.

ועוד כתב השו"ע, אבל אם יש באחת כדי לבטל את האיסור דרבנן ובשניה אין כדי לבטלו, תולים שהאיסור נפל לקדירה שיש בה ס' ושתיהן מותרות מפני שאף אם נפל האיסור לקדירת ההיתר התבטל בתוכה מדאורייתא ברוב.

• **תליה כשנפלו איסורים בזה אחר זה (ו')**

כתב השו"ע (ע"פ הרשב"א), שתי קדירות של היתר שנפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזו נפל ואין בקדירה כדי לבטלו, וחזר ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל אני אומר למקום שנפל האיסור הראשון נפל גם השני והקדירה השנייה מותרת.

וכתב הרמ"א, ודווקא שאין ס' לבטל האיסור שנפל שם אבל אם היה ס' לבטל האיסור הווי כאילו לא נפל האיסור כלל ושתיהן עדיין היתר ואי אפשר לתלות באיסור השני אלא"כ יש באחת הקדירות לבטלו.

הקשה הב"ח, מה החידוש בדין זה הלא למדנו כבר בס"א שתולין שהאיסור נפל לתוך הקדירה של האיסור וקדירת ההיתר מותרת וא"כ כ"ש כאן שניתן לומר שלמקום שנפל האיסור הראשון נפל גם השני?

א. הרשב"א והנמשכים אחריו כתבו דין זה רק כדי לחזק את הדין דלקמן שבמקרה ההפוך לא תולים שנפל האיסור הראשון למקום שנפל האיסור האחרון. (ב"ח)

ב. החידוש כאן שאפילו באיסור דאורייתא תלין לקולא שנפל למקום שנפל האיסור הראשון וכ"כ האו"ח.³⁶⁶ (ב"ח)

ג. החידוש הוא שאף שיש רוב בקדירה כנגד האיסור וכל הסיבה שהקדירה נאסרה היא רק מדרבנן מחמת שאין בה ס' כנגד האיסור הראשון, אכתי ניתן לתלות שהאיסור השני נפל גם כן לתוכה. (ט"ז)

ד. החידוש הוא שאע"פ שהקדירה הייתה מוחזקת בהיתר ורק מחמת הנפילה נאסרה, בכל זאת תלין לקולא. (ש"ך)

ועוד כתב השו"ע, אבל נפל האיסור לתוך אחת מהן ואין ידוע להיכן נפל ואח"כ נפל איסור לתוך אחת מהן וידוע להיכן נפל שתייהן אסורות ואין אומרים למקום שנפל האיסור האחרון נפל גם הראשון.

וביאר הב"י כיוון שבשעה שנפל האיסור הראשון לא נודע באיזו מהן נפל ומחמת כן נאסרו שתיהן, אי אפשר להוציא אף אחת מחזקתה מחמת האיסור השני שנפל.

• **דין צירוף בשתי קדירות של היתר (ז')**

³⁶³ לקמן סקייט האריך הש"ך לבאר כדעת הרמב"ן. **ובנקה"כ שם כתב לחלק** בין קדירות שאם אתה בא להתיר לזה ע"כ אתה אוסר לזה וא"כ מאי חזית דאסרת להאי דילמא להאי אבל בשני שבילין שבאו לשאול בזה אחר זה, לראשון פוסקים שהלך בדרך כלשהי אבל עדיין לא פסקנו כלום לאדם השני וכיוון שבאו לשאול כל אחד בפני עצמו ניתן להתיר לשניהם.

³⁶⁴ **הב"ח הוכיח** סברא זו מדין עכבר שנטל חמץ ונכנס לאחד משני בתים בדוקים שלא מחלקים בין אדם אחד לשני בני אדם אלא בצבור אחד אבל בשני צבורים אין לחלק.

וכתב הט"ז שאין זה נכון **א.** משום שגם בדין שני שבילים הוא כמו שני צבורים שיש שביל טמא ושביל טהור ושני אנשים שעשו טהרות ובכל זאת מחלקים בין אדם אחד לשני בני אדם. **ב.** שם בשני בני אדם הוא קל יותר שניתן לתלות משא"כ הכא בשני בני אדם הוא חמור יותר שא"א לצרף הקדירות.

³⁶⁵ **הט"ז הקשה** על עצם החילוק **א.** מכך שהרשב"א כתב בדין דלעיל לגבי קדירה של איסור וקדירה של היתר שכ"ש שיש לתלות כשיש רק חתיכה אחת. משמע שאומנם הוא כ"ש אבל לענין הדין שניהם שווים וש"י ע"י תליה וא"כ מהיכי תיתי לחלק בשתי קדירות של היתר בין נפילה אחת לשתי נפילות? **ב.** לעיל מציינו שלר' יוחנן בעינן שלא יהיה באיסור יותר מההיתר והרשב"א השווה את דין נפילה אחת לשתי נפילות ואם יש חילוק ביניהם מה היא קושייתו? **ג.** הרשב"א הקשה על ר"ש שחילק בין אדם אחד לשני בני אדם שהרי הגמרא לא חילקה בכך ואם הרשב"א מחלק בין נפילה אחת לשתיים תקשה עליו ג"כ קושייה זו מדוע הגמ' לא חילקה בכך. ובפרט שהרשב"א עצמו טורח לבאר את כל פרטי הדינים ובכל אופן לא הזכיר חילוק זה.

³⁶⁶ **והקשו הט"ז והש"ך** מהיכי תיתי לתלות באיסור דאורייתא והלא בגמרא נאמר שתולים רק באיסור דרבנן ומה בכך שנפל איסור ראשון לתוך אחת מהן אכתי הווי ספק דאורייתא ולחומרא. **ועוד** שא"כ גם בס"ה נתלה שנפל האיסור דאו' למקום שיש בו כדי לבטלו. ובדברי האו"ח **ביאר הש"ך** שכוונתו לומר דאין לחלק בין איסור דאורייתא ושיעורא דרבנן לאיסור דרבנן ממש, אלא בכל גוונא תולים. ואין לומר שדווקא בקדירה אחת של איסור יש להתיר באיסור דאורייתא ושיעורא דרבנן משום שהיא מוחזקת כבר לאיסור אבל אם הקדירה של היתר ורק מחמת הנפילה נאסרה נימא שיש להתיר רק באיסור דרבנן ממש, קמ"ל שלא. אבל אה"כ אין להתיר כלל ע"י תליה איסור דאורייתא.

ב' קדירות של אדם אחד ונפל איסור לאחת מהן, האם יש דין 'צירוף' כדי לבטלו?
רשב"א: כן. שרואים את כל מה שנכנס בספק כאילו הוא בקדירה אחת ומבטל את האיסור.³⁶⁷
או"ה: לא. ואף אם תרצה להתיר הוא רק לאחר שהתערבו בפועל.³⁶⁸
---להלכה---

השו"ע פסק כרשב"א שאם היו כאן שתי קדירות של היתר ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו נפל ואין באחת כדי לבטל האיסור ויש בשתייהן כדי לבטלו שתייהן מצטרפות לבטלו.³⁶⁹ ולא עוד אלא אפילו אחת בבית ואחת בעליה מצטרפות ואפילו מאה קדירות.
אבל הרמ"א הביא את דעת האו"ה שאפילו באדם אחד לא סומכים על דין צירוף ורק במקום הפסד יש להתיר, ואף זה הוא רק לאחר שיערבנו שהתבטל כבר האיסור אבל קודם לכן לא.
והש"ך הוסיף את דברי הרא"ה שאף במקום הפסד מרובה הוא רק כשאינו נותן טעם כגון יבש ביבש או לח ויש סי' כנגדו אבל אם הוא לח בלח ואין סי' אפילו מין במינו יש לאסור כיוון שכנגדו באינו מינו נותן טעם אסור.

ב' קדירות של ב' בני אדם ונפל איסור לאחת מהן, האם יש דין 'צירוף' כדי לבטלו?
כתב השו"ע, במה דברים אמורים שהקדירות מצטרפות כששתייהן של אדם אחד שאז כיוון שעתידות להתערב מצטרפות אבל אם הן של שני בני אדם אינן מצטרפות.³⁷⁰

ב' קדירות של אדם אחד ונפל איסור לאחת מהן, כשהן לא עתידות להתערב לא אמרינן דין צירוף וכגון:
עט"ז: בשר וגבינה.
מהרש"ל: בשר חמוץ ובשר מתוק.³⁷¹

~~~ תם ונשלם השבח לבורא עולם! ~~~

---

³⁶⁷ **הב"ח הקשה** למי"ד דאמרינן חני"ג בשא"ס כיצד מועיל דין צירוף בזמן שקדירה אחת כבר נהפכה לחני"ג? **והש"ך כתב** שדוחק לאוקמי ביבש ביבש שאין דין חני"ג משום דקאמר 'קדירה' ובסתם הוא דבר לח. וכמו כן דוחק לאוקמי בלח בלח ועי"פ ההלכה בסי' צ"ב שבמקום הפסד גדול אין לומר חני"ג לח בלח דאי"כ:
א. מדוע הביא הרמ"א את דעת ה"ש מחמירין בלאו הכי אין להתיר אלא במקום הפסד גדול.
ב. מדוע תמה הדרכ"מ על המחמירים הלא רוב הפוסקים סוברים שאמרינן חני"ג אף לח בלח.
ולכן תירצו ה"ט"ז והש"ך שלא אומרים חני"ג אלא כשידוע להיכן האיסור נפל אבל כאן כיוון שהכל נכנס בספק הווי כאילו היו כבר בכלי אחד ואח"כ נפל האיסור לתוכו מאותו הטעם שלא חוששים לדין 'אין מבטלין איסור לתחילה' כיוון שרואים את הקדירות כאילו הן אחת.
³⁶⁸ **כך ביאר ה"ט"ז** את דבריו. אבל אין כוונתו במילים 'מאן דמתיר' לרשב"א שהרי הוא וודאי סובר שאף שלא התערבו בפועל מצטרפים לבטל האיסור שאלי"כ **א.** מה הנפק"מ בירושלמי מהיכן תורם לכהן בכל מקרה הכל מעורב בסוף.
ב. אין משמעות ללשון צירוף אם הם כבר מעורבים ממש יחד.
³⁶⁹ **ה"ט"ז תמה** על פסק השו"ע מהא דלעיל בסי' ק"ה ס"ט שאם אין ידוע אם נגע האיסור בכלן כולן אסורות ולמה לא נאמר שכיוון שיש ספק על כולן הכל נכנס בספק ומצטרפות לבטלו.
³⁷⁰ דין זה הוא **ע"פ דברי ר"ש**. והוכיח את דבריו:
א. דין צירוף הוא משום הסברה 'כל שעתיד להתערב' ובב' בני אדם לא עתיד להתערב ולכן לא שייך דין צירוף.
ב. מדוע בתוספתא נאמר 'בזו מאה ובזו אין מאה' אף בשכל אחת יש חמישים מצטרפים? אלא וודאי דמיירי בשני בני אדם ולכן צריך להגיע לדין 'שאני אומר' דדין צירוף לא שייך בכה"ג.
הרשב"א השיב על ההוכחה הב' שהחידוש הוא שלא מצטרפים כשיש באחד מאה משום שהוא לא נכנס בספק איסור דאף אם נפל לתוכו הוא מתבטל **וכתב הש"ך** שלפ"ז יהיה נפק"מ במקרה שהוא איסור דאורייתא ואין את דין 'שאני אומר' שאז יהיה אפשר לומר את דין צירוף. **ודייק מדבריו הדגול מרבבה** שאומרים דין צירוף אף בדאוי' **אבל בט"ז מבואר** שרק מחמת שהתבטל האיסור ברוב וכל הבעיה היא שאין סי' מדרבנן במין במינו, ע"כ אמרינן צירוף.
אבל הרשב"א כתב שאף בב' בני אדם מצטרפים והוכיח את דבריו:
א. מדוע בגמרא חילקו בין שחורות ולבנות ובעיגולים קטנים וגדולים מדוע לא חילקו גם בין אדם אחד לב' בני אדם.
ב. במשנה כתוב סתמא מעלות זו את זו ולא חילקו בין אדם אחד לב' בני אדם. (ע"ז כתב הרשב"א שאין זה הכרח משום שייתכן שבברייתא מבואר מה שלא כתוב מפורש במשנה).
אבל בסוים דבריו **הכריע הרשב"א** להחמיר כדעת ר"ש שרב גדול ומובהק הוא. **והדרכי משה הבין** מהב"י שכל מה שבב' בני אדם לא מצטרפים הוא רק כשאחד בבית ואחד בעליה אבל כששתייהן בעליה מצטרפים אף בב' בני אדם וצ"ב.
³⁷¹ **הש"ך וה"ט"ז הבינו** שאין מחלוקת ביניהם אלא לדוגמא נקט הע"ז בשר וגבינה אבל גם אם שני דברים המותרים בתערובת אין להתיר ע"י צירוף כשאינם עתידים להתערב.